T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

BOKO HARAM TERÖRÜ VE BÖLGE SİYASETİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serdar ÖZER

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

BOKO HARAM TERÖRÜ VE BÖLGE SİYASETİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serdar ÖZER

Danışman: Doç.Dr. Caner SANCAKTAR

KOCAELİ 2018

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASİ TARİH BİLİM DALI

BOKO HARAM TERÖRÜ VE BÖLGE SİYASETİNE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Serdar ÖZER

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 21/11/2018 – 31

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Caner SANCAKTAR

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Murat METİNSOY

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Arda ERCAN

KOCAELİ 2018

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
SİMGE VE KISALTMALAR ..... **IV**
ŞEKİL, TABLO, GRAFİK, RESİM VB. ..... **VII**

GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TARİHSEL EVRİMİ **4**
1.1. TERÖR KAVRAMI TANIMI **4**
1.1.1. Uluslararası Hukukta Tanımı **4**
1.1.2. Akademik Tanımı **5**
1.2. TERÖRÜN TARİHİ GELİŞİMİ **11**
1.3. MODERN TERÖRÜN GELİŞİM SÜRECİ **13**
1.4. 20.YÜZYILDA TERÖR **16**
1.5. AMAÇLARI VE YÖNTEMLERİ **23**

İKİNCİ BÖLÜM

2. BOKO HARAM TERÖRÜ **26**
2.1. TARİHSEL GELİŞİMİ **26**
2.1.1. Sömürge Dönemi Nijerya **26**
2.1.2. Nijerya'da İslami Anlayış **27**
2.1.3. Boko Haram **29**
2.1.3.1. 2001-2009 Tebliğ Dönemi **33**
2.1.3.2. 2010-2013 Arası Terör Örgütüne Dönüşüm **36**
2.1.3.3. 2013- ve Sonrası Topyekün Savaş Dönemi **38**
2.2. BOKO HARAM'IN AMACI **43**
2.3. BOKO HARAM'IN YÖNTEMLERİ **46**
2.4. FİNANS KAYNAKLARI **52**
2.5. BOKO HARAM'IN YAPISI **57**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BOKO HARAM TERÖRÜNÜN BÖLGE SİYASETİNE ETKİLERİ **61**
3.1. NİJERYA SİYASETİNE ETKİLERİ **61**
3.1.1.Güvenlik Güçleri **61**
3.1.2. Boko Haram'la Mücadele **69**
3.1.3. Nijerya Seçimleri: Siyaset – Boko Haram İlişkisi **75**
3.1.4. Nijerya'da Sosyo Ekonomik Yapı ve Etkileri **81**
3.1.5.Uluslararası Yardımlar **85**
3.2. KAMERUN SİYASETİNE ETKİLERİ **88**
3.3. NİJER SİYASETİNE ETKİLERİ **99**
3.4. ÇAD SİYASETİNE ETKİLERİ **108**
3.5. ÇOK ULUSLU MÜŞTEREK GÖREV KUVVETİ(MNJTF) **113**
3.5.1.Kuruluş Aşamaları **113**

3.5.2.Finans Durumu 117
3.5.3.Başarıları 118

SONUÇ.....120

KAYNAKÇA 124

ÖZGEÇMİŞ.....146

ÖZET

Boko Haram Nijerya ve komşuları Nijer, Çad ve Kamerun'da eylemler yapan bölgesel bir terör örgütüdür. Eylemleri sonucunda Nijerya ve komşularında etkiler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı Boko Haram terörünün bölgede oluşturduğu etkileri ortaya koymaktır. Çalışma meydana getirilirken kitaplardan, dergilerden, gazetelerden, raporlardan, resmi basın bildirilerinden ve internet kaynaklarından yararlanıldı.

Tezde Boko Haram terör örgütünün tarihsel gelişimi ortaya konmuştur. Boko Haram'ın bölge ülkelerinde güvenlik ve terör sorunu dışında başka sorunlar yaratıp yaratmadığı, ilk lideri Muhammed Yusuf zamanında silahlı eyleme başvurup vurmadıkları, devletin etkisi sonucunda terör eylemlerine başlayıp başlamadıkları, liderleri Yusuf ölmesinden sonra radikalleşip terör örgütü haline gelip gelmedikleri, şu anki liderleri Şekau'nun radikalleşmelerine etkileri sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Boko Haram başlangıçta Nijerya'da sosyo-ekonomik ve etnik eşitsizlikler sonucunda ortaya çıkmıştır. 2009 yılına kadar birkaç küçük eylem dışında teröre bulaşmayan örgüt liderlerin öldürülmesi sonucunda şiddete başvurmaya başlamıştır. Devletin ülkede gerçek şeriatı ilan etmesini istemektedir. Bunu gerçekleştirmek için terör eylemlerine hız vermiştir. 2014 yılından sonra bölge ülkeleri Kamerun, Nijer ve Çad'da eylemler gerçekleştirmeye başlamıştır. Eylemlerin etkisi ile bölge ülkeleri Boko Haram ile mücadeleye grişmişlerdir. Bölge ülkelerinde eylemleri sonucunda bölgenin güvenliği sorunu dışında ayrıca yiyecek kıtlığı, açlık sorunu, düzensiz göç, yatırımların azalması ve bunun sonucunda iş imkânlarının azalması, bölgesel ticaretin azalması gibi sosyo ekonomik etkiler doğurmuştur.

Anahtar Kelimeler: Boko Haram, Terör, Terörizm, MNJTF, Nijerya.

ABSTRACT

Boko Haram is a regional terrorist organization that acts in Nigeria and its neighbors Niger, Chad and Cameroon. As a result of its actions, it has influences on Nigeria and its neighbors. The aim of this study is to reveal the effects of Boko Haram terror in the region. Books, magazines, newspapers, reports, official press releases and internet resources were used in the study.

In the thesis, the historical development of Boko Haram terrorist organization has been revealed. Tried to find answers to the questions of whether Boko Haram created problems other than security and terrorism in the countries of the region, whether they resorted to armed action during the time of the first leader, Muhammad Yusuf, whether they started terrorist acts as a result of the influence of the state, whether or not they became radical and terrorist organizations after Yusuf deaths and the current leader Shekau's fluence on the radicalizations.

Boko Haram initially emerged from Nigeria as a result of socio-economic and ethnic inequalities. Until 2009, except for a few minor acts, the organization did not infiltrate terrorism and began to resort to violence as a result of the killing of leaders. They want the state to declare the true Sharia in the country. In order to achieve this, it has accelerated its terrorist acts. After 2014, Boko Haram started to carry out actions in the region countries Cameroon, Niger and Chad. With the influence of their actions, the countries of the region struggled with Boko Haram. As a result of the actions of Boko Haram in the countries of the region except the security problems of the region, it also caused socio-economic impacts such as food shortages, hunger problems, irregular migration, decrease in investments and consequent job opportunities, and decrease in regional trade.

Key Words: Boko Haram, Terror, Terrorism, MNJTF, Nigeria.

SİMGE VE KISALTMALAR

AB : Avrupa Birliği
ABD : Amerika Birleşik Devletleri
AFRICOM: Birleşik Devletler Afrika Komutanlığı(United States Africa Command)
ANPP: Tüm Nijeryalı İnsanlar Partisi
APC: Tüm İlerici Kongreler Partisi
AQIM: Al Qaeda in Maghreb - Mağrip El Kaide
AU.: Afrika Birliği
BIR: Acil Müdahale Taburu (Bataillons d'Intervention Rapide)
BM : Birleşmiş Milletler
BMGK : Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CERF: Merkezi Acil Yardım Fonu(Central Emergency Response Fund)
CIA : Amerikan Merkezi Haberalma Teşkilatı (Central ..Intelligence Agency)
CONOPS: Stratejik Operasyon Konsepti
CTG : Terörle Mücadele Grubu (The Counter-Terrorism Group)
ECOMOG: Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu Gözlem Grubu(Economic Community of West African States Monitoring Group)
ECOWAS: Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu(Economic Community of West African States)
Ed. : editör
ETA : Bask Ülkesi Bağımsızlık Örgütü (Euzkadi Ta Askatasuna)
EUCAP:Avrupa Birliği Ordusu
EUROPOL : Avrupa Polis Kurumu (European Police Office)
EYP: El Yapımı Patlayıcı
FBI : Birleşik Devletler Federal Araştırma Bürosu (Federal Bureau of Investigation)
FKÖ : Filistin Kurtuluş Örgütü
GIGN : Ulusal Jandarma Müdahale Grubu (Groupe d'Intervention de la Gendarmerie Nationale)
GSPC: Dua ve Savaş İçin Selefiyye Örgütü(Groupe Salafiste Pour La Predication et le Combat)
GSYİH : Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
IMN Nijerya İslam Hareketi
INEC:Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu
IRA : İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu (Irish Republican Army)
ISS: Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü
ISWAP: Batı Afrika Bölgesi İslam Devleti
IŞİD: Irak Şam İslam Devleti
JNI: Jama'atu Nasril Islam - İslamı Destekleme Topluluğu
JRA : Japon Kızıl Ordusu (Japanese Red Army)
JTF: Müşterek Görev Kuvveti
JTI: İslam Tebliğ Cemaati
M.Ö. : Milattan Önce
M.S. : Milattan Sonra
MNJTF: Çok Uluslu Müşterek Görev Kuvveti(Multi National Joint Task Force)
MNLA: Ulusal Azawad'ın Kurtuluşu Hareketi(National Movement for the Liberation of Azawad)
NATO : Kuzey Atlantik İttifakı Antlaşması (North Atlantic Treaty Organization)

NCNC: Nijerya ve Kamerunluların Ulusal Konseyi(National Council of Nigeria and the Cameroons)
NewPDP: Yeni Halkın Demokratik Partisi(New People's Democratic Party)
NNDP: Ulusal Nijerya Demokratik Partisi(National Nigerian Democratic Party)
NNPC: Nijerya Ulusal Petrol Şirketi(Nigerian National Petroleum Company)
NPC: Kuzey Halklarının Kongresi(Northern People's Congress)
NPF: Nijerya Polis Gücü(Nigeria Police Force)
OECD : Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organisation for Economic Cooperation and Development)
PDP: Halkın Demokratik Partisi(People's Democratic Party)
RAF : Kızıl Ordu Fraksiyonu (Rote Armee Fraktion)
RECAMP: Fransız Afrika Barış Gücü Yetenekleri Güçlendirme Programı
s. : sayfa
SGI: Güvenlik Yönetim İnisiyati
STTEP: Özel görevler, Eğitim, Ekipman ve Koruma (Specialized Tasks, Traning, Equipment and Protection)
TSCTPP: Trans-Sahara Terörle Mücadele Ortaklık Programı
t.y. : tarihi yok
UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
USAID : ABD Uluslararası Kalkınma Yardımları Ajansı
vd. : ve diğerleri
y.y. : yazarı yok
YUP: Yapısal Uyum Program

ŞEKİL, TABLO, GRAFİK, RESİM VB

Şekil 1 İŞİD Terör Örgütünün ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı Resmi Twitter Adresine yaptığı saldırı 23
Şekil 2 Nijerya Haritası 26
Şekil 3 2009-2017 Yıllar Boko Haram Saldırıları. 43
Şekil 4 Boko Haram'ın İntihar Saldırıları 2016-2018 49
Şekil 5 Boko Haram Saldırıları 52
Şekil 6 Nijer Haritası. 100

GİRİŞ

Boko Haram terörü ve bölge siyasetine etkisi konusunu almak istememde amacım özellikle ülkemizde Boko Haram terör örgütü hakkında araştırma yapılmamış olması bundan dolayı Boko Haram hakkında fazla bir bilginin olmamasıdır. Boko Haram konusunda ülkemizde akademik olarak sadece bir kitap ve az sayıda tez olması nedeniyle bu konu ele alınmıştır.

Bu çalışma ile Boko Haram terörünün bölge ülkelerine etkileri ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu nedenle tezin muhteviyatını arttırmamak ve konuyu dağıtmamak maksadıyla; terörün tarihi ve diğer bölümlerde çığır açan, ilk kez yapılan, herhangi bir etkisi olan eylemlere yer verilmiştir. Boko Haram terör örgütünün günümüze kadar gerçekleştirdiği eylemlerin sayısının 6000 civarında olduğu göz önüne alındığında bu kısıtlamaya gidilmek zorunda kalınmıştır. Nijerya'nın uzak olması ve terör örgütünün araştırılması sebebiyle doğrudan görüşme, mülakat, anket vb. yöntemler kullanılamamıştır. Araştırma yöntemi olarak literatür taraması seçilmiştir.

Tezde Boko Haram terör örgütünün tarihsel gelişimi ortaya konmuştur. Boko Haram'ın bölge ülkelerinde güvenlik ve terör sorunu dışında başka sorunlar yaratıp yaratmadığı, ilk lideri Muhammed Yusuf zamanında silahlı eyleme başvurup vurmadıkları, devletin etkisi sonucunda terör eylemlerine başlayıp başlamadıkları, liderleri Yusuf ölmesinden sonra radikalleşip terör örgütü haline gelip gelmedikleri, şu anki liderleri Şekau'nun radikalleşmelerine etkileri sorularına cevap bulunmaya çalışılmıştır.

Sanılanın aksine tarihte ilk terör örgütü Haşhaşiler değildir. Sanılanın aksine ilk dini motifli terör saldırısı 11 Eylül 2001'de El Kaide terör örgütünün yaptığı terör saldırısı değildir. Terörizm'in kökleri insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihte terörizm, siyasal şiddetin, suikastlar yoluyla iktidara direniş biçimi olarak, Eski Roma'da, Filistin'de Zealotlar tarafından, günümüzde İran sınırları içerisinde kalan bölgede Haşhaşiler tarafından uzun süre kullanılmıştır. Eski çağlardan günümüze kadar insanoğlu kendi soyundan olanları öldürmeye devam etmiştir. Tarihin başlangıcından günümüze kadar insanoğlunun yaptığı vahşet çeşitli adlarla nitelendirilmiştir. Evrensel insan medeniyeti; yüzyıllar boyunca evrim geçirerek, çağdaş ulus devlete ulaşmış ve kapitalist ve endüstriyel gelişiminin bilgi toplumuna açılan siyasal tarihin

uzun koridorlarında evrimini sürdürmektedir. Aynı şekilde 1789 Fransız Devriminden sonra, hayatımıza giren terörde evrimleşmiştir. Bu nedenle Fransız Devrimi ile hayatımıza kavram olarak giren terör tanımlanması güç bir terim olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler tarafında üzerinde anlaşılmış bir terör tanımı bulunmamasından dolayı; bir ülkeye göre terörist kabul edilen kişi veya gruplar diğer ülkeye göre gerilla veya özgürlük savaşçısı olabilmektedir. Bu nedenle çalışmanın birinci bölümü birinci kısmında terör ve terörizm kavramlarının tanımları yapılmaya çalışılmıştır. Terör ve terörizmin normal şiddet olaylarından farkı, gerilla ve terörist arasındaki fark ortaya konmaya çalışılmıştır. Genellikle yanlışlıkla ve aradaki fark bilinmeden, terörizm ile eş anlamlı olarak kullanılan anarşizm ile terörizm arasındaki fark da açıklanmıştır.

Terörizmin tarihsel evrimini açıklamak maksadıyla çalışmaya üç kısım daha eklenmiştir. İkinci kısımda terörizmin ilk çağlardaki örnekleri verilmiştir. Modern terörün tarihi gelişimi kısmında; terörün uluslararası kavram olarak ortaya çıktığı Fransız Devriminden başlayarak yirminci yüzyılın başına kadar olan tarihi gelişiminden bahsedilmiştir. Dördüncü kısımda 20.Yüzyılda terör ile terörün yirminci yüzyıldan günümüze kadar tarihi gelişimindeki kilometre taşları açıklanarak, terör eylemlerle ilgili örnekler verilmiştir. Diğer kısımlarda terörün türleri, üzerinde herhangi bir konsensüs sağlanamamasına rağmen belirlenmeye çalışılmıştır. Beşinci kısımda terörün amaçları açıklanmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde Boko Haram terörü işlenmiştir. Boko Haram'ın ne zaman ve nasıl ortaya çıktığı konusunda çelişkiler bulunmakla birlikte; 2002 yılında popülerleşmeye başlamıştır. 2002 ile 2009 yılları arasında ufak tefek birkaç eylemin dışında herhangi bir şiddet eylemi olmamıştır.2009 yılında liderleri Muhammed Yusuf'un öldürülmesi sonucu daha da radikalleşerek şiddete başvurmaya başlamışlardır. 2009-2010 Yılları arasında yeraltına çekilen örgüt 2010 yılında ortaya çıkarak terör saldırıları yapmaya başlamıştır. Liderleri Yusuf'un yardımcısı olan Ebu Bekir Şekau olmuştur. Şiddet yanlısı Şekau'nun liderliğinde daha vahşi bir örgüt haline gelmiştir. Sahra bölgesinde bulunan Magrip El-Kaidesi, El-Şebap gibi örgütlerle işbirliğine gitmişlerdir. 2014 yılına kadar genellikle Nijerya'da eylemlerini gerçekleştiren örgüt, 2014 yılı başlarından itibaren bölge ülkelerinde eylem gerçekleştirmeye başlamıştır. Eylemleri Nijerya'nın komşuları olan Nijer, Çad ve Kamerun'u etkilemiştir. 2014 yılında 276 Chibok kızını okullarından kaçırmaları ile

Boko Haram dünya çapında ismini duyurmuştur. Nijerya ve Komşu ülkeleri 2014 yılından itibaren Boko Haram ile mücadele etmek maksadıyla ortak inisiyatifler geliştirmeye çalışmışlar, Çad Gölü Havzası Komisyonu (LCBC) ve Afrika Birliği (AU)'nin ön ayak olması ile Çok Uluslu Müşterek Görev Kuvveti (MNJTF)'ni kurmuşlardır. MNJTF ve her bir ülkenin kendi güvenlik güçlerinin katkısı ile Boko Haram'ın elinde bulundurduğu topraklar örgütten alımıştır.

İkinci Bölümün birinci kısmında Boko Haram'ın tarihsel gelişimi incelenerek örgütün değişim süreci ortaya konulmuştur. Aynı zamanda Boko Haram'ın 2009'da liderleri Yusuf öldürülmeden önce terör örgütü olmadığı önermesine cevap verilmeye çalışılmıştır. İkinci kısımda Boko Haram'ın eylem yapma amaçları, üçüncü kısımda bu amaçları gerçekleştirmek için kullandığı yöntemler anlatılmıştır. Dördüncü kısımda finans kaynakları ve uluslararası bağlantılarından aldığı destekler ortaya konularak, beşinci kısımda örgütün yapısı irdelenmiştir.

Özellikle 2009'dan itibaren Nijerya'yı siyasi, sosyal, ekonomik, askeri ve güvenlik yönünden uğraştıran Boko Haram; 2014 yılından itibaren bölge ülkelerinde saldırı düzenlemeye başlamıştır. Üçüncü bölümde Boko Haram saldırılarının özellikle komşu ülkelere etkileri incelenip analiz edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TARİHSEL EVRİMİ

1.1. TERÖR KAVRAMI TANIMI

1.1.1. Uluslararası Hukukta Tanımı

Terör kavramı, uluslararası boyutta daha tam olarak tanımlanamamış ve günümüzde de üretildiği ortama, yakın bölge özelliklerine ve ya teknolojik özelliklerine göre farklı ifadelerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Terörle etkin mücadele edebilmek için en önemli sorun terör kavramının tanımlanması sorunudur (İ.Kaya,2005: s.4). ABD, İngiltere ve Türkiye Cumhuriyetinin terör tanımlarını inceleyelim.

ABD nin 1996 tarihli terörle mücadele ve etkin ölüm cezası kanunuyla terörizm şöyle tanımlanmıştır.

> Siyasi ve sosyal hedefler doğrultusunda görünüşe göre bir sivil halkı korkuya sevk etmek veya zorlamak, devlet politikasını etkilemek veya devletin işleyişini etkilemek amacıyla Birleşik Devletlere, Birleşik Devletler veya başka devletlerin yurttaşlarına karşı Birleşik Devletler sınırları dışında hukuka aykırı olarak şiddet kullanılması (Aktaran Tiefenberun, 2003: s.365).

ABD hukuku terörizmi: "terörist eylem, silahlı kuvvetler içinde yer almayan kişilere(sivillere) karşı yaralayıcı ya da ölümcül riskler içeren ayrımcı eylemleri örgütleme, bu suçları işlemeye özendirme ve kışkırtmak veya bu suçlara katılmak" olarak tanımlamıştır (Public Law 100-204 section 901. 22/12/1987)

ABD Savunma Bakanlığı "uluslararası gruplar tarafından önceden planlanmış, politik motivasyonlu, izleyici kitleyi etkilemeye yönelik, sivillere ve silahsız askeri personele uygulanmış şiddet" olarak terörizmi tanımlar (US US Code, Title 22, Section 2656f(d). 27/04/ 2005).

ABD'nin 22 adet farklı terörizm tanımı vardır. Bu tanımlarda en büyük anlaşmazlıkta hangi grubun veya kişinin hukuksal olarak terörist olarak tanımlanmasıdır (Beck, 2015: s.24).

İngiltere'nin 1984 ve 1989 tarihli terörü önleme yasalarında terör tanımında terörizmin siyasi amaçlarla yapıldığı vurgulanmıştır. Halkı veya halkın bir bölümünü korkutmak maksadıyla şiddetin politik amaçlarla kullanılması olarak tanımlamıştır (İ.Kaya,2005:s.13-14).

12.04.1991 tarihinde kabul edilen 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun Terör Tanımı başlığı altında 1.Maddede verdiği tanıma göre;(Değişik fıkra:15/07/2003- 4928 S.K./20.md.)

> Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinin biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek; temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir(Adalet Bakanlığı,2015). şeklinde tanımlanmıştır.

Yukarıdaki tanımları incelediğimizde ortak üzerinde anlaşılmış bir tanımın olmadığı ortaya çıkmaktadır. Terör tanımlarındaki ortak fikirleri alarak tanım yapmaya kalkışırsak: terörün politik amaçlarla, hedefi korkutmak veya korku iklimine sokmayı hedefleyen şiddet olduğu ortaya çıkmaktadır.

1.1.2. Akademik Tanımı

Şiddetin ne zaman terör olarak görüleceği, ne zaman meşru araç olduğunu ayırt etmememize yarayan evrensel bir ölçüt yoktur (İsen, 2000: s.66). Terörizmin birçok şekli ve görünüşü olması terörizmin tanımını güçleştirmektedir (Schmid., 2004, s.398).Terörizm belirli bir ideolojiye veya gruba özgü bir kavram olmaması ve yöntem olarak sağ, sol, dini ve fanatik gruplar tarafından kullanılabilmesi de tanımını güçleştirmektedir (Laquer, 1977a: s.135).

Terör kavramı, uluslararası boyutta daha tam olarak tanımlanamamış ve günümüzde de üretildiği ortama, yakın bölge özelliklerine ve ya teknolojik özelliklerine göre farklı ifadelerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Tarihsel olarak terörün politik yazına geçen ilk hali Avrupa da ortaya çıkmış olmasına rağmen kavram insanlık tarihi boyunca dinamizmini koruyarak farklı anlamlar üstlenmiştir (Hoffman, 1998, s.15). Terör, bir kavram olarak ilk defa Dictionnaire de l'Academia Française'in 1789 yılında yayınlanan ekinde yer almış ve ''Terör sistemi, rejimi '' olarak tanımlanmıştır (Altuğ, 1995: s.19).

Terör kelimesi, Latince ''terrere'' kökünden türetilmiştir. Türkçe'de ''tehdiş, korkutma, yıldırma'' anlamı taşımaktadır. Terör kelimesi batı kökenli bir kelime olup; Redhouse sözlüğünde ''terror'' kelimesinin karşılığı olarak '' dehşet, korkunç şey, dehşet saçan şey veya kimse '' şeklinde ifade edilmiştir. Terörist ise, bu fiileri gerçekleştiren kişi olarak tanımlanmıştır. Ordinaryüs Profesör Sulhi Dönmezer'e göre terör; '' şiddetin sosyal ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve diğer maksatlarla ve sosyal sınıflar arasında çatışma ve savaşı tahrik etmek üzere planlı ve hukuk dışı olarak kullanılması'' (Korkmaz, 1998: s.14) olarak ifade edilmiştir.

Charles Tilly, terörizmin değişik aktörlerce kullanılan politik çekişme stratejisi olduğunu vurgulamıştır. Bu strateji tehdit ve şiddetin, hasımlara karşı rutin olarak geçerli rejimdeki politik çekişmede saf dışında bırakmak maksadıyla asimetrik kullanımıdır (Tilly, 2004: s.5).

Paul Wilkinson a göre; terörizmi diğer organize suçlardan ayıran en önemli özellikler sindirme, gözdağı ve baskıdır. Teröristler sindirmek istedikleri grup üzerinde maksimum korkuyu yaratmaya çalışırlar (Wilkinson,1988: s.493).

Laqueur'a göre ülkelerin kültürel, sosyal yapılarına ve politik ilişkileri gibi birçok faktöre bağlı olarak değişir bu da terör olgusunun tanımlanmasını güçleştirir (Laqueur, 1977b: s.3). Terör, sosyal bir olgudur. Sosyal olaylarda yapılacak değerlendirme ve yorumlarda sosyal içerikli olmalıdır. Terörizm, uygulayıcılarına göre suça adil bir cevaptır, adaletin saldırgan bir biçimdir ve onun sosyal kontrolüdür (Laqueur, 2002a: s.5).

Terörizm politik amaçlara ulaşmak için gücün kanunsuz kullanımıdır (Laqueur,1977b: s.3). Terör, düşmanın davranışlarında değişiklik yaratmak için kullanılan simgesel eylem olarak değerlendirilmektedir (Laqueur, 2002b: s.97).

Terörizmin ansiklopedik tanımlarından biri şöyledir: ‘‘Terörizm; bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylemi; bu şiddet eylemlerinin tümü, bireysel ya da ortaklaşa terörizmin çeşitli biçimleri cinayet, rehin alma patlayıcı yerleştirme, sabotaj vb.’ olabildiği gibi çeşitli erekleri; ülkenin bağımsızlığı, bir siyasal rejimin devrilmesi, devlet siyasetinin bazı yönlerine itiraz, vb. olabilir…’’(Büyük Larousse,1993: s.11445).

Günümüzde bir grup insan anarşizmi ve terörizmi biri birinin yerine kullanmasına rağmen hiçbir zaman birbirinin yerine geçen kavramlar değildir. Bu nedenle, öncelikle kavramları tanımsal olarak ele alıp aralarındaki farkları ortaya koymak gerekmektedir. Anarşi; Yunanca bir kelimedir. Anlamı; ‘‘kumanda yokluğundan hükümeti kalmamış veya hükümeti, siyasi, iktisadi, sosyal anlaşmazlıklara hakem olmak veya bir grubun ötekilere hâkim olmasını sağlamak için gereken otoriteyi yitirmiş bir milletin durumu’’(Meydan Larousse, 1969: s.497) olarak ifade edilmiştir.

Anarşi Yunanca da Anarco sözcüğünden türemiştir. Eski Yunan da lidersiz veya yöneticisiz anlamına da gelir. Anarşistler, devleti, siyasi otoriteyi, hiyerarşiyi ve hâkimiyeti sevmezler. Onlar özgür eşit bireylerden oluşan, kendi kendini yöneten merkezi olmayan federasyon isterler. Nihai amaçları özgür bir toplum yaratmaktır (Marshall, 2003: s.14-26). Tarihi bakımından iki ayrı mana içerir. Birincisi; devletin otoriteyi kuramadığı veya tesis edemediği kanunsuzluk zamanı; ikincisi politik ve felsefi bir sistemi tanımlar. Anarşi teriminin köklerinin 19.yy’a gittiği zannedilse de, 12.yy’da (1135-1154) yılları arasında Kral Stephan’ın hüküm sürdüğü ve devlet otoritesinin tesis edilemediği anarşi veya feodal anarşi ismini alan bir dönem yaşanmıştır. Joseph Proudhon’a göre anarşi, kurulu düzenin ve mülkiyet hakkının ortadan kalkmasıdır (Songar,1984: s143-144).

Terörizm kavramına bakıldığında veya ifade edilmeye çalışıldığında, bir karmaşa daha meydana gelmektedir. Uluslararası boyutta üzerinde uzlaşılmış bir terör tanımı olmadığından; birinin terörist olarak nitelendirdiği şahsı diğeri özgürlük savaşçısı veya gerilla olarak nitelendirmesinin en büyük nedeni zamana, mekâna ve içinde bulunulan duruma göre değişmesidir. Her iki kavram birbirine yakın görülse de birbirinden farklıdır(Männik, 2009: s.153). Birleşmiş Milletlerce terör tanımı üzerinde konsensusa varılmaya çalışılmıştır fakat iki konu anlaşmaya varılmasını önlemiştir. Birinci mesele; terörist ve özgürlük savaşçısı kavramı ayırımı, diğeri de

terörizm ile savaş ve insan hakları üzerine tartışmalardır (Mockaitis, 2007: s.2). Teröristten bahsedebilmek için siyasal bir amaca ulaşmak için eylemlere başvuran bireylerden bahsedilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra terör eylemlerine başvuran devletler de olabilir, bireylerde olabilir(Çitlioğlu, 2006: s.17-18). Ancak, özgürlük savaşçısından bahsedebilmek için savaşın söz konusu olması gerekmektedir. Olayın tarafları arasında bir savaş söz konusu olmadığı takdirde ne kadar bağımsızlık, hürriyet veya özgürlük söz konusu olursa olsun burada özgürlük savasından bahsedilemez. Günümüzde özgürlük savaşçısı kavramı daha farklı boyutta dile getirilmeye çalışılmaktadır. Toplumlara özgürlük savaşının silahlı mücadeleden daha çok siyasal bir mücadele olduğu benimsetilmek istenmektedir. Oysa ki; özgürlük savaşının hiçbir zaman siyasal ve demokratik yöntemlerle kazanılması mümkün değildir. Siyasal terörizmde fail siyasal bir saik ile harekete geçer. Siyasi iktidarı ele geçirmek isteyen ya da elinde bulundurduğu siyasi iktidarı muhafaza etmek isteyen failin kimliği ve saikinin içeriği yani siyasi görüşü önemli olmamalıdır. Siyasal olan saikin içeriği herhangi bir siyasi düşünceye dayalı olabilir. Sınırın bir tarafında en affedilmez suçları işleyen bir hain, sınırın öbür tarafına geçtiğinde, ulusal kurtuluş savaşçısı bir kahraman olarak görülebilmektedir (Demirel, 2007: s.21.) Siyasal saikle harekete geçen fail şiddet içeren bir harekette bulunur. Burada şiddet neticeye ulaşmak için kullanılan bir araçtır. Şiddeti içeren bu hareket örneğin "katil" gibi bir netice doğurur. Fail bu neticenin ötesinde bir yarar elde etmek ister: bu kitleleri etkilemektir. Bir başka deyişle etki için şiddet kullanılmakta ve propaganda yapılmaktadır (Dönmezer, 1981: s.220).

Terörizmi vurgulayan en önemli husus da işte bu noktada ortaya çıkar. Cebir sonucunda ortaya çıkan ve öldürme ile örneklenen netice, kitleyi etkilemek bakımından ortaya çıkan sonuçla karşılaştırıldığında hareket çok küçük kalır; elde edilen sonuç ise olağanüstü büyüktür. Yani fiile oranla yaratılan etki olağanüstü büyüktür. Terörizm, bir kişiyi öldürüp milyonları korkutarak onların siyasal tercihlerini etkilemektir. Buna dayanarak terörizmin sembolik bir fiil olduğunu söylemek gerekir. Doğrudan doğruya hareket, neticeleri itibarıyla önem taşımaz neticenin ötesinde yarattığı etki bakımından çok önemlidir. Bu anlamda hareket enstrümantal değil semboliktir. Bu noktada bu çalışmada esas olmak üzere bir terör tanımı yapmak uygun olacaktır. Terör, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla siyasal davranışları etkilemek üzere dizayn edilmiş sembolik bir

fiildir. Terör ve terörizm kavramları günlük hayatta eş anlamlı olarak kullanılsa da, yaygın olarak iki kavram arasında kullanım hatası yapılsa da, aralarında çok az fark olan kavramdır. Kontrolsüz kişilerin yarattığı aşırı şiddet ve katliamlar terör olarak adlandırılırken, bu olayın belli irade içinde kasti ve planlı, organize şekilde yapılmasına terörizm denmektedir (Şen, 2011: s.11).

Terör ve terörizm arasındaki en büyük fark, terörün belirli bir irade gerektirmeden ortaya çıkan, sistemsiz, anlık gelişen, belirli bir organizasyona ve örgüte ihtiyaç duymayan kısa süreli ve anlık şiddet olgusudur. Terörizm ise terörün iradi, sistematik, kasti ve örgütlü şeklini ifade eder. Aynı zamanda terörün uzun süreli kullanımı içeren bir savaş ve stratejidir (Türkiye Barolar Birliği [TBB], 2006: s.3-4).

Gerilla ile terörist arasında yöntem, amaç ve birçok yönden kavram farkı vardır. Gerilla teröristin tam tersidir. Gerilla bir bölgenin kurtarılması için özgürlük mücadelesi veren kişi veya kişilerdir. Bunlar özgürlük savaşını sürdürürken teröristlerin aksine uluslararası savaş hukukuna uygun olarak hareket ederler. Gerilla düzenli orduya savaş açan düzensiz milis kuvvetleridir. Düzenli askerlere ve askeri tesislere saldırılar fakat sivillere saldırmazlar. Teröristler ise genellikle sivillere saldırırlar. Teröristler; gerillalar gibi uluslararası savaş hukukunu uygulamazlar ve uymazlar. Gerillalar, amacı uluslararası hukukça da kabul edilen haksız yere işgal edilmiş topraklarını almak üzere organize olmuş, bağımsızlık mücadelesi veren milis kuvvetlerdir. Gerillalar siyasi, kültürel ve askeri alanlarda mücadele ederler ve sivillere dokunmazlar (Salur, 2009: s.25-26).

Tarihsel olarak gerilla Napolyon birliklerine karşı savaşan İspanyol direnişçilere verilen addır. İspanyolca küçük savaş demektir. Gerilla'nın özellikleri ise (i) hakların bağımsızlık ve özgürlüğü savunma maksadıyla halklar tarafından yürütülmesi, (ii) askeri, siyasal, ekonomik ve toplumsal kapsamlı hedefinin olması, (iii) değişik alanlarda ve uzun süreli olması, (iv) düzenli bir kuvvet ile işbirliği yürütülmesi olarak özetlenebilir. 1949 Cenevre Sözleşmesine göre, bir kişinin gerilla savaşçısı olabilmesi için; sorumlu komutanın yönettiği üniforma gibi uzaktan tanınabilecek, ayırt edilebilir işaretlere sahip, silahını açıkta taşıyarak savaş hukukuna uyan kişidir (Pazarcı, 2009: s.574-575).

Gerillalar askeri birlikler kurarak, hükümet birlikleri ile mücadele ederek kırsal alanda kurtarılmış bölgeler oluşturma amacındadırlar. Zaman zaman Vietnam

örneğinde olduğu gibi teröristlerin kullandığı yöntemleri kullanabilirler. Teröristler ise gerilla taktiklerini kullanmazlar (Laqueur, 2002b: s.103-104). Gerillalar savaş hukukuna ve teamüllerine uymalarına rağmen teröristler yöntemlerinde sınır tanımazlar (Wilkinson, 2002: s.148).

Terörizm bir ideoloji doktrin hatta sistematik bir fikir değildir aksine eylem biçimidir, bir savaş, yöntem veya taktiktir. Terörizm bir psikolojik savaş biçimidir. Yaptıkları eylemlerin korku yaratması ve dolayısıyla insanların psikolojisini bozması terörün bir psikolojik savaş biçimi olmasına neden olmaktadır. Terörizm'de bir silahlı mücadele biçimi olmasından dolayı savaşa da benzemektedir ve savaş yöntemlerini kullanmaktadır. Teröristlerin silahları genellikle tabanca, tüfek, bomba gibi malzemelerdir. Mücadele alanı olarak askerlerden farklı olarak şehirleri kullanırlar ve hedefleri modern toplumun kolay elde edilebilir noktalarıdır (Yayla, 1990: s.339-340). Bazı ülkelerce eşit olmayan kuvvetler arasında savaşmanın tek yolu terör olarak görülmektedir. Bundan dolayı hasım ülkelerdeki terör örgütlerine destek verebilmektedirler (Lutz ve Lutz, 2005: s.7-9). Terörün unsurları eylemleri gerçekleştirecek eleman, bunların birleşmesi sonucunda oluşturdukları örgütsel yapı, bu yapının birleştirici çimentosu olan ideoloji ve bu ideolojinin gereği olarak ortaya çıkan şiddettir (Aydın,2009: s.43-45).

Terörist şiddet ile adi şiddette birkaç noktada birbirlerinden ayrışmaktadır. Alelade cinayet eyleminde fail öldürmek istediği kişiyi sadece istediği için öldürür. Terörist şiddette ise faili motive eden duygu başlı olduğu terörizm inancıdır ve suikastın veya ölümün sonunda korku dalgası yaratmak istemektedir. Terörist için cinayet katilden farklı olarak amaç değil karışıklık ve korku ortamı oluşturmak için araçtır. Her ikisi içinde cinayet eylemi aynıdır. Fakat amaçlar farklıdır. Adi şiddetle terörist şiddet; şiddet açısından karşılaştırıldığında, şiddet terörün bir alt unsuru niteliğindedir. Her çeşit terör eyleminde şiddet veya şiddet tehdidi kullanılır. Terör şiddeti özellikle hedefleri bakımından askeri faaliyetteki şiddetten ayrışmaktadır. Askeri faaliyetlerde tesislerin, silahların veya kişilerin imhası gibi mutlak fiziksel hedefler amaçlanır. Fakat terörist şiddette ise korku yaratmak gibi psikolojik hedefler amaçlanır. Askeri faaliyetler sürekli olmasına rağmen terörist faaliyetler kesik kesiktir, fasılalıdır. Savaştakinin aksine bilinmeyen ve beklenmeyen hedefleri vurur. Savaşın uluslararası bir hukuku olmasına rağmen terörizm hakkı ve hukuku kabul etmez (Yayla, 1990: s.341).

Şiddet terör örgütünün hedeflerine ulaşmak maksadıyla kullandığı en önemli araçlardan birisidir. Terörizm bir ideoloji, bir doktrin ve sistematik bir fikir değildir. Terörizm, bir yöntem, taktik, strateji, bir bakıma savaş biçimidir (Yayla, 1990: s.339).

Ülkelerin terörizmi algılamaları, bu olguya bakış açıları birbiri ile uyum sağlamadığı sürece terörizm ile küresel çapta mücadeleden bahsedilemez (Çitlioğlu,2006: s.77). Terör, terörizm, anarşizm, gerilla, şiddet gibi tanımları yaparak aradaki farkları belirledikten sonra terörün tarihi gelişimini inceleyelim.

1.2. TERÖRÜN TARİHİ GELİŞİMİ

Siyasal hedeflere ulaşmak için terörü araç olarak kullanma insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihi açıdan terör kelimesinin kökü incelendiğinde, Hz. Âdem'in oğullarından Habil'in, kardeşi Kabil'i öldürmesine kadar gitmek mümkündür(Başeren, 2006: s.7-18). Roma İmparatoru Julius Sezar'ın M.S. 44 yılında Brutus tarafından öldürülmesi de bir terörist hareket olarak kabul edilebilir. Çünkü bu suikast terörizm tarihinde önemli bir role sahiptir. Bu olaydan itibaren politik liderler her yerde terörün hedefi olmuşlardır. Örgütlü terör faaliyetleri ise Orta Çağ'da görülmeye başlamıştır. Bilinen en eski terör örgütü Yahudiliği şiddet ile yoğuran Zealot tarikatı üyelerinin oluşturduğu Sicari'lerdir (Salur,2009: s.39). Sicariler isimlerini taşıdıkları özel kılıçtan almaktadırlar. Suikastlarını gündüz, kalabalık yerlerde sinsice, arkadan saldırarak, elbiselerinin altında sakladıkları Sica denilen silahlarını kullanarak gerçekleştirirlerdi. Sica denilen silahı sapladıktan sonra kalabalığa karışarak gözden kaybolurlardı. Eylem fark edildiğinde; kimin eylemi gerçekleştirdiğini bilmediğinden dolayı kalabalık dehşete kapılırdı. Sicariler Herodian rahiplerinin manastırlarını tahrip etmiş, tefeci senetlerini ve devlet arşivlerini yakarak borç senetlerini yok etmiş (Laquer,2002a: s.7), buğday ambarlarını yakarak Kudüs'ün sulama kanallarına zarar vermişlerdir (Hoffman, 2006: s.83). Sicariler M.S.66-67 yılları arasında Filistin'de eylemlerini gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca Sicariler Roma'ya da karşı eylemler gerçekleştirmişlerdir. Suikastlarının asıl hedeflerini Romalılar oluştursa da, Sicariler; Filistinliler Mısırdan sürgün edildikten sonra Yahudileri de hedef almışlardır. Kudüs'ü ele geçirmenin bir kutsal görev olduğuna inandıklarından bu uğurda ölmeyi

ve eylemlerde bulunmayı kutsal olarak görüyorlardı (Şen, 2011: s.25-26). Roma'ya karşı büyük ayaklanmalar tertip etmişler fakat başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Eylemleri 60 yıl sürmüş Romalılar tarafından yok edilmişlerdir (Rapoport,1988: s.195-196).

Sicarilerden yaklaşık bin sene sonra Ortadoğu'da ortaya çıkan ve batı dillerine suikast kelimesi olarak ''assassin'' kelimesini kazandıran Haşhaşilerde dini motifli terör örgütüydü. On birinci ve on üçüncü yüzyıllar arasında Selçuklulara karşı eylem düzenlemişlerdir. Kurucuları Hasan Sabbah olup, İslam'ın İsmailliye mezhebine bağlı bir örgüttü. Düşmanlarıyla normal savaş yöntemlerini kullanarak yüz yüze savaşamayacağını bilen Hasan Sabbah, amacına iyi örgütlenmiş gizli, disiplinli küçük bir grubun yürüteceği uzun vadeli bir terör kampanyasıyla ulaşmaya çalışmıştır. Suikastı gerçekleştirecek müridine uyuşturucu maddeler vererek kendine bağlamış, aynı zamanda suikasttan önce uyuşturucu kullandırtmıştır. Sabbah, düzenli askeri yöntemleri kullanmak yerine, müritlerini önde gelen düşmanlarını öldürmesi yönünde motive etmiştir. Bununla doğacak otorite boşluğundan yararlanarak amacına ulaşmaya çalışmıştır (Laquer, 2002a: s.7). Sabbah ulaşılması zor ve dik olan ve kartal yuvası olarak tarif edilen Alamut Kalesine üssünü kurmuştur. Her türlü eylemini bu kaleden idare etmiştir (Chailand ve Blin, 2007: s.64-65). Hassan Sabah adamlarına cennet vaat etmiş ve kendilerini bekleyen cenneti dünyada iken tatmaları maksadıyla esrar içirmiştir. Bu grubun amacı dini olmaktan çok siyasidir. Kendi dini amaçlarını zorla halka benimseterek sosyal ve siyasal düzeni çökertmeyi amaçlamıştır. Amacına ulaşmak maksadıyla din ve devlet adamlarına suikastlar düzenlemiştir. Haşhaşinlerin bu kişileri öldürmesi korku yani terör havası oluşturmuştur. Haşhaşinlere karşı yöneticilerin çaresizliği ve suikastların pervasızca işlenmesi halkın korku içinde yaşayarak terörize olmasına yol açmıştır. Suikastlarını hançer kullanarak gerçekleştirmişler ve eylemlerini kutsal olarak görmüşlerdir(Thackrach, 2005: s.20). Yalnızca Müslümanları öldürmekle kalmamışlar, aynı zamanda eylemlerine Haçlılar da maruz kalmışlardır. Kudüs Kralı Monferrat Marki'sini de öldürmüşler ve Selahattin Eyyubi'ye suikast düzenlemişlerdir. Haşhaşinler Moğolların 13. yüzyıldaki saldırılarında yok edilmişlerdir (Chailand ve Blin, 2007: s.72-74). Hasan Sabbah siyasal terörü kurumsallaştıran ilk kişi olmuştur (Yavuz ve Şahin, 2011: s.19).

Tarihte terörizmi yöntem olarak uygulayan diğer grupta Thug'lardır. Kökeni Hinduca'ya dayanan bu kelime zorba ve hilekâr manasına gelmektedir. Thug'lar suikastçı gizli bir kardeşlik örgütüydü. Örgüt, genellikle Hindu dininin tanrıçalarından biri olan Kali'ye kurban edilmek üzere eylemlerini gerçekleştirmiştir (Laqueur, 1999: s.12). Kurbanlarını genelde Hintliler arasından seçen Thug örgütü, öldürecekleri kişileri fark gözetmeksizin seçmekte ve kendilerine özel bir yöntem ile roomal denilen bir mendil vasıtasıyla boğarak öldürmekteydiler (Şen, 2011: s.26). Hint tanrıçası Kali'ye kurban adama düşüncesine dayanan Thuggee inanışına bağlı Thug'lar ölümü küçük görüyorlardı. VII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar faal olan Thug'ların bir milyondan fazla kişiyi öldürdüğü sanılmaktadır. Thug'lar on dokuzuncu yüzyılda İngilizler tarafından ortadan kaldırıldı (Selvi,2011: s.39-40).

On yedinci yüzyılda İngiltere'de Barut komplosu adı verilen bir örgüt ortaya çıkmıştır. Bu örgütün lideri Guy Fawkes idi. Katolik monarşik sistemi devirmek amacını gütmekteydiler. Bu maksatla İngiliz parlamento binasını vekiller toplantıda iken barut ile havaya uçurmayı planlıyorlardı. Bu olayı on iki komplocu gerçekleştirecekti. Fakat bunlardan birinin tanıdığına bir mektup göndererek olayın gerçekleştirileceği 5 Kasım 1605 tarihinde parlamento binasından uzak durmasını isteyince komplo ortaya çıkar ve Fawkes ve adamları tutuklanarak, 31 Ocak 1606'da asılarak idam edilmişlerdir (Selvi, 2011: s.39).

1.3. MODERN TERÖRÜN GELİŞİM SÜRECİ

Fransız İhtilalinin 5 Eylül 1793 ve 27 Temmuz 1794 tarihleri arasındaki dönemine ‘‘Terörün Hükümranlığı’’ denilebilir. Bu zaman parçasında Robespierre ve arkadaşları iktidarın kuşkusuz mutlak sahipleri olmuşlardır. Bu devirde terör kavramını Jakobenler kendilerinden bahsederken övgü amacıyla olumlu anlamda kullanmışlardır. Bu dönem modern terörizmin doğuşu olarak kabul edilen ve kanlı katliamların olduğu bir dönemdir. Robespierre ve Jakobenler bu devirde ülkede fikri ve fiili hâkimiyetlerini kurmak maksadıyla terörü bir araç olarak kullanmışlardır. 25 milyondan fazla insanı öldürerek muhalefet edecek insanları susturmuşlar ve korku ve terör hali yaratmışlardır. Jakobenleri aynı zamanda ihtilal mahkemeleri de desteklemişler ve bunların çalışma ve yargılama biçimi çağdaş totaliter yargılama biçiminin ilk örneğini teşkil etmiştir. Bu dönemde idam edilen kırk bin kişiden; on

beş binden fazlası hiç yargılanmadan giyotinle idam edilmiş, beşyüz binden fazla kişi siyasi suçlu olarak hapsedilmiştir. Ortalığı terör havası kaplamış ve bu durum da Robespierre'nin sonunu hazırlamıştır (Yayla,1990: s.344). Jakoben liderler Robespierre ve Marat terörü yöntem olarak kullanıyorlardı. Marat özgürlüğün şiddet yoluyla kurulmasını istiyordu. Terör olayları Robespierreciler tarafından rakip Jakoben fraksiyonlarının yok edilmesinde kullanıldı. Hebertistler Mart 1794'te, diğer fraksiyon olan Dantoncular Nisan 1794'te idam edildiler (Lee, 2014: s.25). Bu olaydan sonra İhtilal Meclisi üyeleri de dâhil hiç kimse canının garantisi olmadığı konusunda birleşerek Robespierre'ya karşı çıkmışlar, onu ve 20 arkadaşını idam etmişlerdir (Yayla, 1990: s.344-345).

Robespierre liderliğindeki Jakobenler, yaklaşık üç yıllık hâkimiyetleri boyunca binlerce kişiyi, muhaliflerini, diğer siyasi görüşlere sahip meclis üyelerini, birçok sivili ve hatta kendi üyelerini dahi katletmişlerdi. Dünya tarihinin dönüm noktalarından biri olan Fransız İhtilalı birçok şeyi değiştirdiği gibi terörizm kavramını da dünyaya tanıtmışlardır (Selvi, 2011: s.40).

Diğer bir terör örgütü Amerikan iç savaşından sonra yenilgiye uğrayan güneylilerin Amerika'nın yeniden inşa yanlılarına karşı baskı yapmak maksadıyla on dokuzuncu yüzyılda kurdukları Klu Klux Klan adlı örgüttür (Anderson ve Sloan, 2009, s.364-365). Güneyde beyaz ırkın üstünlüğü savunmak maksadı ile ortaya çıkmıştır. Birinci dünya savaşından sonra örgüt güç kazanmış ve 1920'lerde üye sayısı beş milyona yaklaşmıştır(Perliger, 2012: s.43). ABD'yi Tanrı tarafından kendilerine vaat edilmiş topraklar olarak görmekteydiler ve onlara göre şeytanın gücü olan diğer ırklar ve dinler yok edilmeliydi (Laqueur,1999:s.87). Bu nedenle beyaz ırkın üstünlüğünü savunan örgüt siyahlar yanında Yahudileri de öldürmüştür (Yavuz ve Şahin, 2011: s.21).

Modern terörizmin kurumsal kökleri Napolyon döneminde ortaya çıkan gizli Carbonari örgütüne kadar uzanır. Kömür yakıcılar anlamına gelen ve Mason teşkilatlarından etkilenerek XIX. yüzyılın başında İtalya'da kurulan bu örgüt, İtalyan Birliği'ni sağlamak istiyordu. Bu örgütün daha sonraki dönemde birçok oluşuma örnek teşkil ettiği görülmektedir. Contedi Saint Jorioz da İtalyan menşeli *"Carbonari Örgütü* "nün faaliyetlerinden etkilenerek, gerilla taktikleri ile milli kurtuluş savaşları stratejisini kaleme alır ve yazılarında milli kurtuluş hareketlerine karşı çıkanların terörist yöntemlerle cezalandırılmasını önerir (Selvi, 2011: s.40-41).

1850'lerden sonra terörizmin belirli bir amaca ulaşmak için sistemli bir şekilde kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Rus ihtilalcı gruplarının yanı sıra İrlandalı, Makedon, Sırp ve Ermeni gibi radikal milliyetçi gruplar özerklik ve bağımsızlıkları için terörü kullanmışlardı (Yayla, 1990: s.348). Bu süreçte terörü bir ideoloji olarak kullanmak için yeni teorilerin ortaya atıldığı görülmektedir. Fransız İhtilali'nin bir sonucu olarak ortaya çıkan yeni şekillenmiş milliyetçilik ve vatandaşlık fikirleri modern bir terör anlayışı ortaya çıkardı. Marksizm gibi yeni politik ideolojilerin ortaya çıkışı mevcut düzende üretken bir karışıklık anlayışı meydana getirdi. Bu anlamda *"fiili propaganda"* teorisi bu dönüşüm sürecinde hayli ilgi gördü. Buna göre şiddet, toplumun algılamasını etkilemede tek güvenilir hareket tarzıdır. İlk olarak insanların dikkatini çeker, sonra da onları peşinden sürükler. Bu dönüşüm sürecinde fiili propaganda anlayışını uygulamaya koyan Rusya'da terörizm, dönemin gündemine yerleşen sözcüğe göre bazen nihilizm, bazen de anarşizm ile birlikte anılmıştır. Hükümetleri ve sosyal müesseseleri yıkmak için kişisel ve kolektif şiddeti kullanmanın en hararetli savunucuları Ermeni komitelerine ilham vermiş olan XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki bu Rus anarşistleri olmuşlardır (Selvi,2011: s.40-41).

Anarşi kelimesi kuralsızlık anlamına gelen yunanca Anarchos kelimesinden türemiştir.'' Anarşizm; devleti hükümeti, özel mülkiyeti, dini, aileyi yani teşkilatlı kurumları bir bela kötülük ve sömürme aleti olarak gören ve bunların toptan ortadan kaldırılmasını isteyen bir doktrindir. Anarşitler kişilerin özgürleşmesi için her türlü kuruma ve otoriteye saldırılarak yok edilmesini amaçlamaktadırlar. Anarşizm doktrinin kuramcıları ve fikir babaları olarak Johan Caspar Schmidt, Pierre Joseph Proudhon, Mihail Bakunin ve Peter Kropotkin sayılabilir. Bunların şiddete bakış açılarında değişiklik olsa da insanın özgürleşmesi için her türlü otoritenin şiddet kullanarak yok edilmesini savunmaktadırlar. Sistemli ve yaygın anarşizm on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Bakunin'in fikirlerinin tesiriyle ortaya çıkmıştır (Yayla, 1990: s.345). Rusya'da bu ideolojiyi benimseyen Narodnaya Volya(Halkların İsteği) örgütü ortaya çıkmıştır. Wardlaw a göre; "tarihteki en büyük terörist hareket Rusya da Ocak 1878 ile Mart 1881 tarihleri arasında girişilen Narodnaya Volya eylemleridir (Wardlaw, 1989: s.19). Rus tarihinde en kanlı katliamları yapan bu örgüt, 1879 yılında Rus çarı II.Alexander'i Devrimci Mahkemesinde ölüme mahkum etmiştir. Çarı 1881 yılında suikast sonucu öldürmüşlerdir. Bu örgütün dağılmasından sonra Rusya'da ikinci terör dalgası

1900'lerde Sosyal Devrimci Parti tarafından gerçekleştirilmiştir. Ekim devrimine kadar devam eden bu terör dalgasında Eğitim Bakanı ve 3 vali vurulmuş ve birçok suikast gerçekleştirilmiştir (Yayla,1990: s.345-348).

İtalyan Anarşist Errico Malatesta ise terörizmin propaganda boyutunu ilk dile getiren kişi olur ve onun *"eylem yoluyla propaganda"* stratejisi terörizm yandaşlarınca benimsenir. Böylelikle siyasal şiddet terörizme doğru yol alırken şiddet eylemlerinin; örgütlerin amacını ve eylemcileri kitlelere tanıtmak, kitleleri ve mevcut yönetimi etkilemek için en güçlü silah olduğu keşfedilir. Bu etkilemenin koşulu ise eylemdir (Türkiye Barolar Birliği [TBB], 2006: s.34).

İlk ve ortaçağlarda ortaya çıkan zalim- zorba hükümdarı öldürerek karışıklık çıkarma fikri on dokuzuncu yüzyılda doktrinleşmeye başlamıştır. Çağdaş anlamda sistematik terörizm on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkmış olgu olarak kabul edilir. Karl Heinzen, George Sorel, Carlo Bianco, Jean Paul Sartre, Enrico Malatesta, Carlos Marighela, Regis Debray gibi birçok şiddet yazarı, olgun bir çağcıl terörizm öğretisi ortaya atarak bunu şekillendirmişlerdir. On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Bakunin, Nachaev gibi anarşizmin yazarları ve sözcüleri terörizmin bir devrim biçimi olarak kullanılmasına ve yaygınlaşarak sistematikleşmesine yol açmışlardır (Salur,2009: s.44-45).

1.4. 20.YÜZYILDA TERÖR

Yirminci yüzyılın en önemli terör eylemlerinden birisi 1914 yılında, bir Sırp ajanın, Avusturya-Macaristan veliahttı Ferdinand'ı Saraybosna'da öldürmesidir. Bu olay Birinci Dünya Savaşı'nı başlatmış olup; terörizm tarihinin en önemli ve insanları en fazla etkileyen olayı olmuştur (Micewski, 2005).

Yirminci yüzyılda terör daha öncekilerden zamanla farklılaşmaya başlamıştır. Bundan önceki terör faaliyetleri belirli bir alanla sınırlı kalmıştır. Fakat yirminci yüzyılda dünyanın küreselleşmesi ile terör de küresel boyut kazanmıştır. Yirminci yüzyılda totaliter ideolojilerin uygulanmaya aktarılmasıyla terörizme yeni ve eşi görülmemiş bir boyut eklemiştir.

I. Dünya Savası'nın bitiminden sonra Almanya, İtalya ve Rusya'da iktidarların uyguladığı devlet terörü zirveye ulaşmıştır. Bu iktidarlar devlet politikasını kabul ettirmek için terörü bir araç olarak kullanmışlardır. Stalin döneminde Rusya'da binlerce insan düzen karşıtı oldukları gerekçesiyle öldürülmüştür. İtalya da Mussolini

döneminde, düzen karşıtı oldukları gerekçesiyle başta Sosyalist Parti Genel Sekreteri Matteoti olmak üzere pek çok insan öldürülmüştür (Güzel, 2002: s.10). Almanya'da Hitler rejimi Yahudilerin yanında devlet terörü uygulayarak aralarında homoseksüelleri engelliler, Çingeneler, sabıkalılardan ve asosyallerden oluşan kişileri de imha etmişlerdir (Caplan, 2012: s.28). Kamboçya'da Pol-Pot rejimi, Arjantin ve Şili'deki diktatörlükler devlet terörü uygulamışlardır. Dünyada hala sayısız ülkede devleti elinde bulunduran liderler devlet terörü uygulamaya devam etmektedirler (Yavuz ve Şahin, 2011: s.22).

İsrail'in kuruluşu aşamasında da örgütlü terör faaliyetleri görülmüştür. HAGANAH, IRGUN ve LEHİ adlı Yahudi örgütler Filistinli Araplar üzerinde baskı yapmışlar ve aynı zamanda İsrail'i İngiliz mandasından kurtarmak için terör eylemleri yoluyla mücadele etmişlerdir (Yavuz ve Şahin, 2011: s.22).

1946 yılında LEHİ İngiliz bakanlara ve çok sayıda ordu komutanının içinde olduğu kişilere İngiliz Hükümetinin resmi zarfları içinde bomba göndermiştir. Bu girişim başarıya ulaşmasa da tarihte ilk kez gerçekleşen bombalı zarf saldırısı olmuştur (Chomsky vd,1999: s.30).Hatta Irgun örgütünün lideri Manehem Begin İsrail'in kurulmasından sonra başbakanlık görevi de almıştır. HAGANAH örgütü İsrail'in kurulmasından sonra İsrail Silahlı Kuvvetlerine dönüştürülmüştür. İsrail devletinin kurulması dengeleri değiştirdiğinden Filistin'deki terörizmi durduramamıştır. Yahudiler ve Filistinliler terör eylemleri gerçekleştirmeye devam etmişlerdir (Şen, 2011:s.38). Begin; Mısır ile Camp David anlaşmasını imzalayarak, Nobel Barış Ödülü bile almıştır. Camp David'in anlaşmasını Mısır Devleti adına imzalayan Enver Sedat İslami Cihat militanlarınca 6 Ekim 1981 günü suikast sonucu öldürmüştür. Enver Sedat'ı öldüren suikastçıların lideri Halid İslambuli ''Firavunu öldürdüm ve ölümden korkmuyorum!'' diye bağıracaktır. Yıllar sonra onun kardeşi Muhammed İslambuli Afganistan'da Usame bin Ladin ile ortaya çıkacaktır (Esposito, 2003: s.115-116).

Ortadoğu'da terör faaliyetleri İsrail'in kurulmasından sonra hız kazanmış ve bu durum Araplarla İsrailliler arasında çözümün gecikmesine yol açmıştır. Özellikle Filistinlilerin haklarını aramak maksadıyla Filistin Kurtuluş Örgütü(FKÖ) 1960 yıllarda kurulmuştur. FKÖ mücadele yöntemi olarak terörü seçmiş ve 1960'lı ve 1970'li yıllarda çeşitli uçak kaçırma eylemleri ile adını duyurmuştur (Yavuz ve Şahin, 2011: s.22.)

1960'lı yıllarda Ortadoğu'ya ilaveten ayrılıkçı terör dünyanın diğer bölgelerinde ortaya çıkmaya başlamıştır. İngiltere'de İrlanda Cumhuriyet Ordusu(IRA), İspanyada Bask bölgenin bağımsızlığını isteyen ETA(Euzkadi Ta Askatasuna); Bolivya'da Ernosto Che Guevara, Brezilya'da Carlos Marighella liderliğinde ayrılıkçı örgütler çıkmıştır. Bunları Almanya'da ortaya çıkan Baader-Meinhof, ABD'de Kara Panterler, İtalya'da Kızıl Tugaylar, Japonya'da Birleşik Kızıl Ordu gibi terör örgütleri izlemiştir (Yavuz ve Şahin, 2011: s.22). Bu örgütlerden IRA 1916 yılında Kuzey İrlanda'nın İngiltere'den bağımsızlığını hedefleyerek, eylemler yapmaya başlamıştır. Ancak, IRA 1960'lı yılların sonuna doğru ayrılıkçı hareketlerin yeniden alevlenmesi ve soğuk savaşın sona ermesiyle birlikte eylemlerine hız vererek İngiltere'nin gündemini tekrar işgal etmiştir (Davies, 2006: s.67-70). Bu dönemden 20. yüzyılın sonuna kadar yaklaşık 3000'den fazla insanın yaşamını yitirmesine neden olan eylemlerde bulunmuştur (Öztürk,2000: s.150).

1970'lerden 1990'ların ortasına kadar dünyada siyasal suikastlar artmış adeta altın çağı yaşanmıştır. ETA'nın Franco'nun yerini alacak kişiyi öldürmesi, İtalya Başbakanı Aldo Moro'nun Kızıl Tuğaylardan tarafından öldürülmesi, Enver Sedat, İsrailde İzak Rabin, Hindistanda Gandi'ler ve İsveç başbakanın öldürülmesi olayları bu dönemde yaşanmıştır (Hobsbawm, 2008: s.138-140).

1970'lerde terör örgütlerinin elemanları Ruslar ve Küba'lılar tarafından Havana da kurulmuş kamplarda eğitiliyorlardı. Ondan önce Orta Doğu'daki (Lübnan, Yemen) fedai kamplarında yetiştiriyorlardı. 1970'lerin sonunda eğitim kampları Angola, Mozambik, Cezayir gibi Afrika ülkelerine yayılıyordu (Sterling, 1981: s.21-22). Bu kamplar da İranlılar, Türkler, İrlandalılar, Güney Amerikalılar, Hollandalılar, Belçikalılar, İspanyollar, İsviçreliler, İtalyanlar, Almanlar, Japonlar kurs gördüler. Böylece 1960'lardan başlayan terör dalgası dünyaya yayılmış oldu (Sterling, 1981: s.119).

1970'lerde soğuk savaşın etkisini yitirmesi için iki hegomonyal güç olan SSCB ile ABD arasında sert ilişkiler yumuşamaya başlamış fakat SSCB'nin Afganistan'ı işgali etmesinden dolayı kutuplar arası yumuşama dönemi sona ererek yerini tekrar soğuk savaşa bırakmıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki kutuplu dünya sisteminin ortaya çıkması terör olaylarında artışa neden olmuştur. Doğu ve Batı bloklarının birbirlerine karşı terör örgütlerini kullanmaları, teknolojideki gelişmeler,

milliyetçiliğin, özgürlüklerin ve bağımsızlığın yükselen değerler olması bu durumun nedenleri arasındadır. Bu dönemde özellikle Sovyetlerin desteklediği sol örgütler eylemlerde bulunmuşlardır. 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile Soğuk Savaş Dönemi sona ermiş sol ideolojili terör olayları azalmıştır. Ancak din ve etnik kökenli terör olayları artarak devam etmiştir (Çakmak, 2008:s.23).

ABD'nin SSCB'ye karşı savaşta Afganistan'daki aşırı dinci, cihatçı unsurları desteklemesi terör faillerinin ve terörün farklılaşmasına yol açmıştır. Afganistan'ın işgali ile eş zamanlı olarak 1979 yılında İran İslam Devrimi'nin gerçekleşmesi ve İran'daki yeni rejimin dünyaya radikal İslam rejimi ithal etme çabaları sonucunda terör farklılaşarak dini karakter kazanmıştır. İran İslam devriminin gerçekleşmesinden sonra intihar bombaları ve ya canlı bomba adı verilen terör tipi kullanılmaya başlanmıştır. İlk kez Lübnan'da 1983 yılında Hizbullah tarafından uygulanmaya başlayan canlı bomba eylemleri, daha sonra Tamil Kaplanları, Hamas ve El-Kaide gibi örgütler tarafından kullanılmaya başlanmıştır (Yavuz ve Şahin, 2001: s.22-23). İslam devriminden itibaren İran terörizmi destekleyen ülkelerden biridir. Her yıl düzinelerce terör gruplarına eğitim, silah, ilham vermektedirler. Hizbullah örgütü başta olmak üzere Ortadoğu'da ve Türkiye'de, Hamas, İslami Cihad, Şii Emel, İslami Cemaat örgütü, Irak İslami Devrim örgütü gibi onlarca örgüte destek sağlamaktadırlar (Byman, 2005: s.79). İran İslami devrim ihraç etme amacıyla radikal İslamcı grupları desteklemesine rağmen Afganistan'da Taliban rejimine destek vermemiş, hatta Taliban'a karşı Şiilerin koruyucusu olduğunu göstermek için kuzeydeki Hazara bölgesinde yaşayan Şiileri destekleyerek Taliban rejimini ortadan kaldırmaya çalışmıştır (Byman vd.,2001:s.69-70).

Günümüz İslami Örgütlerin temelinde, Müslüman Kardeşler ve Cemaat-i İslami vardır. Müslüman Kardeşleri, Hasan El Benna Mısır'da, Cemaat-i İslami'yi Mevdudi'de Pakistan'da kurmuştur(Roy, 1994:s.55). Seyyid Kutub, Hasan El Benna ve Mevlana Mevdudi'nin fikirlerini alarak daha da radikalleştirdi. Haricilerin ve Sabbahilerin aşırılıklarından Hazreti Muhammed'in reformlarına kadar tüm cihat biçimlerini inceleyerek, cihatçılığın ideolojisini oluşturdu. Ona göre cihat yeni İslami düzeni hayata geçirmenin tek yoluydu. Zamanla bu fikirleri benimseyen Müslüman Kardeşler ve Cemaat-i İslami gibi örgütler daha da radikalleştiler (Esposito,2003: s.77). Müslümanları radikal eylemlere iten düşünceleri oluşturan Seyyid Kutub'un Devrimci düşünceleri Humeyni'den; yirmi birinci yüzyıla damgasını vuran terör

eylemleri gerçekleştiren bin Ladin'e kadar İslamcı cihat anlayışını benimsemiş örgütleri etkilemiştir (Esposito,2006: s.149).

Bu dönemde ortaya çıkan en önemli ve dikkati çeken terör örgütü El-Kaide olmuştur. Başlangıçta Afganistan'da ortaya çıkan örgüt, zaman içinde dünyaya yaılarak eylem yapmaya başlamıştır.1998 Ağustosunda Nairobi(Kenya), Daar es Salam(Tanzanya), ABD elçiliklerine El-Kaide'nin saldırısı, ABD'nin Sudan'daki kimyasal silah tesisine ve Afganistan'daki lojistik ve eğitim merkezine saldırısının misillemesiydi (Labéviére, 2000: s.5). Ekim 2000'de Aden(Yemen)'de limanda bulunan ABD savaş gemisi USS Cole'a saldırı düzenleyerek 17 denizciyi öldürmüştür(Wilkinson,2006:s.216).

Yine 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında, ABD ve diğer Batılı güçlere karşı terör üreten dini anlayışın kaynakları hakkında konuşan ve yazan resmi ve sivil çevrelerin çoğunluğu, İslamiyet'in Selefi veya Vahhabi yorumunu baş suçlu olarak gördüler. Selefi doktrinlere bağlılığında şüphe bulunmayan el- Kaide'nin ve bu örgütün başındaki Suudi Arabistanlı Usame Bin Laden'in 11 Eylülü ve onun öncesi ve sonrasındaki birtakım kanlı eylemleri bizzat üstlenmiş olması söz konusu saptamanın en başta gelen gerekçesiydi. Selefi çizginin günümüzdeki temsilcisi olan Usame bin Laden ve hocası Abdullah Azzam ile birlikte dini katı bir şekilde yorumlamış ve özellikle Afganistan'ın Ruslar tarafından işgalinin ardından geçmişte beraber savaştığı şahısların yardımıyla da dünya çapında çok büyük eylemler yapabilecek bir duruma gelmişlerdir. Katı bir hiyerarşik yapıya sahip olan bu örgüt farklı ülkelerde hücre sistemiyle örgütlenmiş ve gizliliğe en üst seviyede riayet etmektedir (Aydın ve Türkoğlu,2007:s.169).

11 Eylül saldırıları ile ABD nin soğuk savaş döneminde bile erişilemez olan simgeleri Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon a saldırılması ile ABD ye saldırı düzenlemenin imkânsız olduğu efsanesi yıkılmıştır. Terörün dünya da geldiği boyutun vahametinin anlaşılmasına neden olmuştur (Aydın, 2009:s.73).

El-Kaide başlangıçta Afganistan ve Pakistan'da bir örgüt iken dünyanın küreselleşmesi ile birlikte küreselleşen bir örgüt olmuştur (A.Kaya, 2015: s.3). El-Kaide şemsiyesi altında 24'ten fazla örgüt bulunmaktadır. Yetmiş altıdan fazla ülkede üyeleri bulunmakta ve buralarda eylem yapma yeteneğine sahiptir (Lutz ve Lutz,2004:s.82). 11 Mart 2004 tarihinde El-Kaide Madrid'te tren istasyonuna saldırı gerçekleştirmiştir (Shane, 2009: s.109). 2004 yılında Madrid'te gerçekleştirilen tren

bombalaması nedeniyle İspanya hükümeti istifa etmiş ve Irak'taki İspanyol askerleri geri çekmiştir (Arquilla,2011).

Önce ki ismi Irak İslam devleti olan El-Kaide'ye bağlı terör örgütü 2013 yılında Suriye'de El Nusra'nın bir bölümüyle birleşmesi sonucunda Irak Şam İslam Devleti(IŞİD-ISIS-ISIL-DAES) adlı örgüt kuruluyordu. Bu örgüt öncekilerden farklı olarak kendisini devlet olarak niteliyor ve salt terör eylemleri gerçekleştirmek yerine toprak parçası üzerinde ulus inşa etmeye kalkışıyorlardı. Yollardaki çukurları onarıyorlar, elektrik enerjisi sağlıyorlar, aşevi kuruyorlar, sağlık programları oluşturuyorlardı (Napolleoni, 2015: s.13-20). Eline geçirdiği bölgelerdeki petrol kuyularından günlük iki milyon dolar gelir sağlayan, elektrik santralleri işleten, devlet gibi bütçesi ve faaliyet raporları olan, iki milyar dolarlık bir servete sahip olan bir örgüt olmuştur (Napolleoni,2015:s.28-29).

IŞİD 24 Haziran 2014 tarihinde hilafet devleti kurduğunu ilan etmiştir (Gergin, 2015:s.37).IŞİD bünyesinde 90 farklı ülkeden militanlar barındırmaktadır (Katzman vd.,2015). IŞİD 10 Haziran 2013 tarihinde Musul şehrini ele geçirmiş, yarattığı korku sonucu Musul'dan Tıkrit'e kadar konuşlu yaklaşık 5 ordu ve 18 federal polis birimimin 48 saat içinde dağılmasına neden olmuştur (Gergin, 2015: s.35). Örgüt aynı zamanda internete, batılı rehinelerin başını kestiği videoları yükleyerek korku yaymaya başlamıştır (Beck, 2015:s.89).

1980'lerde Sih'liği farklı yorumlayarak, Pencap'ta Sih devleti kurmak isteyen Jarnail Singh Bhindranwale ve takipçileri terör eylemleri gerçekleştirerek yüzlerce kişinin ölmesine neden olmuşlardır. Hindistan devlet başkanı İndra Gandhi emri doğrultusunda bu gruba karşı operasyonlar gerçekleştirilerek Liderleri Jarnail dâhil olmak üzere 2000 Sih militanı öldürülmüştür.1984 yılında İndra Gandi, Sih militanı kendi korumaları tarafından suikast sonucu öldürülmüştür (Thackrach, 2005: s.242-243).

Budizmi kendi terör amaçları için farklı yorumlayan Shoko Ashara'nın liderliğini yaptığı Aum Shinrinkyo örgütü, 20 Mart 1995 tarihinde sarin gazı kullanılarak Tokyo metrosuna terör saldırısı düzenlenmiştir. Terörizm tarihinde ilk kez kimyasal silahların kullanıldığı eylem olmuştur. Bu saldırı ile terör eylemlerinde kullanılan silahlara kimyasal silahlarda eklenmiştir (Caşın, 2008:s.270). Bu saldırılarda 12 kişi ölmüş, 5000 civarında kişi yaranlanmıştır (Karlsson, 2005:s.183). Asahara saldırıların ABD tarafından düzenlendiğini yayarak Üçüncü Dünya savaşını

çıkarmaya çalışmıştır. Üçüncü Dünya savaşından sonra Asahara'nın dünyayı yöneteceği ve Aum Shinrinkyo üyelerinin hayatta kalacağı kehaneti bu saldırı için gerekli itkiyi oluşturmuştur (Juergensmeyer, 2000: s.110-111).

Terör örgütleri fiili sahanın yanısıra sanal ortamda da varlık göstermeye başlamışlardır. Terör örgütleri kendi ideolojilerini anlatan internet siteleri yanında, youtube gibi sitelere de eylemlerinin videolarını yükleyerek, örgütlerinin reklamlarını yapmışlardır. Hatta Hizbullah 2003 yılında; Lübnan, Suriye, Bahreyn, BAE, Kanada, Almanya, Avustralya gibi ülkelerde satılan ''Special Forces'' adlı İsrail'le savaşını simüle eden oyun programı geliştirerek satmıştır. Bu oyunda Hizbullah'ın değerleri konsepti ve fikirlerini yaymak hedeflenmiştir (Hoffman, 2006: s.209).

Bu örgütler diğerlerinden farklı olarak sosyal medya üzerinden propaganda yapmakta ve terörizmin klasik yöntemlerine siber terörü de eklemektedirler. En son Irak Şam İslam Devleti (ISIS-ISIL veya IS) tarafından 12 Ocak 2015 tarihinde ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı'nın(CENTCOM) resmi twitter ve youtube adreslerinin hacklemesi bunun en önemli göstergesidir (Vatan Gazetesi,2015)

Şekil 1 İŞİD Terör Örgütünün ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı Resmi Twitter Adresine yaptığı saldırı

1.5. AMAÇLARI VE YÖNTEMLERİ

Terörün amacı bir çin atasözü ile özetlenebilir. Birini öldür, on bin kişiyi korkut (Schmid, 2004:s.417).Terörün amacı, devamlı şiddet yöntemlerini kullanarak, hedef toplumda korku hipnozu oluşturarak, toplumun itaat etmesini, toplumu felce uğratarak itiraz etmeyen, boyun eğen ve tepki vermeyen bir hale getirmektir. Böylece devleti ele geçirdiklerinde toplumun tepkisiz kalmalarını sağlamaktır. Özellikle kültür, dil, din, etik ve aile gibi toplumun ana çekirdeğini ve yapısını oluşturan kavramlarda, kavram kargaşası oluşturarak bunları değiştirmeye ve yerlerine kendi kavramlarını dayatmaya çalışırlar (Songar, 1984: s.145). Terörist devleti baskıcı ve aşırı bir tepki vermeye zorlayarak, terörist ve masum ayrımı yapmadan baskı yapmasını sağlayarak, halkı devlete karşı kışkırtmaya, aşırı tepki vermesi sonucu devleti yıpratmaya, sosyal düzeni yıkmaya, kamuoyu oluşturmak için reklamını yapmayı ve hasmını cezalandırmayı amaçlar (Karacan,1984:s.196-198). Hedef kitleleri sarsarak, güvensizliklerini artırarak, panik yaratarak normal yaşamlarını değiştirmeye, sistemi sorgulamaya, medya ile propaganda yaparak kargaşa

yaratmaya, sisteme bağlılıklarını ve inançlarını sorgulatmak olarak belirtilebilir (Çitlioğlu,2006: s.43). Hasmı ülkeyi finansal, idari, kültüre, sosyal yapı ve askeri güç yönünden zayıflatarak yıpratmaya çalışır (Aydın, 2009: s.57). Aynı zamanda dikkat çekmeye çalışarak, kargaşa yaratmaya çalışır, vatandaşlara tarafını belirlemesi benden misin, benden değil misin çağrısı tapmak ve toplumun direncini zayıflatarak baş eğdirmektir (Aydın, 2009: s41-43). Halkı kendi yanına çekerek, örgütün fikirlerine uymaya, otoriteye başkaldırmaya neden olarak, siyasal güç odaklarını elde ederek yönetimi ele geçirmeye çalışırlar (Öztürk, 2000: s.139).

Cemal Güzel'e göre, teröre başvuranların gerekçeleri çaresizlik, cezalandırma, bunalım ve karışıklık yaratmak, devlet çıkarlarının sağlanması olarak sayılabilir (Güzel,2002: s.17-18).

Robert Young'a göre terörün amacı göz korkutmaktır. Bu amaca ulaşmak için sadece fiziksel güç değil, aynı zamanda psikolojik silahlanmanın yardımına da başvurulabilir (Oruka,2002:s.347).

Erik Mannik'e göre terörün beş amacı vardır. Rejim değişikliği, sınır/bölge değişikliği, politika değişikliği, sosyal kontrol, statükonun devamı amaçlar (Männik,2009: s.161).Bunların yanında amaçları, halk desteği sağlamak, sorunlarına uluslararası dikkat çekmek, uluslararası haklılık, yasallık kazanmak, hasımlarından ödünler koparmak olarak nitelendirilebilir (Chailand, 2007: s.40).Terörizmin en önemli aracı reklamdır. Teröristler çok sayıda insanın kendilerini izlemesini ve dinlemesini arzu ederler (Laqueur,2002b: s.134).

Erik Mannik'e göre hedeflerine ulaşmak için 1. Yıpratma 2. Gözdağı korkutma ve tehdit 3. Provokasyon 4. Yağma 5. Etnik aşırılık gibi beş ana stratejiyi takip ederler. İntihar saldırılarını bu stratejileri sürdürmek için kullanılabilir(Männik,2009: s.161).Terör olaylarının suikast, bombalama, uçak kaçırma, insan kaçırma, biyolojik, kimyasal, nükleer silahlar kullanılması ve hatta siber saldırı gerçekleştirilmesi gibi farklı yöntemleri de vardır (Watson,2009: s.3). Elektrik sistemleri gibi bilgisayar ağ sistemleri ile yönetilen sistemlere girerek, kesintilere sebep olma, yaşamın sürdürülmesi için gerekli olan su kaynaklarını zehirleme gibi yöntemler kullanabilirler (Jenkins,1988:s.256-257).

Terör grupları kendi bekalarını sağlamak, amaçlarına ulaşabilmek ve finansman sağlamak maksadıyla genellikle suç gruplarının, çetelerin, mafyaların kullandığı yöntemleri kullanırlar. Uluslararası suç örgütleri ile ilişki içine girebilirler

ve yaptıkları bazı işlerle de finansman sağlarlar. Uyuşturucu madde kaçakçılığı, hackerlik gibi bilişim suçları, banka soygunu yöntemlerinden bazılarıdır (Erol,2008:s.86). Adam kaçırma ve bunun sonucunda fidye veya kendi adamlarının serbest bırakılması için pazarlık yapabilirler. Ayrıca bombalı saldırı, uçak kaçırma, nükleer, biyolojik ve kimyasal saldırı gerçekleştirebilir (Güzel,2002:s.10). Terör örgütlerinin bekaları için halkın desteğinin sağlanması önemlidir. Desteği gerçekleştirmek için her yolu mubah görürler. Yöntem olarak psikolojik savaş, propaganda, diğer suç örgütleri ile iş birliği ve eylemleri kullanırlar (Aydın,2009: s.47-52).

Devletlerin bastırmak istedikleri muhaliflere karşı uyguladığı terör yöntemleri ise yargıyı kullanma, kolluk güçlerini kullanarak fiziksel şiddet uygulama (işkence, öldürme vb),yasaları değiştirerek demokrasiyi yok etmedir (Güzel,2002,s.16). Devlet adamlarını, siyasetçileri kaçırma, suikast, bombalama gibi eylemler gerçekleştirirler (Wilkinson, 2002: s.148-149).

Teröristler, silahlı çatışma hukuku yani savaş kurallarına uymadıklarından dolayı şiddetin her türlüsünü kendilerine mubah görürler. Ahlaki sınırlamalar olmadığından ve bunu kabul etmediklerinden çirkin ve zalimce yöntemler kullanabilirler (Wilkinson, 2002: s.149).

Hedeflerini sağlamak için teröristler korkutma, yıldırma, sindirme, panik yaratma, şantaj ve tehdit gibi psikolojik etki yaratma maksatlı yöntemler kullanırlar. Psikolojik harp gerçekleştirirler. İnsanların üzerinde korku oluşturarak kendilerinden kaçmalarını ve korku hipnozu yaratarak kendileri ile savaşmalarını önlemeye çalışırlar (Çitlioğlu, 2006:s.67-69). IŞID in insanları diri diri yaktığı videoları yayınlayarak hasım askerleri korkutması kullandığı psikolojik harbe örnek olarak gösterilebilir.

Yöntemlerini özetlemek istersek, terör örgütleri, bombalı paket, siber saldırı, uçak kaçırma, kundaklama, rehin alma, sabotaj, uçağı kaçırarak silah gibi kullanma, havada bomba gibi infilak ettirme, adam kaçırma, banka soyma, pusuya düşürme, hava korsanlığı, deniz haydutluğu, bombalı mektup, bombalı araçla intihar saldırısı düzenleme, cinayet, hırsızlık, yazdıkları oyunları kullanarak terör eğitimi gibi yöntemler kullanılabilir.

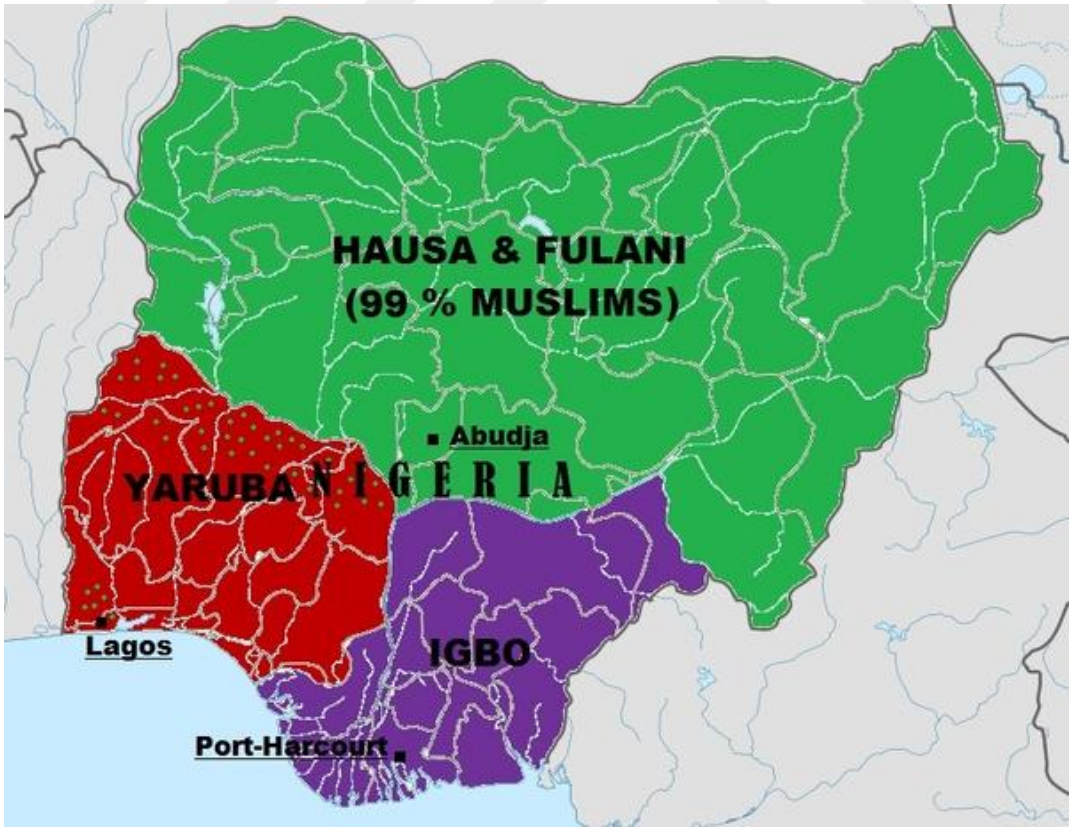
İKİNCİ BÖLÜM

2. BOKO HARAM TERÖR ÖRGÜTÜ

2.1. BOKO HARAM'IN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1.1. Sömürge Dönemi Nijerya

19. Yüzyılın başlarında İngiltere'nin sömürgesi haline gelen Nijerya; İngiltere güneyde Lagos, Port Harcourt gibi liman şehirlerine ulaşım, tarım yatırımları gibi yatırımlar yapılarak bu bölgenin kalkınması sağlanmıştır. Kuzeyde misyonerlerin sokulmadığı, şeriatın uygulandığı, emirlerin valileri atadığı oligarşik yapı hayata geçirilmiştir. Bu nedenle İngiltere'ye kapılarını kapayan kuzey, güneye göre daha az gelişmiştir (Peters, 1997: s.51). İngiltere'nin bölgeyi yönetebilmek için yaptığı idari düzenlemeler Nijerya'da günümüzde yaşanan azınlık sorunları ve kabileciliğin var olmasına neden olmuştur (Thomson, 2010: s.75).

Şekil 2 Nijerya Haritası (Franklin, 2015).

1960 yılında ülke İngiltere sömürgesinden kurtularak bağımsızlığına kavuşmuştur. Nijerya nüfusunun yaklaşık yarısı Müslüman, yaklaşık yarısı Hristiyan ve küçük bir azınlık çeşitli yerli inançlara sahip olmasına rağmen federal devlet yapısı kabul edilmiştir. Bu etnik ve dini farklılıklar orduya da yansıyarak; 1962 yılında Nijerya ordusu etnik yapıya uygun olarak bölünerek her bir federe devletten eşit sayıda asker alınarak; federe devletler bazında kota uygulanmaya başlanmıştır (Joseph, 1987: s.71). Uygulanan kota nedeniyle ordunun yarısının kuzeyli, yarısınınsa güneyli olmasına yol açmıştır (Ukana, 2009: s.688).

Bağımsızlığın kazanılmasından sonraki kırk yılın otuz yılında ülkeye askeri yönetim hâkim olmuştur. 1966-1979 ve1983-1999 yılları arsınada askeri yönetim hâkim olduktan sonra, günümüze kadar seçimler yapılarak, siviller yönetime gelmektedir (Agbiboa, 2013c: s.432). Sivil yönetime geçildikten sonra; ülkede siyasi elitler, devlet organlarını, meşruiyet kazanmak amacıyla belirli etnik gruplara iltimas geçmek için kullanmışlardır. Sonucunda, devlet organları etnik dışlamanın ana aktörü haline gelmiştir (Osaghae, 2005: s.87).

Nijerya devleti anayasasında devlet dini benimsenmemesine rağmen kuzeyde bulunan Zamfara eyaleti Temmuz 2000'de şeriatı ilk kez ilan eden eyalet olmuştur. Ardından halkının tamamı Müslüman olan 9 eyalet ve bazı bölgeleri Müslüman olan 3 eyalet olmak üzere toplam 12 eyalet şeriata geçtiğini ilan etmiştir (Weimann, 2010: s.25-51).

2.1.2. Nijerya'da İslami Anlayış

İslâm, Kuzey Nijerya'ya 11. yüzyılın başlarında yayılmaya başlamış ve 16. yüzyıla kadar Kuzey Nijerya'nın büyük kent merkezlerinde yerleşmiş, giderek Nijerya'nın "orta kuşağı" na doğru yayılmıştır (Oftedal,2013:s.9).

Günümüzde Nijerya nüfusunun yaklaşık yarısı Müslüman, yaklaşık yarısı Hristiyan ve küçük bir azınlık çeşitli yerli inançlara sahiptir. Bununla birlikte, aynı zamanda, 19. yüzyılda Dan Fodio'nun cihadı ve 1970'lerde ve 1980'lerde meydana gelen Maitatsine ayaklanmaları gibi, devlete karşı şiddet içeren İslamcı ayaklanmalar da olmuştur. 19. yüzyılın başlarında, din bilgini Usman Dan Fodio, Fulani kabilesinden bir grup Müslüman'ı günümüzde Nijerya'nın Borno ve Yobe eyaleti

bölgesi ve Çad bir kısmını kapsayan bölgedeki iki Müslüman medeniyete karşı bir isyan etmiştir. Yöneticilerin baskıcı olduğu, İslamı bölgede bulunan geleneksel dinlerle karıştırdıkları ve şeriatla yönetilmediklerini gerekçe göstererek insanları cihada çağırdı. Burkina Faso'nun doğu kısmı ve Nijer'in güney doğusu, kuzey Nijerya ve Kuzey kısımlarını içeren bölgede dini karakterli ve şeriatı uygulayan Sokoto Halifeliği'ni (Fulani İmparatorluğu olarak da adlandırılır) kurdu (Hansen,2017:s.556; Oftedal,2013:s.10-11).

Dan Fodio'nun 19. yy'deki Sokoto Halifeliği İslamiyeti Nijerya'ya tanıtarak kurumsallaştırmıştır. Sokoto Halifeliği şeriatın hâkim olduğu emirliklerden oluşmaktadır. İngiliz sömürü yönetiminden beri varlıklarını sürdüren bu yapılar İngiliz etkisiyle birleşmişlerdir. Günümüzde de tarihten gelen bu etkilerin sonucunda Sokoto Halifeliği Sultanı Nijerya'da 70 milyondan fazla Müslümanın lideri pozisyonundadır (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.18).

Sokoto Sultanı, Nijeryalı Müslümanların başlıca dini liderlerinden biri olmaya devam ediyor ve David Cook'a göre Dan Fodio'nun hem çekilme hem de cihad etme mirası, Boko Haram da dâhil olmak üzere birçok Nijeryalı Müslüman tarafından normatif olarak görülüyor (Cook,2011:s.3-4).

Nijerya'da İslami anlayış ikiye ayrılmaktadır. Bölgesel emirlerin etkisinde ve liderliğindeki muhafazakâr kesim ve daha radikal İslam devletinin kurulması için şiddetin dâhil olduğu yöntemleri benimseyen kesim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. 1979 yılında laikliğin benimsenmesiyle radikal kesim daha popüler olmaya başlamıştır. Bu nedenle İZALA hareketinin tanınırlığı artmıştır (Hickey,1984: s.252).

Kuzey Nijerya için radikal İslam yeni bir kavram değildir. 1960 yılında kazanılan bağımsızlıktan sonra; 1970'lerde radikal Maitatsine Hareketi yeşermeye başlamış, kendisini İslam'ın reformcusu olarak gören liderleri Merva; insan organlarını kullanarak İslami olmayan ritüeller uygulamış, insan kanı içmiş, kendini peygamber olarak görmüştür (Adesoji,2011: s.101-103). Maitatsine televizyon, radyo, saat, araba, bisiklet gibi batı modernitesini temsil eden simgelere karşı olan radikal İslamcıların çekirdek kadrosunu oluşturmuştur. Hatta Kur'an dışında kitap okuyanları "kâfir" olarak nitelemişdir (Ekot, 2009: s.56).

1980'den 1985'e kadar süren Maitatsine ayaklanması Nijerya'da İslami kökten dinciliğin ilk büyük belirtisidir. Bu olayda, Boko Haram lideri Muhammed Yusuf aktif rol oynamıştır (Adesoji, 2011: s.100). Fikri yayılmasını artırdıktan sonra

Maitatsine hareketi seçim dönemlerinde Nijerya güvenlik güçleri ile karşı karşıya gelmiştir. Kano, Kaduna, Bulumkutu, Yola, Gombe'de 1980'den 1985'e kadar yaklaşık 1000 kişinin ölümüne yol açmıştır (Isichei, 1987: s.194).

Boko Haram'ın Batı eğitimine karşıtlığının ideoloğu Ebubekir Gummi'dir. Ebubekir Gummi liderliğinde, Sünni İslam'ı temsil etmek maksadıyla, selefi-vahhabi geleneğe sahip İZALA hareketi doğmuştur (The Popular Discourses of Salafi Radicalism, 2012: s.120-121). Boko Haram ayaklanması Nijerya devletine dini dayatmanın ilk kuvvetli teşebbüsü değildir. Boko Haram daha önceki İslam'ı canlandırma deneyimlerinin üzerine bina edilmiştir. İzala hareketi ile yakın ilişkisi vardır. İzala hareketi Jos şehrinde Şeyh İsmail İdris tarafından 1978 yılında, Sufiliğe karşı gelen Vehhabi bir hareket olarak kurulmuştur (Marchal,2012: s.3).

Izala hareketinin genç üyelerinin 1990'larda Suudi Arabistan'dan Nijerya'ya dönmesinden sonra Kuzey Nijerya'da radikalizm ve karışıklık artmaya başlamıştır. Gençler Suudi Arabistan'da öğrendikleri yeni bilgileri yaymaya istekliydiler; fakat bu fikirlerin anlatılması ve yayılması için ortam yaratmayan eski kuşak İslamcı entelektüeller bu fikirleri reddetmekteydiler (The Popular Discourses of Salafi Radicalism, 2012: s.122).

Hareketin öğretileri Şeyh Ebu Bekir Gumi tarafından şekillendirilmiştir. Gumi 20.yy'da Nijerya'da ileri gelen İslami reformun öncülerindendir. Büyücülüğe karşıdır ve kadınların İslami eğitim almasını desteklemektedir. Ölümünden sonra İzala hareketi, Jos merkezli ve Kaduna merkezli olmak üzere ikiye ayrılmıştır (Marchal,2012: s.3). Izala silahlı mücadeleyi reddeder (Perouse de Montclos, 2014:s.6).

2.1.3. Boko Haram

Boko Haram'ın ne zaman doğduğuna dair bilgi tam olarak belli değildir. Bazı araştırmacılara göre 1995 yılında örgüt Şebap ismi altında Ebubekir Lawan liderliğinde doğmuştur. Lawan, eğitimine devam etmek için örgütü bırakınca, liderliği Muhammed Yusuf almıştır (Oyewole,2013:s.255).

Diğerlerine göre; 2002 yılından sonra Maiduguri Üniversitesi ön lisans öğrencilerinin Muhammed Yusuf'la tanışıp, onun öğretilerini benimseyerek oluşturduklarını iddia etmektedir Yusuf lider olduktan sonra grubun popülaritesini ve

politik nüfusunu artırmaya başladı (Onapajo ve Uzodike, 2012:s.26; Okemi, 2013: s.3).

Liderleri Muhammed Yusuf'la ilgili fazla bir bilgi yoktur. 1979 yılında Yobe Eyaletine bağlı Girgir'de doğmuştur. 4 karısı ve 12 çocuğu vardır. Bazı raporlarda Nijer ve Çad'da sadece Kur'an eğitimi aldığı belirtilmekte, bazılarında ise üniversite mezunu olduğu iddia edilmektedir (Waldek ve Jayasekera,2011:s.170). 1990'dan önce İbrahim Zakzaky liderliğini yaptığı IMN (Nijerya İslam Hareketi)'ye üyedir. Bu hareketin Şiiler tarafından yönetildiğini anladıktan sonra ayrılarak JTI 'ya katılmış, bu örgütte üne kavuşarak JTI'nın Borno Eyaleti yöneticisi olmuştur (Adesoji, 2010: s.98-99). Boko Haram'ın lideri Muhammed Yusuf Çad ve Nijer'e Kuran okumayı öğrenmeye gitmiş, Batılaşma ve modernleşmeye karşı radikal görüşü bu iki ülkede almıştır. Yusuf Nijerya'ya dönerek Maiduguri'ye yerleşmiştir (Danjibo, 2010:s.6). Borno Valisi Mallah Kachallah yönetimindeki 1999-2003 yılları arasında şeriat uygulama komisyonu üyeliği de yaptığı bazı raporlarda da geçen Yusuf aynı zamanda televizyon ve radyolarda ki İslami tartışma programlarına katılmaktaydı. Bu programlar sayesinde Yusuf bölgede ünlenmiştir (Crisis Group Africa [CGA], 2010: s.37).

Boko Haram ismi Nijerya'da en yaygın dillerden olan Hausa dinindeki 'Boko' yani kitap ile Arapçada yasak anlamına gelen 'haram' kelimelerinin birleşmesinden oluşmaktadır. Kısaca Boko Haram kelimesi kitap-yasak anlamına gelse de, batı tarzı eğitime karşı olduğunu belirtmektedir. Boko Haram örgütü, batı eğitimine, kültürüne ve modern bilime karşıdır ve reddetmektedir (Hansen,2015:s.555-556). Boko Haram onlardan daha önceki aşırı dinci Maitatsine Hareketi Lideri Marwa'nın çocuklarını okula göndereni kâfir olarak ilan etmesi görüşünü benimseyerek, adlarının anlamına uygun olarak Maitatsine hareketi ile aynı fikirleri paylaşmaktadır (Aghedo, 2014:s.236). Hatta Batı icadı aletlerin kullanılmasına da karşıdır. Boko Haram üyeleri uzun sakallı, siyah ve kırmızı başörtüsü kullanan, saat, kask gibi batı icadı eşyaları reddederler. Fakat batı ürünleri olan motosiklet, araba, cep telefonu veya kalaşnikof gibi eşyaları Nijerya devletine karşı kullanmakta herhangi bir sakınca görmezler (İsa, 2010: s.330).Fakat örgüt lideri Yusuf, savunduklarının aksine, lüks batı arabalarından, en son moda iletişim araçlarından hoşlanır, en son teknolojik tedavi yöntemlerini uygulatır (Adesoji, 2011: s.106). Devlet ve devlet kurumlarına karşı olmasına ve müritlerine böyle telkin etmesine karşılık eşinin doğumunu devlet

hastanede erkek doktor gözetiminde yaptırmıştır (Brigaglia, 2012, s.42). Demokrasinin reddedilişi Boko Haram lideri Muhammed Yusuf'un Arap bilim düşünce adamlarının kitaplarından ve yorumlarından etkilenerek oluşmuştur (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.19).

Yusuf'un inanç sistemi ve davranışları batı medeniyetinin eğitimini ve uygarlığını reddeder. Devleti batı ideallerinin bir yansıması olarak görür. Bu yansıma devlete laik tabiatını kazandırır. O ve takipçileri bu nedenle kendilerini bu nedenle devletten soyutlamış ve insan tarafından konulan yasalara göze çarpan şekilde itaat etmezler. Yusuf ve müritleri ülkedeki bozulmuş sisteme yenilmektense ölmeyi tercih ederler (Onapajo ve Uzodike, 2012: s. 29). Bundan dolayı 2009 yılında motosiklet kullananların kask giymesinin zorunluluğu yasasını tanımadıklarından; güvenlik güçleri ile çarpışarak olayların çıkmasına neden olmuşlardır.

Boko Haram laik devlet otoritesini ve Sokoto Sultanı'nı Müslümanların lideri ve yöneticisi olarak kabul etmezler. Boko Haram, bunların çoğunu kâfir, imansız görürler ahlaksız ve yolsuzluklar içine boğulmuş Nijerya devleti ile işbirliği yaptığını farz ederler (Solomon,2015:s.99). Boko Haram'ın kâfir olarak nitelendirdiği politikacılar, devlet memurları, öğretmenleri, sağlık çalışanlarını ve kanaat önderlerini hedef alırlar. Kuzeydoğu Nijerya'da yaşayan Hristiyanlar, İslami dini figürler, grup liderlerinden yerli imamlara kadar Boko Haram'ın düşüncelerinin karşısında olanlar kâfir kategorisine girmektedir (Amnesty International, 2015a: s.5). Boko Haram İslami metinleri ve literatürü kendi eylemlerini haklı çıkarmak, legal hale getirmek için kullanmaktadır (Kassım,2015: s.174).

Boko Haram, daha önceki aşırı dinci Izala'dan farklı olarak seçimlerde oy kullanmayı ve üyelerinin devlet hizmetinde çalışmasını yasaklamıştır. Izala silahlı mücadeleyi reddeder, Boko Haram ise amacına silahlı mücadele ile ulaşacağını düşünmektedir (Perouse de Montclos,2014b:s.8).

Grup, Boko Haram ismini redederek kendilerinin isimlerinin Arapça "Cemaat-i Ehli's Sünne li-Davati ve'l-cihad" olduğunu belirtmektedirler. İsimleri "peygamberin öğretilerinin ve cihadın propagandasını yapan insanlar" olarak çevrilebilir (Fayeye, 2012: s.267).

Boko Haram 2009'dan önce kendini "Nijerya Talibanı" veya "Nijerya Mücahitleri" olarak adlandırmaktaydı. Maiduguri halkı bu grubu Boko Haram olarak çağırmaktaydı. Muhammed Yusuf bu gruba "cemaati ehli sünnet li-davati velcihat"

adını vermekteydi. Boko Haram bomba patladıkça, polis öldürüldükçe, köye saldırıldıkça kısacası her eylem yaptığında; medya Boko Haram eylem yaptı diye haberler yapması, Boko Haram ismi yaygınlaşmasına sebep olmuştur (Taft ve Haken,2015:s.75).

Aşırı dinci Maitatsine isyanı ile Boko Haram arasında yıllar olmasına rağmen, 1980'lerdeki sosyo-ekonomik durum ile Boko Haram zamanındaki durum birbirlerine benzemektedir.1980'lerden sosyo-ekonomik durum daha kötüleşmiş yoksulluk, eşitsizlik, kaynakların eşit dağılmaması, adaletsizlik, yolsuzluk, işsizlik eğitimde eşitsizlik artmıştır. Bu problemler mutsuz bir insan ordusu yaratmış ve bunların hayal kırıklıkları, fakirlikleri ve güçsüzlükleri Yusuf gibilerinin kolay avları olmalarını sağlamıştır (Adesoji,2011: s.106).

Boko Haram'ın ortaya çıkmasına ve devam etmesine yoksulluk, yoksulluğun yaygınlığı, eşitsizlik, bozuk servet dağılımı, ekonomik az gelişmişlik, düşük eğitim seviyesi ve gençler arasındaki genel memnuniyetsizlik sebep olmaktadır. Gençler fırsat eşitsizliği nedeniyle; İslam adına devrim ve düzenli mali yardım yapacağını söyleyen Boko Haram gibi örgütlere çoğu zaman katılmaktadır (Asuelime ve David,2015: s.83-84;Sulemana ve Azez, 2015: s.57).

Genç erkekler ailelerine Boko Haram tarafından yöneltilen tehditlere veya paranın büyüsüne kapılarak Boko Haram'a katılmaktadırlar. Kuzey Nijerya'da yoksulluk ve yaygın işsizlikten dolayı başka bir kazanç yolu bulamadıklarından Boko Haram'a katılmaktadırlar. Kuzey Nijerya'da erkekler başlık parası kazanmak ve ailelerini geçindirmek zorundadırlar. Geçimlerini sağlamak güç olduğundan, kendilerini Boko Haram'ın kucağında bulmaktadırlar (Cold-Ravnkilde ve Plambech, 2015:s.23).

Boko Haram militanları uzun sakalları ve taktıkları siyah veya kırmızı başörtüyle tanınmaktadır. Boko Haram üyelerini elde etmede sosyo-ekonomik ve politik huzursuzlukları, kötü yönetimi ve elitlerin yolsuzluklarını kullanmaktadır (Campbell ve Harwood,2011).

Boko Haram; halk istese de, istemese de İslam'a sıkıca yapışmayı, şeriatı uygulamayı Nijerya'da hayata geçirmeye çalışan bir örgüttür (Adesoji,2011,s.106).

Boko Haram'ı dört bölümde incelemek mümkündür. 2001'den 2009'a kadar olan periyod tebliğ dönemidir. 2003-4 yıllarında Boko Haram militanlarının bir kısmı yerel otoritelere saldırmışlardır. Fakat topyekûn şiddete yönelim 2009 yılında ortaya

çıkmıştır. Birkaç kuzey Nijerya eyaletinde isyan dalgası başlatmışlardır. İsyan güvenlik güçleri tarafından bastırılmış ve liderleri Muhammed Yusuf gözaltındayken öldürülmüştür. İkinci dönem ise 2010-2013 yılları arasını kapsayan dönemdir. Bu safhada terörizme yönelmişlerdir. Liderleri Ebu Bekir Şekau yönetimindeki Boko Haram başkent Abuja da dâhil büyük hedeflere bombalı saldırı, kuzeydoğu Nijerya'da suikast ve baskınlar gerçekleştirmiştir. Üçüncü dönem ise 2013'ten 2015'e kadar süren dönemdir. Bu dönemde sivillere Boko Haram anlayışı ile İslam'ı tercih etmelerini veya şiddetle yüz yüze gelmeleri seçeneği sunulmuştur. Bu dönemin en önemli saldırısı 276 kız öğrencinin Nisan 2014'te kaçırılması eylemi olmuştur. Dördüncü dönem ise 2015'ten günümüze kadar olan dönemdir. Boko Haram'ın kontrolünde ki bölgelerin güvenlik güçlerince ellerinden alınmaları ve yeniden örgüt yer altına dönerek, terör eylemlerini yoğunlaştırmışlardır. Ayrıca bu dönemde uluslararası destek sağlamak için Mart 2015'te IŞİD'e bağlılıklarını deklare etmişlerdir (Thurston, 2018:s.2-3).

2.1.3.1. 2001-2009 Tebliğ Dönemi

Boko Haram'ın 2003 ile 2009 yılları arasındaki dönemine militan kazanma dönemi olarak adlandırılabilir. Muhammed Yusuf liderliğinde Boko Haram bu dönemde bazı kuzey eyaletlerinde şeriat ilan edilmesi için seferberlik ilan etmiştir. İnsan elde etme/kazanma maksadıyla mikro kredi sistemi kullanılmıştır. Böylece Muhammed Yusuf militanlarına iş imkânı sağlamış ve yaptıkları işler sonucunda militanlarından para alarak örgüte gelir sağlamıştır (Comolli,2015a: s.52).

2002'de Muhammed Yusuf ve takipçileri gerçek şeriatın uygulandığı, yolsuzluklardan uzak, izole bir topluluk kurmak için Maiduguri'den Kanama'ya hicret ilan etmişlerdir (Gray ve Adeakin,2015:s.189).

Boko Haram bu dönemde siyasi faaliyetlere de bulaşmıştır. Boko Haram kuzey-doğulu politikacılar için kullanılabilir bir politik araçtır. Örneğin 2003 yılı Borno eyalet valiliği seçimlerinde Boko Haram Ali Modu Şerif'i desteklemiştir. Valiliği kazandıktan sonra ünlü Boko Haram üyesi Alhaji Buji Foi'yi ilk valilik döneminde kabinesine dini işler eyalet komiseri olarak atamıştır. Böylece örgüt kamu kaynaklarına ulaşma imkânı elde etmiştir. Bu dönemde Muhammed Yusuf öğretilerini öğretmek maksadıyla bir anlamda okul olarak kullanacağı, adını selefilik

inancının kurucusundan alan Ibn-i Teymiyye Camini inşa etme fırsatı bulmuş ve buraya Merkez ismini vermiştir (Pham, 2016:s.18). Yusuf Maiduguri'de kurduğu Merkez ile gelecekte devletle savaşacak cihatçılarını yetiştiriyordu. Kuzey Nijerya, Çad, Sudan ve Nijer Cumhuriyetinde yerleşmiş 280 binden fazla üyesini etkilemeyi başarmıştır (Danjibo,2010:s.6; Onuoha,2012b:s.137). 2000-2003 periyodu Boko Haram'ın büyüme ve Borno, Yobe, Bauchi, Gombe, Nijer, Kano ve Kaduna gibi eyaletlerdeki gençler arasında yayılma periyodudur (Aliyu vd., 2015: s.311).

Yusuf Borno eyaletinde tamamıyla şeriat ilan edilmesi sözünü veren politikacıları yüzüstü bırakarak, bu nedenle toplumda yalnızlaşarak; militan İslam'a doğru radikal bir dönüş gerçekleştirecektir (Perouse de Montclos, 2014:s.147-150). Örgüt ilk silahlı eylemini 2003 yılında Yobe kentinde polis karakoluna ve kamu binalarına saldırarak gerçekleştirmiştir (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.21). Aynı yıl Boko Haram militanları balıkçılık hakları nedeniyle polisle çatışmış, polisin örgüte ait camiye sığınan 70 kişiyi öldürmesi sonucunda militanlar birbirine daha fazla kenetlenmişlerdir (Yaylar, 2016: s.33). Militanlar diğer kuzey eyaletlere dağıtılmıştır. Nijer sınırında Afganistan isimli sonra Nijerya Talibanı olarak değiştirecekleri bir kamp kurmuşlardır. Afganistan ve Taliban ile herhangi bir ilişkileri bulunmamasına rağmen gönül bağlarından imrenmelerinden bu adı kullanmışlardır (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.21).

Nijerya Talibanı adı altında Yobe ve Borno eyaletlerinde güvenlik güçlerine karşı saldırı düzenlemişlerdir. Ekim 2004'te polis devriyesini pusuya düşürerek 15 polisin ölmesine neden olmuşlardır. Güvenlik güçlerinin misillemesi ağır olmuş, misilleme sonucunda militanlar Nijer, Çad ve Maiduguri'ye dağılmışlardır. Muhammed Yusuf Maiduguri'yi örgütün yeniden toplanma merkezi olarak planlamıştır (Waldek ve Jayasekera,2011: s.169). Bu olaylar sonucunda 2004 yılında Muhammed Yusuf Suudi Arabistan'a kaçmış, kısa bir süre sonra Kuzey Nijeryalı bazı politikacıların kendisine herhangi bir yaptırım olmayacağının sözünü vermeleri üzerine ülkeye geri dönmüştür. 2004 yılında Boko Haram üyeleri güvenlik güçlerine üçü başarısız dört adet saldırı düzenlemiştir. 2004-2009 yılları arasında güvenlik güçleri ve Nijerya devleti ile çatışmaya girmekten kaçınmışlardır (American Foreign Policy Council[AFPC],2012:s.4).

2006 yılında Güvenlik Güçlerinin Borno, Yobe ve Bauchi'de gerçekleştirdiği Sawdust Operasyonunda Muhammed Yusuf ve El-Kaide bağlantılı Pakistan Tablighi

Cemmati üyesi Muhammed Ashafa gençleri askeri eğitim almak üzere Moritanya, Mali ve Nijer'e gönderdikleri suçlaması ile tutuklanmıştır. 2007 yılında Başkan Obasanjo görevi bırakana kadar tutuklu kalmışlar. Musa Yar'Adua başkan olunca; bazı Müslüman bilim adamları ve elitlerinin lobi faaliyetleri sonucu Yusuf ve kökten dincileri serbest bırakmıştır (Perouse de Montclos,2014:s.8; Danjibo,2010:s.15).

Yusuf 2006 ve 2008 yıllarında şiddetli kışkırtma ve teröre destek verme sebebiyle iki kez tutuklanmış fakat herhangi bir ceza almamıştır (Waldek ve Jayasekera, 2011: s.170). Yusuf'un ülkeyi yöneten PDP ile sıkı bağları vardı. Bundan dolayı yakalandıkça serbest kalmaktaydı (Varin ve Abubakar, 2017: s.27).

2003 ile 2009 yılları arasında ufak tefek bazı olaylar dışında şiddete bulaşmayan Boko Haram'ın yöntem değiştirmesine yol açan olay, bir kask meselesinden patlak vermiştir. Hava kararıktan sonra motosiklet kullanılması yasaklanmış, kask giyme zorunluluğu getirilmiştir. Devletin koyduğu kurallar şeriat kuralları olmadığı için Boko Haram yeni konulan bu kurallara uymamıştır. Güvenlik güçleri halka kuralları zorla uygulatmaya kalkışmışlar. Güvenlik güçleri 2009 yılında ilk kez müşterek askeri operasyon 'Operation Flush II'u gerçekleştirmiştir. 2009 yılında Bauchi eyaletinde militanlar arkadaşlarının cenaze törenine giderken polisle kask meselesi yüzünden çatıştılar. Çatışmada 17 Boko Haram militanı öldürüldü. Polis, militanların saklandıkları yerleri basarak malzemelerine el koydular. Bundan dolayı militanlar yeniden polisle çatıştılar. Liderleri Yusuf yakalanıp öldürülünce olaylar geçici olarak yatıştı. 2009 yılında gözaltında öldürüldükten sonra, çözüm aramak için ve bundan sonra çıkabilecek olayları önlemek maksadıyla; Başkan Obasanjo Maiduguri'ye özel bir ziyarette bulunarak, ailesine Yusuf için başsağlığı dilemiş fakat bu ziyaret Yusuf'un takipçilerini ve Şekau'yu yatıştıramamıştır. Olaylarda yaklaşık 1000 Boko Haram militanı öldürüldü. Olayların sonucunda Boko Haram yer altına çekildi, gizli hücreler şeklinde yeniden örgütlendiler. 2010 yılında tekrar ortaya çıkarak taktiklerini değiştirdiler daha saldırgan bir örgüt haline geldiler (Agbiboa,2014,s.56.; Loimeier, 2012: s.151; Varin ve Abubakar, 2017: s.27).

Ölümünden önce Muhammed Yusuf açıkladığı açık mektupla Nijerya Federal Hükümetine savaş açtığını belirtmiştir (Murtada,2013:s.19). Nijerya güvenlik güçlerince Temmuz 2009'da liderleri Muhammed Yusuf'un öldürülmesi Boko Haram için dönüm noktası olmuştur. İdeolojik, yapısal ve operasyonel değişimler

yaşanmıştır. Grup kendini intikam alma güdüsü ile şiddete başvurarak; kendini terör örgütüne dönüştürmüştür (Barkindo, 2013:s.36).

Boko Haram saldırıları başlangıçta Bauchi, Kano, Yobe ve Borno eyaletlerine meydana gelirken, zamanla ülkeye yayılmış hatta başkent Abuja'da da gerçekleşmiştir (Solomon, 2015: s.85). Yusuf'un ölümünden sonra Mallam Sami Umaru kısa süreliğine Boko Haram'ın lideri olmuştur. Nijerya'da İslami devrimi gerçekleştireceğine ant içmiştir (Aghedo ve Osumah, 2012:s.858).

2.1.3.2. 2010-2013 Arası Terör Örgütüne Dönüşüm

Boko Haram'ın 2009-2013 yılları arasındaki periyoduna saklanma periyodu ve sonrasında ayaklanma periyodu olarak adlandırılabilir (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2014: s.22). Muhammed Yusuf'un öldürülmesinden sonra Boko Haram yer altına çekilmiş, Ebu Bekir Şekau'nun liderliğinde yeniden ortaya çıkmıştır. Gizli ağları ile örgüt asimetrik savaş için donanımlı hale gelmiştir. (Afeno,2016:s.128).

2 Eylül 2010'da Boko Haram savaşçıları Bauchi eyalet hapishanesine baskın düzenleyerek, yaklaşık bir yıldır yargılanmayı bekleyen yüz militanını kaçırmıştır. 2010 Noel'inde Jos şehrinde Hristiyanlara saldırı düzenleyerek 80 kişiyi öldürmüştür (Shuriye ve Huud,2013: s.109).

Ekim 2010'dan itibaren Boko Haram en az altı İslam âlimini Maiduguri, Borno civarında suikast düzenleyerek öldürmüştür. Suikastçılar motosikletle gelerek evlerinde öldürmüşlerdir. Suikast düzenleme sebepleri ise; bu kişilerin Boko Haram'ı radyo ve diğer iletişim kanallarında eleştirmeleridir. Bunlardan sadece ikisi selefi inancına sahiptir. Boko Haram, ana akım selefileri dinden dönmüş kişiler olarak ilan etmiştir (Thurston, 2015: s.114-116).

Boko Haram'ın Yusuf ve Şekau'dan sonra üçüncü adamı Çad doğumlu Mamman Nur, 2009 olaylarından sonra Somali'ye gitmiş, burada kendisi ve takipçileri El-Şebab kamplarında eğitim almıştır. 2011 yılında Nijerya'ya dönerek Abuja'da Birleşmiş Milletler binasına yapılan saldırının planlayıcısı olmuştur. Bu saldırının sonucunda Nijerya hükümetince başına 25 milyon Naira (175 bin dolar) ödül konulmuştur. Boko Haram, her zaman Somali'li militanlarla iş ilişkilerinin olduğundan övünmektedir (Pham, 2012: s.6).

Muhammed Yusuf, IZALA hareketini doktrincisi ve aynı zamanda selefi inancını benimsemiş olan Ebu Bekir Gummi'nin öğrencisi olmasının da etkisiyle İbni Temmiye'den etkilenmiştir (Marchal,2012). Boko Haram üyeleri akademisyenler, bankerler, politikacılar, bağımlılar, öğrenciler ve komşu ülkelerden gelen mülteciler olmak üzere değişik gruplardan oluşmaktadır. Ocak 2012'de başkan Goodluck Jonathan Boko Haram'ın üyeleri ve sempatizanlarının devlet kurumlarının her kademesine sızdıklarını iddia etmiştir (Agbiboa, 2013c: s.433).

Kuzeyli Müslüman politikacılar, güneyli Hristiyan Jonathan'ın başkanlık yaptığı hükümeti başarısız göstermek ve istikrarsızlığa sürüklemek için Boko Haram'ı desteklemektedirler. Kendileri açısından bu kriz zayıf ve yetersiz liderliğin kanıtıdır. Karşılıklı Boko Haram'a destek suçlamalarına rağmen hiçbir parti bu suçlamaları doğrulayacak kanıt ortaya koyamamıştır. Halkların Demokratik Partisi (PDP) Borno Senatörleri Ali Ndume ve Ahmed Zanna Khalifa'nın yeğeni aynı zamanda Boko Haram komutanı olan Shaibu Mohammet Bama'nın Ekim 2012'de Maiduguri'deki evinde yakalanmasından dolayı yardım ve yataklıkla suçlanmaktaydı. Bu iki senatör suçlamalar düşürülerek salıverilmiştir. Eski Sao Tome and Principe Büyükelçisi ve aynı zamanda 2011 seçimlerinde PDP'den vali adayı olan Saidu Shettima Pindar ölümünden sonra Boko Haram finansörü olmakla suçlanmıştır. Fakat bu suçlamalar hâlâ doğrulanamamıştır (Perouse de Montclos, 2014b: s.24).

2011 başkanlık seçimini takip eden günlerde Boko Haram saldırıları sonucunda Adamawa, Bauchi, Borno, Gombe, Jigawa gibi 12 kuzey eyaltinde 800 den fazla ölüme ve 85 kişinin göç etmesine yol açmıştır (Human Rights Watch[HRW],2011).

2012 yılında Nijerya Hükümeti Boko Haram militanı eşleri ve çocukları olan 100'den fazla kadını ve çocuğu tutuklamıştır. Bunlar içinde Boko Haram'ın üst düzey komutanlarının ve lider Şekau'nun eşi de bulunmaktaydı. Şüphelilerin ailelerinin ve arkadaşlarının tutuklanması Nijerya Devleti için rutin bir uygulamadır. Bu tutuklamalar Boko Haram için dönüm noktası olmuş ve strateji değişikliğine gitmişlerdir. Eylül 2012 ortalarında Nijerya Boko Haram ile ilişkili olduğunu düşündüğü 10 kadını daha hapsedince, Boko Haram lideri Şekau 30 Eylül 2012'de beşinci tehdit videosunu yayınlayarak devlet görevlilerinin aile üyelerini kaçırmakla tehdit etmiştir (Zenn ve Pearson, 2014: s.48).

Boko Haram Borno eyaleti sınırlarında eylem icra etmesine rağmen, ülke sınırlarını diğer ülkelere geçmek, sığınmak, eğitim, saldırı planlamak maksatlarıyla kullanmaktadır. Nijer'de Boko Haram hücreleri 2012 yılında Zinder, Diffa şehirlerinde yakalanmıştır. Nijerya gümrüğünde görevli ve uzun süredir Boko Haram militanı olan birisinin Eylül 2012'de yaptığı itiraflarında, bir kısmı devlet güvenlik güçlerinde görevli 15 kişi ile birlikte Nijer'e geçerek suikast ve özel harekât eğitimi aldığını söylemiştir (AFPC,2012:s.5).

Boko Haram 25 Kasım 2012'de Kanuda'ki askeri üssün içinde bulunan askeri silah fabrikasına saldırı gerçekleştirerek 11 kişinin ölümüne sebep olmuşlardır. Saldırıyı planlayıcısı ve aynı zamanda düzenleyenlerin lideri bu saldırıdan bir ay önce Suudi Arabistan'a kaçmıştır (Nmodu, 2012).

Boko Haram'ın taktiklerinde 2013 yılında belirli değişiklikler olmuştur. Nijerya Devletinin uyguladıkları taktiklere cevap olarak Boko Haram seri adam kaçırma eylemlerinde kadınları kullanmıştır. İlk kez liderleri Şekau'nun Ocak 2012 yılında yayınladığı video ile insan kaçırma eylemleri gündeme gelmiştir. Şekau videoda, Boko Haram militanlarının eşlerinin Nijerya Devleti tarafından hapsedilmelerine karşı devlet görevlilerinin eşlerini kaçıracakları tehdidinde bulunmuştur. Boko Haram'ın ilk insan kaçırma eylemi Şubat 2013'te gerçekleşmiştir. Kuzey Kamerun'da yedi kişilik Fransız aileyi kaçırmıştır. 2013 Şubat ve Mayıs ayları arasında Boko Haram insan kaçırma eylemlerini Nijerya'da yapmaya başlamış, bu periyodda Ocak 2012'de yaptığı tehdidi gerçekleştirerek bir düzineden fazla devlet görevlisi ve ailelerini Borno kentinde kaçırmıştır (Zenn ve Pearson, 2014: s.47).

2.1.3.3. 2013 ve Sonrası Topyekün Savaş Dönemi

2013 yılının ortalarında Nijerya Ordusunu yenilgiye uğratarak Boko Haram militanları Borno eyaletine bağlı 27 yerel yönetim bölgesinden 10'unu ele geçirmiştir.10 yerel yönetim bölgesi Çad, Nijer ve Kamerun'la sınırı olan bölgeler olup; burada Boko Haram defacto kendi bölgesini oluşturmuş, Nijerya bayrağını indirerek, kendi bayrağını dikmiştir. Devlet görevlileri kaçarak, Maiduguri'ye sığınmışlardır. Buralarda Boko Haram'ın kuralları uygulanmaya ve vergi almaya başlamışlardır (Alli, 2013a).

Mayıs 2013'te Boko Haram Bama'da polis karakolunu ziyaret eden bir kadını kaçırarak rehine takası için kullanmıştır. Pazarlıkların sonucunda birkaç hafta içerisinde Boko Haram militanlarının eşlerinin salınması karşılığında kaçırılan kadın serbest bırakılmıştır (Zenn ve Pearson, 2014: s.48). Boko Haram Ağustos 2013'te Maiduguri'de bir üniversite yurduna saldırarak, erkekleri öldürmüş, kızları Müslüman ve Müslüman olmayan diye ayırarak; Hristiyan kadınlara sistematik şekilde tecavüz etmiştir (Zenn ve Pearson, 2014: s.48).

Ağustos 2013'te Boko Haram Borno eyaletinde, bir camiye saldırmış, 44 kişinin ölümüne, 26 kişinin de yaralanmasına sebep olmuştur (BBC, 2013a).

Boko Haram eylemlerinden en çok ses getireni ise; 14 Nisan 2014'te Chibok Kasabasını basarak 276 kız öğrenciyi kaçırmasıdır. 57 kız hemen kaçmayı başarmış, diğerleri Sambisa Ormanındaki üslerine götürülmüştür. Kızların kurtarılması için dünya çapında kampanyalar başlatılmıştır. Hükümet örgütle uzlaşmaya çalışarak kızların serbest bırakılması için çaba gösterilmiş, fakat herhangi bir sonuca ulaşamamıştır. Sadece 82 Chibok kızı, 5 üst düzey Boko Haram yöneticisi karşılığında 6 Mayıs 2017'de, 21 Chibok kızı da 13 Ekim 2016'da salıverilmiştir. 2 kız kendi imkânlarıyla 2016 yılında kaçmayı başarmasına rağmen, 113 kız öğrenci hala Boko Haram'ın elindedir (Leithead ve Hegorty,2017). Nijerya Polisi Chibok kızları hakkında verilecek bilgilere 300 bin dolar ödül vereceğini açıklamıştır (BBC,2014a).

Kasım 2014'te Boko Haram Şii'lere Aşure Yası'nda intihar saldırısı düzenlemiştir. Bu saldırı da 15 Şii öldürülmüştür (BBC,2014b). Örgütün Müslümanlara saldırmasının sebebini analistler şöyle açıklamaktadır: Aynı düşünceyi paylaşmayanları ister Müslüman, ister diğer dinlerden olsun düşman olarak görmektedirler. Camilerin imamlarını kendileriyle aynı görüşü paylaşmamaları ve cami cemaati içinde kendilerini ihbar edenlerin yer alması bu öldürme eylemlerine neden olmaktadır (BBC,2013b).

Yobe Eyaleti Potiskum şehrinde 10 Kasım 2014 sabah saatlerinde bir okula Boko Haram'ın gerçekleştirdiği intihar saldırısında 46 öğrenci hayatını kaybetmiş, 79 öğrenci ağır yaralanmıştır. Zayiatın çok olması için intihar bombacısı öğrenci kılığına girerek sabah okul başlangıcında eylemini gerçekleştirmiştir. Bu eylemin sonucunda, Yobe Valisi, Potiskum civarındaki tüm okullarda eğitime ara vermiş; eylemlerin yapılmasını önleyemediği için Federal Devleti suçlamıştır. 17 Ekim 2014

tarihinde Federal Devlet Boko Haram'ı ateşkes için anlaşmaya çağırmış fakat Boko Haram Lideri Şekau yayınladığı video ile kimseyle ateşkes yapmayacaklarını ve anlaşmayacaklarını açıklamıştır (BBC, 2014e).

Örgüt Şubat 2013'te Kamerun'da kaçırdığı yedi kişilik Fransız ailenin bırakılması için 3 milyon dolar gibi büyük meblağda fidye aldı (BBC, 2015a). Ocak 2015'te Boko Haram Nijerya'nın kuzey doğusunda bulunan Baga Kentine saldırmış, 10.000 nüfuslu Baga'da ateşe verilmedik neredeyse bina bırakmamış, 7.300 kişi komşu Çad'a kaçmıştır. Tam bilgiye sahip olunamamakla birlikte Baga yerel yönetim yetkilisine göre bu saldırıda 2.000'nin üstünde kişinin öldüğü belirtilmektedir (BBC, 2015b). Bu saldırıda Baga'da bulunan uluslararası askeri üssüde Boko Haram ele geçirmiştir. Üs'te bulunan Çad, Kamerun ve Nijerya ordusundan askerler kaçmışlardır (BBC, 2015c). Baga'da 3.700'den fazla yapı örgütün saldırıları sonucu tahrip olmuştur (BBC, 2015d).

Boko Haram militanları selefi tevhit inancını benimsemektedir. 2014 yılında yayınlanan bir videoda 13.yy'da yaşamış bir Suudi İslamcının ismini vererek; IŞİD gibi 2 polis memurunun başını kesmişlerdir (Perry,2014).

Mart 2015'te IŞİD'e bağlılıklarını bildirerek Batı Afrika İslam Devleti adını almışlardır (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.14). Boko Haram, IŞİD'e bağlılığını bildirdikten sonra bayrağını değiştirerek IŞİD bayrağını kullanmaya başlamıştır. IŞİD'in halifeliğini kabul ettiklerini açıklamıştır. Kasım 2016'da Şekau bir camide ortaya çıkarak kendi İslami halifeliğini ilan etmiştir. Afganistan, Pakistan, Somali, Yemen ve IŞİD'e selam göndermiştir. IŞİD'den işaret alarak Nijerya'da küçük bir azınlığı oluşturan Şiilere saldırmaya başlamıştır (Pham, 2016: s.22-23).

Boko Haram IŞİD'e bağlılığını bildirdikten sonra, IŞİD'den istihbarat, taktik, mali ve teçhizat yardımı almaya başlamıştır. Örgütü Afrika kolu olarak gördüğünden, IŞİD yardımıyla eylemlerindeki profesyonelliği ve çok yönlülüğü artırmıştır. IŞİD'den gelen askeri ustalık ve mali destek Boko Haram'ın yoğun askeri baskıyla karşı karşıya olduğu dönemde elde edilmiştir. Şubat 2015'te Nijerya ve Batı Afrika Kuvvetleri ile Boko Haram'a karşı girişilen büyük saldırı sonucunda Boko Haram 25 köyü kaybetmiştir. Mart 2015'te Şekau IŞİD liderine bağlılığını deklare ederek, IŞİD'den destek almaya çalışmıştır. IŞİD tarafından bağlılığı kabul edilerek Boko Haram'ı Batı Afrika Vilayeti İslam Devleti (ISWAP) olarak ilan etmiştir. IŞİD hemen Ansaru Örgütü ile temasa geçerek Boko Haram'la birleşmesini istemiştir. Bu

iki örgüt IŞİD'in etkisiyle birleşerek Nijerya'da ve Batı Afrika'da Boko Haram daha etkili hale gelmiştir (Elbagir vd, 2015).

Ağustos 2016'da IŞİD tarafından Boko Haram lideri Şekau görevden alınarak Musab Al Barnawi Boko Haram lideri olarak atanmış, fakat Şekau Barnawi'nin liderliğini tanımayınca; Barnawi'ye biat etmiş grup ayrılarak ISWAP'ı kurmuştur (Zenn, 2017: s.5-6).

Boko Haram Şubat 2017'de insani yardım taşıyan Mi-17 helikopterine roket saldırısı düzenleyerek bir kişinin yaralanmasına sebep olmuştur. 2014 yılında Nijerya Hava Kuvvetlerine ait bir savaş jetini yaptığı saldırı sonucunda düşürerek, pilotun başını keserek öldürmüştür (Foxnews, 2017). Bu saldırılarla Boko Haram kara hedeflerinin yanında hava hedeflerini de saldırabilecek yeteneği olduğunu göstermiştir.

Nijerya Hükümetinin Boko Haram'a karşı mücadeleyi kazandığı ve Boko Haram'ın teknik olarak yenildiğini açıklamasından kısa bir süre sonra; 19 Şubat 2018'de Nijerya sınırı Dapchi Kasabasında kız teknik lisesine giden 110 kızı kaçırmıştır. Bu kaçırma olayı Nijerya ordusunun Boko Haram'ın ele geçirdiği yerleri aldığı hakkında şüphe oluşturmuştur. Aynı zamanda Boko Haram'ın 110 kişi gibi büyük bir çoğunluğu kaçırması kuzey doğu Nijerya'da en az bunları saklayabilecek kadar bölgeyi elinde tuttuğunun göstergesi olmuştur. Özel bir toplantıda, savunma bakanı Boko Haram'ın Borno Eyaletinde Marte ve en az 2 bölgeyi daha kontrol altında bulundurduğunu açıklamış, hatta komşu eyaletler olan Adamawa ve Yobe'de de bazı bölgeleri elinde tuttuğunu belirtmiştir (Cummings, 2018). Kaçırdığı 110 kızı Hristiyan olan biri hariç Mart 2018'de salıvermiştir. Hristiyan kızı Müslüman olmaya zorlamış fakat kız kabul etmediğinden salıverilmemiştir (Maclean, 2018).

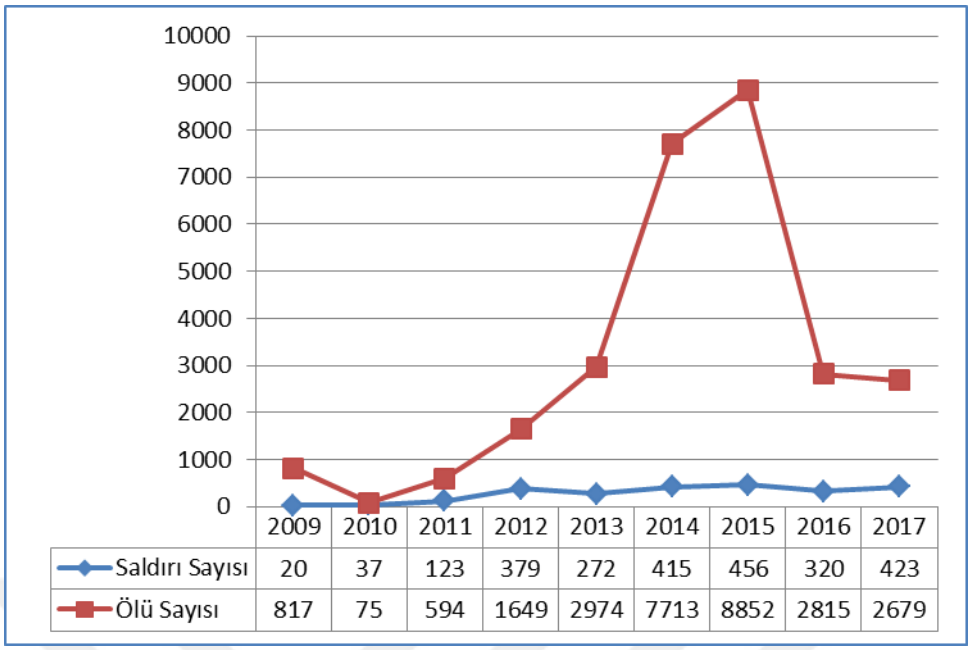
2018 yılında Boko Haram liderinin bulunduğu yer Nijerya ordusu tarafından kuşatma altına alınınca Şekau kadın kılığına girerek kuşatmadan kaçmıştır. Nijerya Ordusu Sözcüsü Şekau'nun siyah çarşaf giyerek kaçtığını açıklamıştır. Diğer üyelerinin de bu yöntemi kullanarak kaçtıklarından şüphelenilmektedir (Obafemi, 2018).

Boko Haram etkisi altında kalmış Nijer, Kamerun, Çad ve Nijerya'daki bölgelerde 10.000'den fazla Afrikalı asker teröristleri etkisiz hale getirmeye çalışmaktadır. 2015 yılında Afrika Birliği Uluslararası Müşterek Görev Kuvveti (MNJTF) ni Kuzey Nijerya ve Kuzey Kamerun'da Boko Haram'ı durdurması için

görevlendirmiştir. MNJTF teröristlerin kazançlarını tersine çevirmiş, Boko Haram'dan elde ettiği yerleri geri almış, militanların, ormanlarda ve Çad Gölündeki yüzlerce adada kaçarak yer aramalarına sebep olmuştur. Temmuz 2015'te Çad ordusu Boko Haram'a karşı mücadele etmek için Çad gölü havzasında köyleri boşaltmış, balıkçıların ve çiftçilerin hayatı altüst olmuştur. Evlerini boşaltmaya zorlanmış 10.000'den fazla kişi ülkenin kuzeyindeki kamplarda destek bulmaya zorlanmıştır. 2016 yılında, MNJTF 828 Boko Haram militanını öldürmüş, 615'ten fazlasını tutuklamıştır. 1000'den fazla militan teslim olmuş, 20.500'den fazla rehine kurtarılmış (2016 Hazirandan Mart 2017'ye kadar), en az 32 terör kampı yok edilmiştir. Boko Haram bu gayretlerin sonucunda gerilemeye başlamış, bu nedenlerle intihar saldırısı gibi asimetrik taktiklere başvurmaya başlamıştır. Kamerun Savunma Bakanının açıklamalarına göre daha önceden 400 kişiyle ordu üslerine saldırıyordu. Bu kuvvet Boko Haram etkili olduğu alanları ele geçirerek güvenliği sağlamak, kurtarılmış bölgelerde devlet otoritesini tesis etmek, geri dönen iç göçe destek sağlamak, insani yardımların dağıtılmasına destek sağlamakla görevlendirilmiştir. MNJTF ABD, İngiltere ve Fransa'dan istihbarat ve eğitim desteği almaktadır. Ağustos 2016'da Boko Haram ikiye ayrılmıştır. Ebu Bekir Şekau ve Musab Al Barnawi'nin lider olduğu iki grup doğmuştur. Barnawi Boko Haram kurucusu Muhammed Yusuf'un oğludur. IŞİD tarafından Boko Haram'a lider olarak atanmıştır. Fakat Şekau'nun grubu Barnawi'nin liderliğini kabul etmemiştir (Besheer, 2017).

Boko Haram tarafından gerçekleştirilen saldırılarda öldürülen insan sayısı hakkında kesin bilgi olmamasına rağmen silahlı eylemlerine başladığı yıl olan 2009'dan 2015 yılına kadar Boko Haram'ın yirmi binden fazla insanı öldürdüğü tahmin edilmektedir (Cold-Rawnkilde ve Plambech, 2015: s.10).

2014 yılı verilerine göre Boko Haram dünyadaki en ölümcül terör örgütüdür (Pham, 2016:s.17). 2018 yılının ilk dört ayında 90 saldırı gerçekleştirerek, 332 kişinin ölümüne neden olmuşlardır (The Armed Conflict Location & Event Data Project [ACLED], 2018).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Saldırı Sayısı	20	37	123	379	272	415	456	320	423
Ölü Sayısı	817	75	594	1649	2974	7713	8852	2815	2679

Şekil 3 2009-2017 Yıllar Boko Haram Saldırıları(Acleddata.com'dan derlenen bilgilerle oluşturulmuştur.).

2.2. BOKO HARAM'IN AMACI

2009 yılına kadar Muhammed Yusuf yönetiminde kalan Boko Haram Kuzey Nijerya'da İslam Devleti kurma amacındaydı. Bunu da davaya inanarak gerçekleştireceklerini tasarlıyorlardı. Yusuf'un ölümünden sonra lider olan Şekau ise İslam devletinin cihat ile gerçekleştirilmesi yolunu seçerek terör eylemlerine başlamıştır (AFPC,2012: s.1).

Boko Haram 2009 olaylarından sonra yeraltına inmiştir. Bir yıl sonra Şekau liderliği ile toparlanarak öç almak için yeryüzüne çıktı. Boko Haram kendi üyelerinin 2009 olaylarında ölümünden sorumlu tuttuğu Borno ve Bauchi eyalet valileri için ölüm kararı aldı. Ayrıca Boko Haram üyeleri ülkede gerilla savaşına devam edeceklerine dair ant içtiler. "Onlar kardeşlerimizi zehirleyerek öldürdüler ve toplu mezarda yaktılar" demişler. Boko Haram'ın önemli üyelerinden Aliyu Tishau medyaya yaptığı açıklamada devlet yıktığı evlerimizi, camilerimizi ve okullarımızı yeniden yapmalıdır, ibadet şeklimize karışmamalı, bizim için adaleti sağlamalı, bunlar olmazsa Nijerya'nın durumu Somali'ye döner. Diyerek 2009 yılında kısa vadeli Boko Haram'ın amaçlarını açıklayarak Nijerya devletini tehdit etmiştir (Onapajo ve Uzodike, 2012:s.30-31). Kısa vadede hedefleri hapishanedeki üyelerinin salıverilmesin sağlamak ve liderlerinin intikamını almak olmasına rağmen, asıl

amaçları Nijerya devletini devirmek ve Şeriat ile yönetilen bir devlet kurmaktır (Agbiboa, 2014: s.56).

2009'da Muhammed Yusuf öldükten sonra Boko Haram yayınladığı video ile örgütün amaçlarını belirtmiştir. Tutuklu militanların salıverilmesi ve öldürülen liderlerinin intikamının alınmasını istemektedirler. Aynı zamanda Başkan Goodluck Jonathan'ın Müslüman olmasını ve Kuzey Nijerya'dan Müslüman olmayanların gönderilmesini istemektedirler. Kuzey Nijerya'dan Müslüman olmayanları gönderilmesi sağlayarak bu bölgede şeriatı ilan etmeye bir adım daha yaklaşmayı planlamıştır. Yusuf'un ölümünden sonra liderliği yardımcısı Ebubekir Şekau üstlenmiştir. Şekau, Yusuf'un kökten dinci İslami grubunu şiddete yönelterek, terörist örgüt haline dönüştürmüştür (Oyeniyi, 2014: s.82-83).

Boko Haram örgütünün hedefleri/amaçları şöyle özetlenebilir. Birincisi; demokrasiyi reddederek Nijerya'da şeriat hukuku ile değiştirmek. Boko Haram laik devletin herhangi bir şeklini reddederek Nijerya'da şeriatı getirmeyi amaçlamaktadır (Waldek ve Jayasekera,2011: s.170). Bu amaç diğer selefi oluşumlarca da istenmesine rağmen Boko Haram bu amacı gerçekleştirmek maksadıyla diğer selefi gruplardan aksine şiddeti araç olarak kullanarak bu ideali gerçekleştirmek istemektedir. Bu durumu kanıtlayacak en önemli olay Boko Haram lideri Şekau yayınladığı bir videodur. Videoda, Şekau "ben sizi niye öldürüyorum çünkü siz dinsizsiniz, demokrasiyi takip ediyorsunuz" diyerek demokrasiyi sevmediğini bir kez daha üzerine basarak belirtmiştir. Şekau demokrasiyi homoseksüellikten, hayat kadınlığından daha kötü olarak görmektedir. İnsanların oy kullanmaması için onları korkutarak gözdağı vermektedir. Fakat Güvenlik Çalışmaları Enstitüsünün (ISS) yaptığı araştırmaya göre bu gözdağı Boko Haram'ın etkili olduğu kuzey eyaletlerinde 2015'te yapılan başkanlık seçimlerinde halka etki etmemiştir. Araştırmaya göre kuzeyde seçimlere katılım güneyden daha fazla olmuştur. Katılım oranının yüksek olmasının sebebi, kuzey-güney arası çekişmeyle Hristiyan ve Müslüman başkanlık adaylarından Müslüman adayın kazanmasını sağlamaktır (Botha vd., 2017: s.10-11).

İkincisi batı tarzı eğitimin reddedilişi, kabul etmeyişi Boko Haram'ın karakteristik özelliğidir. Avrupalı sömürgecilerin batı tarzı modern ve laik eğitimi getirmeleri hegemonyalarını arttırmak için bilinçli bir hareketti; bununla İslami değerleri yok ederek hegemonyalarını sağlayacaklardı. Nijerya'da 19. yy. ve 20.

yüzyılın ortalarına kadar hüküm süren İngilizlerin eğitimi kullanarak Müslümanları dinden uzaklaştıracağı, Müslümanları yozlaştırarak Hristiyanlaştıracağı düşüncesi batı tarzı eğitime düşman olunmasına neden olmuştur. Selefi doktrinine uymadığı çelişkili olduğundan, modern eğitimi birçok konuda reddetmektedir (The popular Discourses of Salafi Radicalism and Salafi Counter-radicalism in Nigeria,2012:s.24-25).

Bu istek aynı zamanda Nijerya'da hâkim olan İngiliz sömürgesi zamanında eğitimin ülkeye gelmesidir. İslami yaşayış tarzı, İngiliz sömürgesine karşı tarihsel direnci/reddedişi eğitim ve devlet oluşumu yönünde temsil etmektedir. Fakat bu reddini/direncini aşırı şekilde şiddetli gösterişi yeni bir olgudur (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.20).

Üçüncüsü; Boko Haram şeriatla yönetilmeyen, İslam olmayan devlete ait kurumlarda çalışmayı reddeder. Bu düşünce, devlet için çalışılabileceğini ve yerel yönetimlerle ilişki kurmayı yasaklamayan daha kurumsallaşmış IZALA gibi gruplara karşı gelir (Cold-Rawnkilde and Plambech:2015,s.20).

Dördüncüsü; Boko Haram Nijerya devletinin adaletsizliği sebebiyle motive olmaktadır. Bu durum onları terörize eder ve korkutur. Devletin güvenlik organlarının vahşetine karşı hınç alma isteği Boko Haram'ın karşılık verme(misilleme) eylemlerin ana temasıdır (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.20).

Beşincisi; Müslümanlar ve Hristiyanlar arasındaki çekişmeleri körüklemek. Boko Haram Aralık 2011 ile Şubat 2012 arasında kiliselere bir sürü saldırı düzenlemiştir. Saldırılarda Hristiyanlarla ile Müslümanlar arasında oluşan fay hatlarını kırarak, Hristiyanların Müslümanlara saldırmalarını sağlayarak, geniş bir şiddet dalgası oluşturarak devleti zayıflatmayı amaçlamaktadırlar (Forest, 2012: s.2). Boko Haram'ın Hristiyanları öldürmedeki ana amacı Müslüman ve Hristiyanlar arasında topyekûn savaş başlatmaktır (Mohammed,2014:s.12).

Altıncısı; Boko Haram'ın amaçlarından biri de aralıklı ve koordineli kiliselere saldırılar düzenleyerek, devletin güvenliği sağlayamadığını göstermek, baskı oluşturmak, devleti yönetenlerin gözünü korkutarak devleti anlaşmaya zorlamaktır (Perouse de Montclos,2014a:s.143).

Yedincisi; Şekau'nun ana hedefi Kuzey Nijerya, Çad, Nijer ve Kamerun topraklarında halifelik kurmak veya küresel halifeliğin bir parçası olarak kabul

ettirmektir. Ağustos 2014'te Gwoza şehrini ele geçirdikten sonra Şekau bu zaferi küresel İslami yönetimin ilk adımı olarak değerlendirmiştir (Ladbury vd.,2016:s.4). Boko Haram, IŞİD'e bağlılığını bildirdikten sonra bayrağını değiştirerek IŞİD bayrağını kullanmaya başlamıştır. IŞİD'in halifeliğini kabul ettiklerini açıklamıştır. Kasım 2016'da Şekau bir camide ortaya çıkarak kendi İslami halifeliğini ilan etmiştir. Afganistan, Pakistan, Somali, Yemen ve IŞİD'e selam göndermiştir. IŞİD'den işaret alarak Nijerya'da küçük bir azınlığı oluşturan Şiilere saldırmaya başlamıştır (Pham, 2016: s.22-23).

Sekizinci amacı ise, Şiiler gibi diğer İslami grupları da yok etmektir. Çünkü bu örgüt, kendisi gibi düşünmeyen ve yaşamayan tüm Müslümanları yok edilmesi gerek münafıklar ve düşmanlar olarak görmektedir.

2.3. BOKO HARAM'IN YÖNTEMLERİ

Boko Haram'ın kullandığı yöntemler gün geçtikçe değişmektedir. Bünyesinde bulunan Çad, Moritanya, Nijer, Somali ve Sudan'dan yabancı savaşçılar vasıtasıyla el yapımı patlayıcı (EYP) aletler ve intihar saldırıları yöntemlerini kullanmaktadır (Sodipo,2013:s.2).

2004 yılından 2009 yılına kadar Boko Haram küçük çaplı saldırılar gerçekleştirmiştir. Bu dönem de saldırılarını kumarhaneler, içki içilen yerler, genelevler gibi haram işler yapılan yerlere yöneltmişlerdir. Bu saldırılarda saldırgan saldırı yapacağı bölgeye motosiklet, triportör ile gelerek, hedefini vuruyor veya bombayı fırlatarak hemen motosikletle kaçıyorlardı. Bu dönemde saldırı taktik oldukça basit ve ilkeldir (Pham, 2016:s.18).

Boko Haram'ın taktikleri gün geçtikçe gelişerek; suikast, araçla adam vurma, intihar saldırıları, EYP'ler ile saldırı, adam kaçırma, hapishaneden insan kaçırma, kundakçılık ve silahlı çatışma biçimine dönüşmüştür (Egharevba ve Aghedo,2016: s.44). Başlangıçta görev başındaki güvenlik güçlerine saldırıp öldürmüşler, polis karakollarına, ordu binalarına, göç ve güvenlik güçleri binalarına zarar vermişlerdir. Silahlı çatışma Boko Haram'ın 2009'dan beri kullandığı en büyük taktiktir. Bu taktiği zamanla modifiye ederek vur-kaç taktiğine dönüştürmüşlerdir. Araçla saldırı taktiğinde ise hedeflerini vurarak, kolayca kaçmak için motosiklet kullanmaktadırlar. Araçla saldırı taktiği, Boko Haram'ın favori taktiğidir. Bu taktiğin sonucunda

hedeflerine çok yakından saldırabilmektedirler. Herhangi bir engelle karşılaşmadan şehir merkezlerinden ve trafiğin yoğun olduğu yerlerden motosiklet kullanmanın verdiği avntajı kullanarak kolayca kaçabilmektedirler. Bu metodu kullanarak ünlü politikacıları, iş adamlarını ve Boko Haram'a düşman görünen kişileri öldürmektedirler (Aliyu vd., 2015: s.312).

EYP taktiği 2009 şiddet olaylarından sonra geliştirilmiştir. Varil, damacana, benzin bidonu, kola kutusu gibi maddelerin içine EYP'leri yerleştirmektedirler. Patlamayı güçlendirmek için maddelerin içlerini petrol ve diğer yanıcı maddelerle veya gübre, TNT ile doldurmaktadırlar. Böyle yapılan EYP'ler hedefleri olan otopark, otobüs durakları, konferans salonları, ibadethaneler gibi kamu binalarının yakınındaki çöp tenekeleri, konteyner, çanta gibi maddelerin içine konularak saldırı gerçekleştirilmektedir. İntihar bombalaması ise EYP'lerin insan, araç, motosiklet, 3 tekerli bisiklete yerleştirilmesinden sonra bunların hedefin yanında patlatılmasıdır. İnsan kaçırma örgütün son zamanlar örgütün yeni uygulamaya başladığı taktiktir. Yabancıları, öğrenci kızları, kadınları ve zengin kişileri kaçırmaktadır. Yabancıları fidye için, öğrenci kızları batıyı takip etmelerini önlemek için, kadınları ise örgüt üyelerinin cinsel ihtiyaçlarını gidermek için kaçırmaktadır (Aliyu vd., 2015: s.313).

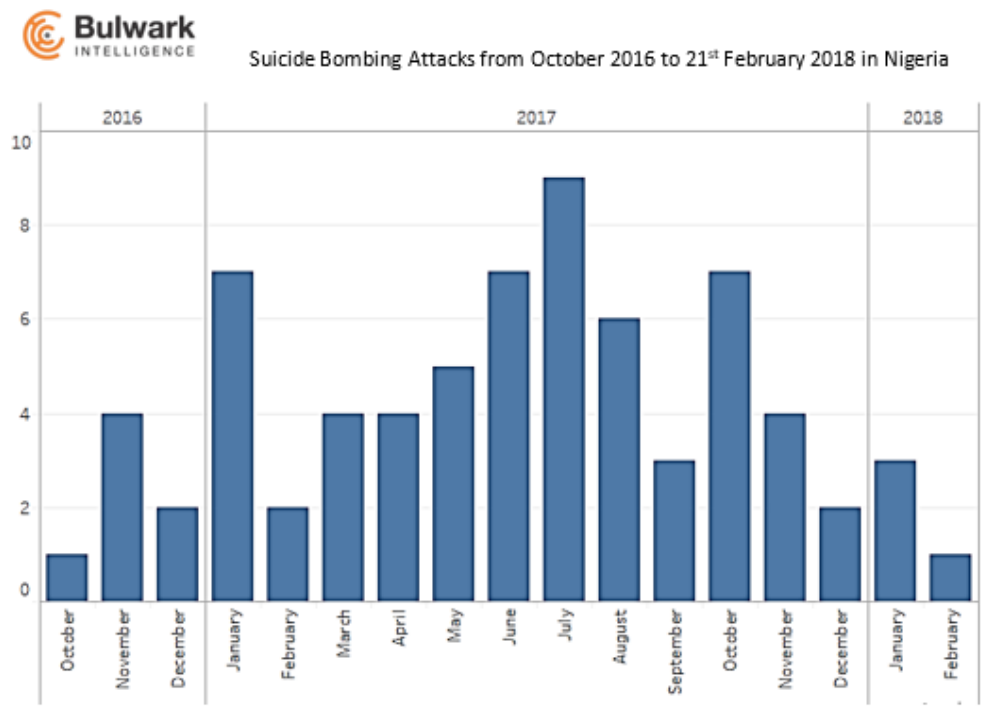
Erkek militanların yanı sıra, Boko Haram militanları arasında genç kızlar ve kadınlarda vardır. Genellikle casusluk, ayak işleri ve seks kölesi maksadıyla kullanılmaktadırlar. Boko Haram aynı zamanda çocukları okulları kundaklama eylemi için kullanarak her bir okul kundaklanması işlemine 5.000 Naira ödül vermektedir (Alli,2013b).

16 Haziran 2011'de Boko Haram taktiklerindeki ve operasyonlardaki kapasitesini arttırdığını göstererek, patlayıcı yüklü araç ile intihar saldırısı düzenlemiştir. Nijerya'da düzenlenen ilk intihar saldırısıyla iki Nijerya polisini öldürerek, onlarca polis aracını parçalamıştır (Pham,2016:s.18). Boko Haram, ilk bombalama eylemini 16 Haziran 2011'de Abuja'daki Nijerya Polis Karakoluna saldırarak gerçekleştirmiştir. 2 ay sonra 26 Ağustos 2011'de Abuja'da bulunan Birleşmiş Milletler Karargâhına intihar saldırısı düzenleyerek 25 kişinin ölümüne, 110 kişinin yaralanmasına yol açmıştır. Bu durum Boko Haram'ın gelecekte geniş ölçekli saldırılar yapabileceğinin habercisi olmuştur (Marchal, 2012: s.5).

Boko Haram 2012 yılında uluslararası destek sağlayarak, daha tehlikeli hale gelmiştir. Mart 2012'den itibaren AQIM bağlantılı İslamcı militanlarının kuzey

Mali'yi ele geçirmelerinden sonra birçok imkânlar elde etmiştir. Bu bölgede Boko Haram çok sayıda üs kurarak yüzlerce militanına ideolojik, silah ve diğer eğitimler aldırmıştır. Fransa'nın Mali'de gerçekleştirdiği ''Operation Serval'' harekâtına karşı savaşan İslamcı gruplara yardıma giden Boko Haram, Mali'de yalnızca eğitim almamıştır, savaş ortamına girerek çöl savaşı konusunda tecrübe kazanmışlar, omuzdan ateşlenen silahlar, askeri araçlar ve ağır silahlar konusunda tecrübe kazanmışlardır. Bu tecrübelerin verdiği güvenle ülkeye dönmelerinden hemen sonra Boko Haram, silah elde etmek için askeri karakollara, noktalara baskınlar düzenlemeye başlamıştır. Bu eğitimleri alan kadro Boko Haram'ın taktik çok yönlülüğünü ve Nijerya'daki eylem temposunu arttırarak Boko Haram isyanına seviye atlattırak tam teşekküllü ayaklanma haline getirmiştir (Pham, 2016:s.20-21).

Boko Haram kadınları istese de istemese de suikast bombacısı olarak kullanmaktadır. Kaçırılan kızlar zorla evlendirmekte, bazen de intihar bombacısı olmaya zorlanmaktadır. Zorlanan kızlara bu işi yaptırmak için intihar eyleminden önce uyuşturucu verilerek üzerlerine patlayıcılar sarılmaktadır. İsteyerek intihar bombacısı olmak için onlara cennet vaat edilmekte, bundan sonra intihar bombacısı eğitimi verilmektedir. Eğitimde, zayiatı artırmak için "karnınız ağrıyormuş gibi yapın yere düşün, insanlar etrafınıza toplanınca butona basarak bombayı patlatın denmektedir. Çocuklara da, "kim annesini cennete giderek orada görmek ister" deyip kandırmaktadır. UNİCEF'e göre 2017'nin ilk 3 ayında 27 çocuk intihar eylemi gerçekleştirerek ölmüştür. 2016 yılının tamamında bu sayı otuzdur (Maclean,2017).

Şekil 4 Boko Haram'ın İntihar Saldırıları 2016-2018. (Bulwarkintelligence,2018).

08 Nisan 2012 tarihinde Kaduna eyaleti başkentinde motosiklet taksinin altına yerleştirilmiş bombalı araçla Boko Haram intihar saldırısı düzenlemiştir. Saldırı sonucunda farklı etnik ve dini gruplardan 38 kişi ölmüştür. Saldırgan kiliseden Paskalya ayininden çıkanları hedef almasına rağmen; son dakikada saldırıdan vazgeçmiş, 200 metre ileride bomba kendiliğinden patlamıştır (Gambrell,2012).

Boko Haram 2014'den 2017'ye kadar Kamerun'da 75 intihar saldırısı düzenlemiştir. Genellikle kadınları ve çocukları intihar saldırılarında kullanmaktadır. Boko Haram Kasım 2015'te Nijerya'nın Kano eyaletinde IMN'nin organize ettiği yürüyüşe katılan Şii Müslüman topluluğun içine dalarak intihar saldırısı düzenleyerek 21 Şii'nin ölümüne neden olmuştur (BBC,2015h).

Boko Haram'ın diğer kullandığı taktik ise suikasttır. Bu taktikle kendilerini eleştirenleri infaz etmektedir. Açıktan açığa eleştiren Şeyh İbrahim Birkuti örgüt tarafından Biu şehrinde camiden çıkarken infaz edilmiştir (BBC, 2011a). Boko Haram tarafından ünlü Vehhabi din adamı Bashir Kashara Ekim 2010'da, İbrahim Ahmad Abdullahi Haziran 2011'de ve Borno Şeyhinin kardeşini infaz etmiştir (Cook, 2011: s.4). Boko Haram Nisan 2007 ile Mayıs 2014 tarihleri arasında

kendisini eleştiren 21 din adamını öldürmüştür. Aynı dönemde Boko Haram sekiz Hristiyan din adamını öldürmüştür (Olojo,2014: s.104-106). 2011 seçimlerinde Tüm Nijeryalı İnsanlar Partisi(ANPP)'den Borno eyalet valiliği adayı Modu Fannami Gubio ve o zaman Borno valisi olan Modu Şerif'in kuzeni ve oğlunu Maiduguride 28 Ocak 2011'de öldürerek politik suikast gerçekleştirmiştir (Onuoha, 2014: s.171-172).

Ağustos 2013'te JTF yaptığı bir harekâtta zehir ve toz haline getirilmiş bir madde ile Maiduguri bölgesinde bulunan suları ve yer altı kaynaklarını zehirlemeye çalışan 11 kız yakalamıştır (Marama, 2013b). Bununla Boko Haram'ın toplu insan zehirleme taktiği geliştirdiği anlaşılmaktadır.

Boko Haram 25 Ocak 2015'te Maiduguri'ye büyük bir saldırı gerçekleştirmiştir. Saldırı ile Boko Haram politik mesaj vermeye çalışmıştır. Bir gün önce 2015 seçim propagandası için Maiduguri gelen Başkan Jonathan'ın vatandaşlara Boko Haram'ın yenileceğini söylemiştir. Bu saldırı ile Boko Haram Başkan Jonathan'a istediğini yapacağını göstererek meydan okumuştur (Pham, 2016:s.23).

Boko Haram, IŞİD ile bağlantılı bir sitede 2015 yılında yayınladığı fotoğraflara ve bilgilere göre Nijerya'nın kuzey doğusunda roket ürettiğini açıkladı. Bu fotoğrafların Borno Eyaletinde çekildiği ve örgütün silah üretme kapasitesine sahip olduğu düşünülmektedir (BBC,2015ı). Boko Haram'ın Maiduguri ve Kaduna eyaletleri başta olmak üzere değişik yerlerde bomba yapma atölyeleri de vardı (Aghedo ve Osumah,2012: s.859).

Boko Haram militanları Facebook, Telegram, Youtube kullanarak propaganda ve eylem videoları yayınlamaktadırlar. Yayınladıkları videolarla destekçilerine ve çevrimiçi olanlara bölgeyi ellerinde tuttuklarını gösterme ve Nijerya güvenlik güçlerinin morallerini bozmaya çalışmaktadırlar (Zenn,2017:s. 6-7).

Boko Haram, üyelerini elde etmek için sosyo-ekonomik ve politik huzursuzlukları, kötü yönetimi ve elitlerin yolsuzluklarını kullanmaktadır (Campbell ve Harwood,2011). Muhammed Yusuf Boko Haram'ın kuruluşundan itibaren sığınmacılara yiyecek temin edilmesi ve üyelerinin evlendirilmesi gibi sosyal politikalar uygulamıştır. Yusuf tarafından elde ettikleri topraklarda üyelerinin çalışması, mikro kredi sağlanarak küçük işler açmaları gibi yardımlaşma sistemi de kurulmaktadır. Şekau, liderliği ele geçirdikten sonra yukarıda belirtilen sosyal politikaları devam ettirdiğine dair herhangi bir kanıt yoktur (Ladbury vd., 2016:s.5).

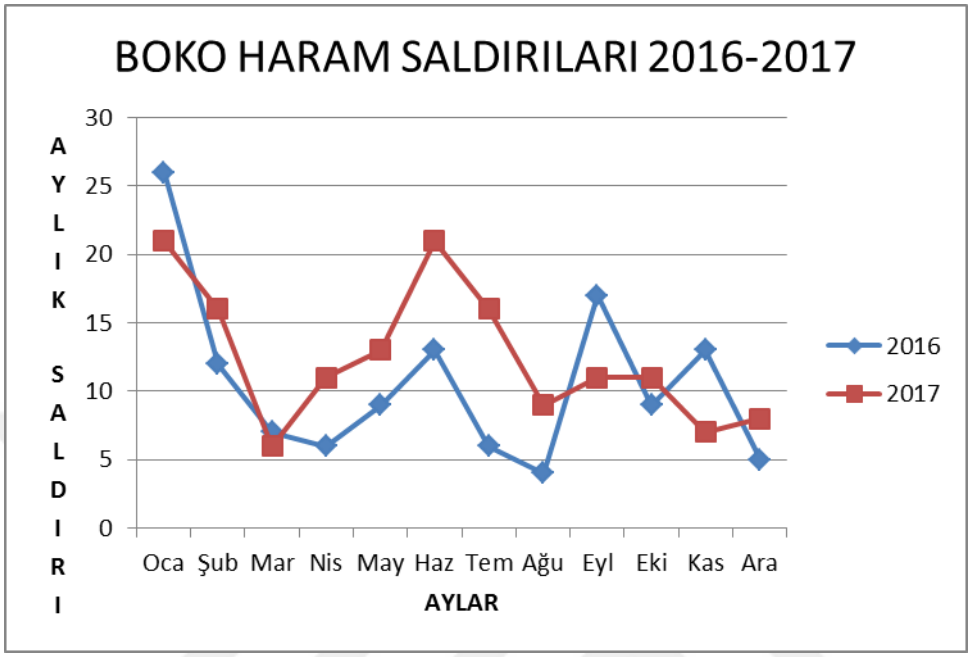
Örgüt ele geçirmek istediği bölgeye çoğunluk oluşturmak maksadıyla birkaç yüz kişilik militanlarını göndermektedir. Çıkan çatışmalar sonucunda Ordu lojistik yetersizlikten dolayı çoğunlukla yeniliyor. Böylelikle ordu kolayca bozguna uğradığından, elde etmek istedikleri yerleri kolayca ele geçirmektedirler (BBC,2015i). İşgal ettikleri bölgelerde eğer Boko Haram tarzı İslamiyet'i kabul ettiyseniz size yiyecek verilmektedir aksi takdirde vermemektedirler. Eğer bu insanlar bir şey aldıysa; satanı da alanı da bularak şiddet uygulamaktadırlar. Kısacası Boko Haram tarzı İslamiyet'i kabul etmiyorsanız yaşam hakkı tanınmamaktadır. Boko Haram'ın ele geçirdiği bölgelerde kişilerin uyması gereken kuralları denetleyen polis sistemi ve genellikle cezalandırmaya odaklanmış bir hukuk sistemi vardır. En başta ele geçirilen bölgeye yönetici olarak 'amir' atanmaktadır. Kurallar bölgedeki halka tellallar, broşürler veya el ilanları ile bildirilmektedir. Bu kuralların bazıları; sigara, uyuşturucu ve alkol kullanımı yasaklanması, sakal bırakma zorunluluğu, kadınların peçe takması zorunluğu, üretici ile alıcı arasındaki komisyonculuğun yasaklanmasıdır (Ladbury vd.,2016: s.5).

Kurallara uymayanlara tatbik edilen ceza miktarının, hâkime göre değiştiği bir hukuk sistemi mevcuttur. Boko Haram militanlarının yukarıda anlatılanların dışında, fazla bilgili olmamasına rağmen, atanan amirler İslami sosyal değerleri, ibadeti ve davayı bölgedeki kişilere empoze etmekle görevlidirler. Boko Haram lideri veya yönetim kurulu sektörel işlerden sorumlu (eğitim, ekonomi, sağlık, ticaret vb.) kişiler atamamıştır. Örgüt tarafından oluşturulan kurumlar genellikle kontrolü sağlamak, korku iklimi oluşturmakla ilgilidirler. Hüküm sürmek veya bölgeyi yönetmekle ilgili çabaları yok denecek kadar azdır (Ladbury vd.,2016: s.5-6).

Çoğu araştırmacıya göre Boko Haram kurumlarının devlet oluşturmayla alakası yoktur. Örneğin; Perouse de Montclos'a göre Boko Haram ele geçirdiği bölgeleri şeriata göre nasıl yöneteceğine dair bir programı bile yoktur (Perouse de Montclos, 2014b: s.5). Virginia Comolli'ye göre örgütün IŞİD gibi devlet yönetim araçları da yoktur (Comolli, 2015a: s 161).

Boko Haram şeriatın hâkim olmasını istemesine, kuzeyde ilan edilen şeriatı beğenmemelerine rağmen kendi savundukları idealleri İslami doktrine bağlılıklarını/dindarlıklarını çok az yansıtırlar. JTF'nin Borno'daki Sambisa ve Gwoza Ormanlarında Boko Haram'ın gizlendiği yerlere yaptığı baskınlarda, uyuşturucu bağımlılıkları, cinsel ahlaksızlıkları, esrar ve eroin kullandıkları ortaya

çıkmıştır. Belki de bundan dolayı Boko Haram genellikle kadın ve genç kızları kaçırmaktadır (Egharevba ve Aghedo,2016:s.43).

Şekil 5 Boko Haram Saldırıları (Wilson,2018).

2.4. FİNANS KAYNAKLARI

Boko Haram'ın finansmanı konusunda çok az çalışma mevcuttur. Çünkü grubun hakkında ampirik data elde edilmesinin zorluğu çalışmaları etkilemektedir. Bu durum kıt istihbarat raporlarına dayanan spekülatif çalışmalara yol açmaktadır. ABD istihbarat kaynakları Şubat 2014'te yayınladıkları raporda Boko Haram'ın muazzam zengin olduğunu ve para içinde yüzdüğünü iddia etmişlerdir (Botha vd., 2017: s.57). 2016 küresel terörizm indeksine göre, Boko Haram'ın yıllık geliri 25 milyon dolardır. Fidye ve haraç için insan kaçırma, banka soygunları, yasa dışı madencilik, yabancı ülkelerden gelen bağışlar ve uyuşturucu gelir kaynaklarıdır (Global Terrorism Index [GTI], 2017: s.83-85). Boko Haram'ın servetinin 70 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir. Bu durum onu dünyanın en zengin yedinci terör örgütü yapmaktadır (Botha vd., 2017: s.57-58).

Boko Haram'ın en önemli gelir kaynakları üye aidatları, bağışlar ve yabancı mali destekler olarak özetlenebilir. Boko Haram'ın finans kaynaklarından biri,

militanların günlük olarak verdikleri 100 Naira paradır. Bu para örgütün ana finans kaynağını oluşturur (Comolli,2015a:s.78-79;Onuoha, 2012a: s.56).

Boko Haram gelir elde etmek için banka soygunu, sığır hırsızlığı, polis karakolları, iş yerleri ve ev soygunları yaparak silah ve para elde etmektedir. Sempatizanları ve üyelerinden aldığı zekât ile de gelir elde etmektedir (Botha vd., 2017: s.66-68).

Boko Haram gelir elde etmek için banka soygunu da gerçekleştirmektedir. Boko Haram 2013 yılına kadar 30 kez banka soygunu gerçekleştirerek bu soygunlarından da gelir elde etmiştir. Silah ve uyuşturucu kaçakçılığından da gelir elde ettiğine dair bilgiler vardır (Agbiboa, 2013: s.162). 2013 yılı başına kadar gerçekleştirdiği soygunlarda 500 milyon Naira (yaklaşık 3 milyon ABD doları) gelir elde etmiştir (Walker,2012: s.5; Bamidele,2015:s.46).

Boko Haram internette dolandırıcılık yaparak da gelir elde etmektedir. Genellikle kullandığı dolandırıcılık yöntemini ön ödeme dolandırıcılığı oluşturmaktadır. Ön ödeme dolandırıcılığı (AFF-Advanced Fee Fraud ya da 419 dolandırıcılığı) yöntemini kısa zamanda büyük kazançlar elde edeceği vaadiyle kurbanı ödeme yapmaya ikna ederek para koparılması olayıdır. Bu suç 1980'li yılların başlarında Nijerya ekonomisinin zayıflamasıyla ilk kez Nijerya'da ortaya çıkmıştır (Mali Suçları Araştırma Kurulu[MASAK], 2018). Bazı raporlara göre ön ödeme dolandırıcılığı yöntemi ile Boko Haram kurbanlarından 7.300 ABD Doları ile 57.000 ABD Doları arasında para elde etmektedir (Botha vd., 2017: s.58).

Diğer bir finans kaynağı Boko Haram için, daha önceden liderleri Yusuf tarafından temin edilerek işsiz örgüt militanlarına işletmeleri için dağıtılan taksilerden, otobüslerden ve motosikletlerden elde edilen gelirlerdir. Böylece Yusuf kendini sevdirerek militanları kendine bağlamış ve sadakatlerini kazanmıştır (Okereke, 2011: s.167).

Bağışlar diğer önemli gelir kaynağını oluşturur. Devlet görevlilerinden, politikacılardan, zenginlerden ve iş adamlarından alınan bağışlar bu gelir kaynağını oluşturur (Onuoha,2011:s.114).

Nijerya Hükümeti, Boko Haram'ın El-Kaide gibi terör örgütlerinden maddi yardım aldığından şüphelenmektedir. Fakat hükümet bu durumu ortaya çıkaracak herhangi bir delile ulaşamamıştır. 2006'dan beri örgüte yardım ettiklerinden şüphelenilen kişiler Nijerya Güvenlik Güçleri tarafından yakalanmaktadır. Lakin

yakalananlardan hiç biri Boko Haram'ın finansmanı konusunda mahkûmiyet almamıştır. Alhaji Bau Foi en bilinen örgüt finansörüdür. Bir zamanlar Borno Eyaleti dini işler komiseri olan Foi, 2009 yılında gözaltında iken polis tarafından öldürülmüştür (Waldek ve Jayasekera, 2011: s.173).

2011 yılında Boko Haram'a finans sağladığından şüphelenilen Alhaji Bunu Wakil ve 91 kişi Maiduguri'de yakalanmıştır. Bunu Wakil ve 91 kişi Boko Haram'ın finansörü olmakla suçlanmıştır (Onuoha,2011:s.114).

Boko Haram'ın sözcülerinden biri olan Al Zawahiri ismi ile bilinen Ali Sonde Umar Kadunga, eski bir Nijerya büyükelçisinin ve senatörün mali destek sağladığını gözaltında iken itiraf etmiştir. Abuja'da gözaltında iken Büyükelçi Binda'dan mali destek aldıklarını, örgüte 10 milyon Naira ödemeyi vaat ettiğini fakat büyükelçinin trafik kazasında ölmesinden dolayı 5 milyon Naira ödediğini söylemiştir (Okemi, 2013: s.5).

Boko Haram sözcüsü; Kano Eyaleti Valisi İbrahim Şekarau ve Bauchi Eyalet Valisi İsa Yaguda'nın aylık olarak mali destek verdiğini açıklamıştır (Agbiboa, 2013: s.162).

Alhaji Salisu Damatru ve silah satıcıları tarafından Boko Haram'ın finansörü olarak ifade edilen Mohammed Gani, diğer bir finansör olarak Mohammed Zakaria ismini vermiştir. Zakaria Çad ve Kamerun'dan Boko Haram'a silah sağlamaktadır (The Telegraph, 2011; Onuha,2011:s.114).

Kuzeyli Müslüman politikacılar, güneyli Hristiyan Jonathan'ın başkanlık yaptığı hükümeti başarısız göstermek ve istikrarsızlığa sürüklemek için Boko Haram'ı desteklemektedirler. Kendileri açısından bu kriz zayıf ve yetersiz liderliğin kanıtıdır. Karşılıklı Boko Haram'a destek suçlamalarına rağmen hiçbir parti bu suçlamaları doğrulayacak kanıt ortaya koyamamıştır. Halkların Demokratik Partisi (PDP) Borno senatörleri Ali Ndume ve Ahmed Zanna Khalifa'nın yeğeni aynı zamanda Boko Haram komutanı olan Shaibu Mohammet Bama'nın Ekim 2012'de Maiduguri'deki evinde yakalanmasından dolayı yardım ve yataklıkla suçlanmaktaydı. Bu iki senatör suçlamalar düşürülerek salıverilmiştir. Eski Sao Tome and Principe Büyükelçisi ve aynı zamanda 2011 seçimlerinde PDP'den Vali Adayı olan Saidu Shettima Pindar ölümünden sonra Boko Haram finansörü olmakla suçlanmıştır. Fakat bu suçlamalar hâlâ doğrulanamamıştır (Perouse de Montclos, 2014b: s.24).

Boko Haram'ın yabancılardan mali destek alması Nijerya Talibanı olarak bilindiği dönemlere kadar dayanır. Örneğin 2004 yılında Boko Haram Al-Muntada Al-İslami Trust'tan mali destek almıştır. Kano'lu iş adamı Alhaji Sharu bu mali desteğin alınmasında aracılık etmiştir. Özellikle bu mali destek İslami militancılığın arttırılması için kullanılmıştır (Onuoha,2011:s.114-115). Sharu güvenlik güçleri tarafından aracılık yapma suçlamasıyla tutuklanmıştır. Al-Muntada ile Boko Haram arasında aracılık yaptığını ve Vehhabi tarzı İslam'ı yaymak için 42 cami yaptırdığını itiraf etmiştir (Onuoha,2011:s.167).

Şubat 2012'de yakalanan militanların ifadelerine göre Boko Haram Magrib El-Kaide'si ile ilişkileri sebebiyle Suudi Arabistan ve İngiltere'de bulunan gruplardan mali destek sağlamaktadır. Aynı zamanda Dünya İslam Birliği ve Al-Muntada Trust adlı fonlardan da destek almaktadır (Agbiboa, 2013: s.162). Ağustos 2011'de umrede Suudi Arabistan'da Boko Haram liderleri ile El-Kaide üyelerinin buluştuklarını Boko Haram sözcüsü tarafından doğrulanmıştır. İhtiyaçları olan finansal ve teknik desteği istedikleri zaman El-Kaide'den temin edebildiklerini de açıklamıştır (Mark,2012;Onuha,2014:s.164-165).

2006 yılında Muhammed Yusuf ve Muhammed Bello Damagun Sudan'da El-Kaide bağlantılı bir gruptan mali destek aldıkları konusunda suçlanmışlardır (Walker,2009). Bu ikili hakkında Nijerya'daki militanları silahaltına alarak eğitmek için El-Kaide'den yardım alma suçlamasıyla 2007'de dava açılmış, Moritanya'da 17 Nijeryalı teröristi eğitmek için 300 bin ABD doları aldığı iddia edilmiştir. Aynı şekilde Nijerya'da yaşayan yabancılara özellikle Amerikalılara saldırmak maksadıyla terörist eğitmek için Pakistan El-Kaide'sinden para aldığı rapor edilmiştir (Aghedo ve Osamah, 2012: s.858-859; Onuoha,2011:s.115).

Magrib El-Kaide'si emiri Ebu Musab Abdel Wadoud (Abdelmalek Drougdel olarak da bilinir) 24 Haziran 2010 tarihinde El-Cezire'ye verdiği röportajda; Boko Haram'ı desteklediklerini, silah ve eğitim desteği sağladıklarını belirtmiştir. Bunun amacının sadece sahra-altı ülkelerde stratejik derinlik kazanmak değil, aynı zamanda Nijerya'daki Müslümanları haçlılara karşı korumak olduğunu belirtmiştir (Pham, 2012: s.3).

24 Kasım 2011'de Boko Haram'ın sözcücü Abul Qaqa El-Kaide ile bağlantılarını açıklamış ''biz onlara yardım ediyoruz, onlar da bize'' demiştir. Aynı

zamanda Boko Haram'ın El-Şebab ile bağlantılarını da açıklamıştır (Agbiboa, 2013b:s.22).

Çeşitli kaynaklara göre Usame Bin Ladin Boko Haram'ın kuruluş aşmasında yani 2002'de Boko Haram'a 3 milyon dolar para göndermiştir. 2011'de Boko Haram sözcüsü "El-Kaide bizim büyüğümüz, biz onlardan finansal ve teknik destek alıyoruz" diye açıklamıştır. (Botha vd., 2017: s.65). Boko Haram AQIM'den insan kaçırma ve rehin alma konusunda eğitim almıştır. Nijerya'da yaşayan yabancıları kaçırmak için de AQIM'den de 250.000 dolar bağış almıştır (Guitta ve Simcox,2014:s.12).

Boko Haram AQIM'den aldığı eğitimler sonucunda insan kaçırmayı da öğrenmiş, kaçırma eylemlerinin sonucunda fidye alarak mali durumunu güçlendirmiştir. Yedi kişilik Fransız ailenin bırakılması karşılığında 3 milyon dolar ve 18 Boko Haram militanının Kamerun hapishanelerinden salıverilmesini sağlamıştır. Bir Fransız, iki İtalyan papaz ve bir Kanadalı rahibede fidye karşılığında serbest bırakılmıştır. Mayıs 2014'te Kuzey Kamerun'dan kaçırılan 10 Çinli işçide fidye karşılığında serbest bırakılmıştır. Fidye için adam kaçırma eylemleri yalnızca yabancıları kapsamamaktadır. Ailesi 10 ila 20 bin dolar fidye verebilecek Nijeryalılarda kaçırılmaktadır (Pham, 2016:s.21).

Boko Haram 82 Chibok kızını 3 milyon dolar ve beş üst düzey militanın serbest bırakılması karşılığında salmış, Başkan Buhari hükümeti Boko Haram'la 2017 yılında çok sayıda fidye ödemesi ve tutuklu takası gerçekleştirmiştir. Şubat 2018'te Haziran 2017'de cenazeye giderken kaçırılan 11 kadınla, ayrı bir grup akademisyen tutuklu Boko Haram militanlarının salıverilmesi karşılığında salınmıştır. Buhari 2015 yılında seçildiğinde eski bir general olarak; Goodluck Jonathan'dan daha sert terörle mücadele edeceğinin sözünü vermiştir. Buhari tarafsız İsviçre hükümetinden 82 Chibok kızının serbest bırakılması konusunda yardım almıştır. İsviçre Hükümeti Zannah Mustapha isimli Boko Haram yetimleri ile çalışan ve militanların takdirini kazanmış öğretmene İsviçrede arabuluculuk eğitimi vermiş ve sonrasında Mustapha Boko Haram ile görüşerek Mayıs 2017 kızların salıverilmesini sağlamıştır. Fakat ülkenin Boko Haram militanlarına fidye ödemesi insan kaçırma olaylarını körükleyebilir. Barak Obama'nın Chibok kızları kaçırıldığında Afrika temsilcisi Grant T.Harris'e göre Boko Haram AQIM'ın yolunu

takip etmektedir. AQIM geçen on yılda Avrupalıları fidye için kaçırarak 90 milyon dolar mali kaynak elde etmiştir (Freeman, 2018).

Boko Haram üyeleri aldıkları eğitim ve katıldıkları terör eylemleri için prim almaktadırlar. Primler eyleme/eğitime katılan üyeye veya ailesine yapılmaktadır. Bomba uzmanı olmak için Afganistan'da eğitim alan bir militana 500 ABD doları ödenmektedir. İleride kullanılacak intihar bombacıları kandırmak için ailelerine yaklaşık 63.500 ABD doları verileceği söylenmektedir. 16 Haziran 2011 tarihinde Nijerya Polis Merkezine saldıran intihar bombacısı militanın ailesine yaklaşık 25.400 ABD doları ödenmiştir. Gerçekleştirdikleri banka soygunlarını haklı çıkarmak için; bu bankaların sahiplerinin "kamu fonlarını hortumlayarak burada saklıyorlar. Biz onları bulup, onların parasını alıyoruz" denmektedir (Onapajo ve Uzodike, 2012: s.3). Boko Haram banka soygunlarını haklı çıkarmak için bankaların tefecilik yaptığını ve sahiplerinin kamu fonlarını hortumladığını iddaa etmektedir (Perouse de Montclos, 2014a: s.148).

Boko Haram lideri askeri birlik hareketlerini, cephane transferlerini ve diğer lojistik faaliyetleri izlemek ve rapor etmek için gençleri kullanarak, onlara bu hizmetlerin karşılığında günlük para vermektedir (Pham, 2016:s.21-22).

Özetle Boko Haram örgütü, yukarıda açıklana çeşitli kaynaklardan gelir elde ederek dünyanın en zengin örgütlerinden birisi haline gelmiş, kendi militanlarına maaş bağlama ve eylemlerini finanse etme kapasitesine ulaşmıştır. Bu kaynaklar kesilmediği takdirde örgütün yok edilmesi de pek mümkün görülmemektedir.

2.5. BOKO HARAM'IN YAPISI

Boko Haram'ın organizasyon yapısı bilinememektedir. El-Kaide gibi adını kullanan birbirinden bağımsız farklı gruplarca eylemleri gerçekleştirmektedir. Tek bir Boko Haram yoktur; taktikleri, liderlikleri, gündemleri, birbirleriyle ilişkileri farklı grupların oluşturduğu yapıdır. Muhammed Yusuf'un ölümünden sonra karışık bir liderliği vardır (Hansen,2017: s.553).

Örgütün halkın hemen hemen her katmanından üyeleri bulunmaktadır. Fakat örgütün çoğunluğunu fakir sosyal gruplardan gelen insanlar oluşturur. Üyeleri eski üniversite hocaları, öğrenciler, bankerler, komisyoncular, komiserler ve diğer devlet görevlilerinden bağımlılara, kanunsuz insanlara kadar uzanır. Boko Haram

militanlarının çoğu ülkenin %4 nüfusunu oluşturan Kanuri etnisitesinden gelmektedir. Bu insanları birleştiren ortak payda laik devleti devirerek şeriatı yürürlüğe koyma istekleridir. Yusuf'un vaazları ve sözleri bunları birleştiren ve etkileyen en önemli faktördür (Adesoji,2011: s.106, Guitta and Simcox, 2014: s.9). Boko Haram militan sayısı tam olarak bilinememekle birlikte, Nijerya Güvenlik Güçleri verilerine göre 540.000 üyesi olduğu ve üyelerin Nijerya dışında Çad, Nijer, Kamerun gibi ülkelerde de aktif olduğu belirtilmektedir. Boko Haram militanlarının yüksek oranda 40 yaş altı gençlerden oluştuğu bilinmektedir (Aliyu vd., 2015: s.309). Eski Nijerya Devlet Başkanı Goodluck Jonathan'a göre devletin tüm erklerine (yargı, yürütme ve yasama organı) Boko Haram sempatizanları veya hatta üyeleri sızdığını iddaa etmiştir (Uadiale,2012: s. 88).

Boko Haram "franchising" sistemi gibi bir sistem kullanmaktadır. Saldırıların sonrasında saldırıları üstlenmektedir. Boko Haram kiliselere, pazarlara, bankalara, dinlenme mekânlarının yanı sıra karakol, sınır kapısı gibi devlet binalarına saldırı düzenlemektedir (Aghedo ve Osumah, 2015:s.212-213). Boko Haram'ın, grup tarafından yürütülen faaliyetleri doğrulamak için güvenilir veya doğru bilgi verme konusunda bir organizasyonu yoktur. Nijerya polisinin de halka bilgi sağlamaktaki yetersizliği de eklenince siyasi rakip gruplar tarafından yapılan suikastlar ve saldırılar bazen Boko Haram'a atfedilebilmektedir. Örneğin Mart 2012'de Bauchi'de bir kiliseye yapılan bombalama eylemi başlangıçta Boko Haram'ın eylem tarzına benzese de polis tarafından rakip bir Hıristiyan örgütü tarafından yapıldığı tespit edilmiştir (Shuriye ve Huud,2013:s.107).

Militanların itiraflarından elde edilen bilgilere göre örgüt hücreler şeklinde örgütlenmiştir. Hücreler otuz üyeden oluşan Şura (Yönetim Kurulu) tarafından eşgüdüm içinde yönetilirler. Hücreler tüm ülkeye yayılmışlardır, iletişimlerini cep telefonları ile sağlarlar. Konseyin her üyesi bir hücreden sorumludur ve her bir hücre farklı bir görev veya coğrafi alana odaklanır. Hücrelerin alt seviyedeki üyeleri genellikle hücrenin diğer üyelerini bilmezler. Hücrelerin yapacakları eylemler Şurada kararlaştırılır. Fakat örgüt liderinin Şurada görüşülmeden eylemlere karar verme yetkisi vardır (Shuriye ve Huud,2013:s.107, Walker, 2012:s.8). Hücreler emirlerini bir komutandan alırlar. Şura konseyi Boko Haram'ın en yüksek konseyi ve karar alma organıdır. Örgütün tüm hücreleri Şura konseyinde temsil edilirler. Şekau örgütün lideri olarak aynı zamanda Şura konseyinin de başıdır. Birden fazla hücrenin

katıldığı koordineli ve gelişmiş eylemleri yönetme yetkisi örgütün liderine verilmiştir (Onuoha,2014:s.161). Örgütün eylemlerinin çoğunun konsey düzeyinde kabul edilmektedir, ancak Muhammed Yusuf, Abubakar Shekau'nun ve ardılının da meclise başvurmadan kararlar alabilmektedir (Shuriye ve Huud,2013:s.107).

Boko Haram'ın kurulduğu ilk yıllarında idari kurumları ortaya çıkmaya başladı. Bazı yazarlar, Muhammed Yusuf'un "gerçek devleti değiştirmek" için paralel bir siyasi örgüt kurma sürecini sürdürdüğünü iddia etmişlerdir (Ladbury vd., 2016:s.4-5).

Yusuf, ölene kadar Boko Haram'ın başkomutanı (Amir-ul-Aam) idi. 2 tane yardımcısı (Amir-ul-Aam-1 ve 2) ve her bir eyalet yerel yönetimin komutanı (Amir) bulunmaktaydı (Agbiboa, 2013a: s.153). Yusuf'un bir kabine olarak bir Yüksek Konsey (Şura), ihtisas daireleri (Lagina) ve Yerel Yönetim Alanlarına (LGA) gönderilen çeşitli Amirlerin bulunduğunu bir yapı kurmuştur. Her bir eyalet amirinin altında yerel yönetim bölgesinden sorumlu amirler bulunmaktadır. Her bir yerel yönetim bölgesi amirinin altında militanlar bulunmaktadır. Yusuf takipçilerine aynı zamanda rollerine göre de sınıflandırmıştır. Militanlarına asker, polis, militan kazanma görevlisi, ayak işlerini yapan görevli ve organizatör gibi farklı roller biçmiştir (Ladbury vd., 2016:s.5, Onyebuchi,2013:s.47). 2009 yılında Muhammed Yusuf güvenlik güçleri tarafından öldürüldükten sonra, Yusuf'un yardımcısı Abubakar Şekau grubun lideri olmuştur (Paden,2015:s.6).

Boko Haram birleşmiş, tek, yekpare bir yapıya sahip değildir. Taktik ve stratejik yönler konusunda anlaşamayan ayrı hizipler vardır. ABD Temsilciler Meclisi'nin raporuna göre bir hizip iç işlere diğer bir hizip uluslararası şiddet olaylarına odaklanmış olabileceğini bildirmektedir (Meehan ve Speier:2011,s.13). Boko Haram âdemi merkezi yönetim şekline sahiptir. Bünyesinde en az 6 yarı otonom grup bulunduğu bazı araştırmacılar tarafından iddia edilmektedir. Bunlardan en büyüğü ve en ölümcül olanı Şekau'nun yönettiği gruptur. Bu grupların çoğu ya güvenlik güçleri tarafından etkisiz hale getirilmiş ya da daha güçlü gruplara katılmışlardır. En aktifi, Şekau'nun lideri olduğu gruptur (ICG, 2014: s.19-22). Boko Haram üçe ayrılabilir: Bir grup ılımlı olup şiddetin sonlandırılmasını, bir grup barış yapılmasını, üçüncü grup ise anlaşmayı reddetmekte ve katı bir şeriatı Nijerya'da yürürlüğe sokmayı planlamaktadır (Agbiboa, 2013:s.162-163).

Kendini Yusuffiya İslami Hareketi olarak adlandıran bir grup Temmuz 2011'de Maiduguri'de el ilanları dağıtarak diğer Boko Haram kliklerinin şeytan olduklarını iddia etmiştir. Kendilerini Boko Haram'ın kurucusu Muhammed Yusuf'un mirasçıları olduklarını iddia eden bu ilanın yazarları, sivillere ve kiliselere saldırılmasına karşı olduklarını açıklamıştır. Bazı yerel gözlemcilere göre Boko Haram örgütü Kogi, Kanuri ve Hausa-Fulani Boko Haram'ı olarak ayrılabilmektedir (Agbiboa,2013a:s.75).

Boko Haram'ın kapalı bir organizasyon olması ve bilgilerin bütünlüğünün ve gerçekliğinin bulunmaması, politik bakış açısına göre değişmesi ve tartışmalı olması örgütün anlaşılmasını ve yapısının ortaya çıkarılmasını zorlaştırmaktadır. Bilgilerin spekülasyonlara ve farklı yorumlara dayanmasına yol açmaktadır (Cold-Rawnkilde ve Plambech,2015:s.10).

Erkek militanların yanı sıra, Boko Haram militanları arasında genç kızlar ve kadınlar da vardır. Genellikle casusluk, ayak işleri ve seks kölesi maksadıyla kullanılmaktadırlar. Boko Haram aynı zamanda çocukları, okulları kundaklama eylemi için kullanarak her bir okul kundaklanması işlemine 5.000 Naira ödül vermektedir (Alli, 2013b).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BOKO HARAM TERÖRÜNÜN BÖLGE SİYASETİNE ETKİLERİ

3.1. NİJERYA SİYASETİNE ETKİLERİ

Nijerya'nın Boko Haram'la mücadelesi 9 yıldır devam eden mücadeledir. Bu kapsamda Nijerya'nın Boko Haram ile mücadelesinde karşılaştığı güçlükler ve siyasetine etkisi; güvenlik güçleri, Boko Haram ile mücadele, seçimlere etkisi, Nijerya'da sosyo-ekonomik duruma etkisi ve mücadele kapsamında gördüğü uluslararası destekler bağlamında incelenecektir.

3.1.1. Güvenlik Güçleri

Aralık 2014'te Nijerya mahkemesi 54 askeri, askeri ayaklanma çıkarmaktan suçlu buldu. Askerler Boko Haram tarafından ele geçirilen 3 şehrin geri alınması için yapılan harekâta emre itaatsizlik yaparak katılmadıkları için suçlu bulunarak idam cezasına çarptırıldı. Askerler savunmalarında Boko Haram'la savaşmak için ellerine yeterli mühimmat ve teçhizat verilmeden harekâta zorlandıkları belirtmişlerdir (BBC,2014c). Ayrıca 200 Nijeryalı asker Boko Haram'dan kaçtıkları ve emre itaatsizlik yapmaları sebebiyle 2015 başında ordudan atılmışlardır. Nijerya ordusunda 20 seneden çalışmış bir askere göre Boko Haram'ın Nijerya Ordusuna nazaran, teçhizat, güç, donanım bakımından üstün olduğunu belirtmiştir. Bu durumu "seninle benim savaştığımızı düşün. İkimizde de silah var ama sen kurşun geçirmez yelek giyiyorsun, benim elimde ise şemsiye var." diye betimlemiştir. Lojistik akışında sorunlar yaşandığını, mühimmatın gelmediğini de belirtmiştir. Zırhlı taşıtların son derece bakımsız, kötü halde olduklarını, hareket etmekte zorlandıklarını söylemiştir. Başka bir asker ise havan toplarının ve roket güdümlü bombaların çok eski olduğunu ve patlamadığını, mühimmatın böyle olmasının yolsuzluktan kaynaklandığını belirtmiştir (Roos,2015).

Eski Nijerya Genel Kurmay Başkanı Mareşal Alex Badeh'e göre Nijerya ordusu Boko Haram'la savaşmak için gerekli ekipmana sahip değildir. Özellikle

Boko Haram'ın bulunduğu bölgelerdeki yollar mayınlanmıştır. Fakat Nijerya ordusu istihkâm birlikleri bunları temizlemeye muktedir değildir. Reuters'e bilgi veren askere göre ordu, mayınları temizleyemediğinden dolayı Bama kentinden çıkmıştır. Sadece yollar değil yol kenarındaki çalılıklar da mayınlanmıştır. Bu mayınlar asker ve yerel halk için tehlike oluşturmaktadır (Oluwadare, 2016: s.47).

Yolsuzluklar ve bozulma Nijerya Silahlı Kuvvetlerinde çok yaygındır, ordunun moralinin düşmesine sebep olmaktadır. 2014 yılında en az iki kez askerler komutanlarına karşı isyana kalkışmışlardır. Nijerya ordusuna 6 milyar dolar bütçe tahsis edilmesine rağmen, normal bir erin maaşı Temmuz 2014'te ansızın yarısı kesilerek 20 bin Naira (yaklaşık 130 ABD doları)'na düşürülmüştür. Normal askerler Boko Haram roketlerine ve top saldırılarına karşı savaşmak zorundadırlar, savaşmaya zırhsız taşıtlar ile gitmek zorundadırlar. Çünkü zırhlı personel taşıyıcılar için ayrılan para açıklanamayan bir şekilde buharlaşmıştır. Boko Haram'la savaşan askerlere günlük 1.500 (Yaklaşık 5 ABD doları) Naira harcırah verilmesi ve yiyecek sağlanması gerekirken bunlar genellikle askerlere verilmemektedir. Bu gibi sıkıntılar nedeniyle askerlikten kaçan asker sayısı her geçen gün artmaktadır. Hatta askerler kendi komutanlarını Boko Haram'a para karşılığında harekât planlarını sızdırdığını iddia ederek suçlamaktadırlar. Mayıs 2014'te Borno eyaletinde Boko Haram on iki askeri pusuya düşürmüş, bunun üzerine planın Boko Haram'a sızdırıldığını düşünen diğer askerler; askeri üslerine dönerek, silahlarını kendi komutanlarına çevirerek isyan etmişlerdir (Solomon, 2015:s.91).

Sınır kontrollerinin Nijerya ve komşu ülkelerde çok gevşek olması nedeniyle, sınırlarda insan kaçakçılığı ve silah kaçakçılığı kolayca yapılabilmektedir. Nijerya'nın sınırlarının geniş ve geçirgen olması, sınır ötesi haydutluğu ve şiddete imkân vermektedir. Kuzeyde Kamerun'la 1670 Km, Nijer'le 1497 Km, Benin'le batıda 773 Km, kuzey batıda 87 Km Çad ile Nijerya'nın sınırı vardır. Bu sınırların çoğunu sık orman ve dağlık olması kontrolü güçleştirmektedir. 2014'te Nijerya İçişleri Bakanlığının açıklamasına göre ülke 1499 yasa dışı ve 84 resmi giriş rotasına sahiptir. Boko Haram'ın kalbi olan Maiduguri ve Damatru'da 200' den fazla yasa dışı giriş yolu vardır. Korumasız, kontrolleri gevşek sınırlar güvensizliği artırmakta; sınırlardan silah, insan, uyuşturucu kaçakçılığının kolayca yapılmasına imkân vermektedir. Batı Afrika'da kaçırılan 8 milyon yasa dışı silahın yaklaşık %70'i bu yollardan Nijerya'ya gelmektedir (Onuoha, 2013a).

Batı Afrika Devletleri Ekonomik Topluluğu (ECOWAS) protokolüne göre insan, eşya, hizmetler üye devletlerarasında serbestçe dolaşmaktadır. Bu durum suçluların sınırlar arası kaçakçılık trafiğini artırmaktadır. Kaçakçılar illegal yolları kullanmakta, ülkelerin kontrol edemediği noktaları istismar etmekte, bölgesel entegrasyonu sağlamak için sınır kontrolleri ülkelerce gevşetilmektedir. Nijerya'da yolsuzluğun yaygın ve sistematik olması nedeniyle yasa dışı silah kaçakçılığı bazen güvenlik güçlerince de yapılabilmektedir. Örneğin; 2013 yılında bir gümrük yöneticisi silah ve cephane dolu kamyonların sınırdan geçirilmesinde Boko Haram'a destek sağladığı nedeniyle tutuklanmıştır. Silahlar Boko Haram tarafından genellikle hububat dolu kamyonlarda, hububatın içine gizlenmiş olarak veya kadın ve genç kuryeler kullanılarak geçirilebilmektedir (Onuoha, 2013a).

Güvenlik görevlileri kontrol noktalarında araçların kontrol edilmemesi için rüşvet alabilmektedir. Borno, Yobe ve Adawama eyaletlerinde askerlerin teçhizatının yetersizliği, evlerinden uzak olmaları, hayatlarından endişe etmelerine ve morallerinin düşmesine neden olmaktadır. Bazen militanların askeri üniforma kullanarak veya Kızılhaç üyesi gibi davranarak yerel halkın içine sızdığı rapor edilmiştir. Bazı subayların 2009'dan önce askeri üniforma sattığı rapor edildiğinden hala üniforma bulmak kolaydır. Boko Haram askeri silah ve teçhizat bulmak için Libyalılara veya El-Kaide'ye muhtaç değildirler (Perouse de Montclos, 2014b, s.24).

1980'lerdeki Çad iç savaşından kalan ve Nijerya ordusundan çalınan veya askerlerce satılan silahların bölgede çok fazla olmasından dolayı silah elde etmek çok kolaydır. Boko Haram militanları Baga ve Manguna'da bulunan cephanelikleri defalarca yağmalamaktadır. Martta Giwa kışlasından gelen araçları yakalamışlar ve Ağustos 2013'te sınır bölgesi Malam Fatorideki silahları ele geçirmişlerdir (Perouse de Montclos, 2014b: s.25).

Nijerya'da terörizmi bastırma gayretleri aksayarak yürümektedir. Çünkü Nijerya Polis Gücü'nün (NPF) istihbarat toplama bilimsel araştırma ve soruşturma konusunda güçsüzlüğünden etkilenmektedir. Çoğu polis karakolunda yapılan işler kayıt altına alınamamakta, el izi bankasını oluşturacak bilgi bankası bulunmamakta, sistematik olay yeri inceleme birimlerinin yetersizliği, ülkede sadece 2 adet adli tıp kurumunun ve birkaç adli tıp uzmanının bulunması ve adli tıp kurumunun bütçesinin yetersiz olması mücadeleyi aksatmaktadır. Bu nedenlerden dolayı polis, itiraflara inanmakta, genellikle yapılan işlemlerin %60'ı bu itiraflara göre yapılmaktadır.

Çoğunlukla itiraflar, işkence altında alındığından suç isnat edilenlerin suçlu olup olmadığı ayırt edilememekte, yığınlarca insan yakalanmasına rağmen Boko Haram'ın dayanıklılığına ve eylem geliştirme kapasitesine etki etmemektedir. Terörle mücadele maksadıyla kurulan NPF içindeki yolsuzlukların aşırı boyutlara varması terörle mücadeleyi baltalamaktadır (Solomon, 2015:s.91).

Buhari başkan seçildikten sonra bölge ülkelerine yaptığı gezilerin yanı sıra, Nijerya ordusunun komutanlarını değiştirerek Borno'nun yerlisi komutanlar atamıştır. Çünkü Borno Boko Haram'ın doğuş yeridir ve bu sorunun merkezidir. Bölgeyi tanıyan komutanları atamasındaki sebep mücadelenin kapasitesini artırma isteğidir (Shepherd ve Melly, 2016: s.4).

Dünya'da petrolün varil fiyatının düşmesi Nijerya'nın silahlı kuvvetler bütçesini kısıtlamıştır. Diğer eksiklik ise jet yakıtının kıtlığından dolayı Nijerya Hava Kuvvetleri kuzeydoğuda hava operasyonlarını gerçekleştirmekte güçlük yaşamaktadır (Matfess,2016).

Nijerya ordusunda yaklaşık 200.000 askeri 20'den fazla uçağı ve helikopteri ve diğer askeri teçhizatı vardır. Başkan Jonathan'a göre Boko Haram'ın aktif olduğu bölgede 20.000'den fazla asker görev yapmakta, 4 tabur, 1000 özel kuvvet ve 10 ordu arama timi Chibok kızlarının bulunması muhtemel bölgede 7 tümene destek vermektedir (Guitta ve Simcox,2014:s.17). Nijerya ordusu Boko Haram lideri Şekau hakkında güvenilir bir bilgi verene 8000 ABD doları ödül vermeyi vaat etmiştir (Allafrica, 2018).

Boko Haram, IŞİD'e katıldıktan sonra Batı Afrika İslam Devleti (ISWAP) adını almıştır. Nijerya devleti Boko Haramla mücadele etmek için 40 bin kişilik güvenlik kuvveti konuşlandırmıştır. Bu kuvvetin Boko Haram ile mücadelede görünür bir etkisi olmamıştır. Silahlı kuvvetlerin düzensiz ve moralsiz durumunun farkında olan Başkan Jonathan Boko Haram'la mücadele için STTEP (Specialized Tasks, Traning, Equipment and Protection) adlı özel askeri şirketi tutmuştur. Güney Afrikalı emekli Albay Eben Barlow tarafından yönetilen şirket Ocak 2015'te kiralanmıştır (Freeman,2015). Barlow otuz yıl önce Güney Afrika'nın sınır savaşlarında savaşmış ve bazıları helikopter kullanmış olan 100 eski askerden oluşan elit savaşçı birliği getirmiştir. Otuz yıl önce sınır savaşlarında savaşmış emekli asker olmaları nedeniyle şuan ellili-altmışlı yaşlara ulaştıklarından askerlerin fiziki yeterlilikleri azalmıştır. Buna rağmen Boko Haram militanlarını birkaç köyden çok

kısa zamanda çıkarmayı becerebilmişlerdir. Boko Haram'a Nijerya ordusundan daha fazla etki sağlamışlar, kısa sürede Boko Haram'ı sürmüşlerdir. Nijerya ordusu düzenli ordu savaş taktiklerini kullanmasına rağmen, STTEP asimetrik savaş taktikleri konusunda uzmanlaşmış Boko Haram'a karşı gerilla taktiklerini kesintisiz şekilde kullanarak başarıya ulaşmıştır. Boko Haram'ı yakaladıkları yerden kaçması durumunda kesintisiz takip gerçekleştirerek militanları etkisiz hale getirmişler. İz takip yöntemlerini kullanarak militanların kaçtıkları yerleri tespit edebilirken, helikopterleri de ateş desteği maksatlı kullanarak Boko Haram üzerinde asimetrik etki oluşturmuşlar. Helikopterlerden Boko Haram militanlarını yaylım ateşi altına alarak yok etmişlerdir. Boko Haram bu yöntemleri kullanan STTEP şirketi çalışanları ile her karşılaştıklarında yenilmişler. STTEP aynı zamanda Nijerya ordusuna Boko Haramla savaş yöntemleri, istihbarat toplama, operasyon yapılacak bölgeye birliklerin hızlıca intikali ve herhangi bir facia durumunda tahliye gibi konularda taktik destek sağlamaktadırlar (Solomon,2016:s.89-90). Aynı zamanda STTEP helikopter ve pilotta sağlamaktadır. Bu olay ABD'nin Cobra Saldırı Helikopterlerinin ve mühimmatlarının İsrail'den Nijerya'ya satılmasına bloke koymasından sonra gerçekleşmiştir. ABD tarafından helikopter ve askeri malzeme satışının bloke edilmesinin nedeni; Nijerya Güvenlik Güçlerinin insan hakları ihlalleri ve Nijerya yetkililerinin ABD'yi Boko Haram'ı yenmek için kullanacakları araçları verme konusunda suçlamalarıdır. Paralı askerlik işi Güney Afrika yasalarına göre yasak olduğundan; Güney Afrika Savunma Bakanı bu olaya iştirak eden herhangi bir Güney Afrikalının ülkeye geldiğinde tutuklanarak cezalandırılabileceği konusunda uyarmıştır (O'Grady ve Groll,2015).

2300 den fazla Boko Haram militanı Ekim 2017'de hâkim karşısına çıkmıştır. Bu militanlar yıllarca avukat ve hâkim görmeden gözaltında tutulmuş, bu sebeple Nijerya hükümeti uluslararası tepkilerle karşılaşmıştır. Uluslararası af örgütünün Haziran 2015 raporuna göre Boko Haramla mücadelenin bir parçası olarak 20.000'den fazla kişi keyfi tutuklanmıştır. İstihbarat örgütlerine göre, örgütün 6000 civarında militanı vardır. 2017 başına kadar 13 Boko Haram şüphelisi mahkemeye çıkarılmış, bunlardan sadece 9'u bağlantıları nedeniyle hüküm giymiştir. Nijerya adalet sisteminin yetersizlikleri sonucu suçlularla ilgili detaylı inceleme yapılamamaktadır. Adli delil toplanamaması, adli tıp gibi kuruluşların yetersiz olması, soruşturmaların itiraflara ve lojistik problemler yargılamayı geciktirmektedir.

Bu sebeplerle, geçen yıllarda Boko Haram ile mücadele kapsamında gözaltına alınan binlerce kişi herhangi bir suçlama yöneltilmeksizin salıverilmiştir. Ekim 2017'de Nijerya ordusu 750 Boko Haram şüphelisinin rehabilitasyon ve topluma kazandırmak maksadıyla Borno Eyaleti Hükümetine teslim etmiştir. Memurlara göre bu insanlar sorgulamaları sonucu masum olan kişilerdir. Uluslararası Af Örgütü raporuna göre askeri hapishanelerin durumunun dehşet verici olduğu, en az 1200 kişinin burada öldürüldüğünün, 2011'den beri 7000 kişinin gözaltında öldüğü belirtmiştir (Burke, 2017).

Haziran 2011'de federal devlet askerler, polisler, göç idaresi görevlileri ve güvenlik bakanlığı görevlilerinden oluşan müşterek görev kuvveti JTF'ni oluşturmuştur. Bu kuvvetin amacı da Maiduguri başta olmak üzere Kuzeydoğu Nijerya'da hukuku ve düzeni yeniden inşa etmek ve Boko Haram'ın büyüyen terör potansiyeline karşı savaşmaktır. 12 Haziran 2011'de JTF Maiduguri'de karargâhı olmak üzere kurulmuştur (Amnesty International, 2012: s.9; Onuoha, 2014: s.175). JTF 2013 Nisan'da yaptığı harekâtlarda, 185 silahsız sivili öldürmüş, 2000'den fazla ev yakmıştır (Cold-Rawnkilde and Plambech,2015:s.23).

Ağustos 2013'te JTF dağıtılarak görevleri yeni kurulan 7. tümene devredilmiştir. Karargâhı Maiduguri'de konuşlanmıştır. Devlet CJTF denen milis bir kuvvet oluşturmuş, katılan işsiz gençlere aylık maaş ödemeye başlamıştır (Amnesty International, 2015a: s.12).

Haziran 2013'te sivil müşterek görev kuvveti (CJTF) Borno valisinin destekleriyle kurulmuştur. Çoğunluğu askerlik çağında olan binlerce gönüllü delikanlının oluşturduğu bu kuvvet Boko Haram ile mücadele maksadıyla kurulmuştur. CJTF üyeleri yollara barikatlar kurarak, araçları durdurarak silah ve patlayıcı madde aramaktadırlar. Şüphelendikleri Boko Haram üyeleri takip ederek tutuklarlar, polis merkezlerine götürerek sorgularlar ve gözaltına alırlar. Böylece CJTF bölgede devletin sağlayamadığı güvenliği sağlamaya çalışırlar. Askeriye bağlı olmamasına rağmen, yerel ve devlet makamları güvenliği sağlamak için Sivil Ortak Görev Gücü'nü(CJTF) eğitmekte ve kontrol noktalarının muhafaza edilmesi ve güvenlik hizmetlerine istihbarat sağlanmasında kullanmaktadır. Borno eyalet hükümeti sivil okullarda güvenlik sağlamak için Sivil Ortak Görev Gücü'nün üyelerini kullanıyorken, Adamawa eyaleti hükümeti Kasım 2014 ortalarında Boko

Haram'a karşı mücadelede yardımcı olmak için Sivil Ortak Görev Gücü'ne katılacak 10 bin kişiyi eğitmeyi planladıklarını açıkladı (Okeowo, 2014).

En az bir olay, CJTF'nin siyasi potansiyelini ortaya koymaktadır: 2013 yılında CJTF, Boko Haram'ı desteklediği iddiasıyla, Tüm Nijeryalı Halklar Partisi'nin (ANPP) Borno eyalet başkanının evini yaktı, ancak bunun ANPP içindeki bir iç hesaplaşma ile yapıldığından şüphelenildi. 2015 seçim kampanyası sırasında birçok CJTF, Borno Eyalet Valisi Kashim Shettima'nın şu anki partisi olan Tüm İlerici Kongreler Partisi (All Progressives Congress-APC) mitinglerinde sahne aldı. Bazı kaynaklara göre, CJTF kurulduğunda, Şerif'i desteklemeye devam eden bir dizi ECOMOG haydutun katıldığını, ancak CJTF liderlerinin siyasi vekiller olduklarından korkarak saflarında yükselmelerini engellediğini bildirdi (ICG,2017b: s.18-19).

Terörle mücadele harekâtları kendi düşmanlarını üretmektedir çünkü güvenlik güçlerinin vahşilikleri ve zalimlikleri buna sebep olmaktadır. JTF'nin Borno Eyaletindeki harekâtında JTF'nin yargısız infazları, suçlu/suçsuz ayırmadan toplu tutuklamaları, haraç kesmesi ve sindirmeye başvurması bu durumu oluşturmuştur. İstihbarat olmadığından, JTF harekât yapacakları bölgeyi kordon altına alarak ev aramaları gerçekleştirmekte ve bazı zamanlarda şüphelendikleri kişileri vurmaktadırlar. 9 Temmuz 2011'de Maiduguri'de aynı taktikleri kullanarak harekât gerçekleştirmiştir. Bu harekâtta; 25 kişi öldürülmüş, kadınlar ve çocuklar dövülmüş, evler yakılmış ve bazı erkeklerin kaybolduğu rapor edilmiştir. Güvenlik güçlerinin bu aşırılıkları, vatandaşların devlet ve güvenlik güçlerine nefret beslemesine yol açmıştır. Kuzey eyaletlerinde çalışan, devriye gezen güvenlik güçlerinin yerelden değil, tüm ulustan seçilmesinden dolayı bölgede yaşayan insanlarla aynı etnik ve kültürden olmaması nedeniyle; yerel halk kendisini yabancı kuvvetlerce işgal edilmiş hissetmektedirler (Solomon, 2015:s.91-92).

Uluslararası Af Örgütü ve İnsan Hakları İzleme Örgütü'nün 2012 yılında yayınladığı rapora göre, Boko Haramla mücadele eden JTF'nin birçok kez yaptığı insan hakları ihlallerine yer vermiştir. JTF yargısız infaz, tecavüz, hırsızlık, keyfi toplu tutuklama, yasal olmayan ve keyfi alıkoyma, kundakçılık gibi vahşi eylemlere karışmıştır. Örneğin 9 Aralık 2010'da Maiduguri'nin Zannari bölgesine askerler hücum etmişler, kendi devriye araçlarının vurulmasından sonra 60 kişiyi tutuklamışlar. Benzer şekilde, Maiduguri'de askerler evlere zorla girerek; insanların

paralarını ve cep telefonlarını almışlardır. İnsanlar Boko Haramla mücadele etmek için kurulan JTF'nin; kendilerine zulüm yaptığından yakınmaktadırlar (Mohammed, 2014, s.26). Borno yaşlılar ve kanaat önderleri bu aşırılıklarından dolayı JTF'ye baskı oluşturarak Maiduguri'den çekilmelerini istemişler fakat bu istek kabul görmemiştir. Onlar JTF'yi masum genç insanları öldürmek, evli kadınlara ve genç kızlara tecavüz etmekle suçlamışlardır. JTF bu suçlamaları öldürülenler Boko Haram militanıydı diyerek ret etmiştir. JTF sözcüsü bu açıklamaları ve suçlamaları yapanları terör örgütünün finansörleri, sempatizanları ve üyeleri olarak ilan etmiştir (Mohammed, 2014: s.27).

''Safe Corridor'' operasyonu kapsamında Nijerya ordusu eski Boko Haram militanlarına 4 aylık hayata hazırlama ve meslek kazandırma eğitimi vermektedir. Güzellik uzmanlığı, berberlik, ayakkabıcılık konularında 4 ay süren eğitimler verilmekte; mobilyacılık, terzilik, kaynakçılık, balıkçılık konusunda eğitim verilmesi planlanmaktadır. Şuan 254 Boko Haram militanı eğitim görmektedir. Gombe Eyaleti eğitim tesislerinden 95'i 2018 Şubat ayı sonunda mezun olmuştur (Dailytrust,2018).

ABD Kongresi Araştırma Servisinin Haziran 2014 tarihli raporuna göre; güvenlik güçlerinin Boko Haram'la mücadelesine ket vuran birçok faktör vardır. Birincisi ve önde geleni, ulusal veya yerel seviyede güvenlik güçleri arasındaki koordinasyon ve iş birliği eksikliğidir. Yolsuzluk, yetersiz kaynaklar ve yetersiz eğitim ve askerler arasındaki moral bozukluğu problemi daha da artırmaktadır. Bu sebeplerin etkisiyle yetersiz kalan güvenlik güçlerinin yarattığı boşluğu doldurmak maksadıyla yerli halk bazen kendilerini korumak ve baskınları önlemek için silahlı örgütler ve istihbarat ağı kurmaktadır (Taft ve Haken,2015: s.76).

Boko Haram'ın operasyon kapasitesini azaltmak için Nijerya Devleti; tutuklu üyelerin yargılanması, özel güvenlik güçlerinin konuşlanması, geçici olarak Kuzey Nijerya sınırlarının bir kısmının kapatılması, yasal olmayan göçün sınır dışı edilmesi, güvenlik güçlerinin terörle mücadele kapasitelerinin arttırılması, gözetleme teçhizatının montajı ve diğer yabancı ortaklarla işbirliği geliştirme gibi önlemler uygulamaya koymuştur (Onuoha, 2014: s.175).

Nijerya'da 8 yıldır süren Boko Haram eylemleri sonucunda 20 binden fazla sivil ölmüş, 21 milyon insan yerlerinden edilmiş, 7 milyondan fazla insan insani yardıma muhtaç hale gelmiştir. BM genel sekreteri Ocak 2017'de savaşın tetiklediği güvensizlikten dolayı Nijerya'nın kıtlıkla karşı karşıya olduğu uyarısı yapmıştır.

Kamerun Haziran 2017'de iltica etmek isteyen 1000 Nijeryalıyı hukuksuz olarak Nijerya'ya geri göndermiştir (HRW,2018).

Boko Haram krizi nedeniyle ölenlerin yaklaşık %62'si sivillerdir, %25 civarı Boko Haram militanları ve kalan %13'ünü de Nijerya ve diğer devletlerin güvenlik güçleri oluşturmaktadır (Chouin vd., 2015: s.234).

3.1.2. Boko Haram'la Mücadele

2009'daki Boko Haram krizinden önce Nijerya Güvenlik Güçleri 14 adet rapor hazırlayarak; Borno Valisine, Devlet Başkanlığına ve Emniyet Genel Müdürlüğüne göndermişler. Emniyet Müdürü ve Devlet Başkanı herhangi bir tedbir alınmasını ihmal etmiş. Borno Valisi raporlarda Boko Haram'ın bomba yaptığını raporlardan görünce Güvenlik Güçlerine operasyon yapma emri vermiştir. Güvenlik Güçleri bölgeleri işgal etmiş, onları kaçırmış, bu olay altı kuzey eyaletinde oluşan Boko Haram isyanlarının fitilini ateşleyen olaylardan biri olmuştur (Danjibo,2010:s.15).

Boko Haram Eylül 2010'da Bauchi cezaevini basarak buradan 700 suçluyu kaçırmıştır. Bu olay Boko Haram'ın evriminde yeni ve gittikçe şiddeti artan bir evreye girildiğinin habercisidir. Bu evrede silahlı eylemler daha sık ve daha gelişmiş hale geldi. 2009'dan önce küçük el silahlarını, çakı, bıçak gibi aletleri kullanan Boko Haram bundan sonra neredeyse her hafta patlayıcı kullanarak saldırı yapar hale gelmiş, 2011'den sonra bu saldırı türlerine intihar saldırılarını da eklemiştir (Oftedal, 2013: s.18).

Mayıs 2011'de Borno eyalet valisi Kashim Shettima Boko Haram'a af görüşmeleri teklif etmiş fakat grup sözcüsünün BBC'ye yaptığı açıklamada görüşmeleri kabul etmediklerini belirtmiştir. Açıklamada "birincisi biz Nijerya Anayasasına inanmıyoruz, ikincisi demokrasiye inanmıyoruz, sadece Allah'ın yasalarına inanıyoruz ve sadece Onlar vardır." Diyerek görüşmeleri reddetmiştir (Forest,2012:s.109-110).

29 Mayıs 2011'de yeni başkan seçilen Goodluck Jonathan yemin ederken Boko Haram Bauchi eyaletindeki askeri kışlada üç bomba patlatarak, 14 kişinin ölmesine neden olmuştur. İki hafta sonra 16 Haziranda Abuja'da Nijerya tarihinin ilk intihar saldırısını gerçekleştirmiştir (BBC, 2011b).

Temmuz 2011'de Boko Haram'la anlaşmak maksadıyla Nijerya hükümeti panel tertiplemeye çalışmıştır. Boko Haram'ın isteklerinden biri olan Mohammed Yusuf'u öldürenlerin cezalandırılması amacıyla federal mahkeme 5 polisi Yusuf'u öldürmekten suçlu bulunmuştur (Reinert ve Garçon, 2014: s.240).

Hükümet ile Boko Haram arasındaki ilk barış görüşmesini insan hakları aktivisti Shehu Sani organize etmiştir. Eski Başkan Olesegun Obasanjo ve Boko Haram militanları arasında Eylül 2011'de Maiduguri'de bir ağacın altında toplantı tertiplemiştir. Boko Haram liderlerinin salıverilmesini, öldürülen üyeleri için adalet ve ordunun Maiduguri'den çekilmesini istemiştir. Boko Haram'ın muhatabının ölmesi dolayısıyla bu görüşmeler sonuçsuz kalmıştır (Fisher,2011). Eylül 2011'de Yusuf'un kayınbiraderi Babarafugu Maidiguri'deki evinin önünde ölü bulunmuştur. Boko Haram'la eski başkan Obasanjo arasında gerçekleştirilen barış görüşmelerine katılmasından dolayı Boko Haram tarafından öldürüldüğü iddia edilmiştir (Reinert ve Garçon, 2014: s.240).

2011 yılında Nijerya'da faaliyette bulunan Telekomünikasyon şirketi sahibi Boko Haram'a sim kartlı telefon sağlamak ve mali destek sağlamak suçlamalarıyla tutuklanmıştır (GTI,2017,s.83).

Mart 2016'da Nijerya Devlet başkanı Buhari yaptığı açıklamada Boko Haram'ın 2009'dan beri kayıtlı olmayan sim kartlı telefonları kullanarak eylemler yaptığını ve eylemlerin sonucunda 10000 üzerinde Nijeryalıyı öldürdüğünü ve bunun sorumlusunun kayıtlı olmayan sim kullanımını sonlandırmayan MTN firması olduğunu açıklamıştır. Boko Haram militanları sim kartı kayıtlı olmayan telefonları kullanarak eylemleri kolayca planlayarak koordine edebilmektedir. Defalarca Nijerya devleti Afrika kıtasının en büyük telekomünikasyon şirketi olan MTN firmasından kayıtlı olmayan sim kartlarının kullanımının sonlandırılmasını istemesine rağmen MTN sonlandırma işlemini gerçekleştirmemiştir. Bu nedenle Nijerya Devleti MTN firmasına 3,9 milyar dolar ceza kesmiştir. Yapılan müzakereler sonucu firma 250 milyon dolar para cezası ödemiştir (O'Grady, 2016).

Nijerya devleti Boko Haram'ın silah ve militanlarını Nijerya dışına ve içine kuzeydeki Nijerya'nın geçirgen sınırlarından geçirdiğini fark edince, federal hükümet yasa dışı göçe karşı sıkı önlemler almış ve 28 Şubat 2012'de 11.000 yabancıyı sınır dışı etmiştir. Bu kararla ilişkili olarak Nijer ve Mali Şubat 2012'de

Kuzeybatı Afrika ve Sahra altının güvenliğini arttırmak maksadıyla iki yeni savunma istihbarat misyonu kurmuştur (Onuoha, 2014:s.176).

Nijerya ordusu 1 Nisan 2012'de Kogi eyaletinde gerçekleştirdiği harekâtla, Boko Haram'a ait bomba imalathanesini ele geçirerek; dokuz Boko Haram militanını etkisiz hale getirmiştir (BBC, 2012a).

25 Kasım 2012 saldırısından 3 ay önce Mekke'de, Nijerya devleti ile Boko Haram arasında barış görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmelere Boko Haram adına Ebu Muhammed, Nijerya devleti adına Ulusal Güvenlik Danışmanı Sambo Dasuki ve General Muhammed Suwa katılmışlardır. Barış görüşleri anlaşma ile sonuçlanmasına rağmen Başkan Jonathan yeni görüşmelerin yapılmasını Boko Haram'ı yüzsüz bir örgüt olarak niteleyerek reddetmiştir (Agence France-Press[AFP],2012).

Yobe Eyaleti Boko Haram'la mücadele etmek için 4,8 milyar Naira, askeri operasyonları gerçekleştirmek için aylık 200 milyon Naira harcamaktadır. Yobe Eyalet Valisinin 8 Mart 2013'te yaptığı açıklamada, Yobe'de Boko Haram'ın 209 okula zarar verdiği, bu zararın 2,5 milyar Naira olduğu ve devlet binalarına da yaklaşık 629 milyon Naira zarar verdiğini açıklamıştır (Marama,2013).

Başkan Jonathan şiddet olayları tırmanınca Mayıs 2013'te Adamawa, Borno ve Yobe eyaletlerinde OHAL ilan etmiştir. Kasım 2014'e kadar OHAL iki kez 6 aylık periyotlarla uzatılmıştır. Kasım 2014'teki uzatma isteğini meclis ve senato kabul etmemiştir (Amnesty International, 2015a: s.11-12).

Temmuz 2013'te Federal Hükümetle Boko Haram ateşkes anlaşması için görüşmelere başlamış; JTF'nin yaptığı "Operation Restore Order-2" harekâtında Boko Haram'ın üst düzey komutanlarından Nganaram'ın öldürülmesi ve Şekau'nun ateşkesi reddetmesi dolayısıyla başarısızlığa uğramıştır (Ndujihe vd.: 2013).

Mart 2014'te Boko Haram saldırısından sonra Borno eyalet valisi tüm ortaokulları daha sonra yapılacak saldırılara karşı korumak amacıyla kapatmıştır. Yaklaşık 120 bin öğrenci okula devam edememiştir. (Vanguard, 2014).

30 Mayıs 2014'te Nijerya tarafından yapılan açıklamada Kamerun; Nijerya tarafından Boko Haramla mücadelede en zayıf halka olarak tanımlanmakta ve Boko Haram'a karşı hiçbir şey yapmamakla suçlanmaktadır. Örneğin; Kamerun, Nijeryalı birliklerin Boko Haram üyelerine sıcak takip yapmasına izin vermemektedir. Bu

durum Boko Haram militanlarının buraya kaçmasına, bu güvenli bölgede tekrar gruplaşmalarına imkân vermektedir (Guitta ve Simcox,2014:s.15).

2014'te Chibok kızları kaçırıldıktan sonra, Paris, Londra ve Abuja'da üç bölgesel zirve yapılarak, Boko Haram'a karşı istihbarat paylaşımı ve bölgesel terörle mücadelenin geliştirilmesi kararlaştırılmıştır (Amnesty International, 2015a: s.67). Chibok kızlarının kaçırılmasından sonra Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Boko Haram'ı terörist örgüt olarak deklere etmiştir (Cold-Rawnkilde and Plambech,2015:s.15).

Boko Haram 82 Chibok kızını 3 Milyon dolar ve beş üst düzey militanın serbest bırakılması karşılığında salmış, Buhari hükümeti Boko Haram'la 2017 yılında çok sayıda fidye ödemesi ve tutuklu takası gerçekleştirmiştir. Şubat 2018'te Haziran 2017'de cenazeye giderken kaçırılan 11 kadınla, ayrı bir grup akademisyen tutuklu Boko Haram militanlarının salıverilmesi karşılığında salınmıştır. Buhari 2015 yılında seçildiğinde eski bir general olarak; Goodluck Jonathan'dan daha sert terörle mücadele edeceğinin sözünü vermiştir. Buhari tarafsız İsviçre hükümetinden 82 Chibok kızının serbest bırakılması konusunda yardım almıştır. İsviçre Hükümeti Zannah Mustapha isimli Boko Haram yetimleri ile çalışan ve militanların takdirini kazanmış öğretmene İsviçre'de arabuluculuk eğitimi vermiş ve sonrasında Mustapha Boko Haram ile görüşerek Mayıs 2017 kızların salıverilmesini sağlamıştır. Fakat ülkenin Boko Haram militanlarına fidye ödemesi insan kaçırma olaylarını körükleyebilir. Barcak Obama'nın Chibok kızları kaçırıldığında Afrika temsilcisi Grant T.Harris'e göre Boko Haram AQIM'ın yolunu takip etmektedir. AQIM geçen on yılda Avrupalıları fidye için kaçırarak 90 milyon dolar mali kaynak elde etmiştir (Freeman, 2018).

Nisan 2014'te Brüksel'de gerçekleştirilen AB-Afrika Birliği zirvesinde Goodluck Jonathan "Afrika'yı güvensizliğe sürüklemeye karar vermiş örgütlerin destekçilerini etkisiz hale getirmekte hepimizin kolektif sorumluluğu vardır" demiştir. Mayıs 2014'te Paris'te gerçekleştirilen zirvede, Fransa Başkanının Hollande "Boko Haram artık sadece yerel terör örgütü değildir, eylemleri bir El-Kaide operasyonudur, El-Kaide'nin Batı Afrika koludur" diye açıklamıştır (Thurston, 2015a: s.125).

Boko Haram 6 Ağustos 2014'te Nijerya'nın Kamerun sınırında bulunan Gwoza'yı ele geçirmiştir. 25 Ağustos'ta şehrin Maiduguri ile bağlantısını sağlayan

köprüyü imha etmiştir. Boko Haram militanları Çad gölünün hemen güneyinde bulunan Ngala şehrinde bulunan askeri karakola saldırı düzenleyerek, yok etmişlerdir. Birkaç km ileride Gamburu şehrine geçerek burayı ele geçirmişlerdir. Böylece çeyrek milyon insanın yaşadığı bir bölgenin kontrolünü ele almışlardır. Bir hafta sonra 1 Eylül'de Maiduguri şehrine 60 km mesafede 300.000 nüfuslu Bama şehrini ele geçirmişlerdir. Kontrole aldıkları yerlerde kendi bayraklarını asarak kendi hukuklarını uygulamaya başlamışlardır. Kurallara uymayanlara vahşice ceza vermişlerdir. Örneğin Yobe'de sigara içenleri idam etmişlerdir (Pham, 2016: s.22). Borno Eyaletinde Roman Katolik Kilisesi piskoposluk sözcüsünün gazetecilere anlattığına göre İslam'a geçmeyenlerin başını vurup, eşlerini İslam'a geçirerek militanlarla evlendirmişlerdir (Obisesan,2014). Ağustos 2014'te Boko Haram ele geçirdiği bölgelerde sadece bu ay içinde 178 kiliseyi imha etmiştir. Boko Haram'la aynı fikirleri paylaşmayan Müslümanları da hedef olarak seçmiştir. Mayıs 2014'te Gwoza Emiri Timta'yı ve Eylül'de Gamburu Ngala'da bulunan İslam din âlimini burayı ele geçirdikten sonra öldürmüştür (Pham, 2016: s.22).

Ekim 2014'te Boko Haram'a savaş ilan eden ülkeler Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya Fransa'da güvenlik toplantısı gerçekleştirmişlerdir. Kamerun Başkanı Paul Biya, Boko Haram'ı yok edene kadar peşini bırakmayacağına dair ant içmiştir. Boko Haram 2015 Şubatı'ndan itibaren Kamerun'daki eylemlerini artırmaya başlamıştır. Saldırılarını Kamerun, Çad ve Nijer'e kadar genişletmişler. Sınır ötesi insan kaçırma ve güvenlik güçleri kontrol noktalarına saldırı eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Ülkesine ve bölgenin güvenliğine tehdit oluşturduğunu fark eden Kamerun başkanı, Boko Haram ile savaşmak için uluslararası iş birliğinin gerekli olduğunu görmüş, ayrıca küresel tehdit olduğunu ve küresel tepki verilmeli diyerek çağrı yapmıştır. Çad bu çağrıya ilk cevap veren olmuş, binlerce askerini Kamerunlu askerle birleştirmiştir. Çad lideri İdris Deby Boko Haram'ın Kamerun'daki saldırılarının; Kamerun'unun Çad'a ekonomik giriş yolu olmaması sebebiyle Çad ekonomisini yıkabileceğini belirtmiştir. Nijer de Afrika Birliği'nin desteklediği 7500 kişilik kuvvete katılacağını Şubat 2015'te açıklamıştır. Bu katılımla Boko Haram tehdidi altındaki 5 ülke Boko Haram'a karşı birleşmişlerdir. Benin de bu mücadeleye katılacağına söz vermiştir. Gana Başkanı John Dramani Mahama Boko Haram'ın oluşturduğu tehlikenin ve güvenlik açığının farkında olduklarını, Boko Haram'la mücadele için Afrika Birliği'nin himayesinde yeni bir askeri güç oluşturulması tavsiyesinde bulunmuştur.

BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ise Afrika Birliği'nin Boko Haram'la mücadele etmek için askeri birlik göndermesini desteklemiştir. Benin, Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya Boko Haram'ın bölgedeki oluşturduğu tehdidin farkında olduklarında Younde şehrinde güvenlik zirvesi yapmışlardır. Afrika Birliği'nin genişlettiği asker, polis ve sivil personelden oluşan 8700 kişilik mücadele kuvvetini oluşturmayı kabul etmişlerdir (Tazoacha,2015).

Eylül 2014 ortalarında, isyancılar Adamawa, Borno ve Yobe eyaletlerinde 25 kasaba ele geçirdiler (Olugbode, 2014). 3 Kasım'da Abuja merkezli bir gazete Boko Haram isyancılarının Borno, Yobe ve Adamawa eyaletlerinde Birleşik Krallık'taki Galler büyüklüğünde ya da Birleşik Devletler'deki Maryland eyaleti büyüklüğündeki 20.000 km²'lik bir arazi üzerinde kontrol ve denetim kurduklarını bildirdi (Idris, 2014). Adamawa eyalet valisi Bala Ngilari, 7 Kasım'da Boko Haram'ın eyalette en az beş yerel yönetim bölgesini "işgal ettiğini" söyledi (Andrews ve Sani, 2014).

Ocak 2015'te Boko Haram Çad Gölü kenarındaki Baga'ya (bu bölgede devletin kontrolünde olan son şehirlerden biridir) saldırı düzenlemiştir. Baga'nın, Boko Haram'la savaşmak maksadıyla kullanılacak MNJTF'ye üs olması planlanıyordu. Boko Haram Nijerya Ordusunu ezerek onların silahlarını atarak kaçmalarını sağlamıştır. MNJTF'nin üs olması planlanan askeri bölgeye girerek ele geçirmiştir. Bölgede en az 2000 kişinin ölmesine neden olmuştur (Pham, 2016: s.23). Baga ve çevresindeki köyleri resmen haritadan silmiş, 3700 yapıya zarar vermiş ve yıkmıştır. Evleri, okulları, klinikleri yakarak harap hale getirmiştir. Uluslararası Af Örgütü'ne göre bu saldırı bugüne kadar yapılan en büyük ve en yıkıcı Boko Haram saldırısıdır (Amnesty International, 2015b).

Boko Haram Ocak 2015'te Kamerun'un Torou bölgesinde iki köyü basarak çoğu kadın ve çocuk olmak üzere 80 kişiyi kaçırmıştır. Bu olay sebebiyle Kamerun Hükümeti Nijerya'yı Boko Haram'a karşı mücadelede etkisiz kalmakla suçlamıştır (BBC,2015e).

Nijerya ordusu MNJTF'nin katkıları ile Mayıs 2018 başlarında Boko Haram tarafından kaçırılan 1000 rehineyi kurtarmıştır. Borno eyaleti Bama şehrinde gerçekleştirilen operasyonla kadınlar ve çocukların yanı sıra Boko Haram militanı olması için baskı yapılan genç erkekler de kurtarılmıştır (Olukoya,2018).

3.1.3. Nijerya Seçimleri: Siyaset – Boko Haram İlişkisi

Ali Modu Şerif 1999-2003 yılları arasında Mallah Kachalla Borno Eyalet Valisi iken senatördü. Şerif; Kachalla'yı seçimlerde yenmek için Zamfara eyalet valisinin şeriatı ilan ettiği gibi, şeriatı ilan edemediğini ve bocaladığını söylemekteydi. Şerif seçildiğinde eyalette şeriatı ilan edeceğini söyleyerek, Yusuf ile seçim paktı oluşturmuştur. Mohammed Yusuf ve takipçileri seçimlerde Şerif'i desteklediler. Şerif seçildikten sonra söz verdiği gibi Yusufiya hareketinden kişileri kabinesine atayacaktı; özellikle maliye bakanı Boko Haram üyesi olacaktı. Ali Modu Şerif şeriatı koyacağına, Boko Haram'a 50 milyon Naira ödül vereceğine, 50 motosiklet vereceğini de söz vermişti. Fakat Şerif sözünü tutmadı, Al-Haji Buji Foi'yi maliye bakanı olarak atamak yerine eyalet din işleri bakanı olarak atadı. Yusuf ve takipçileri kandırıldıklarını düşünerek; Şerif'in yolsuzluklar içinde olduğunu, yoksulların ve işsiz gençlerin sorunlarına eğilmediğini söyleyerek eleştirmeye başlamıştır. Şerif, JTF'yi kurdurarak (bununla suçları frenlemek istiyordu) Yusuf ve takipçileri ile arasındaki tansiyonu daha da artırdı. Boko Haram'ın takipçileri arttıkça 2003 genel seçimleri öncesinde politikacılar için çekici hale gelmiştir. 2003 seçimlerinin arifesinde muhaliflerini kurnazlıkla yenmeye çalışan kuzeydoğulu politikacılar birkaç genç grubunu ve militanları belirleyerek, mali destek vererek onları politik eşkıya olarak kullanmaktadır. Borno, Gombe, Bauchi ve Yobe eyaletlerinde Yusufiya (şimdiki ismi Boko Haram), Yan Kalare ve Sarasuka gibi militanlar politik liderlerden destek alarak silahlanarak valilik seçimlerinde kullanılmıştır. Borno eyaletinde Ali Modu Şerif ECOMOG adlı örgüt ve Yusufiya üyesi olan gençleri 2003 seçimlerinde Vali Malla Kachalla'dan Borno eyalet valiliğini alabilmek için kullanmıştır ve dini ilişkiler komiserliği görevini Boko Haram'a vereceğine söz vermiştir. Seçimlerden kısa bir süre sonra Vali Şerif ile Yusuf arasındaki ilişki şeriatın katı şekilde uygulanmasından dolayı bozulmuştur. Şerif, Boko Haram'a karşı koymak için ECOMOG militanlarını kullanmıştır. Politikacılar tarafından kullanılan bu gruplarla, seçimlerden sonra ilişkiler kopartılarak onlara mali destek sağlamak istememektedirler (Onuoha, 2014: s.166-167; Varin ve Abubakar, 2017: s.26-27).

Özellikle seçimler zamanında milislerin siyasileştirilmesi Nijerya'da özellikle yaygındır. Çünkü muazzam petrol gelirlerinin finanse ettiği şeffaf olmayan bütçeleri

kontrol eden valiler için seçimler aşırı derecede rekabetçi ve şiddetli olabilir. Rakiplerin taraftarlarına saldırmak ve güvenlik sağlamak için tutulan gangster çeteleri yaygındır (ICG,2017b: s.18).

5 Mayıs 2010'da Nijerya Devlet Başkanı Yar'Adua ölünce, Ijaw etnik grubuna mensup başkan yardımcısı Goodluck Jonathan başkan adayı olmuştur. 2011'de yapılan seçimlerde başkanlığı Jonathan kazanarak 29 Mayıs 2011'de göreve başlamıştır (Forest, 2012, s.27). John Campbell, Jonathan'ın 2011'de seçime girme kararının "Boko Haram'ın gelişmesi için alan sağladığını" savunmaktadır (Campbell,2011: s.xxiiiv).

Jonathan'ın 2011 yılında başkan adaylığını açıklaması ülkeyi yöneten PDP içinde kuzey ile güney arasındaki her 8 yılda gerçekleşen başkanlık rotasyonu anlaşmasını yok etmiştir. Jonathan'ın başkanlığı, kuzeylilerin gözünde, 2007-2015 yılları arasında kuzeylinin başkan olması haklarının ellerinden alınması olarak görülmüştür. Kuzeyde başkanlık seçiminde 12 eyalette Jonathan kaybetmesine rağmen 2011 başkanlık seçimlerini kazanmıştır. Kuzey eyaletlerinde Jonathan'ın başkanlığını protesto etmek için gösteriler düzenlenmiş, hatta gösterilerde bir gencin Hristiyanlar tarafından öldürülmesi sonucunda göstericiler PDP destekçilerinin evlerine saldırmışlardır (Thurston, 2015a: s.128).

2011 seçimlerinde Tüm Nijeryalı İnsanlar Partisi(ANPP)'den Borno eyalet valiliği adayı Modu Fannami Gubio ile o zaman Borno valisi olan Modu Şerif'in kuzeni ve oğlunu Maiduguride 28 Ocak 2011'de öldürerek politik suikast gerçekleştirmiştir (Onuoha, 2014: s.171-172).

Nijerya'da 250 ile 400 arasında etnik grup bulunmaktadır. Hausa-Fulani, Yoruba ve Igbo en büyük etnik gruplardır. Hausa-Fulani'ler çoğunlukla Müslüman olup Kuzey Nijerya'da yaşamaktadırlar. Igbo ve Yoruba'ların çoğunluğu Hristiyan olup güneyde yerleşmişlerdir. Tarihsel olarak kuzey ile güney arasındaki ilişki genellikle birbirine düşman olarak gelişmiştir. Bu durum İngilizlerin kolonicilik zamanında "böl-yönet" politikasına dayanmaktadır. Bu tarihsel gerçeğe uygun olarak, Boko Haram etnik çekişmenin şiddete dönüşmüş hali olarak algılanabilir. Çekişmenin farklı bir görünüşü ise kuzeyli başkan Yar'Adua'nın 2010'da ölümü sonrası başkan yardımcısı güneyli Goodluck Jonathan'ın ortaya çıkmasıdır. Elbette Boko Haram'ı oluşturan etnik dini sebeplerin açıklanması biraz sezgisel olmaktadır. Birincisi, kuzey ile güney arasındaki güç mücadelesi 2011 seçimlerinde doruk

noktasına varmıştır. Seçimlerde Jonathan'ın başkanlık için yarışacak olması, Halkların Demokratik Partisi (PDP)'nin anlaşmasına uygun olmayacağı, buna göre 2015 yılına kadar başkanlığın kuzeylilerde olması gerektiğinin ihlali olarak görmüştür. Hatta çoğu kuzeyli elit Jonathan başkan olursa ülkeyi yönetilemez hale getirmeye söz vermiştir. İkincisi, 2011 de Jonathan seçildikten sonra eski Genel Kurmay Başkanı Muhammadu Buhari seçim sonrası şiddetin fitilini ateşlemiş ve 800'den fazla güneyli kuzey eyaletlerinde öldürülmüş ve 65 bin kişi yerlerinden edilmiştir. Üçüncüsü Jonathan'ın seçilmesiyle gücün kuzeyden güneye geçmesinin yanında Müslümanlardan Hristiyanlara geçmesi ve Hausa-Fulani'lerden azınlık olan Ijaw etnik grubuna geçmesi olarak algılanmıştır (Campbell ve Harwood, 2011; Aghedo,2014: s.231).

Kuzeyli Müslüman politikacılar, güneyli Hristiyan Jonathan'ın başkanlık yaptığı hükümeti başarısız göstermek ve istikrarsızlığa sürüklemek için Boko Haram'ı desteklemektediler. Kendileri açısından bu kriz zayıf ve yetersiz liderliğin kanıtıdır. Karşılıklı Boko Haram'a destek suçlamalarına rağmen hiçbir parti bu suçlamaları doğrulayacak kanıt ortaya koyamamıştır. Halkların Demokratik Partisi (PDP) Borno Senatörleri Ali Ndume ve Ahmed Zanna Khalifa'nın yeğeni aynı zamanda Boko Haram komutanı olan Shaibu Mohammet Bama'nın Ekim 2012'de Maiduguri'deki evinde yakalanmasından dolayı yardım ve yataklıkla suçlanmaktaydı. Bu iki senatör suçlamalar düşürülerek salıverilmiştir. Eski Sao Tome and Principe Büyükelçisi ve aynı zamanda 2011 seçimlerinde PDP'den Vali Adayı olan Saidu Shettima Pindar ölümünden sonra Boko Haram finansörü olmakla suçlanmıştır. Fakat bu suçlamalar hâlâ doğrulanamamıştır (Perouse de Montclos, 2014b: s.24).

Borno halkı, 2011 seçimlerinde Jonathan'a oy vermedikleri için ilgilenilmediklerini hatta cezalandırıldıklarını hissetmektedirler. Kendi bölgelerini yıkmaya, zarar vermeye çalışanlara karşı güvenlik güçlerinin herhangi bir şey yapmadığına, Boko Haram'a karşı kendilerini korumadığına inanmaktadırlar. CJTF'nin 2013 ortalarında Boko Haram'a karşı başarı sağladığı yerlerde federal hükümetin JTF'sinin yenilmesi bu fikirlerini desteklediğini söylemektedir (Perouse de Montclos, 2014b: s.24).

11 Ağustos'ta Kuzey Yaşlılar Forumu (NEF) Jonathan'a Nisan 2014'te kaçırılan Chibok kızlarını kurtarması ve isyanı sona erdirmek için Ekim sonuna

kadar vakit verdiğine dair bir ültimatom yayınladı ya da 2015 seçimlerinde Jonathan başkan olma tutkusunu başka türlü unutacaktı (Shiklam,2014). 14 Ekim 2014'te NEF, Jonathan ve PDP'ye 2015 yılında oy verenlerin kuzeyde düşman olarak kabul edileceği konusunda uyardı (Edeh,2014).

Boko Haram krizi, Nijerya'nın ilk ve en önemli ulusal mücadelesidir. 2015 genel seçimleri bu sorunu daha fazla politikleştirerek mücadeleyi lokal hale getirmiştir. Bağımsız ulusal seçim komisyonu (INEC) seçim güvenliğini sağlamak maksadıyla ülkenin kuzeydoğusundaki 3 eyalette OHAL şartlarında seçimleri yaptırmıştır. Boko Haram seçimleri güvensiz hale getirmeye ve seçimleri baltalamaya çalışmıştır (Perouse de Montclos: 2014b, s.21).

600.000 INEC personeli ve kuzeydeki milyonlarca seçmen için ciddi güvenlik sorunlarının yanı sıra seçim materyallerinin güvenliğini de beraberinde getirdi. Boko Haram krizi de insani sorunları gündeme getirdi. Grubun ayrım gözetmeksizin saldırıları binlerce Nijeryalıyı yerlerinden etti ve mültecileri yarattı. Bu kişilere oy verme fırsatı verilmemesi, terörizmin onları bu önemli demokratik haktan yoksun bıraktığı anlamına gelir. Buna ek olarak, Boko Haram birkaç bölgeyi ele geçirdi ve kontrol etti ve bu bölgelerde yaşayanların oylarını kullanabilmelerini sağlayacak hiçbir garanti ya da plan yoktu. INEC'in seçimleri 14 Şubat - 28 Mart tarihleri arasında ertelemeye karar vermesi bu hususlara dayanıyordu. Bu ertelemenin ana nedenlerinden biri, hükümetin Boko Haram'ı temizlemesini ve seçim için güvenli bir ortam yaratmasını sağlamaktı. Erteleme başlangıçta politik ve tartışmalı olmasına rağmen, seçimin güvenliğine ve başarısına katkıda bulundu. Ordu, Boko Haram'ı yenerek daha önce görülmemiş bir ilerleme kaydetmesine izin verdi (Ewi,2015: s.222). 2015 yılının başlarında Nijerya güvenlik güçleri şefleri Boko Haram'ın etkin olduğu sorunlu bölgelerde seçim güvenliğinin sağlanamayacağını açıklayarak, bu durumun 6 haftada tersine çevrilebileceğini söylemişlerdir. Genel seçimler bu nedenle Şubat ayından Mart 2015'e ertelenmiştir. Genel seçimlerden önce Nijerya, Çad ve Nijer güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği operasyonlar sonucunda 20 yerel yönetim bölgesi Boko Haram'dan alınmıştır (Oyewole, 2015: s.431).

2015 seçim kampanyası, politikaya ilişkin asil ruhlu vaatlerden ziyade alçak tarzlı politikayla daha fazla karakterize edildi. PDP liderleri, APC'nin Boko Haram'la çok gizli olmayan sempatisi olan bir "Müslüman Parti" olduğunu ısrarla savunmaktadır. Bu iddia APC tarafından kesinlikle reddedildi, APC Boko Haram ile

başa çıkmada yetersizliği ve kayıtsızlığı konusunda PDP'nin suçlamasıyla karşı karşıya kaldı. Muhammadu Buhari, Temmuz 2014'te konvoyuna karşı bir intihar saldırısı düzenleyen Boko Haram'ı kınamada netti. Buhari hayatta kaldı. Kasım 2014'te Muhammed Abubakar Shekau'dan, Başkan Jonathan'ın Boko Haram'la birlikte ortak olduğunu iddia eden bir e-posta ortaya çıktı. E-maillerin sahte olduğu iddia edilerek reddedildi (Page vd., 2015:s.8-9).

Boko Haram, seçimleri sabote etmeye çalışacağını açıkladı. Örneğin, Ocak 2015'te Boko Haram, Nijerya, Kamerun, Çad ve Nijer'den askerlerin dâhil olduğu MNJTF'nin resmi merkezini kurduğu, Borno eyaletindeki Baga sınır kasabasına saldırarak kontrolünü ele geçirdi. MNJTF'nin kapasitesi yetmedi ve şehirde yüzlerce sivili ve çevredeki bölgeleri grup tarafından öldürüldü (Page vd., 2015:s.13). Sivil ve güvenlik görevlilerine saldırmanın yanı sıra Boko Haram da Borno, Adamawa ve Yobe'de çeşitli bölgeleri ele geçirdi. Ocak ve Mart 2015 arasında Boko Haram, 3000'den fazla insanın öldürüldüğü 70 saldırı gerçekleştirdi ve 2.000 kişinin de Baga'daki tek katliamda öldüğü iddia edildi. Terörizm seçimde önemli bir sorun olarak ortaya çıktı. Boko Haram, sert lideri Abubakar Shekau yoluyla çok sayıda şiddet tehdidi yayınladı ve seçimleri bozma niyetini belirtti. Grup Jonathan'ı iktidardan mahrum etmeye kararlıydı ve çok sayıda YouTube video mesajında Jonathan'ı ve bazı aile üyelerini kaçırmakla tehdit etti (Ewi,2015,s. 221-222).

Şiddetin seçimlerde tekrarlayan bir faktör haline geldiği ortamda Boko Haram'ın seçimin kaderiyle oynuyacağına neredeyse kesin gözle bakılıyordu. Ülkenin kuzeydoğusundaki İslamcı Boko Haram, ülkenin çoğunda oylamayı ciddi şekilde bozabilirdi. Birçok analist, bir iç savaşı tetikleme ve Kuzey-Güney hatları ya da Müslüman-Hristiyan çizgileri boyunca Nijerya'nın dağılmasını hızlandırma riskleriyle birlikte yaygın şiddet ve seçim uygulama hatalarını öngördü. Bütün bunlara ve Boko Haram'ın seçimlere getirdiği tehdide rağmen, 29.432.083 Nijeryalı, İslamcı grubun uyarılarına meydan okuyarak sokaktaydılar ve nispeten barışçıl ve düzenli bir şekilde oy kullandılar. Seçimler hiçbir zaman mükemmel olmamıştı, fakat ara sıra şiddet ve seçim yolsuzluğunun olduğu yerlerde, Bağımsız Ulusal Seçim Komisyonu (INEC) tarafsızlık ile onlara yanıt verdi. Parti liderleri ayrıca, mağlubiyeti yönetmek için barışçıl ve demokratik mekanizmaların kullanılmasında olgunluk gösterdi. Bu seçimin neticesi, APC'nin nihaî zaferiydi ve bu da Nijerya'nın tarihinde ilk defa bir muhalefet partisinin açık ve barışçıl seçimlerde iktidar partisini

yendiğini gösteriyordu. Jonathan'ın yenilgiyi kabul etmek ve rakibi Buhari'yi tebrik etmek için yaptığı telefon görüşmesi, daha önce benzeri görülmemiş bir şeydi, aynı zamanda seçimin en önemli noktası olarak dünya çapında da alkışlandı. Buna ek olarak cumhurbaşkanı, partizanlarına, anayasaya ve Nijerya'nın seçim yasalarına dayanan süreçleri takip etmelerini istedi. Jonathan'ın seçimin sonucunu karizmatik biçimde idare etmesi, onun sadece bir lider değil, aynı zamanda demokrat siyasetçi olduğunu gösterdi. Otorite sahibi Cumhurbaşkanı'nın yenilgiyi kabul etmesi ve hatta rakibini kutlaması Nijerya seçimlerinde tarihinde ilk olaydır (Ewi,2015:s.208-209).

İdari yapı, parlamento, yasama organı, yargıçlar, silahlı kuvvetler, polis ve güvenlik organlarında Boko Haram militanlarının olduğunu Jonathan iddia etmiştir. Durumun iç savaştan daha kötü olduğunu; çünkü savaş ve iç savaşta düşmanın nereden geldiğini bildiklerini fakat günümüzün mücadelesinin çok karışık olduğunu belirtmiştir (BBC,2012b).

"Boko Haram'la başa çıkacağız… Nijeryalılar bize emanet ettikleri için pişman olmayacaklar." Muhammadu Buhari Mayıs 2015'te göreve geldiğinde bu açıklamayı yaptı. Buhari'den sabırsız bir nüfusun ve uluslararası toplumun beklentileri yüksektir. Özellikle, eski cumhurbaşkanı Goodluck Jonathan'ın aksine, Buhari bir Müslüman iken, Nijerya'da ilgili meseleler olan Kuzey/Güney, Hıristiyan/Müslüman ayrılıklarına köprü olabileceği umuluyor. Dahası Buhari'nin, Boko Haram ile savaşmaya yönelik güçlü irade göstermesinden dolayı seçilmiş olduğu tahmin ediliyor. Buhari, Aralık 2015'e kadar Boko Haram'ı yeneceğine söz verdi ama aynı zamanda, kaçırılan Chibok kızaklarının serbest bırakılmasını sağlamak için grupla müzakere etmeye istekli olacağını da kabul etti. Buhari'nin terörle mücadeleyi yoğunlaştırarak Boko Haram'ı zayıflatabileceğine dair ortak bir kanı oluşmaya başlamıştır. Nijerya ordusunun daha iyi ve daha fazla teçhizat ve daha sistematik bir stratejiyle ve ayrıca bölgesel devletler ve diğer aktörler ile işbirliği yaparak Boko Haram'ı yeneceğini iddia etti (Cold-Ravnkilde ve Plambech,2015: s.34).

Buhari'nin planı sadece askeri nitelikte değil. Onun yaklaşımı daha ziyade, askeri, kalkınma ve insani müdahaleler arasındaki karmaşık ilişkilerin farkındalığını göstermektedir. Eylül 2015'te bu noktaların kuzey Nijerya'da nasıl önemli olduğunu vurgulayan dokuz noktalı bir Nijeryalı Marshall Planı önerdi. Ortak refah için ekonomik politikalar ve gençlerin istihdamı, kalkınma için kaliteli eğitim; tarımsal verimlilik ve gıda güvenliğinin sağlanması; sanayide yatırımlar; kamu hizmet

reformu; bariz ve yaygınlaşan yolsuzlukla mücadele bu plandaki noktalardır. Buhari'nin Boko Haram'a yönelik çözümleri, bölgelerdeki siviller ve insani aktörler için güvenlik tesis eden askeri müdahalenin bir kombinasyonu gibi görünmekle birlikte, uzun vadeli sürdürülebilir çözümler de entegre ediyor. Buhari, Nijerya nüfusunun sabırla beklemesini istiyor, Nijerya ekonomisinin durumu ve yıllarca süren ihmalden sonra kimsenin elinde sihirli değnek olmadığını söylüyor (Cold-Ravnkilde ve Plambech,2015: s.34-35).

3.1.4. Nijerya'da Sosyo Ekonomik Yapı ve Etkileri

Nijerya dünyada en büyük ilk on petrol üreticilerinin içinde olmasına rağmen ülkede yoksulluk ve yolsuzluk had safhadadır. Nijerya'nın politik ve ekonomik sistemine iyice yerleşen yolsuzluk, yoksulluğun ve eşitsizliğin yükselen seviyesiyle eşdeğer önemdedir. İstatistikler Nijerya'da yolsuzlukların çok yaygın olduğunu göstermektedir. Nijerya devlet görevlilerince 1960'daki bağımsızlıktan 2000 yılına kadar 500 milyar dolar çalınmıştır (Agbiboa,2012:s.335). 2003 ile 2013 yılları arasında 400 milyar dolar petrol zenginliği devlet görevlileri tarafından buharlaştırılmıştır (Sharma,2012:s.212).

Bunun kaçınılmaz sonucu olarak Batı Afrika'da gelir dağılımının en kötü olduğu ülke Nijerya'dır. Ülkenin petrol zenginliğinin %80'ni elinde bulunduran %1'lik elit kesimin %70'i paralarını yabancı bankalarda tutmaktadır (Forest, 2012, s.35). 2010 yılında 100 milyona yakın Nijeryalı günde 1 Dolardan az bir para geçinmektedir. Bu oran 2004 yılında ülke nüfusunun %10'u kadardı (2010 verilerine göre Nijerya nüfusu 170 milyondur). Gün geçtikçe ekonomik olumsuzluklar giderek artmaktadır. Günde 1 Dolardan az bir parayla geçinen halkın çoğunluğu ülkenin kuzeyinde ikamet etmektedir. Çoğunluğu kuzeyde yaşayan 30 milyon çocuktan yaklaşık 10 milyonu okulu gidememektedir. Kuzeyde yaşayan halkın %30'u güvenilir sağlıklı içecek suya erişememektedir. Boko Haram, sosyo-ekonomik durum olarak kaybedilmiş böyle insanları hedef olarak seçmektedir (Committee of Foreign Relations United States Senate 29 March 2012 Hearing (S.Hrg.112-651)) 2013'te Kuzey Nijerya, ülkenin en az gelişmiş parçasıydı. Kronik işsizlik ve yoksulluk hat safhadadır. Örneğin; Boko Haram'ın doğum yeri Borno Eyaletinde 25 ayın altındaki

bebeklerden sadece %2'si aşılanmaktadır. Gençlerin %83'ü okuma yazma bilmemekte, çocukların yaklaşık yarısı okula gidememektedir (Agbiboa, 2014:s.51).

Nijerya halkının çoğu kendisini dünyanın en dindar ülkesinde yaşadıklarını düşünmektedir. Din hayatlarının her alanına girmiştir. Nijerya'da İslamcılar gibi Hristiyanlar da laiklik fikrine karşıdırlar. Nijerya Afrika kıtasında en fazla Müslüman nüfusa sahip olmasının yanında en fazla Katolik Hristiyan'ın yaşadığı ülkedir. Bu durumda ülkede kesin dini ayrımı oluşturmaktadır (Campbell,2011:s43-51).

Nijerya'da sosyal güvenlik sistemi ve işleyen bir sigorta sistemi yoktur. Sağlık, hayat, otomobil gibi sigortalar olmasına rağmen herhangi bir şey olması durumunda sigorta şirketleri bir ödeme yapmamaktadır. Sağlık sektörünün durumu içler acısıdır. Sıtma tedavisi olmak için insanlar başka ülkelere gitmekte, kolera, hepatit, menenjit ve tifodan insanlar ölmektedir. Ülkede elektrik 12-16 saat arasında kesilmektedir. Bu sebeple maddi durumu yetenler jeneratör sahibi olmaktadır (Forest, 2012: s.37-38).

Boko Haram üyelerini çoğunlukla hoşnutsuz gençlerden, işsiz mezunlar ve Almajiri'den kazanmaktadır. 2010'da yapılan bir araştırmaya göre Nijerya'da 9,5 milyon Almajiri vardır. Bunların 8 milyonu ülkenin kuzeyindedir. Almajiri sisteminin aşırı uçlar ve terör örgütlerinin insan kazanması için 4 özelliği vardır. Birincisi, eğitim için çocuklar ailelerinden ayrılarak mollanın köyüne gelmektedir. İkincisi, bunların tamamı erkek çocuklardır. Üçüncüsü, bu okulların müfredatı Kuran'ı ezberleyip hafız olma amaçlıdır. Dördüncüsü, her okul 6 ila 25 yaş arasında 25 ile 500 öğrenci barındırır. Bu okullar devletin kontrolünden uzaktır. Almajiri'ler çok kötü koşullarda ders çalışarak yaşarlar. Genellikle yiyeceksiz kulübelerde yaşarlar. Yol kenarında dolaşarak dilenmeye zorlanırlar. Hatta bazen de sokağa atılan yiyecekleri alabilmek için köpeklerle kavga ederler. Ailelerinden uzak olmalarından dolayı dini duyguları kullanılarak Boko Haram ve Kalo Kato gibi örgütlerce çok kolay kandırılırlar ve bu örgütlerin çoğunluğunu oluştururlar (Onuoha,2011: s.95-96). Haziran 2012'de Ewkliziver Yan'uwa Nigeria kilisesine saldırı hazırlığında olan Boko Haram militanları yakalanır ve militanlar saldırı için 70 dolar para aldıklarını itiraf etmişler. Bu durum ülkedeki yoksulluk düzeyinin en iyi göstergesidir (Suleiman, 2015:s.2).

Çad Gölü Havzası Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun'da 21 milyon insanı barındırmaktadır. Bu bölge dünyanın en yoksul bölgelerinden biridir (Oluwadare, 2016, s.46).Boko Haram saldırıları aynı zamanda insanlık krizine de yol açmıştır.

BM Mülteciler Yüksek Komisyonu raporuna göre; 2014 başına kadar Nijerya'dan 157.000 kişi Nijer, Çad, Kamerun'a göç etmiştir (Aghedo,2014:s.241).

Batı Afrika bölgesinde Boko Haram'dan etkilenen 10,7 milyon insanın insani yardıma ihtiyacı vardır. 2,4 milyon insan yerlerinden edilmiştir. Bunların 1,5 milyonu çocuktur. Sadece Kuzeydoğu Nijerya'da 7000 den fazla kadın ve kız Boko Haram'ın cinsel saldırılarına uğramıştır. Boko Haram'ın etkisi ile özellikle Çad Gölü havzasında büyük gıda ve beslenme krizi ortaya çıkmıştır. Günümüzde bu kriz ile karşı karşıya olan insan sayısı 7,1 milyondur. Bu rakam bir önceki yıla göre 3 milyon kişi artmıştır. BM ve onun bölgesel ortakları 2,1 milyon insana yiyecek yardımı, 4 milyondan fazla insana sağlık desteği, 1,7 milyon civarında insana su ve kanalizasyon desteği, UNİCEF'te milyonlarca çocuğa destek sağlamıştır. Çad Gölü havzasındaki insani ihtiyaçları desteklemek için CERF (Central Emergency Response Fund-Merkezi Acil Yardım Fonu)'den 91 milyon dolar para 2017 yılı başına kadar harcanmıştır (BMGK 7861.Toplantı Basın Bildirisi, 2017).

2013 yılında kuzey-doğu Nijerya'da şiddetin tırmanmasından bu yana binlerce kişi Kamerun, Çad ve Nijer'e doğru ilerlerken, Nijer'deki saldırılar Diffa halkının Çad'a kaçmasına neden oldu. Bu durum, kuzeydoğu bölgesinde BMMYK'nın uluslararası korumaya ihtiyaç duyan Nijeryalılara sınırlarını açmak için komşu ülkelere hitap etmesine yol açan büyük bir mülteci krizini ortaya çıkardı (Cold-Ravnkilde ve Plambech,2015: s.39).

UNİCEF Boko Haram'ın eylemleri sonucunda Borno eyaletinde okulların %50'si kapamış, 3 milyondan fazla çocuğun okulsuz kalmasına neden olmuştur. Rapora göre Boko Haram 2009'dan beri 2300 civarında öğretmeni öldürmüş, 1400 civarında okulu yıkmıştır (Petesch, 2017). Ayrıca bölgedeki terörizm ülkedeki iş faaliyetlerinde belirsizlik yarattı. Nijerya'ya yatırım yapmak isteyen yabancıların çoğu artık iyi ve sürdürülebilir iş ilişkileri için ülkeye gelmekten korkuyor. Boko Haram saldırıları, ticari faaliyetler neredeyse durgunlaştığı için ekonomik ve ticari faaliyetlerde ciddi bir kısıtlamaya neden oldu. Boko Haram'ın etkisi ile bankalar çalışma saatlerini 8 saatten 3 saate indirmişlerdir. Sık görülen bombardıman ve çatışmaların bölgedeki ticari faaliyetlere yoğunlaşmış ve birçok insan bölgeden kaçmıştır. Bazı yerlerde iş faaliyetleri felç edildi. Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya'da Boko Haram terörü ve korkusu iş hayatına büyük darbe indirdi. Örneğin Maiduguri pazarında 10.000 dükkân sahibi (ki bu rakam toplam dükkân sayısının yaklaşık

yarısıdır) Boko Haram korkusuyla dükkânlarını kapatıp bölgeden kaçmışlardır (Awojobobi, 2014: s.148-149).

Terörün güvenlik üzerindeki ekonomik etkisi bu nedenle çok yönlüdür. Yatırımcılar doğal olarak potansiyel bir terörist saldırı kaynağı olarak algılanan bölgelerden kaçınıyor. Kuzey-Doğu Nijerya'da Borno ve Yobe eyaletlerinde, balıkçılar ve fasulye pazarlarına giden insanlar teröristlerin saldırı korkusu nedeniyle azaldı. Soğan, pirinç, mısır, çiftlik hayvanları, biber ve balık üreten çiftçilerin tümü Çad Gölü bölgesinden kaçtılar. Balık ticareti ile tanınan Baga pazarı, güvenlik nedenleriyle kapanmaya zorlandı. Bu pazarların kapanmasının gıda güvenliği üzerindeki etkisi, maddelerin kıtlığına ve kıtlık nedeniyle komşu ülkelerde bu gıda maddelerinin eşi görülmemiş fiyat artışlarına yol açmıştır. Boko Haram'ın şiddet stratejisi aynı zamanda büyük ölçekli tarım ve balıkçılık topluluklarının insanlarının orjinal habitatlarından diğer yerleşim yerlerine devasa yer değiştirmelerine neden oldu. Bu yerinden edilen insanlar, bölgedeki komşu bölgeler arasındaki uluslararası ticaret ilişkilerinde değişim için gerekli olan temel malzemelerin üretimini yapıyorlardı (Oluwadere,2016: s.48).

Evlerinden göç ettirilen insanların bir sonucu olarak, tarım arazileri işlenmedikçe gıda kıtlığı söz konusudur. İnsani İşler Koordinasyon Ofisi (OCHA), kuzey Nijerya'da sadece üç milyon insanın Temmuz 2015'ten sonra insani yardım olmaksızın temel gıda ihtiyaçlarını karşılamadığını tahmin etmektedir (Cold-Ravnkilde ve Plambech,2015:s.39). Kontrol noktaları, sokağa çıkma yasakları ve geçici sınır kapatmaları, şiddet tehdidi ile birlikte sınır ötesi ticareti önemli ölçüde azaltmış ve sınır bölgelerinde gıda kıtlığına neden olmuştur (Comolli, 2015a: s.112).

Nijerya’da 8 yıldır devam eden Boko Haram eylemleri sonucunda 20 binden fazla sivil ölmüş, 21 milyon insan yerlerinden edilmiş, 7 milyondan fazla kişi insanı yardıma muhtaç hale gelmiştir. BM Genel Sekreteri Ocak 2017’de savaşın tetiklediği güvensizlikten dolayı Nijerya’nın kıtlıkla karşı karşıya olduğu uyarısını yapmıştır (HRW,2018).

3.1.5.Uluslararası Yardımlar

Nijerya güvenlik güçlerinin terörle mücadele kapasitesini artırmak için BM, AB, Uluslararası Sivil Havacılık Organizasyonu, ABD, Fransa, Güney Kore ve İsrail gibi ülke ve kuruluşlarda işbirliği içine girmiştir (Onuoha, 2014:s.176).

11 Eylül saldırılarından beri ABD savunma ve istihbarat görevlileri Nijerya'daki radikal İslami gruplara dikkatlerini çevirmişlerdir. ABD Savunma Bakanlığı ile USAID ortaklığında 2006 yılında yapılan incelemede Nijerya'da aktif ve büyüyen bir terörist tehdidine çok az rastlanmıştır. 2006 yılında genel ilgi alanı herhangi bir örgütün El-Kaide ile bağlantısının olup olmadığıydı (Onuoha, 2012a:s.63).

Boko Haram'a uluslararası camianın yaklaşımı biraz karışıktır. Örneğin Hillary Clinton'un Dışişleri Bakanı olduğu zamanlarda ABD, hatta El-Kaide bağlantısı olduğu konusunda FBI ve CIA tarafından baskı yapılmasına rağmen, Boko Haram'ı yabancı terör örgütü (FTO) olarak kabul etmemiştir (Guitta ve Simcox, 2014: s. 7).

Boko Haram tarafından Nisan 2014'te Borno eyaletindeki Chibok kasabasından yaklaşık 270 kız öğrencinin kaçırılmasını çevreleyen uluslararası sansasyon terörle mücadele alanında işbirliğinin artmasına neden oldu. ABD Başkanı Obama kaçırılan Chibok kızlarının kurtarılabilmesi için Nijerya'ya askerler ve rehine pazarlığı konusunda uzman sivil personel göndermiştir. Ayrıca kaçırılan kızların bulunması faaliyetlerinin koordinasyonu maksadıyla ABD'nin Abuja Büyükelçiliğinde özel bir merkez kurulacağı açıklanmıştır (BBC,2014d).

Boko Haram Chibok kızlarını kaçırdıktan sonra Nijerya BMGK'ya başvurarak Boko Haram'a müeyyide uygulanarak terörist organizasyon ilan edilmesini 2014 Mayıs ayında istemiştir (O'Reily,2014).

Boko Haram Temmuz 2013'te İngiltere'de terör örgütü olarak, Kasım 2013'te ABD tarafından yabancı terör örgütü olarak tanınmıştır. Mayıs 2014'te BMGK aldığı kararla Boko Haram'ı El-Kaide yaptırım listesine eklemiştir (Guitta ve Simcox,2014:s.9).

1997 Leahy yasasına göre, bir ülkenin güvenlik güçlerinin insan hakları ihlali olması durumunda ABD savunma bakanlığı veya diğer bakanlıkların bu ülkeye destek sağlamasını yasaklar. Leahy yasasına ihlal ettikleri nedeniyle ABD Nijerya'ya destek sağlayamamaktadır. Bundan dolayı İngiltere de Nijerya'ya destek

sağlamamaktadır. Buna rağmen ABD, FBI, savunma bakanlığı ve dışişleri bakanlığı görevlilerinden oluşan 30 danışmanı Nijerya'ya Boko Haram'la mücadeleye yardımcı olmak maksatlı göndermiştir (Guitta ve Simcox,2014:s.17-18).

ABD, Nijerya'nın en önemli terörle mücadele partneridir. FBI ve Amerikan ordusu 2011'den itibaren Nijerya'ya eğitim ve lojistik konularında destek sağlamaktadır. Fakat terörle mücadele kuvvetlerinin yaptığı insan hakları ihlallerinden dolayı ABD'nin Nijerya'ya Kobra helikopteri ve bir savaş uçağının satışını engellemesi bu ilişkiyi bozmuştur. Bu nedenle İsrail ve diğer ülkelerden de silah satışını engellemiştir (Oyewole, 2015: s.430-431).

Nijerya'nın terörle savaşında Nijerya birliklerine hem mali hem de lojistik destek sağlamaktadır. Afrika Acil Durum Operasyonları Eğitim ve Yardım (ACOTA) kapsamında 2004'ten beri 800'den fazla karargâh personeli ve 41.000 civarı askeri eğitmiştir (Aghedo ve Osumah,2014: s.224). ABD 2015 yılında Nijerya'ya 721 milyon dolar yardımda bulunmuştur (Campbell, 2014: s.4).

İngiltere ise Haziran 2014'te Londra'da düzenlenen bölgesel bir güvenlik konferansında, güvenlik güçlerinin eğitime katılımını artırmaya yönelik tedbirler açıkladı. Dışişleri Bakanı William Hague şunları söyledi: "*Nijerya Hükümeti ile Boko Haram ile mücadele kapasitesini güçlendirmek için çalışmalarımızı artıracağız. Bu, İngiltere'nin Nijerya Silahlı Kuvvetleri'ne sağladığı eğitim ve taktik yardımı önemli ölçüde genişletmek anlamına gelecektir. Bu, Kuzey Doğu Nijerya'daki Boko Haram'a karşı mücadele operasyonlarına yerleştirilen birimlerin eğitilmesine yardımcı olmayı da içerecek. Ayrıca bölgesel güvenlik ve istihbarat işbirliğine daha fazla destek sağlayacağız. Ayrıca, Boko Haram'ın, kız çocuklarına eğitimi reddetme konusundaki çarpık misyonunda başarılı olmadığından emin olmak istiyoruz. Bu nedenle, ABD ile birlikte, Kuzey Nijerya'da bir milyondan fazla erkek ve kız çocuğunu eğitime çekmek için eğitim programlarımızı artıracağız. En savunmasız olanları daha iyi korumak için kız eğitimine verdiğimiz desteği artıracağız. Uluslararası Kalkınma Bakanlığımız aracılığıyla, Nijerya ve bölgenin kalkınma ve refah sağlamasına yardımcı olmak için daha da fazlasını yapacağız. Bu da, en çok risk altındaki topluluklara temel hizmet ve altyapı sağlanmasını sağlamaktır."* (Foreign and Commonwealth Office ve Hague, 2014). Bu maksatla Nijerya Devleti ile İngiltere'nin işbirliği içinde çalışacaklarını belirtmiştir.

İngiltere Dışişleri Bakanı Boris Johnson Nijerya'yı ziyaret etmiş, ziyaretinde Boko Haram isyanının kalbi olan Maidiguri'ye giderek Nijerya'nın yanında olduğunu göstermiştir. İngiltere bölgede konuşlandırdığı 40 İngiliz askeri ile 28 bin Nijeryalı askere terör konusunda eğitim vermektedir. Bu ziyarette dışişleri bakanı İngiltere'nin Nijerya'ya 5 yıllık yardım paketini açıklamıştır. Ayrıca İngiltere 200 milyon poundluk yardımı 1,5 milyon insanın kıtlıktan kurtarılması ve 100 bin çocuğun okula gitmelerinin sağlanması maksadıyla yardım paketi dışında vereceğini açıklamıştır (Wintour,2017).

ABD dışında, Boko Haram terörüne karşı kayda değer ilgi ve endişe gösteren diğer devletler özellikle İngiltere, Pakistan, Avustralya ve Fransa'yı içermektedir. Örneğin, Büyük Britanya, 2012 Mart ayında Christopher McManus'un kaçırılmasından ve öldürülmesinden önce bile Nijerya ile ortaklık yapma ihtiyacını fark etti. Başbakan David Cameron, Nijerya'ya Temmuz 2011'de yaptığı ziyaret sırasında terörle mücadele konusunda Nijerya için bir "destek paketi" vaat etmişti. Terörle olan uzun tarihi nedeniyle, Pakistan'ın Nijerya Vekili Yüksek Komiseri Ahmed Ali Suray, ülkenin mevcut tüm hizmetleri sunacağını söyledi (Onapajo vd., 2012: s. 350).

2011 yılında İsrail 6000 polisi, İtalya ise 340 güvenlik görevlisini terörle mücadele konusunda eğitmiştir. Nijerya güvenlik güçleri ile İngiltere özel kuvvetlerinin Mart 2012'de Sokota'da gerçekleştirdikleri Ansaru Terör Örgütünden rehine kurtarma operasyonuna katılmışlardır. Fransız, İngiliz, Amerikan, Kanadalı ve İsrailli güvenlik güçleri Çad, Kamerun ve Nijer'in Boko Haram'la savaş kapasitelerini artırmak için görev almışlardır. Bunların yanı sıra Çin, Rusya ve Güney Afrika Çad Gölü Havzası ülkelerine silah tedarikinde yardımcı olmuşlardır (Oyewole, 2015: s.430).

2013 yılında Fransa'nın Mali'ye müdahalesi sonucunda oluşan savaşta, Boko Haram militanlarını göndererek Fransız ve Mali kuvvetlerine karşı savaşa katıldı. Nijerya Hükümeti sorunun bölgeselliğini anladıktan sonra Mali Ordusuna destek gönderdi. 2013 yılı Temmuz ayında Boko Haram ile savaşmak için bu birliklerini Mali'den çekmeye çalıştı (Foxnews,2013).

İki gözetleme İHA'sına sahip olmasına rağmen Nijerya efektif gözetleme yapma kapasitesine sahip değildir. İki İHA'nın biri parçalanmış, diğeri de arızalanmıştır. Bu nedenle Nijerya gözetleme ve istihbarat sağlamak maksadıyla

yabancı desteğe ihtiyaç duymaktadır. Gözetleme ve istihbarat sağlamak maksadıyla İHA'lara, gözetleme uçaklarına ve uydulara ihtiyaç duymaktadır. Bahse konu teçhizat Boko Haram'ın hareketlerinin ve eğitim kamplarının yerlerinin belirlenebilmesi için gereklidir. İngiltere bir gözetleme uçağı göndereceğine söz vermiş, Çin, İsrail ve Fransa da uydu fotoğraflarını ve istihbarat paylaşacaklarını vaat etmiştir (Guitta ve Simcox, 2014: s. 18).

3.2. KAMERUN SİYASETİNE ETKİLERİ

Son yıllarda Kamerun Nijerya doğumlu Boko Haram militanlarıyla karşılaştı. Çatışma 2016 yılı başına kadar 1.500 kişinin ölümüne neden oldu ve 155.000 göçmen ve 73.000 mülteciye yol açtı. İlk saldırılar Mart 2014'te gerçekleşmiş olsa da, cihatçı grubun Kamerun'un Uzak Kuzey bölgesinde bulunması en az 2011 yılına dayanıyor. Yerel işbirlikçilerden oluşan bir ağdan yararlandı ve bölgenin kuzey-doğu Nijerya ile paylaştığı zayıflıkları sömürdü. İlk on sekiz ay süren çatışmalar geleneksel savaşla karakterize edilirken, grup artık asimetrik bir saldırı moduna geçti. Kamerun hükümetinin askeri tepkilere odaklanması kısmen başarılı olmuştur, ancak bu tehdidin ortaya çıkmasına neden olan yapısal sorunlar ele alınmamıştır. Boko Haram'a karşı mücadelede, güvenlik yapılarını ve uzun vadeli kriz çözüm politikalarını adapte etmeyi ve bu tehdidin farklı bir biçimde yeniden canlanmasını ve bölgede hüküm süren güvensizliğin durdurulmasını gerektiriyor. Uzak Kuzey, Kamerun'un en fakir bölgeleridir ve en düşük okul kayıt oranına sahiptir. Devletin zayıf ulusal entegrasyonu ve tarihi ihmali, uzun yıllar boyunca karayolu soyguncuları, insan tacirleri ve küçük suçluların çoğalmasıyla birlikte bölgedeki kaçakçılara ve şiddete katkıda bulundu. Kuzey-doğu Nijerya ile coğrafi ve kültürel ortak payda, İslam'ın hoşgörüsüz katı bir versiyonunun varlığı ve Çad iç savaşlarının yansımaları nedeniyle bu cihatçı ayaklanmaya karşı savunmasız kaldı. Boko Haram, Uzak Kuzey'i bir lojistik üssü, güvenli bir sığınak ve bir militan kazanma kaynağı yapmak için bu zafiyetlerden yararlandı (International Crisis Group[ICG],2016:s.i).

Boko Haram, özellikle ideolojik beyin yıkama, sosyo-ekonomik teşvikler ve zorlama yoluyla Nijerya'ya bitişik bölgelerdeki göçmen olmayan gençler arasında destek topladı. 2014-2016 yılları arasında, Uzak Kuzey bölgesi en az 460 saldırı ve yaklaşık 50 intihar bombacısı yaşadı (ICG,2016:s.i). Kamerun'un Boko Haram

üzerine Nijerya ile işbirliği yaparak gitmemesinin nedeni Kamerun'un bunu yapması durumunda; Boko Haram'dan aldığı ülkeyi çok sert cezalandıracağı tehdidi ve Nijerya ile yaşanan gerginlik nedeniyle, komşusunun iç sorunu olarak algıladığı bir duruma müdahale etmekten ve hedef olma korkusundan dolayı yavaş davranıyordu (ICG,2016:s.i). Kamerun Ordusu, Nijerya ile Kamerun arasındaki petrol zengini Bakkasi Yarımadası konusundaki sınır anlaşmazlıkları yüzünden katılmamıştır. Younde Kamerun için çok önemli bir şehir olduğundan Hızlı Müdahale Taburunu (BIR) burada konuşlandırmıştır. Nijerya ile karşılıklı olarak ülke içinde 8 km'ye kadar sıcak takip yapılacağına dair anlaşma yapılmıştır. BIR Boko Haram'la mücadele etmek maksatlı kurulmuştur. Bu sıcak takip yetkisi bu tabura verilmiştir (Perouse de Montclos, 2014b: s.21). Jandarma, daha şiddetli ve sofistike haydutlarla mücadele etti ve yetkilileri 2001'de Hızlı Müdahale Taburunu (BIR) yaratmaya yönlendirdi.

Boko Haram'ın ana faaliyet alanı olan Kamerun'un Uzak Kuzey bölgesi; Kuzeydoğu Nijerya ve güneybatı Çad arasında yer alan ve tarihsel olarak üç ülke arasındaki ticaret ve transit için bir kanal vazifesi görmektedir. Dört milyon nüfusu ile 34.263 kilometrekarelik bir alana yayılmış olan bu bölge, Kamerun'un en yoğun nüfuslu bölgesidir. 1990'larda kırsal alanlardaki iklim değişikliği ve derin yoksulluk hâlihazırda toplumlararası gerilimlere ve tekrarlayan şiddet olaylarına maruz kalan bu bölgedeki doğal kaynaklara erişim için rekabeti artırdı. Bu bölgede Boko Haram'ın faaliyet göstermesi sorunları daha da derinleştirdi (ICG, 2016:s.3).

Uzak Kuzey, Nijerya ve Çad ile sınırların buluşma noktasında, önemli fiyat ve döviz farklılıkları ve yoğun gümrük faaliyetlerinin bulunduğu yerdedir. Üç ülke arasında ticaret yolu ve transit koridoru olmasından dolayı; sulandırılmış yakıt (zoua-zoua), Tramol, kenevir veya Hint keneviri, silahlar, ilaçlar, çalınmış araçlar ve yedek parçalar gibi legal ve illegal bir ürün yelpazesinde uzun bir ticaret geçmişine sahip bir alandır: (ICG, 2016:s.2-3).

Kamerun'un Uzak Kuzeyi, ortak dillerinin kullanıldığı tarihi, dini, ticari, etnik, sosyo-kültürel ve dilsel açıdan aynı ortak tarihin paylaşıldığı kuzey-doğu Nijerya ile yakından ilişkilidir. Geleneksel anlamda bir sınır tarafından ayrılmak yerine, iki bölge bir sınır alanını paylaşıyor. İslam kültürü de özellikle Kamerunluların Nijerya Kuran okullarında okuduğundan dolayı ortak bir özellik durumundadır. Son olarak, 18. yüzyılda Sokoto'dan gelen Usman Dan Fodio'nun fethi ve bu fetih ve diğerlerine

karşı direnişin uzun bir tarihini paylaşıyorlar. Bu faktörler Boko Haram'ın Kamerun'a ulaşmasını sağladı (ICG, 2016:s.3).

Uzak Kuzey'de yoksulluk, düşük okullaşma, sosyal bölünmeler ve devletin zayıf mevcudiyeti kırılganlığı artıran etkenlerdir. Yoksulluk sınırının altında yaşayan nüfusun yüzde 74,3'ü ile Uzak Kuzey Kamerun'un en fakir bölgesidir (ICG, 2016,s.3-4). Kamerun, Nijerya ile benzer karakteristikleri içermektedir. Kamerun'da da Nijerya gibi kuzeyde fakir Müslümanlar, güneyde ise zengin Hristiyan topluluklar bulunmaktadır. Kamerun da Boko Haram için sızma ve sığınma yeri olmuştur. Uzak Kuzey Kamerun'da Boko Haram'ın etkisiyle 150'den fazla okul kapatılmıştır (Oyewole,2015:s.429; AFPC, 2012:s.5).

2011 cumhurbaşkanlığı seçimlerinden önce yerel seçkinler, iktidardaki Kamerun Halkı Demokratik Hareketine (CPDM) oy vermelerini umarak vatandaşlıklarına bakılmaksızın binlerce sınır yerleşim bölgesine kimlik kartları dağıttılar. Bu durum, Boko Haram'ın suçlu ve Kamerunlu olmayan üyelerinin kimlik belgeleri almasını kolaylaştırdı (ICG,2016: s.4-5).

Uzak Kuzey'deki camilerde Boko Haram'a bağlanan imamların ilk hutbeleri 2010 yılında gerçekleşirken, ilk bilinen Kamerun'dan militan kazanma olayı 2011'de gerçekleşti. Örneğin, Mahamat Abacar Saley, Goulfey semtindeki camide imam olup, daha sonra sekiz genci Boko Haram'a militan olarak kazandırarak Uzak Kuzey'de Afadé bölgesinde Boko Haram "emiri" oldu. Boko Haram'ın din propagandası yapması, başlangıçta Muhammed Yusuf'un vaazlarına, mezhepten sempati duyan yerel imamların vaazlarına ve Boko Haram militanlarının geçirgen sınırları kullanarak sınırdaki bölgelere yaptığı ziyaretlere dayanıyordu (ICG,2016: s.9).

2012 yılında Nijerya'dan Boko Haram'ın saldırıları başladı ve Uzak Kuzey'de yerel hücreler kuruldu. Yetkililer, Goulfey ve Kousseri sakinleri onlara Boko Haram olduğunu haber verseler bile, bu saldırganların haydut olduğunu sandılar. Aynı zamanda 2012 yılında Boko Haram'ın gönderdiği ve Amchidé, Fotokol ve Kousseri'deki nüfusa dağıtılan broşürlerde barların kapatılmasını ve Şeriat uygulamasının talep edildiğini ve cihadın finanse edilmesine katkıda bulunmamaları durumunda tüccarlar ve nakliye işletmecilerini misillemeyle tehdit etti(ICG,2016: s.9-10).

Nijerya'daki Nijer ve Çad ile bağlantılı sınır köyleri Boko Haram'ın kontrolü altındadır. Bu köyler savunma, eğitim, eylemlerin planlanması ve askeri eğitim maksadıyla kullanıldı. Kuzey Kamerun ise örgütçe ideolojik eğitim, askeri eğitim için güvenli bölge olarak görüldü. Örneğin; Boko Haram lideri Şekau, 20 Temmuz 2012 Kano saldırılarından sonra Ngaoundere köyünde saklanmıştır. Hatta 2011 Abuja Noel saldırılarının planlayıcısı Kabiru Sokoto 2012 Haziran'da Kamerun'un Taraba Eyaletine geçmeye çalışırken yakalanmıştır (AFPC,2012: s.5).

Boko Haram, 2010-2014 yılları arasında Uzak Kuzey'deki lojistik ağının çekirdeğini oluşturdu ve özellikle eski kaçakçılar ve insan tacirlerine, tüccarlara ve kamyonculara büyük miktarda para teklif ederek örgütün lojistikçileri veya tedarikçileri olmasını sağladı. Kousseri, ana lojistik merkezi olarak silah zulaları, döviz ticareti, sahte kimlik belgelerinin üretimi ve propaganda materyalinin basımı gibi işlerde Boko Haram tarafından kullanıldı. Borno'daki Boko Haram kalelerine yakın olan Mayo Sava, 2012 ve 2014 yılları arasında militan kazanmak için ana alan oldu. Boko Haram, Mandara Dağları'nı güvenli bir liman ve yiyecek ve yakıt ikmal koridoru olarak kullandı (ICG,2016: s.10).

En azından 2011'e kadar 3.500 ile 4.000 Kamerunlunun Boko Haram'a savaşçı, manevi rehber ve lojistikçi olarak katıldığı tahmin edilmektedir. 2013 ve 2014 yıllarında militan kazanma süreci hızlanmıştır. Kamerunlu militanların büyük çoğunluğu sosyo ekonomik nedenlerle örgüte katılmaktadır. Boko Haram onlara bir motosiklet ve ilk girişte 300 ila 2.000 dolar arasında değişen para sağlıyor ve ilk aylarda 100 ila 400 dolar arasında maaş ve öldürülen militanın ailesine para vaat ediyor. Ayrıca para vaatleri sosyal olanlarla desteklenmekte, genç erkek militanların evlenmesi için yüzlerce genç kızı kaçırmaktadır (ICG,2016:s.13-14). Kamerun aynı zamanda eğitim alanı olarak ve genç Kamerunluları Boko Haram'ın silah altına alması için kullanılmaktadır. Boko Haram yaşları 15-19 arasında değişen 200 genç Kamerunluyu sadece Şubat 2014 ayında kendine militan olarak devşirmiştir. Bunları Nijerya'ya getirerek eğitmiştir. Bu gençler mali sıkıntılar veya ölüm tehdidi nedeniyle Boko Haram a katılmaktadır (Guitta ve Simcox,2014:s.15).

Şubat 2013'te Boko Haram Kamerun'da 7 kişilik Fransız ailesi kaçırmıştır. Şekau yayınladığı video ile Mali'deki Fransız operasyonuna misilleme yaptığını, hatta Fransa'nın İslam'a savaş açtığını, Boko Haram'ın da bunlara karşı her yerde

savaştığını belirtmiştir. Fransızları kaçırma eylemi Boko Haram'ın Nijerya dışında gerçekleştirdiği ilk büyük eylemdir (Karmon,2014: s.77).

19 Aralık 2013'te Kamerun'dan Nijerya'ya geçen Boko Haram konvoyu, Bama şehrindeki Kur Mohammed Kışlasına saldırı düzenlemiştir. Bu saldırı Maiduguri hava üssü saldırısından bir gün sonra gerçekleşmesi travmayı daha fazla artırmıştır (Karmon,2014: s.78)

Kamerun'da ilk çatışma 2 Mart 2014'te oldu. Saldırıda Kamerunlu bir asker ve altı kişi Fotokol yakınlarındaki Wouri-Maro'da öldürüldü. Nijerya'nın baskısı altında ve sınır boyunca saldırılara maruz kalan Kamerun, Boko Haram'ın silahlarının zulalarını yok etmeye başladı. Boko Haram daha sonra sınır topluluklarına yapılan saldırıları çoğaltarak, halka orduyla işbirliği yapmamaya çağıran broşürler dağıttı. Mayıs 2014'te Çin inşaat şirketinin Waza kampına düzenlenen saldırı, Kamerun'u Boko Haram'a karşı savaş ilan etmeye ve Uzak Kuzey'de takviye olarak BIR'dan 700 askerin konuşlanmasına neden oldu (ICG,2016: s.11). 27 Temmuz 2014'te Boko Haram Kamerun'un kuzeyinde Kalofota şehrine 200 militanla saldırı düzenleyerek Başbakan Yardımcısı Ali'nin ailesi ve eşinin yanı sıra yaşlı bir dini lider ve belediye başkanını kaçırmıştır (Menner, 2014: s.10).Başbakan Yardımcısı Amadou Ali'nin şehir dışında olması kaçırılmasını önlemiştir. Ali Kamerun Hükümeti adına kaçırılan Fransız aile için görüşmelere katılmaktaydı. Başbakan yardımcısının ailesinin kaçırılması nedeniyle Fransız aile için istenen fidyenin Boko Haram'a ödenmesine yol açmıştır. Kamerun Hükümeti, Ali'nin ailesi ve Nisan 2014'te kaçırılan Çin'li işçiler için 5,7 milyon dolarlık bir fidye ödemek zorunda kalmıştır. Fidyeye ek olarak hapishanelerde bulunan Abakar Ali gibi üst düzey kişiler de dâhil olmak üzere 31 terörist serbest bırakılmıştır (Zenn, 2014: s.8; ICG,2016:s.16). 2014 yılının Temmuz ayında, başbakan yardımcısı eşinin, ailesinin ve Kolofata şehrinin belediye başkanının kaçırılması, 3 bin asker daha konuşlandırılmasına yol açtı (ICG,2016: s. 11).

Kamerun, Nijerya, Çad arasındaki 122 km'lik yolu yapan Çinlilere Kamerun'da sık aralıklarla saldıran Boko Haram yolun yapılmasını engellemiş ve 16 Kasım 2014'te 10 Çinli işçiyi daha kaçırmıştır. Bundan dolayı yol yapım işini Kamerun ordusu istihkâm birlikleri üstlenmiştir (Kindzeka,2018).

Boko Haram tarafından hedeflenen yerler mevsimlere göre değişmektedir. Kasım-mayıs kuru mevsimi boyunca, Logone ve Chari bölgesi ve özellikle de Çad

gölü adaları, Fotokol ve Dabanga saldırıların ana hedefi olmuştur. Çünkü nehirler bu dönemde kururken, Haziran-Ekim aylarında yağmur sezonu olmasından dolayı bu dönemde Mayo Sava ve Mayo Tsanaga hedef alındı. Ayrıca yağmur mevsimi, Boko Haram'a Logone ve Chari ile sınırdaki üslerini ve eğitim kamplarını güçlendirmek için fırsat vermektedir (ICG,2016: s. 12).

Ekim 2014'te Boko Haram'a savaş ilan eden ülkeler Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya Fransa'da güvenlik toplantısı gerçekleştirmişlerdir. Kamerun Başkanı Paul Biya, Boko Haram'ı yok edene kadar peşini bırakmayacağına dair ant içmiştir. Boko Haram 2015 Şubatı'ndan itibaren Kamerun'daki eylemlerini artırmaya başlamıştır. Saldırılarını Kamerun, Çad ve Nijer'e kadar genişletmişler. Sınır ötesi insan kaçırma ve güvenlik güçleri kontrol noktalarına saldırı eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Ülkesine ve bölgenin güvenliğine tehdit oluşturduğunu fark eden Kamerun başkanı, Boko Haram ile savaşmak için uluslararası iş birliğinin gerekli olduğunu görmüş, ayrıca küresel tehdit olduğunu ve küresel tepki verilmeli diyerek çağrı yapmıştır. Çad bu çağrıya ilk cevap veren olmuş, binlerce askerini Kamerunlu askerle birleştirmiştir. Çad lideri İdris Deby Boko Haram'ın Kamerun'daki saldırılarının, ticareti engellediği için Çad ekonomisini yıkabileceğini belirtmiştir. Nijer de Afrika Birliği'nin desteklediği 7.500 kişilik kuvvete katılacağını Şubat 2015'te açıklamıştır. Bu katılımla Boko Haram tehdidi altındaki 5 ülke Boko Haram'a karşı birleşmişlerdir. Benin'de bu mücadeleye katılacağına söz vermiştir. Gana Başkanı John Dramani Mahama Boko Haram'ın oluşturduğu tehlikenin ve güvenlik açığının farkında olduklarını, Boko Haramla mücadele için Afrika Birliği'nin himayesinde yeni bir askeri güç oluşturulması tavsiyesinde bulunmuştur. BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ise Afrika Birliği'nin Boko Haram'la mücadele etmek için askeri birlik göndermesini desteklemiştir. Benin, Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya Boko Haram'ın bölgede oluşturduğu tehdidin farkında olduklarında Younde şehrinde güvenlik zirvesi yapmışlardır. Afrika Birliği'nin genişlettiği asker, polis ve sivil personelden oluşan 8.700 kişilik mücadele kuvvetini oluşturmayı kabul etmişlerdir (Tazoacha,2015).

Boko Haram militanları çoğunlukla Nijerya'da saldırılar gerçekleştirse de 2014'ten itibaren Kamerun, Çad ve Nijer'e sınır ötesi saldırılar düzenlemeye başlamışlar, saldırıları gün geçtikçe arttırmıştır. MNJTF - ki Benin de destek sağlamaktadır - bu grubu etkisiz hale getirememiştir. Goodluck Jonathan'ın başkan

olduğu beş yıl boyunca Boko Haram büyüyerek etki alanını genişletmiştir. MNJTF'nin gayretlerine rağmen, Boko Haram asimetrik savaşa devam ederek tüm Çad gölü havzasını tehdit etmeye devam etmiştir (O'Grady,2015).

Boko Haram ile karşı karşıya kalan Kamerun hükümeti, başlangıçta bir inkâr stratejisine başvurdu. İhmalden ve komşusuyla birlikte tarihi gerginlikler yüzünden değil, cihatçı grup tarafından hedef alınmaktan kaçınmak için, 2013 yılına kadar Nijerya'nın iç sorunu olarak algılanan bir olgunun dışında kalmayı tercih etti. Ancak, Boko Haram'ın saldırgan yaklaşımıyla yüz yüze kaldığında, nispeten etkili güvenlik önlemleri aldı. Bu önlemler, BIR tarafından yönetilen Alpha Operasyonu ve Operasyon Emergence 4 etrafında yapılandırılmıştır. BIR-Alpha, Boko Haram'a karşı savaşmak için BIR genel personelinin kurduğu bir güçtür. Birlikleri, BIR'ların beş kara biriminden alınır ve bir yıl boyunca Alfa'ya gönderilir. BIR-Alpha, Maroua'da bulunan BIR'nin ilk kara biriminden farklıdır. Kamerun dört askeri bölgeye (RMIA) ayrılmıştır ve RMIA4 Uzak Kuzey'in idari bölgesine karşılık gelmektedir."Emergence" kavramı 2001'e kadar uzanıyor, ancak Boko Haram'a karşı koymak için devreye alındı. Kamerun ve Çad silahlı kuvvetleri tarafından 2015 yılında gerçekleştirilen iki taraflı Operasyon Logonu da ilave edildi. Ekim 2015'te Çokuluslu Ortak Görev Gücü'nün (MNJTF) Kamerun sektörünün konuşlandırılması bu güvenlik yanıtının son bileşenini oluşturdu. Kamerun'un güvenlik yanıtı, askerlerin hayatında çok pahalıya mal olan eksikliklerden kaynaklanıyordu: eski ya da güvenilmez teçhizat eksikliği (uygunsuz kurşun geçirmez yelekler, çalışmayan silahlar, gece görüş gözlüğü eksikliği). Personel sıkıntısı ve ordunun zayıf operasyonel kapasitesi, Emergence 4'teki asker rotasyonu için büyük zorluklara neden oldu.2014 ve 2015 yıllarında askerler bazen Mabass, Ldamang ve Tourou gibi ileri üslerde rotasyon yapmadan dokuz ay kaldılar. Komuta yapısında da sorunlar vardı. İlk başta, EMERGENCE 4 ve BIR-Alpha arasında çok az işbirliği gerçekleşmiştir (ICG, 2016:s.22).

Kamerun, kaybolan zemini oldukça etkili bir şekilde telafi etmeyi başardı. 2013 ve 2014 yıllarında sınır bölgesine küçük takviyeler gönderilmiştir: Haziran 2014'te 700 ekstra asker ve Ağustos'ta 2.000 kişi görevlendirildi. 2014 yılında BİR-Alpha kuruldu ve aynı zamanda daha sonra 4. Gelişme Operasyonu olan Operasyonel Gelişim 3 de devreye alındı. Ağustos 2014'te hükümet ordunun yapısını yeniden düzenleyerek, dördüncü askeri bölge olan Uzak Kuzey'i ve dördüncü

jandarma garnizonunu (RG4) kurdu. Görevdeki generaller orijinal olarak bölgeden gelen albaylar ile değiştirildi, özel olarak Kousseri'de bir jandarma birimi oluşturuldu, çeşitli motorlu piyade tugayları seferber edildi ve 41. motorlu piyade tugayının merkezi Maroua'dan Kousseri'ye transfer edildi. Ordu ekipmanı da geliştirildi ve Emergence 4 ve BIR-Alpha arasındaki işbirliği belirgin şekilde iyileşti. Ordu, ilaçların ve gıdaların dağıtımı, sağlık kontrolleri ve yerel yollarda çalışma gibi nüfusları destekleyen çok sayıda girişim başlattı. İstihbarat, kısmen taktik uçakların ve Cessna gözetleme uçağının satın alınması ve Nijeryalı meslektaşlarla işbirliğinin artması sayesinde gelişti. Dronlar ve gözetim malzemesi İsrail'den, ABD'den zırhlı araçlar, Çin, Rusya, Güney Afrika ve ABD'den helikopterler ve savaş uçakları alınarak askeri kapasite güçlendirildi (ICG, 2016:s.23).

2015 yılında Boko Haram tehdidi ile karşı karşıya kalan Çad Havzası (Nijerya, Kamerun, Çad, Nijer) ve Benin, beş ülkeden 8 bin 700 askerli çok uluslu kuvvet kurdu. Krizin başlangıcında, Kamerun ikili veya alt bölgesel girişimlere karşı ihtiyatlıydı ve 2012 yılında Nijerya'ya sınır ötesi sıcak takip hakları vermedi. Bununla birlikte, bu durum 2013'te Amchidé ve Fotokol'de iki kez müdahale etmesini engellemedi. Çatışmalar arttıkça Kamerun, 2014 yılında Nijerya'dan sıcak takip hakları talep etti ve Çad ile işbirliği içinde Ocak 2015'te Operasyon Logone'u başlattı. Gerçekten de Kamerunlu askerler genellikle Nijerya'da Gambaru ve Banki'ye kadar Boko Haram noktalarını Kamerun bölgesinden 2014 ve 2015'te bombaladılar. Nijerya ile işbirliği, Muhammadu Buhari'nin Mayıs 2015'te Nijerya'da iktidara gelmesinden bu yana önemli ölçüde iyileşti. İki ordu, koordineli operasyonlar gerçekleştirip düzenli olarak istihbarat değişimi yapıyor (ICG,2016: s. 27).

Uzak Kuzey bölgesinde ordu gücünün yedide biri olan yaklaşık 8 bin 500 asker bulunuyor. Yine de bazı açılardan askeri tepki eksik kalmaktadır. Asker sayısının yetersiz olmasından dolayı; EMERGENCE 4 kuvvetinin asker rotasyonunda sorunlar yaşanmaktadır. Bazı EMERGENCE 4 asker terfileri etkin bir şekilde donmuş görüyorlar. Çünkü gerekli eğitim kurslarına katılmakta serbest değiller, ancak Yaoundé'de kalan diğer askerler bu kurslara katıldıklarından dolayı terfi ediyorlardı. Bu durum askerler arasında hoşnutsuzluk oluşturmaktadır. MNJTF'nin kurulmasından bu yana, Alpha ve Emergence 4, Nijerya'da Nijerya birlikleriyle işbirliği içinde Boko Haram'a karşı operasyonlarını resmi olarak yürütebilmişlerdir.

Nijerya'daki BIR Alpha operasyonları "ARROW" adı altındadır ve Emergence 4'ünkiler "Tentacules" olarak adlandırılmaktadır. Boko Haram'ın Kamerun'daki ilk saldırılarının, özellikle de Maroua'daki saldırılarının yarattığı şok neticesinde Temmuz 2015'ten beri Kamerun hükümeti bazı tedbirler aldı. Tam yüz peçe (burka) üzerindeki yasaklar, halka açık toplantıların yasaklanması, motosiklet kullanımının yasaklanması, camilerin izlenmesi veya kapatılması, radikal imamların tutuklanması, istihbarat görevleri için polis ve jandarmanın güçlendirilmesi gibi yeni idari ve güvenlik önlemlerinin alınmasına yol açtı (ICG,2016: s. 24).

Başlangıçta bütünleşmiş bir güç olarak tasarlanan MNJTF aslında eşgüdümlü bir güçtür. Örneğin Kamerunlu birliği tamamen Kamerunlu askerlerden oluşuyor ve Kamerun savunma bakanlığı fon ve lojistikten tamamen sorumlu olmaktadır. Kamerun sektörünün komutanı emirlerini N'Djamena'da MNJTF'nin bölgesel komutanından alır, ancak Sektör 1'in günlük yönetimi sırasında, kendi milli komutanından emir almaktadır. MNJTF'nin BIR-Alpha ve Emergence 4 üzerinde bir otoritesi yoktur, fakat bu iki güç, Nijerya'da ortak operasyonlar yürüten MNJTF kontenjanıyla işbirliği yapmaktadır (ICG,2016: s. 28).

Kamerun sınır topluluklarını korumak için oluşturulan ve orduya yardım eden kendi savunma kuvvetlerinin kabiliyetlerini arttırmaya çalışmaktadır. Kamerun'da Mora kentinde Boko Haram'ın intihar saldırılarına karşı böyle bir milis kuvvet oluşturulmuştur. Destek sağlamak için motorsiklet, bisiklet, metal dedektörleri ve finansal destek devlet tarafından verilmiştir. Devlet yetkililerine göre bu gruplar insan hayatının kurtarılmasında, bölgeyi bilmelerinden dolayı istihbarat yapabileceklerini ve orduya istihbarat sağlayacaklarını düşünmektedir (Kindzeka, 2017).

Boko Haram Ocak 2015'te Kamerun'un Torou bölgesinde iki köyü basarak çoğu kadın ve çocuk olmak üzere 80 kişiyi kaçırmıştır. Bu olay sebebiyle Kamerun Hükümeti Nijerya'yı Boko Haram'a karşı mücadelede etkisiz kalmakla suçlamıştır (BBC, 2015e).

Boko Haram Kamerun'un Nijerya sınırındaki Fotokol kasabasına Ocak 2015'te saldırı düzenleyerek en az 81 kişiyi öldürmüştür. Militanlar camilere ve evlere saldırarak ateşe vermişlerdir. Saldırıda Fotokol kasabasında bulunan 13 Çad askerini de öldürmüşlerdir (BBC,2015f).

Boko Haram lideri 2015 başında Youtube'da yayınlanan videosu ile Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun'da Boko Haram'a karşı mücadele eden uluslararası güvenlik güçlerini tehdit ederek ittifaklarının işe yaramayacağını kendilerine karşılama hazırladıklarını belirtmiştir. Boko Haram Nijer'in güney doğusunda bulunan sınır kasabası Diffa'daki ceza evini 9 Şubat 2015'te basmıştır (BBC,2015g).

Temmuz 2015'ten bu yana, görünüşte zayıflamış olan ya da cephe saldırıları başlatma kapasitesini yitirmiş olan Boko Haram, ordu noktalarına karşı pusu ve küçük saldırıları yapmaya başladı. Ordu ya da hükümetle işbirliği yapanlara karşı baskınlar ve misilleme maksatlı yağmalamalar gerçekleştirdi. Ayrıca intihar saldırılarını da arttırdı (ICG,2016: s. 10-11).

Ordu, kayıplara rağmen savaşta büyük kazanan oldu. 1990'larda demokrasi hareketini ve Şubat 2008'deki huzursuzluğu bastırmak için orduyu daha önce suçlamış olan pek çok Kamerunlunun desteğini kazanmış ve ilk defa etkinliği ve yararı konusunda kanıtlar görmüştür. Ordunun güvenilirliği, Kamerunlularla işbirliğine dayanan uluslararası ortakların gözünde de artırıldı (ICG,2016:s.19).

2002'deki Boko Haram isyanın başlangıcından bu yana, Kuzey Kamerun, Boko Haram için saldırı, geri çekilme ve militan kazanımı için çok önemli bir bölge olmuştur. Dahası, 2013'ten bu yana, uzak kuzey bölgesi, şüpheli Boko Haram askerlerinin ve yabancı uyrukluların kaçırılmasının çarpışma ve tutuklamalarına sahne olarak genişlemiştir. Fransa'nın bu rehinelerin bir kısmının serbest bırakılmasıyla ilgili olarak gruba fidyeleri ödediği, muhtemelen grubun kapasitesini güçlendirdiği çeşitli söylentiler gelişti. 2014'ün başlarında Kamerun'daki Boko Haram sızması, sınır boyunca güvenliğin artırılması için ekstra askeri birliklerin kurulmasıyla sonuçlandı. Ancak Kamerun ile Nijerya arasındaki askeri işbirliğinin, diğer şeylerin yanı sıra, Bankassi yarımadasının petrol üreten sınır bölgesi üzerindeki gerginliği de engellenmiştir (Cold-Ravnkilde ve Plambech,2015: s.56).

Boko Haram terör örgütünün Kamerun ekonomisine etkisi şiddetlidir. Bu sebeple Kamerun mücadeleye katılmıştır. Nijerya'nın kuzey doğusu, ünlü Yankari av rezervine ve Boko Haram'ın isyanından önce dünyanın farklı yerlerinden turistleri ve yatırımcıları çekmek için kullanılan Mambila Platosu'na ev sahipliği yapıyor. Bu turist merkezleri saldırıya uğrama korkusu nedeniyle büyük ölçüde turist kaybettiler. Kamerun'da Boko Haram, Kamerun'un en büyük oyun alanı olan Waza Ulusal Parkı'na gelen ziyaretçilerin azalmasına neden oldu (Oluwadere,2016: s.49).

Kamerun'da Boko Haram sığırları çalarak ve onları Uzak Kuzey ve Nijerya pazarlarında satarak para topladı. 2013'ten bu yana teröristler, 3,4 milyon dolar değerinde en az 12.000 büyükbaş hayvan ve Uzak Kuzey'de binlerce koyun ve keçi çaldı. Aynı zamanda yerel tüccarlardan ve Nijerya'ya giden yollarda çalışanlardan haraçlar alındı. Son olarak, Blamas (bölge şefleri) ve lawans (ikinci rütbeli şefler), tüccarlar ve ulaştırma operatörleri, kaçakçılar ve eski otoban haydutları ile ittifaklar kurarak Uzak Kuzey'de kendisini yerleştirmeyi başardı. 2014 ila Haziran 2016 arasında 90'dan fazla sığır hırsızlığı meydana geldi. Tek bir inek bölgede ortalama 332 dolara satılıyor. Boko Haram ise çaldığı sığırları 249 dolara sattı. (ICG, 2016:s.17).

Kamerun'un Douala'dan sonra petrolle ilgili olmayan faaliyetlerden ikinci en büyük gümrük gelirleri kaynağı olan Kousseri şehri ve şu anda kapalı olan Limani, Fotokol, Blamé, Blangoua ve Dabanga gibi önemli gümrük noktaları Boko Haram'dan ciddi şekilde etkilendi. Çatışma ve bunun sonuçları - okulların, hastanelerin, idari binaların ve bazen tüm köylerin yok edilmesi, sığırların çalınması ve turizme acımasızca durdurulması - Kamerun'un GSYİH'sinin yüzde 5'ine tekabül eden yerel ekonomiyi felç etti. Ulusal seviyedeki etkisinin dolaylı ekonomik maliyetleri içerecek şekilde yılda 740 milyon dolar olduğu 2014'ten bu yana ise 2,2 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir (ICG, 2016:s.20).

Şu anda Kamerun, 155.000'den fazla ülke içinde yerlerinden edilmiş insana ve Boko Haram etkisiyle 73.000 Nijeryalı mülteciye ev sahipliği yapıyor. Yerlerinden edilmiş insanların gelişi, çoğunlukla yardıma muhtaç ev sahibi ailelerde gerginlik yarattı. 2014 ve 2015 yıllarında Kamerun 40.000'den fazla Nijeryalı mülteciyi, çoğunluğunu zorla ve uluslararası hukukun gerekliliklerini yerine getiremeyen koşullarda ülkeden kovdu. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği(BMMYK); Kamerun, BMMYK ve Nijerya arasında mültecilerin gönüllü geri dönüşünü kolaylaştırmak için üç taraflı bir anlaşma hazırladı fakat hala imzalanmadı, ancak zorunlu geri dönüşler 2016'dan beri durdu (ICG, 2016:s.21).

2015'in başlarında Fransa Kamerun'un Boko Haram'a karşı operasyonlarını koordine etmesine yardım etmek için Barkhane'den iki askeri danışman gönderdi. Fransa Savunma Bakanlığı Direktörü Amiral Gillier, Nisan 2014'te yaptığı açıklamada, "Kamerun işbirliğimizin en gelişmiş, en yoğun olduğu üç ülkeden biri" olduğunu söyledi. Fransa, özellikle yeni teçhizat sağlama konusunda silahlı

kuvvetlerinin tüm parçalarını modernize etmek için 2006'dan beri Kamerun'la birlikte çalışmıştır. Fransa Kamerun'a yardım eden tek ülke değildir. ABD, İsrail ve Çin'den gelen askeri yardım almaktadır. Rusya topçu ve ulaştırma sistemleri sağlamaya söz verdi ve Almanya Kamerun ordusuna başka askeri araçlar tedarik etti. Devam etmekte olan bu askeri işbirliğinin tamamı, Kamerun'un Boko Haram'a karşı operasyonel bir ordu kurma yeteneğine katkıda bulundu (Griffin,2015: s.19).

Kamerun silahlı kuvvetleri, her ikisi de farklı komuta zincirlerine sahip olan düzenli bir ordu ve Bataillons d'Intervention Rapide'den (BIR) oluşuyor. BIR, Başkan Biya'ya doğrudan bağlıdır. Kamerun kuvvetlerinin genel gücü 12,500 askerdir. Kamerun'da kalıcı bir Fransız üssü yok, ancak Fransız güçleri Douala'daki lojistik birimi ile sürekli bir mevcudiyete sahiptir (Griffin,2015: s.19-20).

ABD, Kamerun'un Boko Haram'a karşı savaşmasına destek ve istihbarat sağlamak maksadıyla 300 asker ve İnsansız Hava Aracı(İHA) filosu gönderecektir. 12 Ekim 2015'te Obama yönetimi 90 kişilik ilk grubu Kamerun'a göndermiştir. Kamerun Devlet Başkanı Paul Biya'nın daveti üzerine ABD asker konuşlandırmıştır. Askerler kendilerini korumak maksadıyla silah taşıyacak, silahlı çatışmalara iştirak etmeyeceklerdir. İHA'lar ise istihbarat maksatlı kullanılacak silah taşımayacaklardır. Afrikalı partnerlerinin sınır güvenliğini sağlamak ve sınırdaki illegal geçişleri ve şiddet olaylarını keşfetmek maksadıyla gönderilen İHA'lar keşif uçuşlarını bölgenin istikrarını ve güvenliğini arttırmak için gerçekleştirecektir. Askeri birlik ise Kamerun'un başkenti yakınlarındaki Garua kentine konuşlanacaktır. Ayrıca ABD, Elül 2014'te Çad Gölü Havzası ülkelerine 45 milyon dolar yardım yapacağının sözünü vermiştir (O'Grady, 2015).

3.3. NİJER SİYASETİNE ETKİLERİ

Asıl Boko Haram tehdidinin Nijerya'da olduğunu sandıklarından Nijer yetkilileri başlangıçta Boko Haram tehdidine karşı herhangi bir önlem almamışlar sadece örgütün hareketlerini gözetim altında tutmuşlardır. Onlar aslında sorunun bir Nijeryalı olduğuna inanıyorlardı. Bu tavır, tehdidin daha da arttığı 2014 yılında değişti. Boko Haram'ın yüzlerce genç Nijerliyi militan olarak kazanması sonucunda Nijer sınırına doğru topraklarını ve etkisini genişletmiştir (ICG,2017a: s.i).

Boko Haram'ın Nijer'de gelişmeye başlaması 2009 yılına kadar gitmektedir. 2009 yılında liderleri Muhammed Yusuf'un tutuklanarak gözaltında öldürülmesinden sonra militanlar Boko Haram'dan uzaklaşmak yerine, yeni liderleri Abubakar Shekau'nun şiddet stratejisi olarak Nijeryalı ve Nijerli üyelerin bazıları Nijer'e sığındı. Örneğin, yaklaşık yirmi militan 2009 yılında Maïné Soroa'ya (Nijer) geri döndüler. Onlar zamanla artarak Nijer'de yüz üyeye sahip olan bir hücrenin temelini oluşturdular(ICG,2017a:s.6). Bu hücre zamanla gelişerek ülkede Boko Haram tehdidinin oluşmasına neden olmuştur.

Şekil 6 Nijer Haritası (ICG,2017a:s.25).

Nijerya'daki Nijer ve Çad ile bağlantılı sınır köyleri Boko Haram'ın kontrolü altındadır. Bu köyler Boko Haram tarafından savunma, eylemlerin planlanması ve askeri eğitim maksadıyla kullanılmaktadır. 2012 yılında yakalanan Nijerya Göç İdaresi'nde çalışan bir işçi ifadesinde Boko Haram üyesi olduğunu, kendisi ve Boko Haram üyesi olan 15 güvenlik görevlisinin intihar saldırıları ve diğer eylemler konusunda Nijer'de eğitim aldıklarını itiraf etmiştir. Nijer çölleri Boko Haram'a mükemmel eğitim alanı ve gizlenme bölgesi imkânları sunmaktadır. Kuzey Kamerun

ise örgütçe ideolojik ve askeri eğitim için güvenli bölge olarak görülmektedir. Örneğin; Boko Haram lideri Şekau 20 Temmuz 2012 Kano saldırılarından sonra Ngaoundere köyünde saklanmıştır (Aliyu vd.,2015: s.308; AFPC,2012:s.5).

Nijer otoriteleri Diffa şehrinde EYP ve el bombaları ile 15 Boko Haram şüphelisini Şubat 2012'de yakalamıştır. Mayıs 2013'te Boko Haram militanları arkadaşlarını kurtarmak için Nijer Başkenti Niamey yakınlarındaki cezaevine Nijer ve Nijerya'lı militanlarıyla saldırı düzenlemiştir. Ekim 2012'de Nijerya ve Nijer silah kaçakçılığı ve militan geçişinin önlenmesi maksadıyla müşterek sınır devriyelerinin kurulması konusunda anlaşmaya varmışlardır (Karmon,2014: s.78).

Nijer Kamerun'la birlikte Boko Haram ile mücadelenin içine çekilmiştir. Nijer 2014'ün ortalarından itibaren Boko Haram'ın sınırları içindeki saldırılarına maruz kalmıştır. Boko Haram Diffa'da sığınak aramasından dolayı bu bölgede saldırılara girişmiştir. Nijer, Boko Haramla uğraşırken bir taraftan da hükümet kontrolünün olmadığı ve cihatçılar için güvenli bölge olan Libya ile uzun sınırlara sahiptir. Doğuda ise Tuareg isyancılarının ve İslamcı militanların aktif olarak eylemlerde bulunmasından dolayı güvensiz hale gelmiş Mali gibi bir ülkeye sınır komşusudur. Bu durum Nijer'i cihatçılar için eylem alanı haline getirmektedir. 2013'te cihatçılar Kuzey Nijer'de askeri kışlaya ve madene saldırı düzenlemiştir. Dünyanın en fakir ülkelerinden birisi olan Nijer, Fransa ve ABD ile güvenlik konusunda sıkı bir işbirliği içindedir (Perouse de Montclos, 2014b: s.26).

Boko Haram'ın yarattığı tehlike ve tehditten Nijerya'nın komşularından en çok etkilenen ülke Nijer olmuştur. Bazı ölçütlere göre Nijer dünyanın en fakir ülkelerinden biridir. Denize kıyısı olmayan ve topraklarının %80'ni çöllerin oluşturduğu, tarımsal üretimi kendi kendisini beslemeye yetmeyen ama nüfusu hızla artan bir ülkedir. Yinelenen yiyecek krizlerinin yanı sıra, civarında gerçekleşen bölgesel krizler, Boko Haram gibi örgütlerin yarattığı tehditler sonucunda binlerce sığınmacı ülkeye gelmektedir. Bu sebeplerle tekrarlayan yiyecek krizlerinde insani yardımın zorlaşmasına neden olmakta, insani yardıma muhtaç insan sayısının artmasına neden olmaktadır. Boko Haram Nijer'le yapılan sınır ticaretini de negatif yönde etkilemiştir. Boko Haram'ın kalesi Maiduguri şehrine yakın olan Nijer sınır şehri Diffa, Boko Haram'dan en fazla etkilenen şehir olmuştur. Maiduguri ticaret merkezi olması sebebiyle Boko Haram etkisiyle sınır ticareti etkilenmiş, bölgesel hayvan ticaretini ve bölge insanlarının hayatını olumsuz yönde etkilemiştir. Diffa'nın

yanında diğer sınır şehri olan Potiskum, sığır ve diğer eşya ticaretinden en fazla etkilenen şehir olmuştur. İnsanlar Boko Haram sebebiyle sadece hayvanlarını kaybetmemiş hatta evlerini kaybetmişlerdir. Nijer'in Diffa bölgesi çok sayıda mülteciye ev sahipliği yapmıştır. 2014 ortasına kadar 50.000 Nijerya'lı mülteci, 2015 Şubat'ına kadar da 100.000'den fazla mültecinin akınına uğramıştır. Diffa'nın yerleşik nüfusunun 590.000 olduğu tahmin edilmektedir. Eylül 2016'da, Diffa bölgesinde yaklaşık 118.000'i aşkın Nijeryalı mülteci de dâhil olmak üzere yerinden edilmiş 300.000'den fazla insan vardır. Nüfusun yarısının da yiyecek kıtlığıyla karşı karşıya olduğu düşünülürse Diffa bölgesinin karşılaştığı bu sorunun küçük olmadığı görülebilir. Kendisini bile beslemekte zorluk çeken bir ülke için göçün gıda güvenliğini negatif yönde etkilediği ortadadır. Göç yiyecek kıtlığını daha da derinleştirmektedir. Nijer otoriteleri Diffa'nın sadece insani acil durum içinde değil, aynı zamanda Nijer Devleti ile Boko Haram arasında savaş olmasından endişelenmektedirler. Bu korku 2012 başında gerçek oldu. 2012 yılında otoriteler Boko Haram şüphelileri yakalarken, 2014 yılında BBC'ye yaptığı bir röportajda Diffa bölgesindeki bir genç; gençlerin Boko Haram'a istihbarat ve safında savaşmak için para aldığını söylemiştir. Ciddi kuraklık sebebiyle geçim kaynakları azalmış olan, Nijerli çiftçileri ve çobanları Boko Haram silah altına almaktadır. BBC'nin gerçekleştirdiği röportaja göre Nijerlilere Boko Haram'a katılmaları için 3.000 ABD doları para ödemektedir. Şubat 2014'te Nijer otoriteleri Boko Haram'ın hava savunma eğitim kamplarını tespit etmişlerdir (Menner, 2014: s.11; ICG,2017a: s.15).

Diffa bölgesinde bulunan sınır kasabası Bosso'ya Şubat 2015'te saldırı yapan Boko Haram'a karşı savaşmak için Nijer askerleri Çad askerlerine katılmıştır. Bosso saldırısı, Boko Haram'ın Nijer'e yaptığı ilk saldırıdır. Bosso saldırısını Diffa'ya yapılanı intihar bombalaması takip etmiştir. Diffa saldırısı insani krizi daha da derinleştirmiş, saldırıdan korkmuş olan yerleşimciler batıya göç etmişlerdir. Şiddet "sınır tanımayan doktorlar" gibi STK'ların bölgeden çekilmesine yol açmış, bu durum insani yardım kuruluşlarının bu bölgeye ulaşmasını etkilemiştir. Nijer Devleti yiyecek kıtlığını çözmek için yiyecek güvenliğini öncelikleri arasına almış, "Nijer'i Nijer'liler besliyor" adlı inisiyatif geliştirerek tarımsal kalkınma projeleri oluşturarak tohum ve teçhizat yardımı yapmıştır. 3,22 milyar dolar olan 2015 bütçesiyle Nijer Hükümeti yiyecek güvenliğini hedefi haline getirmiş fakat açlık probleminin çok yaygın ve sert olan durumunu çözememiştir. Nijerya Hükümeti yiyecek kıtlığını

çözmek için uluslararası yardım aramaktadır. BM İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi (OCHA) 2015 Nijer Stratejik Yardım Planı için BM'den istediği 76 milyon dolardan sadece 60,9 milyon doları elde edebilmiştir. Mülteci krizi açlık problemi ile birleşince Nijer'de iltica etmiş Nijeryalılar evlerine ulaşmakta zorluk çekmekte ve gelecek belirsizliği ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Nijerya'da, Nijer ve Çad ordusunun Boko Haram'a karşı zafer kazanarak köyleri ve şehirleri Boko Haram'dan temizlemişlerdir fakat temizlenen yerlere halkın dönmesine kadar geçen sürede buralarda Nijerya ordusunun varlığını sürdürememesi, şehirlerin, kasabaların yeniden Boko Haram tarafından işgaline yol açmakta; bu nedenle ordunun tekrar mücadele etmesine gerek duyulmaktadır. Bazen de yerleşim yerlerine dönen halk Boko Haram'ın bu bölgeleri işgal etmesinden dolayı kendilerini Boko Haram'ın kucağında bulmaktadırlar. Bu sebeplerle, bölgede ana kazanç kaynağı olan hayvan yetiştiriciliğinin normale dönmesi ve yiyecek kıtlığının bitmesi zor görülmektedir (Thurston, 2015b).

Terörle Mücadele konusunda İstihbarat toplama ve paylaşımı maksatlı Bölgesel işbirliği inisiyatiflerinin sonuçları genellikle umut verici değildir. Nijer Dışişleri Bakanı'nın Ocak 2012'de yaptığı konuşmada Boko Haram ile AQIM arasındaki bağın, Boko Haram ile birleştirilmiş bir kuvvet olarak mücadeleyi gerektirdiğinin altını çizmiştir. Bu konuşmayı Çad'da yapılan ve katılan her ülkenin Boko Haram'la mücadele için 1.000 asker vermeyi vaat ettiği toplantıdan sonra yapmasına rağmen vaat sahibi hiçbir ülke asker göndermemiştir (Guitta ve Simcox,2014:s.14-15).

Nijer 2014 yılında Boko Haram ile mücadele etmeye karar verdi. Bunun için iki sebep vardı. Birincisi; Çokuluslu Ortak Görev Gücü (MNJTF) gibi bölgesel bir askeri gücün kurulması yönünde bölge ülkelerinin etkisidir. Bölgesel askeri seçenek olan MNJTF 2012 yılında Çad Gölü Havzası Komisyonu (LCBC) tarafından yeniden canlandırıldı. Nijer, ABD, Fransa ve Afrika Birliği (AU) gibi önemli uluslararası aktörler tarafından 2014 yılında desteklendi. 1964 yılında Çad Gölü (Nijer, Nijerya, Çad ve Kamerun) ülkeleri tarafından kurulan LCBC'nin ana görevi gölün ve havzasının sürdürülebilir ve adil yönetimidir. Daha sonra LCBC bir güvenlik bileşeni kuruldu ve 1998'de sınır ötesi suçla başa çıkmak için ve daha yakın zamanlarda Boko Haram ile mücadele etmek için ortak çok uluslu güç (MNJTF) oluşturuldu. Artan Boko Haram tehdidi, Nijer'in askeri katılımındaki diğer temel faktördür. 2014

yılında, Boko Haram kuzey Nijerya'da geniş bir alanı ele geçirdi ve böylece komşu ülkelere doğrudan bir tehdit oluşturmaya başladı. Üstelik 21 Ocak 2015 tarihli bir videoda Shekau, Çad, Kamerun ve Nijer başkanlarını tehdit etti ve radikal İslamcıların Paris'teki Charlie Hebdo'ya saldırması sonrasında Fransız cumhurbaşkanına teröre karşı destek sunmalarını eleştirdi. Boko Haram, 2014'te Diffa bölgesinde militan kazanma sürecini hızlandırdı. Komadougou Nehri boyunca, çoğu Kanurili yüzlerce genç erkek ve kadın, örgütün başarıları ve kolay para kazanma olasılıkları sebebiyle örgüte katıldı. Tahminlere göre, yüzlerce insan bu dönemde Nijer'i terk ederek Boko Haram'a katıldı. Haziran 2014'te ordu, Nijerya sınırındaki askeri konumunu güçlendirmek ve istihbarat toplamak için Ngaa (Kanuri'de kalkan anlamına geliyor) kod adlı bir savunma operasyonu başlattı (ICG,2017a: s.9).

Diffa bölgesi hem Boko Haram saldırıları hem de karşı isyanlardan etkilenmeye başlayınca Nijer yetkilileri tarafından alınan önlemler, Şubat 2015'te ticari faaliyetlerin bazılarının yasaklanması ve olağanüstü hal ilanı olmuştur (ICG, 2017a: s.i).

Boko Haram'a karşı verilen mücadele iç güvenlik ve savunma konusunda ciddi harcamalar gerektirmektedir. Mayıs 2016'daki Abuja konferansında Cumhurbaşkanı İssoufou, Boko Haram'a karşı operasyonların kamu maliyesine ağır bir yük getirdiğini vurguladı: "*Nijer askeri harcamalarını 2010'dan bu yana on beş kat arttırmak zorunda kaldı. Şu anda Nijer GSYİH'nın yüzde 10'undan fazlasını savunma ve güvenlik harcamalarına ayırmıştır*." (ICG, 2017a: s.11).

Ulusal toprakları korumak için görevlendirilen askerlerin primlerini ödemek zorunda olan hükümet, diğer sektörlerde devlet memurlarına ödeme yapmakta zorlanıyor.2016 yılında kaynak eksikliği ve maaş borçlarını protesto için eğitim ve yargı sektörleri greve gitti. Nijer'in Boko Haram'a karşı mücadeleye katılımı da yargı sistemine büyük baskı ve iş yükü oluşturdu. Boko Haram ile olan bağları nedeniyle tutulanların sayısı 2014'ün sonundan yaklaşık 100 iken 2016'da 1200'den fazla, 2017 başında ise 1.700'e çıktı. Dava sayısında yaşanan bu patlama ve mali ve insan kaynakları eksikliğiyle karşı karşıya kalan adalet yetkilileri soruşturmaları sonuçlandırmakta zorluk çekmektedir. Gözaltındaki kişilerin büyük çoğunluğu, bilgi verenler tarafından sağlanan bilgilere dayanılarak tutuklanmıştır ve dosyalar genellikle zayıf veya boştur. Bazı adalet ve güvenlik yetkilileri, gözaltındakilerin

çoğunun örgütle yalnızca zayıf bağlantılara sahip olduğunu iddia ediyorlar (ICG, 2017a: s.12).

Nijer'in terörle mücadele yasası, iki yıla kadar önleyici gözaltı süresinin uzatılmasına izin vermektedir. Az sayıdaki radikal cihatçı militanların ve yüzlerce yanlış tutuklanan insanın karışımının bir arada hapishane aynı koğuşta tutulması sonucunda yanlış tutuklananlarının radikalleşmesine yol açabileceği konusunda bazı endişeler vardır. Bunun farkına varan hapishane otoriteleri, diğerlerine fikirlerini empoze etmeye çalışan radikalleri tespit ederek ayırmaktadırlar. Bu tecrit politikası, büyük ve artan sayıda tutukluya bakılmaksızın yetersiz kalmaktadır (ICG, 2017a: s.13).

İçişleri Bakanı Bazoum Mohamed, 27 Aralık 2016 tarihinde Diffa'ya yaptığı ziyarette eski Boko Haram savaşçıları için af ve yeniden entegrasyon programını açıkladı. İyi tasarlanmış ve finanse edilen affedici ve yeniden entegrasyon politikası, isyancıların taarruzunu ve silahsızlanma dalgasını teşvik edebilir ve yaraları kalıcı olarak iyileştirmeye yardımcı olabilir (ICG, 2017a: s.13).

Politikacılar ve ordu arasındaki karmaşık ve bazen çatışmaya dayanan ilişkiler, Boko Haram'la mücadeleye bazen ket vurmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçiminden birkaç hafta önce Aralık 2015'te bir darbe düzenlemekle suçlanan üst düzey subayların tutuklanması tekrarlanan gerginlikleri gözler önüne serdi. Hükümet kaynakların artan bir oranını savunma ve güvenlik güçlerine tahsis etmesine rağmen ordu, özellikle Diffa bölgesindeki çabalara tahsis edilen fonların yetersiz yönetildiği iddia etmektedir. Bu iddialar sebebiyle, Başkan Issoufou'nun yeniden seçilmesinden kısa bir süre sonra eski savunma Bakanı görevden alınmıştır. Bu durum özellikle de Boko Haram'a karşı mücadelenin ön cephesindekiler arasında kızgınlık ve hayal kırıklığı yaratmaktadır (ICG, 2017a: s.13).

Ordunun 2016 başındaki Bosso'daki yenilgisinin sonucunda, askerin krizi iyi yönetemediği, komutanların görevleri yapmakta yetersiz kaldığı ve hükümet fonlarının kötüye kullanıldığı suçlamalarına ve orduda hoşnutsuzluğa yol açmıştır. Üslerini ve askeri hiyerarşiyi Boko Haram'ın Bosso saldırısı sırasında başarısız ve yetersiz olduğunu açıkça dile getiren birkaç düzine subay ve asker ordudan atılmıştır. Nijer ordusu, Bosso'ya yapılan saldırıdan bu yana Diffa bölgesindeki konumunu güçlendirdi. Ancak Ekim ve Kasım 2016'da Mali'den gelen terörist gruplara atfedilen saldırılar, askerlerin kuzey batıya doğru yeniden yerleştirilmesini gerektirdi. Nijer

sınırlarında karşılaştığı tüm tehditlerle mücadele etmekte zorlanmaktadır (ICG, 2017a, s.13).

Boko Haram'ın Nijer'de etkili olamamasının diğer bir nedeni ise; sınırdaki Komadougou-Yobe Nehri'nin yağmur mevsiminde taşması ve sadece iki köprünün geçiş için kullanılması Boko Haram'ın geçişlerini zorlaştırmaktadır. Nijer ordusu iyi eğitimli olmasından dolayı, Nijerya ordusunun yaptığı gibi Boko Haram saldırıları sonucunda karakol noktalarını terk etmeyip sivilleri korumaktadır. Örneğin, Chetima Wengon'da Boko Haram saldırıları sonucu evlerine geri dönenlere yardım etmek ve güvenliği sağlamak maksadıyla Mayıs 2014'te askeri kamp kurmuştur (Perouse de Montclos, 2014b: s.27).

Nijer Boko Haram'ı güney sınırında tutmayı becerebilmiştir. Bu başarı Nijerya gibi federal devlet olmamasından ve merkezi hükümete sahip olması ve Nijerya'nın onda biri nüfusa sahip olması, Nijerya gibi mücadeleyi devlet, eyalet ve yerel yönetimler bazında koordine etmesi gerekmediğinden hızlı müdahale edebilmesine borçludur. Issoufou Hükümeti kırsal kalkınmayı birinci önceliğine alarak hükümetinin meşruluğunu sağlamlaştırmıştır. Ayrıca hükümet ile muhalefet teröristlere karşı birlikte sıkı işbirliği içinde çalışmaktadır (Perouse de Montclos, 2014b, s.24).

Nijer terörle ve Boko Haram'la mücadele için uluslararası camiadan destek almaktadır. Çeşitli askeri yardım programlarında birleştirilmiş harcamaların kesin bir tahminini vermek zordur. Nijer'e ABD ve Fransa çeşitli programlar kapsamında destek sağlamaktadır. Amerikan askeri yardımı, başta Güvenlik Yönetim İnisiyati (SGI) ve Trans-Sahara Terörle Mücadele Ortaklık Programı (TSCTPP) olmak üzere iki program üzerinden olmaktadır. Bu programlar kapsamında Nijer 2009 ve 2013 yılları arasında 30 milyon dolar ile üçüncü sırada faydalanan ülkedir. Fransa, 2012 yılında üç Gazelle helikopterini ve Aralık 2016'da gece görüş gözlüğü de dâhil olmak üzere Nijer'e askeri teçhizat bağışladı. İki ülke de Nijer ordusu için eğitim programları sağladı. Örneğin, 1998 yılında başlatılan Fransız Afrika Barış Gücü Yetenekleri Güçlendirme (RECAMP) programı kapsamında Fransa destek sağlamıştır (ICG, 2017a: s.11).

Ekim 2015 tarihli ikinci Değişen Finansman Yasası'na göre, Nijerya ve Suudi Arabistan, Nijer'e doğrudan bütçe desteğinde sırasıyla 32 ve 30 milyon avroluk

katkıda bulunmuş, AB güvenlik düzenlemeleri için yaklaşık 37 milyon Avro katkı yapmıştır (ICG, 2017a: s.12).

Bununla birlikte, Batı askeri yardım ve mevcudiyeti, Sahra'daki cihatçı gruplara Çad gölü havzasından daha fazla odaklanmaktadır. Fransız ve Amerikan ordusu Diffa, Niamey ve Agadez bölgesinde mevcuttur. Nijer, Boko Haram'a karşı MNJTF askeri operasyonlarının bir parçası olarak da mali yardım alıyor. Ancak AU tarafından yönetilen bu yardımın ödenmesi yavaştır. AB Nijer'e sağladığı katkıyı EUCAP kapsamında sağlamaktadır. Bu Avrupa Birliği Misyonu, Nijer'e 2012'den beri terörizm ve organize suçla mücadele için eğitim programları ve maddi destek sağladı, ancak bu yardım Niamey ve Agadez gibi bölgelere odaklandı (ICG, 2017a: s.12).

Amerikalılar Niamey hava üssüne istihbarat sağlama maksatlı dronları konuşlandırırken aynı zamanda Agadez'de bir başka hava üssü inşa ediyorlar. ABD ordusu, Batı Afrika ülkelerinin Boko Haram gibi militan gruplara karşı mücadele etmesine ve sınırlarını korumaya yardım etmek için Nijer Agadez'de gözetleme uçağı için 100 milyon dolarlık geçici bir üs oluşturduklarını açıklamıştır. Agadez, Sahra ve Çad Havzası bölgesi boyunca güvenlik tehdidiyle mücadele için ISR toplanmasını (istihbarat, gözetleme ve keşif) sağlamak için ideal merkezi bir konum olduğunu değerlendirdiklerinden bu üssü inşa ettiklerini belirtmiştir (Farge,2016).

Nijer'de Niamey ve Agadez'de gerçekleştirilen eğitim programının bir parçası olarak Kanada Özel Kuvvetleri de görev yapmaktadır. Beş Fransız askeri personel ve yaklaşık yirmi Amerikan askeri personeli, Diffa askeri üssünde istihbarat toplama ve analizini koordine etmekte ve desteklemektedir (ICG, 2017a: s.11).

Çad, Fransa'nın Sahra altında en önemli ortağı iken, Fransızlar da Boko Haram'a karşı mücadelede Nijer ile yakın işbirliği içinde çalışıyorlar. Fransa'nın nükleer enerji şirketi Areva için büyük bir uranyum kaynağı olması nedeniyle Nijer büyük ilgi görüyor. Fransız askeri yardımının odak noktası donanım yardımı oluşturmaktadır. Fransa, Nijer'e 2012 yılında üç Gazelle helikopteri hibe etti. Ayrıca kapasitelerinin (Mali, Burkina Faso ve Senegal ile birlikte) geliştirilmesine ve bir hava gücü oluşturmasına yardım ediyor. Fransa, Amerika Birleşik Devletleri'nin yanı sıra Nijer'de bulunan insansız uçaklara sahip ve Nijerli subaylarla birlikte Sahel'deki teröristlere karşı yapılan drone savaşında çalışıyor. Fransa, Niamey'de savaş uçaklarını harekete geçirmeyi düşünüyor ve İngiltere, Nijer'in potansiyelini bir üs

olarak görmek için bazı çabalar gösterdi. Issoufou, savunma bütçesini iki katına çıkardı, ancak bunu yapmak için eğitim, sağlık ve diğer sosyal hizmetlere ayrılan bütçeyi kıstı. Issoufou Hükümeti, Boko Haram'ı ortadan kaldırmak ve onları Çad Havzası'ndan kovma konusunda yoğun kararlık gösterdi (Griffin, 2015: s.17-18).

3.4. ÇAD SİYASETİNE ETKİLERİ

2012 Şubat ayında, kuzey Nijerya'da bir Çadlı olan Abdullahi Guto tutuklandı ve daha sonra Boko Haram üyeliğini kabul etti. Ayrıca, bir güzellik yarışmasını protesto ettiği için okuldan çıkarılmasından sonra kendi ülkesinden Boko Haram'a katıldığını itiraf etti. Guto'nun itirafı Çad için oldukça öğretici oldu. Bu durum Boko Haram'ın Nijerya'yı çevreleyen nispeten zayıf devletlerde ağlarını başarıyla kurmuş olabileceğini gösteriyordu. Bunun farkında olarak, Mayıs 2012'de Çad Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Idriss Deby, Çad, Kamerun, Nijer, Nijerya ve Orta Afrika Cumhuriyeti'ni içeren Çad Gölü Komisyonu üyelerini, Boko Haram ve AQIM'ı devamlı tehdit olarak nitelendirmesi ve Nijerya, Çad, Nijer, Kamerun askerlerinden oluşan caydırıcı bir kuvvetin kurulmasının gerekli olduğunu açıklamıştır. Ocak 2012'de Nijerya hükümeti Boko Haram militanlarının sınır ötesi aktivitelerini önlemek maksadıyla Kamerun, Çad ve Nijer sınırını geçici olarak kapatmıştır (Karmon,2014:s.78; Onapajo vd.:2012,s.346).

Çad, Boko Haram'ın faaliyetleri ile uzun yıllardan beri ilgilenmektedir. Çad'ın hayvan ticareti, petrol ticaretinden sonraki en büyük ihracatını oluşturmaktadır. Aynı zamanda hayvan ticareti yapan insan sayısı çok fazla olduğundan, ticaret için Nijerya pazarına ihtiyaç duymaktadır. Bu yolların açık tutulması maksadıyla Çad Boko Haram'la mücadele etmek zorundadır (Shepherd ve Melly, 2016: s.4) Boko Haram Çad'ın ekonomisini etkilemektedir. Boko Haram terörü nedeniyle Nijerya'ya giden önemli ticaret yollarını etkileyerek Çad'ın Nijerya'ya yaptığı ticari faaliyetleri azaltmaktadır. Çad'ın istikrarını bölgedeki terör faaliyetleri yanında Boko Haram'ın yarattığı mülteciler sorunu ve komşu ülkelerin sınır güvenliğini sağlayamaması nedeniyle ortaya çıkan terör sorunu etkilemektedir (Shorey vd.: 2015, s.10). Çad BM'nin 2014 İnsani Gelişmişlik İndeksine göre, 188 ülkeden 185.sıradadır. Dünyanın en fakir ülkelerinden biridir ve 1 milyondan fazla insan Boko Haram'ın

ortaya çıkardığı gıda güvenliği krizinden etkilenmektedir (Shepherd ve Melly: 2016, s.6).

Çad, bölge ülkeleri ile kurduğu MNJTF'nin yanı sıra bölge ülkeleri ile inisiyatifler oluşturmuştur. Kamerun'da Boko Haram tehdidin gelişmesinden sonra Kamerun Ocak 2015'te Nijerya'ya başvurarak, ülkesinde sıcak takip yetkisi isteyerek; Boko Haram'la mücadele etmek maksadıyla Kamerun ve Çad Lagone operasyonunu başlatmıştır. Bundan bir hafta sonra Kamerun başkanının 7 Ocak 2015'te uluslararası ve bölgesel dayanışma için çağrıda bulunmasından bir hafta sonra Çad komşusunun topraklarına müdahale etmeyi teklif etti. Çad, Boko Haram'ın Maiduguri'den Fotokol'e giden yolun kontrolünü ele geçirdiği ve N'Djamena'ya giden iki ana koridor olan Mora Kousseri rotasını tehdit ettiği Eylül 2014'ten beri endişe duyuyor. Kamerun ve Çad; Çad'ın Kamerun'daki Silahlı Kuvvetleri'nden ve Kamerun ordusunun birlikleri arasından 2,500 askerden oluşan Logone operasyonunu başlattılar. Maltam, Fotokol ve Mora'da bulunan Çad askerleri, sıcak takip haklarından yararlananarak Nijerya'da Boko Haram'a karşı saldırılar gerçekleştirdiler. Çad Askerleri Şubat 2015'te Boko Haram'ın Fotokol'daki bir askeri üssüne saldırısı gibi birçok durumda topraklarındaki Kamerunların yanında savaştılar (ICG, 2016: s.27). Kamerun'a destek vererek ülkesinin ticaret yollarını açık tutarak, Boko Haram'ın oluşturduğu ticaret yollarının kesilmesini, oluşan mülteci sorunu, gıda güvenliği krizini çözmeye çalışmıştır.

Boko Haram'ın Çad topraklarında gerçekleştirdiği ilk saldırı Çad'ın MNJTF'ye katılmasından hemen sonra olmuştur (Shorey vd.: 2015, s.10). Çad'a Boko Haram 2015 yılında saldırılar gerçekleştirmiş, Çad devleti Çad gölü bölgesinde Kasım 2015'te Ohal ilan etmiştir (Shepherd ve Melly: 2016, s.5).

İngiltere 2014'te Boko Haram'dan etkilenmiş bölgeleri gözetlemek ve Çad'a yardım etmek maksadıyla N'Djame'ya birlik konuşlandırmıştır. 2016 yılında konuşlandırılan bu birlik Nijer kuvvetlerini eğitmektedir (Shepherd ve Melly: 2016, s.4).

16 Ağustos 2014'te Boko Haram Nijerya'nın Çad gölü kıyısındaki Daronbaga köyünden kaçırdıkları 97 kişiyi sürat teknelerine yükleyerek, gölde Çad'ın kontrolündeki adalara kaçırmışlardır. Kaçırılan 79 kişiyi ve bunlara eşlik eden 6 Boko Haram militanını bir gün sonra Çad otoriteleri ele geçirmişlerdir (Menner, 2014: s.12).

Aralık 2014'te Çad Gölü'ndeki köylere Boko Haram'ın yaptığı dört saldırının ardından, Çad 2015 başlarında Nijerya'nın da onayını alarak Nijerya'da Nijer askerleri ile birlikte, Boko Haram'ın elinde tuttuğu bölgeleri Nijerya'nın geri almasına yardım etmiştir. Aynı zamanda Boko Haram'la mücadele maksadıyla Kamerun'a asker göndermiştir (Shepherd ve Melly: 2016, s.2; Cold-Ravnkilde ve Plambech,2015: s.56).

4 Şubat 2015'te Çad ordusu Nijerya sınırını geçti ve kayıplarla boğuşan Gamboru şehrini ele geçirdi. 8 Mart 2015'te Çad ve Nijer; Nijer'deki üslerden kuzeydoğu Nijerya'ya saldırarak Boko Haram'a karşı büyük bir saldırı başlattı. Mart-Nisan 2015'te Nijerya, Nijer ve Çad birliklerin birlikte gerçekleştirdikleri harekâtlar sonucunda Boko Haram işgal ettiği bölgelerin bazılarından çıkmak zorunda kalmıştır. Çad Cumhurbaşkanı Idriss Déby, operasyonun hedeflerini, "Boko Haram'ı yok etmeyi" ve teslim etmeyi reddettiği takdirde, lideri Abubakar Shekau'yu "ortadan kaldırmak" olarak belirlemesine rağmen sadece Boko Haram'ın elindeki yerler alınmıştır. Boko Haram'ın elindeki bölgeleri kaybetmesi taktik değiştirmesine yol açmış, kırda korumasız hedeflere saldırısını sürdürürken, kentlerde intihar saldırıları gerçekleştirmiştir (Shepherd ve Melly: 2016, s.4; Griffin, 2015: s.6).

Çad'ın Boko Haram'a yönelik askeri müdahalesi komşu ülkeler tarafından etkinliği için övgü topladı, ancak aynı zamanda Çad'a karşı daha fazla Boko Haram saldırısının artması riskini de beraberinde getirdi. Bu nedenle birçok kaynak Boko Haram'a artan uluslararası ve bölgesel askeri müdahalenin aslında grubun güçlenmesine katkıda bulunduğuna dair argümanı desteklemektedir. Başlangıçta Çad, Boko Haram isyanından çok sayıda eyleme sahne olan Nijer ve Kamerun'dan daha az etkilendi. Çad'ın başkanı Idriss Déby, Boko Haram ile dostane ilişki kurmakla suçlanmaktadır. Yakın zamana kadar grup, Çad'da toprağa saldırmak ve onları yakalamak için etkin olmasa da, komutanlarının ve militanlarının Çad'da yaşadıkları ve faaliyet gösterdikleri ve bir dizi kampın bulunduğu, Çad'ı rehine, silah kaçırma ve kaçakçılık rotası olarak kullandığı konusunda iddialar vardır. Üstelik Çad'ın Boko Haram'a karşı önceki pasif rolü de eleştirilere sahne oldu ve Nijeryalı gazeteler, Çad'ın ortak yeraltı kaynaklarından petrol çıkarmaya devam etmek için isyandan faydalandıkları ve besledikleri konusunda Çad'ı şiddetle suçladılar. (Cold-Ravnkilde, ve Plambech,2015: s.57).

Haziran 2015'te Boko Haram, Çad ortak mücadeleye katılırsa cumhurbaşkanı Idriss Déby'ye karşı tehditler yayınladı.15 Haziran 2015'te Başkent, 37 kişinin öldüğü iki intihar bombacısı tarafından vuruldu. Bu olaydan Sonra Çad Devleti güvenlik önlemlerinin artırılmasına ve intihar saldırılarını önlemek için peçe ve türbanların yasaklanması gibi bir kısım tedbirler aldı (Cold-Ravnkilde, ve Plambech,2015: s.56).

Çad'ın Nijerya ile kara sınırı olmamasına rağmen MNJTF'ye katkı sağlamaktadır. Çad bölgesine Boko Haram'ın yaptığı saldırılar 2016'nın ilk 6 ayında azalmasına rağmen; Ağustos 2016'da Boko Haram'ın Çad Gölü bölgesindeki Kaiga Ngouboua'ya yaptığı saldırı bölgedeki tehdidin devam ettiğini göstermiştir. Nijerya ve Nijer'in sınır güvenliğini sağlayamaması Çad'ın tehdidin önemli olduğunu görmesine neden olmuştur. Bu sebeplerden dolayı Çad, MNJTF'ye birlik göndermiştir (Assonvo vd., 2016: s.11).

Çad'ın MNJTF'ye katılmının yanısıra Boko Haram'la mücadele için Nijerya'nın uyguladığı Sivil Müşterek Görev Kuvveti(CJTF) modelini uygulamaya çalışmıştır. CJTF modeli bulunduğu bölgeyi teröre karşı savunmak maksadıyla sivillerin oluşturduğu milis kuvvettir. CJTF modeli Nijerya'nın Çad Gölü komşularına yayıldı. Boko Haram'ın Kamerun ve Çad'daki faaliyetleri artırdığı, devletin ve ordunun mücadelesine katkı sağlamak maksadıyla toplulukların kendi öz savunma gruplarını oluşturmak için çağrıldı. Benzer şekilde, Boko Haram'ın Çad'ın başkenti N'Djamena'daki ilk terör saldırıları nedeniyle Şubat 2015'te bölge idare bakanı yerel şefleri "milis kuvvetleri arttırmak" için çağrıda bulundu. Çad Cumhurbaşkanı Idriss Déby'nin Ekim 2015'te Baga Sola'ya yaptığı ziyaret sırasında yetkililer, göl çevresindeki köyleri kendi çetelerini yaratmaya teşvik etti (ICG, 2017b: s.7).

2015'in ilk 3 ayında Çad'ın Boko Haram'la mücadelesi sebebiyle 71 kişi ölmüş, 416 kişi yaralanmıştır. Çad terörle mücadele konusunda kabiliyetlerini artırmak için ABD ve Fransa'dan destek görmektedir. ABD'nin bölge ülkelerin terörle mücadele imkânlarını artırmak maksadıyla oluşturduğu Trans-Sahra Terörle Mücadele İşbirliği (TSCTP)'ne katılmaktadır. ABD'nin eğittiği Çad Ordusu Özel Kuvvetleri 2013'te Fransa'nın Mali'ye gerçekleştirdiği müdahale harekâtına iştirak etmiştir. Çad, Sahra Altı ülkelerin terörle mücadele kapasitelerini geliştirmek

maksatlı ve ABD'nin destekleyip koordine ettiği Şubat-Mart 2015 aylarında icra edilen Flintlock tatbikatına ev sahipliği yapmıştır (Shorey vd.: 2015, s.8).

Çad'a bölge ülkeleri ile kurduğu MNJTF'nin yanı sıra dünyanın büyük güçleri de terörle mücadelesinde destek olmaktadır. Mayıs 2014'te ABD, kuzey Nijerya ve komşu ülkelerdeki başkenti N'djamena'da bulunan dronların operasyonlarını desteklediği Çad'a yaklaşık 80 askeri personel yerleştirdi (Page vd., 2015:s.31).

Nijerya, Kamerun, Çad, Nijer ve Benin Haziran 2014'te Boko Haram konusunda istihbarat paylaşımlarını sağlamak için Bölgesel İstihbarat Füzyon Birimi kurmaya karar verdiler. İngiltere, ABD ve Fransa, hızlı bir şekilde faaliyet göstermesini ve üniteyi desteklemek için teknik uzmanlık sağlamayı taahhüt etmiştir (Foreign and Commonwealth Office ve Hague, 2014).

Sahel'deki terörizm sorunları ile birlikte Fransa, askeri yardımını 2014 yılında Moritanya, Mali, Nijer, Burkina Faso ve Çad arasında güvenlik işbirliği için oluşturulan "Sahel G5" olarak adlandırılan işbirliği ile Çad dâhil bölge ülkelerine yardım yapmaktadır (Griffin, 2015:s.13).

Sahel G5'in yanısıra Fransa, bölgede Barkhane Operasyonu ile varlık göstermektedir. 2014 yılında Sahel'deki çeşitli cephelerde ciddi sorunlar ile karşılaşarak üç aktif operasyonu birleştirmiştir. Mali'deki Serval operasyonu, Çad'da Epervier operasyonu ve Merkez Afrika Cumhuriyeti'nde Sangaris Operasyonu, sadece terörizmi durdurmaya değil, aynı zamanda etnik ve dinci radikalizmi durdurmaya yönelikti. 1 Ağustos 2014'te Fransa, Serval'ı kapattı ve Serval ve Epervier kuvvetlerini Barkhane Operasyonu'nda birleştirdi. Genel merkezi N'Djamena'da olup, 3 bin asker, 200 zırhlı araç, 6 avcı uçağı, 3 dron ve çeşitli ulaşım araçlarından oluşmaktadır. Barkhane'in iki misyonu, Sahel ülkelerine terörle mücadelede yardım etmek ve terörist grupların bölgedeki yerlerini yeniden inşa etmelerini engellemektir. Barkhane ile Fransız-Nijer-Çad ortak operasyonunun yakın tarihte gösterdiği gibi, misyonun büyük bir kısmı terör üslerini arayıp tedarik noktalarını yok ediyor (Griffin, 2015:s.24-25).

3.5. ÇOK ULUSLU MÜŞTEREK GÖREV KUVVETİ (MNJTF)

Terörle mücadele etmek maksadıyla kurulan Çok Uluslu Müşterek Görev Kuvveti (MNJTF)'nin kuruluşu sancılı oldu. 3 Ocak 2015'te Boko Haram MNJTF'nin Baga'ya 4 km uzaklıktaki karargâhına saldırdı. Bu saldırıda Boko Haram zırhlı tanklar ve RPG'ler kullanarak yüzlerce insanı öldürdü (Amnesty International, 2015b: s.49). Başlangıçta Nijerya'daki Baga, Bornu eyaletinde bulunan MNJTF'nin merkezi, Ocak 2015'teki bu saldırı sonucunda Çad'daki N'Djamena'ya taşınmak zorunda kaldı (Falode, 2016: s.47).

3.5.1.Kuruluş Aşamaları

MNJTF 1998 yılında Nijerya, Çad, Nijer arasında sınır ötesi suç ve kaçakçılıkla mücadele amacıyla kurulmuştur (Comolli,2015b: s.110). Çad Gölü Havzası Komisyonu (LCBC)nun 30 Nisan 2012'de N'Djamena'da yapılan 14. Zirvesinde devlet başkanları MNJTF'nin yeniden aktive edilerek harekata başlamasının ve MNJTF'nin görevine Boko Haram'la mücadelenin eklenmesine karar vermişlerdir (Assonvo vd.: 2016, s.6).

2014'ün başında bölgede Boko Haram'ın Kamerun'da eylem yapmaya başlaması, Nijerya'da Chibok kızlarının kaçırılması gibi sorunlar MNJTF'nin gerçekten aktivasyonuna neden olmuştur. 17-18 Mart 2014'te Younde'de LCBC savunma bakanları ve Genelkurmay başkanlarının katıldığı toplantıda malların ve kişilerin serbest dolaşımının, ekonomik ve sosyal gelişmesini etkileyecek durumları engelleyerek Çad Gölü Havzası'nda barış ve güvenliği sağlayacak çok uluslu kuvvetin kurulmasını onaylamıştır. Katılan her ülke çok uluslu kuvvete 700 kişilik birlik vermeyi garanti etmiştir (Assonvo vd.: 2016, s.6).

Mayıs 2014'te gerçekleştirilen Nijerya'nın güvenliği için Paris zirvesinde, Nijerya, Nijer, Kamerun, Çad ve Benin daha önce planlanan fakat günümüze kadar operasyonel hale getirilmemiş Çad Gölü Havzası Çok Uluslu Kuvveti'nin canlandırılması konusunda anlaşmaya varılmıştır. Fransa eğitim ve teçhizat konusunda katkı sağlayacaktır. Bu kuvvet 5 ülke tarafından finanse edilecektir (Perouse de Montclos,2014b: s.27).

MNJTF Boko Haram ve Çad gölü havzasında faaliyette bulunan teröristlere karşı savaşmak için kurulmuş mücadele ve istikrar mekanizmasıdır. Şu anki kuruluş yapısı 7 Ekim 2014'te Nijer'in Başkenti Niamey'de yapılan Çad Gölü Havzası Komisyonu (LCBC)'nin devlet başkanlarının ve Benin devlet başkanının katıldığı olağan üstü zirvede kararlaştırılmıştır. 25 Kasım 2014'te Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi (PSC) MNJTF'nin aktive edilmesini onaylamıştır (Assonvo vd., 2016: s.2) LCBC üyesi 6 ülkeden 4 ü olan Kamerun, Nijer, Nijerya ve Çad ile LCBC üyesi olmayan Benin anlaşarak MNJTF'yi kurmuşlardır.

7 Ekim 2014'te gerçekleştirilen zirvede MNJTF'ye verilecek birliklerin 1 Kasım 2014'e kadar verilerek kuvvetin oluşturulması ve karargâhın 20 Kasım 2014'e kadar kurulması kararlaştırılmıştır. Fakat hiç biri bu tarihlerde gerçekleşmemiştir (Assonvo vd., 2016: s.6).

Ekim 2014'te Boko Haram'a savaş ilan eden ülkeler Kamerun, Çad, Nijer, Nijerya Fransa'da güvenlik toplantısı gerçekleştirmişlerdir. Kamerun Başkanı Paul Biya, Boko Haram'ı yok edene kadar peşini bırakmayacağına dair ant içmiştir. Boko Haram 2015 Şubatı'ndan itibaren Kamerun'daki eylemlerini artırmaya başlamıştır. Saldırılarını Kamerun, Çad ve Nijer'e kadar genişletiler. Sınır ötesi insan kaçırma ve güvenlik güçleri kontrol noktalarına saldırı eylemleri gerçekleştirmişlerdir. Ülkesine ve bölgenin güvenliğine tehdit oluşturduğunu fark eden Kamerun başkanı, Boko Haram ile savaşmak için uluslararası iş birliğinin gerekli olduğunu görmüş, ayrıca global tehdit olduğunu ve global tepki verilmeli diyerek çağrı yapmıştır. Çad bu çağrıya ilk cevap veren olmuş, binlerce askerini Kamerunlu askerle birleştirmiştir. Çad lideri İdris Deby Boko Haram'ın Kamerun'daki saldırılarının; Kamerun'unun Çad'a ekonomik giriş yolu olmaması sebebiyle Çad ekonomisini yıkabileceğini belirtmiştir. Nijer de Afrika Birliği'nin desteklediği 7500 kişilik kuvvete katılacağını Şubat 2015'te açıklamıştır. Bu katılımla Boko Haram tehdidi altındaki 5 ülke Boko Haram'a karşı birleşmişlerdir. Benin de bu mücadeleye katılacağına söz vermiştir. Gana Başkanı John Dramani Mahama Boko Haram'ın oluşturduğu tehlikenin ve güvenlik açığının farkında olduklarını, Boko Haram'la mücadele için Afrika Birliği'nin himayesinde yeni bir askeri güç oluşturulması tavsiyesinde bulunmuştur. BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ise Afrika Birliği'nin Boko Haram'la mücadele etmek için askeri birlik göndermesini desteklemiştir. Benin, Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya Boko Haram'ın bölgedeki oluşturduğu tehdidin farkında olduklarında

Younde şehrinde güvenlik zirvesi yapmışlardır. Afrika Birliği'nin genişlettiği asker, polis ve sivil personelden oluşan 8.700 kişilik mücadele kuvvetini oluşturmayı kabul etmişlerdir (Tazoacha,2015).

2015'ten günümüze Boko Haram, bölgesel örgüt veya uluslararası örgüt olma arasında seçim yapma aşamasıdır. Bu dönemde Boko Haram gerilla taktiklerine geri dönmüştür. Sivillere, pazar yerlerine, otoparklara, dini yerlere artan şekilde saldırılar gerçekleştirmiştir. Saldırı alanını genişleterek Nijer, Kamerun, Çad gibi komşu ülkelerde de saldırılar yapmıştır. Afrika Birliği, Uluslararası Müşterek Görev Kuvvetini (MNJTF) Ocak 2015'te Boko Haram'la mücadele maksadıyla yetkilendirmiştir (Cold-Rawnkilde and Plambech,2015: s.23).

Ocak 2015'te AU, MNJTF'yi Boko Haram'la mücadele konusunda yeniden düzenleyerek yetkilendirmiştir. N'djamena'da (Çad) 100 asker ve sivilden oluşan karargâhı konuşlanmıştır. Nijerya, Nijer, Çad, Kamerun ve Benin tarafından verilen askerlerce oluşturulan 8.700 askerlik bir kuvvettir. Bu kuvvetin komutanı Nijeryalı tümgeneraldir. Bu kuvvetin bütçesi 700 milyon dolar olup, 250 milyon dolarının Nijerya ve Fransa tarafından karşılanacağı vaat edilmiştir. ABD istihbarat ve eğitim desteği vermeyi önermiştir. Bu kuvvet bölgesel mücadeleyi koordine ederek, Boko Haram'a karşı yapılan operasyonları yönetmektedir. İnsani yardım konvoylarını organize etmek, silah kaçakçılığını önlemek, Boko Haram'ın ve diğer terör örgütlerinin genişlemesini önlemek ve mücadele etmektir. En önemli sorunlardan birisi MNJTF'nin mali kaynağıdır. Afrika Birliği (AU) söz verilen mali desteği toplamakta zorlanmaktadır. MNJTF'nin bütçesiyle 11 araç ve birkaç telsiz alınabilmektedir (Matfess,2016).

5-7 Şubat 2015 tarihleri arasında Kamerun'da uzmanların gerçekleştirdiği toplantı ile MNJTF'nin stratejik operasyon konsepti (CONOPS) ve angajman kuralları belirlenmiştir. Mart 2015'te AU tarafından operasyon konsepti onaylanmıştır (Assonvo vd., 2016: s.7).

CONOPS ile MNJTF 'nin görev emri, hedefleri, görev yapısı, komuta-kontrol ve koordinasyon durumu, askeri gücü, görev bölgesi, operasyon sektörleri tanımlanmıştır. CONOPS, LCBC devlet başkanlarının katıldığı 11 Haziran 2015'te Abuja'da yapılan zirve ile onaylanmıştır (Assonvo vd., 2016: s.7).

MNJTF'ye verilen görev ise Boko Haram ve diğer teröristlerin aktivitelerinden dolayı etkilenen yerleri temizleyerek güvenli bölge haline getirmek, üye ülkelerin

etkilenen yerlerde gerçekleştirecekleri istikrar programlarını desteklemek, ülke otoritesini sağlamak, insani yardım harekâtlarına destek sağlamaktır (Assonvo vd., 2016: s.2)

MNJTF terörist aktivitelerin genişlemesini önleyecek askeri operasyonlar, devriye, silah ve lojistik transferin kesilmesi, aktif olarak rehinelerin aranması ve kurtarılması, psikolojik harp uygulayarak militanların Boko Haram saflarından ayrılmasını sağlamaktır. İstihbarat, insan hakları, bilgi ve medya alanında özel faaliyetler gerçekleştirmek konusunda da yetkilendirilmiştir (Assonvo vd., 2016: s.3).

MNJTF'nin harekât alanına gelince, her bir ülkenin birlikleri her bir ülkenin sınırları içinde konuşlanarak öncelikle burada harekât gerçekleştirecektir. Sonuç olarak 4 sektör tanımlanmıştır.

Sektör 1: Karargâhı Kamerun Mora'da konuşlanmış bölüm

Sektör 2: Karargâhı Baga-Sola (Çad)'da konuşlanmış bölüm

Sektör 3: Karargâhı Baga (Nijerya)'da konuşlanmış bölüm

Sektör 4: Karargâhı Diffa (Güneydoğu Nijer)'de konuşlanmış bölüm (Assonvo vd., 2016: s.3).

MNJTF harekât karargâhı N'Djamena Çad'da olup, personeli asker veren ülkelerden sağlanmaktadır. Karargâh kuvvetin komuta kontrolünün yanı sıra, askeri faaliyetleri asker veren ülkelerle koordine eder (Assonvo vd., 2016: s.5).

MNJTF'nin personel sayısında belirsizlik vardır. Zaman zaman personel sayısında ayarlamalar yapılmıştır. 29 Ocak 2015'te ki LCBC kararına göre 7.500 personelden oluşması kararlaştırılmıştır. 5-7 Şubat 2015'te Younde'de gerçekleştirilen toplantıda personel sayısı 8.700'e çıkarılmıştır (Nijerya 3250, Çad 3000, Kamerun 950, Benin 750, Nijer 750). 3 Mart 2015 toplantısında 10 bin kişiden oluşturulması kararlaştırılmıştır (Assonvo vd., 2016: s.9).

MNJTF'nin konuşlandırılması, komşu ülkelerde daha fazla Boko Haram saldırısı yapıldığından, özellikle uluslararası toplum ve AB'deki kaygıları arttırmıştır. Dahası, koalisyondaki bölge güvenlik aktörleri tarafından Boko Haram'a karşı yürütülen insan hakları ihlalleri ve yerel ekonominin zararına bir dizi ekonomik yaptırım uygulanması, komşu ülkelerde artan Boko Haram saldırılarına tepki olarak ortaya çıkmıştır (Cold-Ravnkilde, ve Plambech,2015: s.52).

Ağustos 2015'te LCBC ülkeleri ve Benin genelkurmay başkanlarının katıldığı toplantıda MNJTF personel sayısı 11.150'ye yükseltilmiştir. Nijerya'da 3750, Çad'dan 3000, Kamerun'dan 2650, Nijer'den 1000 ve Benin'den 750 personel alınması kararlaştırılmıştır. Fakat 14 Mayıs 2016'da Abuja'da gerçekleştirilen bölgesel güvenlik zirvesinde, Nijerya devlet başkanı Buhari MNJTF'nin personel sayısını 8500 olarak açıklamıştır (Assonvo vd., 2016: s.9-10).

Ülkelerin MNJTF'ye vereceği asker sayısı şöyle belirlenmiştir: Kamerun 2450, Çad 3000 asker göndereceğini açıklamıştır. Benin başlangıçta 800 asker ile katılacağını açıklamasına rağmen, finansal sorunlar nedeniyle 200 kişi gönderecektir. Benin'in gönderdiği kuvvetin ana görevi MNJTF karargâhını korumak, insani yardım konvoylarına escort etmektir (Assonvo vd., 2016: s.10).

MNJTF ilk devriyesini sektör 1'de Kasım 2015'te gerçekleştirmesine rağmen ilk büyük çaplı harekâtını Şubat 2016'da gerçekleştirmiştir. 11-14 Şubat 2016'da Nijerya'nın Ngoshe şehrinde, 24 Şubat 2016'da Kamerun sınırındaki Kumshe'de, 16 Mart 2016'da Kamerun ve Nijerya'da Djibrili ve Zangadawa'da, 10-16 Mayıs 2016'da Madawaga ormanında harekât gerçekleştirmiştir (Assonvo vd., 2016: s.11).

3.5.2.Finans Durumu

Mayıs 2015'te Nijerya'ya yeni başkan seçildikten sonra Muhammadu Buhari Boko Haram'la mücadeleyi önceliklerinden biri görerek bölge ülkeleri ile işbirliğini geliştirerek Boko Haram'la mücadeleyi kuvvetlendirmeyi amaçlamıştır. 3 Haziran'da Nijer'e, 4 Haziran'da Çad'a, 29 Temmuz'da Kamerun'a ve 1 Ağustos'ta Benin'e ziyaretler düzenleyerek terörle mücadele kapsamında bölgesel işbirliğini kuvvetlendirmeye gayret etmiştir. Buhari müşterek mücadele çalışmalarına hız getirmiştir. Çabaların sonucunda MNJTF'nin kurulması için 100 milyon ABD doları toplanmıştır (Assonvo vd., 2016: s.8).

Finansal kısıtlamalar MNJTF'nin operasyona geçirilmesini geciktirmiştir. Boko Haram'la asker ve teçhizat yönüyle boy ölçüşecek güce ulaşmasını engellemiştir. MNJTF'nin Boko Haram'la mücadele etmesi için gerekli ilk bütçe 700.000 ABD doları olarak tahmin edilmektedir (Assonvo vd., 2016: s.9).

MNJTF'ye mali destek vermek maksadıyla AB 50 milyon Avro yardım vadetmiştir. Ağustos 2016'da gerçekleştirilen AU-AB toplantısında bu yardımın

nasıl yapılacağı karara bağlanmıştır. İngiltere MNJTF için AU'ya 3,5 milyon dolar bağış yapmayı vadetmiştir (Assonvo vd., 2016: s.9).

Afrika Birliği, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nden yetki alarak ve ABD de dâhil olmak üzere bağışçılardan destek almak istiyor. Afrika Birliği, ilk başta AU inisiyatifi olan MNJTF'yi BM misyonu olarak kabul ettirerek finans sorununu çözmek istiyor. Fakat günümüze kadar BM ile yapılan zirvelerde MNJTF BM misyonu olarak kabul edilmemiştir (Blanchard, 2015:s.14). Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin Afrika Birliği temsilcileri ile yaptığı görüşmeler sonucunda 18 Kasım 2016'da yayınladığı 2320 sayılı karar ile 2020 yılına kadar Afrika Birliği'nin gerçekleştirdiği harekâtlara %25 oranında mali destek sağlayacağını açıklamıştır (BMGK 7816. Toplantı Basın Bildirisi,2016).

MNJTF, Amerikalılar, İngilizler ve Avrupalılar tarafından finanse edilmektedir. AB, AU yönetimli bir mekanizma aracılığıyla 50 milyon Euro tahsis etmiştir. Şubat 2015'ten itibaren AU ile AB arasında bu mali yardım görüşmeleri çok uzun sürmüştür ve askeri teçhizatın teslimatı ancak 2017 yılı başlarında başlamıştır. AU Barış ve Güvenlik Komiseri'nin 17 Şubat 2017'de yaptığı bir ziyareti sırasında AU'ya, İngiltere tarafından finanse edilen araç ve jeneratörler teslim edilmiştir (ICG, 2017a: s.11).

3.5.3. Başarıları

Boko Haram etkisi altında kalmış Nijer, Kamerun, Çad ve Nijerya'daki bölgelerde 10.000'den fazla Afrikalı asker teröristleri etkisiz hale getirmeye çalışmaktadır. 2015 yılında Afrika Birliği Uluslararası Müşterek Görev Kuvveti (MNJTF)'ni Kuzey Nijerya ve Kuzey Kamerun'da Boko Haram'ı durdurması için görevlendirmiştir. MNJTF teröristlerin kazançlarını tersine çevirmiş, Boko Haram'dan elde ettiği yerleri geri almış, militanların, ormanlarda ve Çad Gölü'ndeki yüzlerce adada kaçarak yer aramalarına sebep olmuştur. Temmuz 2015'te Çad ordusu Boko Haram'a karşı mücadele etmek için Çad gölü havzasında köyleri boşaltmış, balıkçıların ve çiftçilerin hayatı altüst olmuştur. Evlerini boşaltmaya zorlanmış 10.000'den fazla kişi ülkenin kuzeyindeki kamplarda destek bulmaya zorlanmıştır. 2016 yılında MNJTF 828 Boko Haram militanını öldürmüş, 615'ten fazlasını tutuklamıştır. 1.000'den fazla militan teslim olmuş, 20.500'den fazla rehine

kurtarılmış (2016 Hazirandan Mart 2017'ye kadar), en az 32 terör kampı yok edilmiştir. Boko Haram bu gayretlerin sonucunda gerilemeye başlamış, bu nedenlerle Boko Haram taktik değiştirerek korumasız sivil hedeflere saldırmaya ve intihar saldırısı gibi asimetrik taktiklere başvurmaya başlamıştır. Kamerun Savunma Bakanı'nın açıklamalarına göre daha önceden 400 kişiyle ordu üslerine saldırıyordu. Bu kuvvete Boko Haram etkili olduğu alanları ele geçirerek güvenliği sağlamak, kurtarılmış bölgelerde devlet otoritesini tesis etmek, geri dönen iç göçe destek sağlamak, insani yardımların dağıtılmasına destek sağlamakla görevlendirilmiştir. (Besheer, 2017).

Boko Haram'ın saldırıları önlenerek sadece Borno eyaletinde yapabilecek pozisyona düşürülmüştür. Aralık 2016'da Sambisa ormanındaki Boko Haram'ın karargâhı olan kamp Nijerya ordusu tarafından ele geçirilmiştir (Nijerya Devlet Başkanlığı Resmi Sitesi,2017).

Boko Haram 2014 yılında dünyanın en ölümcül terör örgütü olmuştur. Benin, Kamerun, Çad, Nijer ve Nijerya askerlerinden oluşan MNJTF Boko Haram'la mücadelesinde önemli bir yol alarak 2014'te 6.668 ölüme yol açan Boko Haram'ın daha az zaiyat verdirmesine yol açmıştır. 2016'da Boko Haram 132 saldırı düzenleyerek 1.079 ölüme yol açmıştır. MNJTF'nin mücadelesi sonucunda 2015'e göre Boko Haram saldırıları %61 oranında, saldırılar sonucunda ölümler ise %80 oranında düşmüştür (GTI, 2017: s.74).

En son Mayıs 2018 başlarında Nijerya ordusu ile MNJTF ortak operasyonu sonucunda Boko Haram tarafından kaçırılan 1.000 rehine kurtarılmıştır. Borno Eyaleti Bama şehrinde gerçekleştirilen operasyonla kadınlar ve çocukların yanı sıra Boko Haram militanı olması için baskı yapılan genç erkekler de kurtarılmıştır (Olukoya,2018).

SONUÇ

Terörün dini ve milliyeti yoktur. Bundan önce açıkladığımız gibi terör saldırılarını bir gruba veya dine mal etmek yapılabilecek en büyük hatadır. Yüzyıllar boyunca tek tanrılı olsun, isterse çok tanrılı dinler olsun; bunların mensuplarınca terör eylemlerine başvurulmuştur. Zamanla terör eylemleri farklılaşmış ve bu eylemlerin itkisi değişmiştir. İlk çağlarda hançerlerle yapılan ve dini karakter taşıyan terör, Fransız ihtilali ile doktrincilerini bulmuş ve anarşi ve terör kavramları ortaya konmaya başlanmıştır. Aynı zamanda terör yöntemleri ortaya konmaya başlanmıştır.

20 yüzyılda ise gelişen Selefilik akımı ile Hasan El Benna, Mevlana Mevdudi ve Seyyid Kutub tarafından şu an ki İslami cihatçılığın fikirleri, doktrini oluşturulmuştur. 1979 yılında SSCB tarafından Afganistan'ın işgali sonucunda ABD tarafından Taliban denilen mahalli cihatçı grupların desteklenmesi ve Afganistan işgali süresince bu grupların eylem biçimlerini denemelerine ve profesyonelleşmelerine yol açmıştır. İşgalden sonra devam eden iç savaş ve Afgan devletinin kontrolü sağlayamaması, bu ülkeyi cihatçı gruplar için eğitim alanı haline getirdi. İran İslam Devrimi'nin oluşması sonucunda rejim ihracı maksadıyla İran tarafından dini karakterli terörün desteklenmesi de eklenince günümüzde küresel çapta eylem yapan teröre yol açmıştır. Son zamanlarda ortaya çıkan El Kaide Terör örgütü bağlantılı örgütler dünya üzerinde sınır gözetmeden eylem yapmaktadırlar. Bu örgütler diğer örgütlerden farklı olarak eylemlerinde kullandıkları silahları çeşitlendirmiştirler. Bazıları tanklara, ağır silahlara, roketlere ve füzelere sahip olmaya başlamışlar ve IŞİD gibi terör örgütleri devlet kurma iddiasında bulunmaktadırlar. Aynı zamanda eylemlerini sosyal medyaya ve internet ortamına kaydırarak siber terör eylemleri de yapmaktadırlar. IŞİD'e 2015 yılında bağlılık bildiren, cihatçı anlayışa sahip Boko Haram 1995 yılında Nijerya'da ortaya çıkmıştır. Liderleri Lawan'ın eğitim maksadıyla göç etmesinden sonra liderliği Muhammed Yusuf almıştır.

Liderleri Muhammed Yusuf'la ilgili fazla bir bilgi olmamasına rağmenYobe Eyaletine bağlı Girgir'de doğduğu bilinmektedir. 1990'dan önce İbrahim Zakzaky liderliğini yaptığı IMN (Nijerya İslam Hareketi)'ye üyedir. Bu hareketin Şiiler tarafından yönetildiğini anladıktan sonra ayrılarak JTI'ya katılarak, bu örgütün

Borno Eyaleti yöneticisi olmuştur. Borno Valisi Mallah Kachallah yönetimindeki 1999-2003 yılları arasında şeriat uygulama komisyonu üyeliği de yaptığı bazı raporlarda da geçen Yusuf aynı zamanda tv ve radyolardaki İslami tartışma programlarına katılarak Yusuf bölgede ünlenmiştir.

İlk başlarda Boko Haram kuzey-doğulu politikacılar için kullanılabilir bir politik araç olarak kullanılmıştır. 2003 yılı Borno eyalet valiliği seçimlerinde Boko Haram Ali Modu Şerif'i destekleyerek, üyeleri için yararlar elde etmiş ve bir üyesini dini işler, eyalet komiseri olarak atanmasını sağlamıştır. Böylece örgüt kamu kaynaklarına ulaşma imkânı elde etmiş ve bu dönemde Muhammed Yusuf öğretilerini öğretmek maksadıyla bir anlamda okul olarak kullanacağı, camini inşa etme fırsatı bulmuş ve buraya Merkez ismini vermiştir. Yusuf Maiduguri'de kurduğu Merkez ile gelecekte devletle savaşacak cihatçılarını yetiştirmeye başlamıştır. Kuzey Nijerya, Çad ve Nijer Cumhuriyetinde yerleşmiş 280 binden fazla üyesini etkilemeyi başarmıştır.2000-2003 periyodunda Boko Haram büyüyerek; Borno, Yobe, Bauchi, Gombe, Nijer, Kano ve Kaduna gibi eyaletlerdeki gençler arasında yayılmıştır. Boko Haram ismi Nijerya'da en yaygın dillerden olan Hausa dinindeki 'Boko' yani kitap ile Arapçada yasak anlamına gelen 'haram' kelimelerinin birleşmesinden oluşarak; Kısaca Boko Haram kelimesi kitap-yasak anlamına gelse de, Boko Haram örgütü, batı eğitimine, kültürüne ve modern bilime karşıdır ve reddetmektedir.

Boko Haram'ın 2001'den 2009'a kadar olan periyodu tebliğ dönemidir. 2003-2009 yılları arasınnda Boko Haram militanlarının bir kısmı yerel otoritelere saldırmışlardır. Bu dönemde militan kazanmaya çalışmışlardır. Fakat topyekûn şiddete yönelim 2009 yılında ortaya çıkmıştır. Liderleri Muhammed Yusuf'un 2009 yılında gözaltındayken öldürülmesi sonucu örgüt kabuk değiştirerek vahşi bir terör örgütüne dönmüştür. 2010-2013 yılları arasını kapsayan dönemdir. Bu safhada terörizme yönelmişlerdir. Liderleri Ebu Bekir Şekau yönetimindeki Boko Haram başkent Abuja da dâhil büyük hedeflere bombalı saldırı, kuzeydoğu suikast ve baskınlar gerçekleştirmiştir. 2013- 2015 yılları arasında sivillere Boko Haram anlayışı ile İslam'ı tercih etmelerini veya şiddetle yüz yüze gelmeleri seçeneği sunulmuştur. Bu dönemin en önemli saldırısı 276 kız öğrencinin Nisan 2014'te kaçırılması eylemi olmuştur.2015'ten sonra MNJTF, Çad, Nijer, Kamerun ve Nijerya ordularının etkileriyle Boko Haram'ın kontrolündeki bölgelerin güvenlik güçlerince ellerinden alınmaları ve yeniden örgütün yer altına dönerek, terör eylemlerini

yoğunlaştırmışlardır. Boko Haram uluslararası destek sağlamak için Mart 2015'te IŞİD'e bağlılıklarını deklare etmişlerdir.

Başlangıçta Şeriat ilan ederek, liderleri ve arkadaşlarının ölümüne yol açanların cezalandırılmasını isteyen Boko Haram'ın zamanla amaçları değişmiştir. Batı kurumlarına ve yaşayışına tamamen karşı olan Boko Haram halifelik ilan etme ya da bir halifeliğin parçası olma amacındadır. Bunu sağlamka için teröre başvurmuş, Müslümanlar ile Hristıyanlar arasında topyekün savaş çıkarmaya çalışmıştır. Bunları gerçekleştirmek için terör yöntemlerine başvurmuştur. Başlangıçta bıçak ve palalarla saldıran örgüt zamanla ve uluslarası diğer terör örgütlerinden yardım aldıkça saldırı yöntemleri çeşitlendirmiştir. İntihar saldırıları, bombalı saldırılar, küçük silahlarla saldırılar, insan kaçırma gibi yöntemleri kullanmıştır. Askerleri, polisleri, kiliseleri, devlet binaları, okulları, kendi fikirlerine muhalif olanları hedef olarak seçmiştir. 2015 yılından sonra ülkelerin mücadeleleri sonucunda elinde tuttuğu toprakları kaybedip, güç kaybedince yöntemlerini ve hedeflerini değiştirmiştir. Bundan sonra sivilleri hedef almaya başlamıştır. Yöntem değiştirerek küçük çocuklar ve kadınları kullandığı intihar saldırı ve su kaynaklarını zehirleme gibi yöntemlere yönelmiştir.

Dünyanın en zengin yedinci terör örgütü olan Boko Haram'ın yıllık geliri 25 milyon dolardır. Fidye ve haraç için insan kaçırma, banka soygunları, yasa dışı madencilik, yabancı ülkelerden gelen bağışlar ve uyuşturucu gelir kaynaklarıdır. Ayrıca üye aidatları, bağışlar ve yabancı mali destekler almaktadır.

Boko Haram zamanla Nijerya'da doğduğu bölge olan kuzeydoğu bölgesinden tarihi, dini ve etnik bağları da kullanarak genişlemiş, tüm kuzey Nijerya'da, Çad, Kamerun ve Nijer'de eylemler gerçekleştirmiştir. Nijer, Nijerya, Çad, Kamerun ve Benin tarafından MNJTF Boko Haram'la mücadele maksadıyla kurulmuştur. Boko Haram'la mücadelenin tek somut adımı olanMNJTF'nin kurulduğu zamanlarda yaklaşık 20 milyon kilometre karelik yeri elinde bulunduran Boko Haram, MNJTF'nin operasyonları sonucunda Sambisa Ormanı'na çekilmek zorunda kalmıştır.

Nijerya'yı on yıldır ve Nijer, Çad, Kamerun'u yaklaşık dört yıldır etkileyen Boko Haram terörü bu bölgede bir takım zararlara yol açmıştır. Nijer, Çad ve Kamerun'un ürettiği tarım ürünleri ve canlı hayvan pazarı olan Nijerya'ya giden yolları elinde tutan ve ticareti sabote eden Boko Haram, bölge ülkelerinin birbiriyle ticaretine ket vurarak, ticaret hacminin düşmesine ve bazı yerlerde insanların

dükkânlarını kapatarak işsiz kalmalarına yol açmıştır. Bölgede insanların yetiştirdiği canlı hayvanları çalarak hayvan ticaretini önlemiştir. Boko Haram'ın bölgede gerçekleştirdiği eylemlerden dolayı insanlar köylerini bırakarak göç etmişler, tarlalarını ekmediklerinden dolayı yiyecek kıtlığı ortaya çıkmıştır. Yerlerini terk eden kişiler başka bölgelere ve yerlere göç ettiklerinden bölgede mülteciler krizi çıkmış, mülteciler gittikleri bölgede yiyecek kıtlığını daha da derinleştirmişlerdir. Nijerya ve Kamerun hükümetleri kendi ülkelerinden mülteci kovmaya başlamışlardır. Özellikle Boko Haram'ın çoğunlukla eylemlerini gerçekleştirdiği Çad Gölü Havzası Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun'da 21 milyon insanı barındırmaktadır. Bu bölgenin dünyanın en yoksul bölgelerinden birisi olması, yaşanan durumu daha da kötüleştirmektedir. Soğan, pirinç, mısır, çiftlik hayvanları, biber ve balık üreten çiftçilerin tümü Çad Gölü Havzası bölgesinden kaçmışlar. Pazarlar güvenlik nedenleriyle kapanmış, pazarların kapanmasıyla gıda maddelerin kıtlığına ve kıtlık nedeniyle komşu ülkelerde bu gıda maddelerinin eşi görülmemiş fiyat artışlarına yol açmıştır.

Boko Haram'dan etkilenen bölgede 10,7 milyon insanın insani yardıma ihtiyacı vardır. 2,4 milyon insan yerlerinden edilmiştir. Bunların 1,5 milyonu çocuktur. Sadece Kuzeydoğu Nijerya'da 7000 den fazla kadın ve kız Boko Haram'ın cinsel saldırılarına uğramıştır. Boko Haram'ın etkisi ile özellikle Çad Gölü havzasında büyük gıda ve beslenme krizi ortaya çıkmıştır. Günümüzde bu kriz ile karşı karşıya olan insan sayısı 7,1 milyondur. Bu rakam bir önceki yıla göre 3 milyon kişi artmıştır. Boko Haram'ın eylemleri sonucunda Borno eyaletinde okulların %50'si kapanmış, 3 milyondan fazla çocuğun okulsuz kalmasına neden olmuştur. Boko Haram 2009'dan beri 2300 civarında öğretmeni öldürmüş, 1400 civarında okulu yıkmıştır.

Böylece Boko Haram örgütü/terörü Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun ekonomisini, toplumlarını ve siyasetini son derece derinden ve olumsuz biçimde etkilemiştir. Bu nedenle bu dört devlet Boko Haram örgütüne karşı işbirliği yapmaya başlamıştır. Yani ortak sorun (Boko Haram terörü), devletlerarasında işbirliğini zorunlu kılmıştır. Kurulan işbirliği Boko Haram'ın zayıflatılmasında ve geriletilmesinde önemli rol oynamıştır. Ama Boko Haram örgütü tamamen yok edilemedi ve hala bölge ülkeleri için önemli bir tehdit olmaya devam etmektedir. Bu da Nijerya, Nijer, Çad ve Kamerun arasında işbirliğinin devam ettirilmesini zorunlu kılmaktadır.

KAYNAKÇA

1.Kitaplar

Abubakar, Dauda (2017).''From Sectarianism to Terrorism in Northern Nigeria:A Closer Look at Boko Haram. '' Şu kitapta: Haz/Ed Caroline Varin, Dauda Abubakar. Violent Non-State Actors in Africa: Terrorist, Rebels and Warlords. Switzerland: Palgrave Macmillan, 17-48.

Adekson, Adedoyo Oluwakayode (2004). The Civil Society Problematique, Deconstructing Civility and Southern Nigeri's Ethnic Radicalization.NY:Routledge.

Afeno, Super Odomovo (2016).''Killings by the Security Forces in Nigeria: Mapping and Trend Analysis (2006-2014).'' Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de Montclos. Violence in Nigeria: "A qualitative and quantitative analysis". Leiden: African Studies Centre,112-140.

Altuğ,Yılmaz (1995). Terörün Anatomisi.İstanbul: Altın Kitaplar.

Asuelime, Lucky E., Ojochenemi J.David (2015). Boko Haram: The Socio-Economic Drivers. Switzerland: Springer.

Anderson, Sean K., Stephen Sloan (2009). Historical Dictionary of Terrorism. Maryland: The Scarecrow Press.

Aydın, Nurullah (2009). Küresel Terör ve Terörizm. İstanbul :Kumsaati Yayınları.

Beck,Colin J (2015). Radicals, Revolutionaries and Terrorists. NY: John Wiley & Sons.

Byman,Daniel (2005). Deadly Connections: States that Sponsor Terrorism. NY: Cambridge University Press.

Campbell, John (2011). Nigeria:Dancing on the Brink. Lanham: Rowman&Littlefield Publishers.

Caplan(ed), Jane(2012). Hitler Almanyası 1933-1945.İstanbul: İnkılap Kitapevi.

Caşın, Mesut Hakkı (2008).Uluslararası Terörizm. Ankara: Nobel Yayınları.

Chailand ,Gerard, Arnaud Blin (2007).''Zealots and Assasins.'' Şu Kitapta: Haz/Ed Chailand, Gerard, Arnaud Blin. The History of Terrorism From Antiquity to Al Qaeda. Clifornia:University of California, 55-78.

Chomsky, Noam Edward S. Herman, Gerry O.Sullivan, Alexander George (1999). Terörizm Efsanesi. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Comolli, Virginia (2015). Boko Haram Nigeria's Islamist Insurgency. New York: Oxford University Press.

Çakmak, Haydar (2008). ''Tarihi Açıdan Terör.'' Şu kitapta: Haz/Ed Haydar Çakmak. Terörizm. Ankara: Barış Platin Yayınları,17-27.

Çitlioğlu, Ercan (2006). Gri Tehdit Teörizm. Ankara: Ümit Yayıncılık.

Davies, Barry(2006). Terörizm Ortadoğu'da Şiddet ve Terör. İstanbul: Truva Yayınları.

Danjibo, Nathaniel D (2010). Islamic Fundamentalism and Sectarian Violence: The 'Maitatsine ' and Boko Haram Crises In Northern Nigeria. Oye State:Institute of African Studies University of Ibadan.

Demirel,Emin (2007). Terör. İstanbul: IQ Yayıncılık.

Dönmezer, Sulhi (1981). Kriminoloji. İstanbul: Beta Yayınları.

Erol, Mehmet Seyfettin (2008). ''Uluslararası İlişkilerin Aktörü Olarak Terör Örgütleri.'' Şu kitapta: Haz/Ed Haydar Çakmak. Terörizm. Ankara: Barış Platin Yayınları, 73-97.

Esposito, John L.(2003). Kutsal Olmayan Savaş İslamcı Terör. İstanbul: Oğlak Yayınları.

Esposito,John L.(2006) ''Terrorism and the Rise of Political Islam.'' Şu kitapta: Haz/Ed Louise Richardson. The Roots Of Terrorism. NY: Routledge, 145-158.

Ferhavi, Fuad (2015). Nijerya'da Şiddet, Radikalizm ve Boko Haram. Ankara: USAK Yayınları.

Gergin,Nadir(2015). ''Orta Doğuda Alışılmışın Dışında Bir Terör Örğütü:IŞİD. ''Şu Kitapta: Haz/Ed Bilal Sevinç, İrfan Çiftçi. Terör ve Şiddet Sarmalında Orta Doğu ve Afrika. Ankara: Karınca Yayınları, 29-47.

Güzel, Cemal (2002). "Korkunun Korkusu Terörizm." Şu kitapta: Haz/Ed Cemal Güzel. Silinen Yüzler Karşısında Terörizm. Ankara: Ayraç Yayınevi, 7-21.

Hobsbawm, Eric (2008). Küreselleşme,Demokrasi ve Terörizm. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Hoffman, Bruce (1998). Inside Terrorism. New York: Columbia University Press.

Hoffman, Bruce (2006). Inside Terrorism, New York: Columbia University Press.

İsa, Muhammed Kabir (2010). ‘‘Militant İslamist Groups in Northern Nigeria.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Watula Okumu, Agustine İkelegbe. Militias, Rebels and Islamist Militants. Pretoria: The Institue For Security Studies, 313-340.

İsen, Galip (2000).’’Terörizm:’’İzm’’ Çıkarılınca Geriye Kalanlar Üzerine.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Ümit Özdağ, Osman Metin Öztürk. Terörizm İncelemeleri:Teori,Örgütler,Olaylar. Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi, 46-87.

Jenkins, Brian (1988). ‘‘Future Trends in International Terrorism.’’Şu Kitapta: Haz/Ed Robert O.Slater, Michael Stohl. Current Perspectives on International Terrorism. London: Macmillan Press, 246-266.

Joseph, Richard A (1987). Democracy and Prebendal Politics in Nigeria: The Rise and Fall of the Second Republic. London: Cambridge University Press.

Juergensmeyer, Mark (2000). Terror in the Mind of God. Los Angeles :University of California Press.

Karlsson, Ingmar (2005). Din, Terör ve Hoşgörü. İstanbul: Homer Kitabevi.

Kaya, Ahmet (2015). ‘‘Yerelden Küresele Prototip Bir Terör Örgüt Olarak El Kaide.’’ Şu Kitapta:Haz/Ed Bilal Sevinç, İrfan Çiftçi. Terör ve Şiddet Sarmalında Orta Doğu ve Afrika. Ankara: Karınca Yayınları, 3-28.

Kaya, İbrahim (2005). Mücadele ve Uluslararası Hukuk. Ankara: USAK Yayınları.

Kyari, Mohammed (2014). ‘‘The Message and Methods of Boko Haram ’’ Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de Montclos. Boko Haram:Islamism, Politics,Security and State in Nigeria. Leiden Netherlands: African Studies Centre, 9-32

Labéviére, Richard (2000). Dollars for Terror The United States and Islam. New York: Algora Publishing.

Laqueur, Walter (1977a). Terrorism. Boston: Little Brown and Company.

Laqueur, Walter (1999). The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction. New York: Oxford University Press.

Laqueur, Walter (2002a). A History Of Terrorism. New Jersey: Transaction Publishers.

Laqueur, Walter (2002b). “Terörizmin Yorumlanması.”, Şu kitapta: Haz/Ed Cemal Güzel. Silinen Yüzler Karşısında Terörizm. Ankara: Ayraç Yayınevi, 95-141.

Lee, Stephen J.(2014). Avrupa Tarihinden Kesitler 1789-1980. Ankara :Dost Kitapevi.

Lutz, James M., Brenda J.Lutz (2004). Terrorism:Origins and Evolution. London, NY.: Routledge.

Lutz, James M., Brenda J.Lutz (2005). Terrorism: Origins and Evolution. NY: Palgrave.

Männik, Erik (2009). ‘‘Terrorism: Its Past, Present and Future Prospects.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Saumets, Andres; Kilp, Alar. Religion and Politics in Multicultural Europe. Perspectives and Challenges. Tartu: Tartu University Press,151−171.

Marshall, Peter (2003). Anarşizmin Tarihi. İstanbul: İmge Yayınevi.

Mockaitis, Thomas R (2007). The ‘‘New’’ Terrorism Myhts and Reality. Connecticut: Praeger Security International.

Napolleoni, Loretta (2015). İslam ve Modern Cihat. İstanbul: Altın Bilek Yayınları.

Guitta, Olivier, Robin Simcox (2014). Terrorism in Nigeria: The Treat from Boko Haram and Ansaru. London: The Henry Jackson Society.

Olojo, Akinola Ejodame (2016).’’Muslims, Christians and Religious Violence in Nigeria: Patterns and Mapping (2006-2014).’’ Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de Montclos. Violence in Nigeria: “A qualitative and quantitative analysis”. Leiden: African Studies Centre, 91-111.

Onuoha, Freedom C (2014). A Danger Not to Nigeria Alone: Boko Haram’s Transnational Reach And Regional Responses. Nigeria: Friedrich Ebert Stiftung.

Onuoha, Freedom (2014). ‘’Boko Haram and the Evolving Salafi Jihadist Threat in Nigeria. ’’ Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de Montclos.Boko Haram: Islamism, Politics,Security and State in Nigeria. Leiden Netherlands: African Studies Centre, 158-191.

Oruka H. Odera (2002). ‘‘Terörizm.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Cemal Güzel. Silinen Yüzler Karşısında Terörizm. Ankara: Ayraç Yayınevi, 345-362.

Öztürk, Osman M (2000). ‘‘Avrupa ve Orta Doğu Ülkelerinin Terör Karşısındaki Konumları.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Ümit Özdağ, Osman Metin Öztürk. Terörizm Incelemeleri. Ankara: ASAM Yayını, 134-175.

Pazarcı, Hüseyin (2009). Uluslararası Hukuk. Ankara: Turhan Kitabevi.

Perliger, Arie (2012). Challengers from the Sidelines, Understanding America’s Far Right. New York: The Combatting Terorism Center West Point.

Perouse de Montclos, Marc-Antoine (2014a). ‘’Boko Haram and Politics: From Insurgency to Terrorism.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de

Montclos. Boko Haram: Islamism, Politics,Security and State in Nigeria. Leiden Netherlands: African Studies Centre, 135-157.

Chouin, Gerard, Manuel Reinert, Elodie Apard (2014). ‘‘Body Count and Religion in the BM crisis: Guidence from the Nigeria Watch Database.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de Montclos. Boko Haram: Islamism, Politics,Security and State in Nigeria. Leiden Netherlands: African Studies Centre, 213-236.

Peters, Jimi (1997). The Nigerian Military and the State. London&New York: I.B.Tauris.

Public Law 100-204 section 901. 22/12/1987.

Rapoport, David. C (2004). ‘‘The Four Waves of Modern Terrorism.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Audrey Kurt Cronin, James M. Ludes. Attacking Terrorism: Elements of a Grand Strategy. Washington, DC: Georgetown University Press, 46–73

Reinert, Manuel, Lou Garçon (2014). ‘‘Boko Haram:A Chronology.’’ Şu kitapta: Haz/Ed Marc-Antoine Perouse de Montclos. Boko Haram:Islamism, Politics,Security and State in Nigeria. Leiden Netherlands: African Studies Centre, 237-245.

Roy, Olivier (1994). Siyasal İslamın İflası. İstanbul: Metis Yayınları.

Salur, Hüseyin (2009). Küresel Çağda Din ve Terör. Konya: Çizgi Kitapevi.

Shane, J.M (2009).’’September 11 Terrorist Attacks Against the United States and the Law Enforcement Response.’’ Şu kitapta: Haz/Ed M.R. Haberfeld, Agostino von Hassell. A New Understanding of Terrorism: Case Studies, Trajectories and Lessons Learned. New York: Springer, 99-142.

Sharma, Ruchir (2012). Breakout Nations. Newyork: Norton

Smith,Mike (2015). Boko Haram: Inside Nigeria’s Unholy War. London,NY: I.B.Tauris.

Solomon, Hussein (2015). Terrorism and Counter-Terrorism in Africa: Fighting Insurgency From Al-Shabab, Ansar Dine and Boko Haram. New York: Palgrave Macmillan.

Solomon,Hussein (2016). Islamic State and Coming Global Confortation. Switzerland: Palgrave-Macmillan.

Sterling, Clarie (1981). Uluslararası Terörizmin Perde Arkası:Terör Ağı. İstanbul: Yüce Yayınları.

Şen, Osman (2011). Din, Terörizm ve El-Kaide. Ankara: Sarkaç Yayınları.

Taft, Patricia, Nate Haken (2015). Violence in Nigeria: Patterns and Trends, NY.: Springer International Publishing.

US Code, Title 22, Section 2656f(d). 27/04/2005.

Thackrach, John Richard (2005). Dictionary of Terrorism. New York: Routledge.

Thomson, Alex (2010). An Introduction to African Politics. New York: Routledge.

Thurston, Alex (2018). Boko Haram: The History Of An African Jihadist Movement. New Jersey: Princeton Universty Press.

Wardlaw, Grant (1989). Political Terrorism: Theory, Tactics and Countermeasures. New York: Cambrigde University Press.

Watson, Robert P.(2009). ''The Politics and History of Terror.'' Şu Kitapta: Haz/Ed Tom Lansford, Robert P.Watson, Jack Covarrubias. America's War on Terror, UK: Ashgate, 1-16.

Weimann, Gunnar J.(2010) Islamic Criminal Law in Northern Nigeria: Politics, Religion, Judicial Practice. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Wilkinson, Paul (1974). Political Terrorism. London: Macmillan

Wilkinson, Paul (2002). "Terör ve Terörizm: Kavramlar, Özellikler ve Tipoloji." Şu kitapta: Haz/Ed. Cemal Güzel. Silinen Yüzler Karşısında Terör. Ankara: Ayraç Yayınevi, 142-162.

Yavuz, Celalettin, Muhittin Şahin (2011). Terör ve Terörizmle Mücadele. Ankara: Berikan Yayınevi.

2.Makaleler, Bildiriler, Diğer Basılı Yayınlar

Adesoji, Abimbola (2010). "The Boko Haram Uprissing and Islamic Revivalism in Nigeria." Africa Spectrium, 45 (2), 95-108.

Adesoji, Abimbola (2011). ''Between Maitatisine and Boko Haram: Islamic Response and the Response of the Nigerian State.'' Africa Today, 57(4), 98-119.

Agbiboa, Daniel Egiegba (2012). ''Between Corruption and Development: The Political Economy of State Robbery in Nigeria.'' Journal of Business Ethics, 108, 325-345.

Agbiboa, Daniel Egiegba (2013). ''Living in Fear: Religious Identity, Relative Deprivation and the Boko Haram Terrorism.''African Security, 6(2), 153-170.

Agbiboa, Daniel Egiegba (2013a). "No Retreat, No Surrender: Understanding the Religious Terrorism of Boko Haram in Nigeria." Africa Study Monographs, 34(2), 65-84.

Agbiboa, Daniel Egiegba (2013b). "The Nigerian Burden: Religious Identity, Conflict and Current Terrorism of Boko Haram." Conflict Security and Development, 13(1), 1-29.

Agbiboa, Daniel Egiegba (2013c). ''(Sp)oiling Domestic Terrorism? Boko Haram and State Response.'' Peace Review: A Journal of Social Justice, 25(3), 431-438.

Agbiboa, Daniel Egiegba (2014). ''Peace At Daggers Dawn? Boko Haram and The State of Emergency in Nigeria.'' Studies in Conflict and Terrorism, 37(1), 41-67.

Aghedo, Iro (2014). "Old Wine in a New Bottle: Ideological and Operational Linkages Between Maitatsine and Boko Haram Revolts in Nigeria." African Security, 7(4), 229-250.

Aghedo, Iro, Oarhe Osamah (2012). ''The Boko Haram Uprising: How Should Nigeria Respond.'' Third World Quarterly, 33(5):853-869.

Aghedo, Iro, Oarhe Osumah (2014). ''Bread, not Bullets: Boko Haram and Insecurity Management in Northern Nigeria.'' African Study Monographs, 35(3&4):205-229.

Aghedo, Iro, Oarhe Osumah (2015). ''Insurgency in Nigeria: A Comparative Study of Niger Delta and Boko Haram Uprising.'' JAAS, 5(2):208-222.

Aliyu, Ahmed, Ravichandran Meorthy, Nor Aziza Bin İdris (2015). "Towards Understanding The Boko Haram Phenomenon in Nigeria." Asian Social Science, 11 (10): 307-317.

Amnesty International (2012).Nigeria: Trapped in the Cycle of Violence. London: Amnesty International. AFR 44/043/2012.

Amnesty International (2015a). Our Job is Shoot, Slaughter and Kill: Boko Haram's reign of Terror in North-East Nigeria. London: Amnesty İnternational. AFR44/1360/2015.

Assanvo, William, Jeannine Ella A. Abatan, Wendyam Aristide Sawadogo (2016). Assesing the Multinational Joint Task Force Against Boko Haram. Pretoria: The Institute for Security Studies. West Africa Report Issue 19.

Aydın, Ahmet Hamdi, Mehmet Emin Türkoğlu (2007).''Dini Motifli Terör Kavramı". (Ed.) Zeki Dilek, Mustafa Akbulut, Zeki Cemil Arda vd. 38.Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu:163-172.

Awojobi, Oladoya N.(2014). ‘‘The Socioeconomic Implications of Boko Haram Insurgency in North East Nigeria.’’ International Journal of Innovation and Scientific Research, 11(1), 144-150.

Barkindo, Atta (2013). “Join The Caravan: The Ideology of Politcal Authority in Islam from Ibn Taymiyya to Boko Haram in North-Eastern Nigeria. ” Perspectives of Terrorism, 7(3), 30-43.

Bamidele, Oluwaseun (2015). ‘‘Beyond Shadows of Terrorism: Boko Haram Crisis in Northern-Nigeria.’’ Conflict Studies Quarterly, Special Issue 2015, 41-57.

Başeren, Sertaç (2006). "Kavramsal Özellikleri ile Terörizm", Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 2006, s.7-18.

Blanchard, Lauren Ploch (2015).Nigeria’s 2015 Elections and the Boko Haram Crisis. Washington: Congressional Research Service. R43881.

Brigaglia, Andrea (2012). ‘‘Ja’far Adam, Mohammed Yusuf and Al-Muntada Islamic Trust: Reflections on the Genesis of Boko Haram Phenomenon in Nigeria.’’ Annual Review of Islam in Africa, (11), 35-44

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1993). İstanbul:Milliyet Gazetesi Yayınları.

Campbell, John (2014). U.S. Policy to Counter Nigeria’s Boko Haram. NY:Council on Foreign Relations. Council Special Report No.70.

Cold-Ravnkilde, Signe, Sine Plambech (2015). Boko Haram from Local Grievances to Violent Insurgency. Denmark: Danish Institute for International Studies. DIIS Report 2015:21.

Comolli, Virginia (2015b). ‘‘The Regional Problem of Boko Haram.’’ Survival: Global Politics and Strategy, 57(4), 109-117.

Cook, David (2011). ‘‘The Rise of Boko Haram in Nigeria.’’ CTC Sentinel, 4(9), 3-5.

Crisis Group Africa (2010). Northern Nigeria: Background to Conflict. Brussels: Crisis Group Africa. Report No: 168.

Egharevba, John, Iro Aghedo (2016). ‘‘Promoting Unity in Diversity: The Imperative of Social Transformation for Managing Boko Haram Uprising in Nigeria.’’ Journal of Educational and Social Research, 6(2):41-48.

Ekot, Basil (2009). “Conflict, Religion and Ethnicity in the Postcolonial Nigerian State.” ARAS, 30 (2), 47-67.

Ewi, Martin (2015). ‘‘Was the Nigerian 2015 Presenditial Election a Victory for Boko Haram or for Democracy.’’ African Security Review, 24(2), 207-231.

Falode, James Adewunmi (2016). ‘‘The Nature of Nigeria’s Boko Haram War, 2010-2015: A Strategic Analysis.’’ Perspectives on Terrorism, 10(1), 41-52.

Fayeye, Joseph O., Obasanjo S. Balogun (2012). ‘‘The Metamorphosıs of ‘Boko Haram’ to An Islamic Fundamental Sect and the Burden of Insecurity in Northern Nigeria.’’ International Journal of Current Research, 4(4):266-272.

Forest, James (2012). Confronting The Terrorism of Boko Haram in Nigeria. Tampa FL: Joint Special Operations University, The JSOU Report 12-5.

Gray, Simon, Ibikunle Adeakin (2015). ‘‘The Evolution of Boko Harm: From Missionary Activism to Transnational Jihad the Failure of the Nigerian Security Intelligence Agencies.’’ African Security, 8(3):185-211.

Hansen, William (2017). ‘‘Boko Haram: Religious Radicalism and Insurrection in Northern Nigeria.’’ Journal Asian and African Studies, 52(4), 551-569.

Hickey,Raymond (1984). ‘‘The 1982 Maitatisine Uprising in Nigeria: A Note.’’ African Affairs, 83(331), 251-256.

Hill, J.N.C (2013). ‘‘Religious Extremism in Northern Nigeria Past and Present: Paralels between Pseudo-Tjinis and Boko Haram.’’ The Round Table: The Common-Wealth Journal of International Affairs, 102(3), 235-244.

International Crisis Group (2014). Nigeria’s Dangerous 2015 Elections: Limiting The Violence. Brusells/Dakar: International Crisis Group. Africa Report No.220.

International Crisis Group (2016). Cameroon: Confronting Boko Haram. Brusells/Dakar: International Crisis Group. Africa Report No.241.

International Crisis Group (2017a). Niger and Boko Haram Beyond Counter-Insurgency. Brusells/Dakar: International Crisis Group. Africa Report No.245.

International Crisis Group (2017b). Watchmen of Lake Chad: Vigilante Groups Fighting Boko Haram. Brusells/Dakar: International Crisis Group. Africa Report No.244.

Isichei, Elizabeth (1987), ‘‘The Maitatsine Risings In Nigeria 1980-1985: A Revolt of The Disinherited.’’ Journal of Religion in Africa, 17(3), 194-208.

Joseph D.,Fayoye O, S.O. Balogun (2012). ‘‘The Metamorphosis of Boko Haram to an Islamic Fundamental Sect and the Burden of Insecurity in Northern Nigeria.’’ International Journal of Current Research, 4(4):266-272.

Karacan, İsmet (1984).''Terörizm: Kavram ve Yapısı''. Uluslararasarası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu. Ankara: Ankara Üniversitesi:143-150.

Karmon, Ely (2014). ''Boko Haram's International Reach.'' Perspectives on Terrorism, 8(1), 74-83.

Kassım, Abdulbasit (2015). ''Defining and Understanding the Religious Philisophy of Jihadi-Salafism and the Ideology of Boko Haram.'' Politics, Religion and Ideology, 10(2-3), 73-200.

Korkmaz, Gürol (1998). **''**Tanımı Sorunlu Bir Kavram: Terör.'' Polis Bilimleri Dergisi. 1(2), 10-28.

Ladbury, Sarah, Hamsatu Allamin, Chitra Nagarajan vd (2016) ''Jihadi Groups and State-Building: The Case of Boko Haram in Nigeria.'' Stability: International Journal of Security & Development, 5(1): 1–19.

Laqueur,Walter (1977b). ''Interperatations of Terrorism: Fact,Fiction and Political Science.'' Journal of Contemporary History,12(1), 1-42.

Loimeier, Roman (2012). ''Boko Haram: The Development of a Militant Religious Movement in Nigeria.'' Africa Spectrum, 47(2-3), 137-155.

Menner, Scott (2014). ''Boko Haram's Regional Cross-Border Activities.'' CTC Sentinel, 7(10), 10-14.

Meydan Larousse (1969). İstanbul: Meydan Yayınları.

Obi, Cyril I (2006). ''Terrorism in West Africa: Real, Emerging or Imagined Threats?'' African Security Review, 15(3), 87-101.

Ogbonnaya, Ufiem M (2014). ''Terrorism In Nigeria.'' African Security Review, 23(2), 145-160.

Okemi, Mike Eshioke (2013). "Boko Haram: A Religious Sect or Terrorist Organization. " Journal of Politics and Law Resource, 1(1), 1-9.

Okereke, C.Nna-Emeka (2011). ''Financing the Boko Haram: Some Informed Projections.'' Africa Journal for the Prevention and Combatting of Terrorism, 2(1), 143-173.

Oluwadere, Abidun Joseph (2016). ''Boko Haram Terrorism in Lake Chad Basin Region: Implications for Subregional Security.'' Journal of International and Global Studies, 8(1), 40-55.

Onapajo, Hakeem, Ufo Okeke Uzodike, Ayo Whetho (2012). ''Boko Haram Terrorism in Nigeria: The International Dimension.'' South African Journal of İnternational Affairs, 19(3): 337-357.

Onapajo, Hakeem, Uzodike, U. O (2012). ‘‘Boko Haram Terrorism in Nigeria.’’ African Security Review, 21(3): 24-39.

Onuoha, Freedom (2011). ‘‘Countering the Financing of Boko Haram Extremisim in Nigeria.’’ African Journal for the Prevention and Combatting of Terrorism, 2(1), 89-121.

Onuoha, Freedom (2012a). ‘‘The Islamist Challenge: Nigeria's Boko Haram Crisis Explained.’’ African Security Review, 19(2), 54-67.

Onuoha, Freedom (2012b). ‘‘The Audacity of Boko Haram: Background, Analysis and Emerging Trend.’’ Security Journal, 25(2), 134-151.

Onyebuchi, Ezeani Emmanuel, Chilaka Francis Chigozie (2013). ‘‘Islamic Fundamentalism And The Problem Of Insecurity In Nigeria: The Boko Haram Phenomenon.’’ IOSR Journal Of Humanities And Social Science (IOSR-JHSS), 15(3) :43-53.

Osaghae ,Eghosa E (2005). ‘‘State, Constitutionalism, and Management of Ethnicity in Africa.’’ African and Asian Studies, 4(1-2), 83-105.

Oyeniyi, Bukola Adeyemi (2014). “One Voice, Multiple Toungues: Dialoguing With Boko Haram.” Democracy and Security, 10 (1), 73-97.

Oyewole, Samuel (2013). ‘‘Boko Haram and the Challenge’s of Nigeria’s War on Terror.’’ Defence&Security Analysis, 29(3), 253-262.

Oyewole, Samuel (2015). ‘‘Boko Haram: Insurgency and the War against Terrorism in the Lake Chad Region.’’ Strategic Analysis, 39(4), 428-432.

Paden, John (2015). Religion and Conflict in Nigeria Countdown to the 2015 Elections. Washington D.C.: United States Institute of Peace. Special Report 359.

Perouse de Montclos, Marc-Antoine Perouse (2014b). Nigeria’s Interminable Insurgency? Addressing The Boko Haram Crisis. London: Chatham House. Research Paper September 2014.

Pham, J.Peter (2016). ‘‘How Boko Haram Became The Islamic State’s West Africa Province.’’ The Journal of International Security Affairs, 30(Winter 2016), 17-26.

Rapoport, David C (1988). ‘‘Messianic Sanction for Terror.’’ Comprative Politics, 20(2), 195-213.

Schmid, Alex (2004).’’ Terrorism, The Defionational Problem.’’ Case Western Reserve Journal of International Law, 36(2), 375-419.

Selvi, Haluk (2011). ‘‘Terör Eylemlerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Osmanlı Devleti’nde Ermeni Terör Eylemleri ve Yurtdışı Bağlantıları.’’ Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 2 (1), 39-56.

Shepherd, Ben, Paul Melly (2016). Stability and Vulnerability in the Sahel: the Regional Roles and Internal Dynamics of Chad and Niger. Norwegia: Norwegian Peace Building Resource Centre. NOREF Report-April 2016.

Shorey, Margot, Benjamin P.Nickels (2015). ‘‘Chad: A Precarious Counterterrorism Partner.’’ CTC Sentinel, 8(4): 7-10.

Shuriye, Abdi O., Shittu Huud (2013). ‘‘Global Challenge of Manual Suspicion: Boko Haram Uprising in Nigeria.’’ American International Journal of Contemporary Research, 3(5): 105-111

Sodipo, Michael Olufemi (2013). ‘‘Mitigating Radicalism in Northern Nigeria.’’ Africa Security Brief, 26, 1-8.

Songar, Ayhan (1984).’’Genel Olarak Terör ve Türkiye’deki Terör Olaylarının Psikiyatrik Değerlendirmesi’’. Uluslararası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı Sempozyumu. Ankara:Ankara Üniversitesi: 143-150.

Suleiman, Muhammed Nuruddeen, Mohammed Aminul Karim (2015). ‘‘Cycle of Bad Governance and Corruption: The Rise of Boko Haram in Nigeria.’’ Sage Open, January-March 2015: 1-11.

Sulemana, Mohammed, Govend Azez (2015). “Rethinking Islamism in Western Africa”. The Australian Review of African Studies, 36 (1): 51-67.

Suranjan, Weeraratne (2015): ‘‘Theorizing the Expansion of the Boko Haram Insurgency in Nigeria.’’ Terrorism and Political Violence, 29(4), 1-25.

Thurston, Alex (2015a). ‘‘Nigeria’s Mainstream Salafis Between Boko Haram and the State.’’ Islamic Africa, 6(2015), 109-134.

Tiefenberun, Susan (2003).’’A Semiotic Approach to a Legal Definition of Terrorism.’’ ILSA Journal of Interniational and Comprative Law, 9(1), 358-389.

Tilly, Charles (2004). ‘‘Terror, Terroism, Terrorists.’’ Social Theory, 22(1), 5-13.

Türkiye Barolar Birliği Çalışma Grubu (2006). Türkiye ve Terörizm Raporu. Ankara: Türkiye Barolar Birliği. Rapor No: 107.

Uadile, Martin (2012). ‘‘Implication of the Political and Economic Factors in the Rise of ‘‘Boko Haram’’ Insurgence in Nigeria.’’ International Journal of Advanced Legal Studies and Governance, 3(3), 81-100.

Ukana, B.Ikpe (2009). ‘‘The Patrimonial State and Inter-Ethnic Conflicts in Nigeria.’’ Ethnic and Radical Studies, 32(4), 679-697.

Waldek, Lise, Shakara Jayasekera (2011). ‘‘Boko Haram: The Evolution of Islamist Extremism in Nigeria.’’ Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism, 6(2): 168-178.

Walker, Andrew, (2012), What is Boko Haram. Washington: United State Institute of Research. Special Report 308.

Wilkinson, Paul (1988).’’ The Future Of Terrorism.’’ Futures, 20(5), 493-504.

Yaylar, Yasin (2016). “Boko Haram Terör Örgütünün SWOT Analizi Kapsamında İncelenmesi.” Journal of Europe-Middle East Social Science Studies, 2 (1), 27-54.

Yayla, Atilla (1990). ‘‘Terörizm: Kavramasal Bir Çerçeve.’’ Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, XLV, 335-385.

Yazar Yok (2012). ’’The Popular Discourses of Salafi Radicalism and Salafi Counter-Radicalism in Nigeria: A case study of Boko Haram.’’ Journal of Religion in Africa, 42(2), 118-144.

Zenn, Jacob (2014). ‘‘Boko Haram: Recruitment, Financing, and Arms Trafficking in the Lake Chad Region.’’ CTC Sentinel, 7(10), 5-9.

Zenn,Jacob(2017). ‘‘Electronic Jihad In Nigeria: How Boko Haram is Using Social Media.’’ Terrorism Monitor, 15(23), 5-7.

Zenn, Jacob, Elizabeth Pearson (2014). “Women, Gender and The Evolving Tactics of Boko Haram.” Journal of Terrorism Research, 5 (1): 46-57.

3.Elektronik Kaynaklar

Adalet Bakanlığı, TMK, http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/809.html (Erişim Tarihi:21/04/2015).

Agence France-Press[AFP] (18/11/2012). Nigeria Not Talking to Boko Haram Islamists President Say. AFP. https://www.modernghana.com/news/431127/nigeria-not-talking-to-boko-haram-islamists-president-says.html (Erişim Tarihi:12/12/2017).

Alli, Yusuf (20/04/2013a). Tensions as BH Ground 10 LG’s in Borno, The Nation. http://thenetiononlineng.net/new/tension-as-boko-haram-grounds-10-lgs-in-borno-2/ (Erişim Tarihi:19/03/2018).

Alli, Yusuf (01/06/2013b). We Were Paid N5000 to Burn Scholls. The Nation. http://thenationonlineeng.net/we-were-paid-n5000-to-burn-scholls-freed-boko-haram-kids-2/ (Erişim Tarihi: 02/03/2018)

Allafrica (19/02/2018). Nigerian Army Places New Bounty On Boko Haram Leader. http://allafrica.com/view/group/main/main/id/00058934.html (ET:19/02/2018)

American Foreign Policy Council[AFPC](2012). Boko Haram - World Almanac of Islamism almanac.afpc.org/sites/almanac.afpc.../Boko%20Haram.pdf (Erişim Tarihi:22/05/5017)

Amnesty International (15/01/2015b). Nigeria: Satellite Images Show Horrific Scale of Boko Haram Attack on Baga. https://www.amnesty.org/en/articles/news/2015/01/nigeria-satellite-images-show-horrific-scale-boko-haram-attack-baga (Erişim Tarihi: 20/03/2018).

Andrews, Jaiyeola, Daji Sani.(07/11/2014). Nigeria: Ngilari - Five LGAs Under Boko Haram. THISDAY. http://allafrica.com/stories/201411070509.html (Erişim Tarihi: 20/08/2017).

Arquilla,John. (05/10/2011). The New Seeds of Terror. Foreign Policy. http://www.foreignpolicy.com/articles/2011/05/10/the_new_seeds_of_terror?page=full (Erişim Tarihi:27/02/ 2015).

BBC.(07/06/2011a). 'Boko Haram' gunmen kill Nigerian Muslim cleric Birkut. BBC News. http://www.bbc.com/news/world-africa-13679234 (Erişim Tarihi:04.04.2018).

BBC.(17/06/2011b).Nigeria's Boko Haram Islamists bombed Abuja Police Headquarters. BBC News. https://www.bbc.com/news/world-africa-13805688 (Erişim Tarihi04/03/2018).

BBC. (02/04/2012a), Raid hits Nigeria Islamist sect Boko Haram 'bomb factory. BBC News. www.bbc.com/news/world-africa-17580795 (Erişim Tarihi:13/03/2018).

BBC.(08/01/2012b). Nigeria's Goodluck Jonathan: Officials Back BokoHaram. BBC News.https://www.bbc.com/news/world-africa-16462891 (Erişim Tarihi:17/02/2018).

BBC. (13/08/2013a). Nigeria Unrest: 'Boko Haram' Gunmen Kill 44 at Mosque. BBC News. http://www.bbc.com/news/world-africa-23676872. (ET 03/02/2018).

BBC. (13/08/2013b). Nigeria unrest: 'Boko Haram' gunmen kill 44 at Mosque BBC News.http://www.bbc.com/news/world-africa-23676872. (ET 03/02/2018).

BBC. (07/05/2014a). Nijerya:Kaçırılan Kızlarla İlgili Bilgiye 300000 dolar ödül. BBC News. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/05/140507_nijerya_odul (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (03/11/2014b). Nigeria Shias in Potiskum Hit By 'Suicide Attack'. BBC News. http://www.bbc.com/news/world-africa-29882218. (Erişim Tarihi: 03/02/2018).

BBC. (18/12/2014c). Nijerya: Boko Haram'la Savaşmayan Askerlere İdam Cezası. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2014/12/141217_nijerya_asker_idam (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (07/05/2014d). OBAMA: Ekiplerimiz Nijerya'ya yardıma gitti. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2014/05/140507_obama_nijerya (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (10/11/2014e). Nigeria School Blast in Potiskum Kills Dozens BBC News. http://www.bbc.com/news/world-africa-29985252. (ET 03/02/2018).

BBC. (27/01/2015a). Boko Haram Nasıl Güçlendi. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150126_boko_haram_analiz (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (09/01/2015b). Boko Haram'ın Baga Saldırısı: İnsani Kriz Büyüyor. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150108_nijerya_boko_haram (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (04/01/2015c). Boko Haram Askeri Üssü Ele Geçirdi. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150104_nijerya_askeri_us (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (15/01/2015d). Boko Haram Nijerya'da Kasabaları Haritadan sildi. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150115_boko_haram (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC. (18/01/2015e). Boko Haram, Kamerun'da 60 Kişiyi Kaçırdı. BBC News. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150118_boko_haram_adam_kacirdi (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC.(05/02/2015f). Boko Haram Kamerun'da katliam yaptı: En az 81 ölü. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150205_boko_haram_kamerun (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC.(09/02/2015g). Boko Haram Lideri Bölgesel Afrika Gücüne Meydan Okudu. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/02/150209_boko_haram_video (Erişim Tarihi:05/03/2018).

BBC.(27/11/2015h). Suicide Attack Hits Nigeria Shia March. BBC News. www.bbc.com/news/world-africa-34946233 (Erişim Tarihi:10/03/2018).

BBC.(03/11/2015ı). Boko Haram Kendi Silahını Üretiyor BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/11/11/151153-boko-haram-roket (Erişim Tarihi:06/03/2018).

BBC.(27/01/2015i). Boko Haram nasıl Güçlendi. BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150126_boko_haram_analiz (Erişim Tarihi:05/03/2018)

Besheer, Margaret(14/03/2017). Regional Task Force Battles Boko Haram.Voice Of America. www.voanews.com/a/regional-task-force-battles-boko-haram/3765775.html (Erişim Tarihi:07/03/2018)

BMGK 7816.Toplantı Basın Bildirisi (18/11/2016). Security Council Unanimously Adopts Resolution 2320, Welcoming Cost-Sharing Proposal, Stronger Cooperation between United Nations, African Union. Security Council SC/12595. https://www.un.org/press/en/2016/sc12595.doc.htm. (Erişim Tarihi:20/03/2018)

BMGK 7861.Toplantı basın bildirisi (12/01/2017). Boko Haram Still Threatens Civilians in Lake Chad Basin, Officials Warn Security Council, Urging United Front to Repair Material, Social Damage. Security Council SC/12679. www.un.org/press/en/2017/sc12679.doc.htm (Erişim Tarihi:02/02/2018)

Botha, Anelli, Martin Ewi,Uyo Salifu ve Mahdi Abdile(2017). Understanding Nigerian Citizens' Perspectives on Boko Haram.(ISS Monograph Number 196). https://issafrica.org/research/monographs/understanding-nigerian-citizens-perspectives-on-boko-haram/download-monograph-196-pdf (Erişim Tarihi:20/03/2018)

Bulwarkintelligence(19/02/2018). The Best Strategy to Defeat Suicide Bombers http://bulwarkintelligence.com/reports/counter-insurgency/best-strategy-defeat-suicide-bombers/ (Erişim Tarihi: 04.05.2018).

Burke, Jason (09/10/2017). Secret Trials of Thousands of Boko Haram Suspect to Start in Nigeria. The Guardian. https://www.theguardian.com/world/2017/oct/09/nigeria-begin-secret-trials-thousands-boko-haram-suspects (Erişim Tarihi:08/03/2018).

Byman, Daniel Shahram Chubin,Anoushiravan Ehteshami,Jerold.D.Green(2001). Iran's Security Policy in the Post-Revolutionary Era, Rand Corporation. https://www.rand.org/pubs/monograph_reports/MR1320html. (Erişim Tarihi:13.12.2017).

Campbell, John and Asch Harwood, (2011). Nigerias Challenge. The Atlantic. http://www.theatlantic.com/international/archive/2011/06/nigerias-challenge/240961. ET (05/03/2018)

Cummings, Rayn (06/03/2018). Nigeria Claimed Victory Over Boko Haram How Did More Girls Get Kidnaped?

www.theglobalobservatory.org/2018/03/nigeria-claimed-victory-boko-haram-how-did-more-girls-get-kidnaped/ (Erişim Tarihi:10/03/2018).

Daily Trust (28/02/2018). 95 Former Boko Haram Insurgents Graduate in Gombe https://www.dailytrust.com.ng/95-former-boko-haram-insurgents-graduate-in-gombe.html (Erişim Tarihi:03/03/2018).

Edeh, Suzan(15/10/2014). We'll regard anyone that vote for PDP as enemy of North-NEF. Vanguard. https://www.vanguardngr.com/2014/10/2015-well-regard-anyone-vote-pdp-enemy-north-nef/ (Erişim Tarihi:15.12.2017).

Elbagir, Nima, Paul Cruickshank,Mohammed Tawfeeg(09/03/2015).Boko Haram Purportedly Pledges Alliance to IS. CNN. https://edition.cnn.com/2015/03/07/africa/nigeria-boko-haram-isis/index.html (Erişim Tarihi18/03/2018).

Emma Farge(30/09/ 2016). U.S. Building $100 Million Drone Base in Central Niger. Reuters. https://www.reuters.com/article/us-niger-security/u-s-building-100-million-drone-base-in-central-niger-idUSKCN12023L (Erişim Tarihi:07/03/2018)

Franklin, Lawrence A.(01/01/2015). Nigeria: Presidential Elections Amid Specter of Boko Haram https://www.gatestoneinstitute.org/5168/nigeria-elections-boko-haram (Erişim Tarihi:26/04/2018).

Flick, Maggie(05/08/2016). Boko Haram Dispute with ISIS Brusts into the Open. Financial Times. www.ft.com/content/bed19ac2-5a61-11e6-8d05-4eaa66292c32 (Erişim Tarihi:03/03/2018).

Foreign & Commonwealth Office and The Rt Hon William Hague ,UK Press release, 12 June 2014 ,Foreign Secretary announces UK support following Ministerial on Boko Haram https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-announces-uk-support-following-ministerial-on-boko-haram (Erişim Tarihi:11/11/2017)

Freeman, Colin (10/05/2015).South African Mercenarie's Secret War On Boko Haram. The Telegraph. https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/nigeria/11596210/South-African-mercenaries-secret-war-on-Boko-Haram.html (Erişim Tarihi05/03/2018).

Freeman, Colin(24/03/2018). How the Nigerian Goverment is Fuelling Boko Haram's Kidnapping Industry. The Telegraph. https://www.telegraph.co.uk/news/2018/03/24/nigerian-goverment-fuelling-boko-harams-kidnapping-industry/ (Erişim Tarihi:24/03/2018)

Fisher, Jonah (11/11/2011). Why Can't Nigeria Defeat Boko Haram? BBC News. www.bbc.com/news/world-africa-15690981 (Erişim Tarihi:06/03/2018).

Foxnews (30/07/2013). Nigeria To Start Withdrawing Troops From Mali: Official https://www.foxnews.com/world/nigeria-to-start-withdrawing-troops-from-mali-official (Erişim Tarihi:05/01/2018)

Foxnews(16/02/2017). BH Shoots at Military Helikopter, Wounds Airman. www.foxnews.com/world/2017/02/16/boko-haram-shoots-at-military-helicopter-wounds-airman.html (Erişim Tarihi:05/03/2018.)

Human Rights Watch[HRW] (16/05/2011). Nigeria: Post Election Violence Killed 800, https://www.hrw.org/news/2011/05/16/nigeria-post-election-violence-killed-800 (Erişim Tarihi:05/01/2018.)

Human Rights Watch[HRW](2018) www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/nigeria/ (Erişim Tarihi:04/03/2018).

Idris, Abdullahi (03/11/2014). Nigeria: Investigation - Boko Haram Territory Larger Than Three States. Daily Trust. https://allafrica.com/stories/201411032302.html (Erişim Tarihi:07/03/2018).

Gambrell, J (04/10/2012). Nigeria's desperate for calm after car bombing. Mail&Guardian. https://mg.co.za/article/2012-04-10-nigeria-attacks-leaves-country-desperate-for-calm (Erişim Tarihi:02.04.2018).

Global Terrorism Index (2017). Institute for Economics and Peace. www.visionofhumanity.org/reports. (Erişim Tarihi:04/03/2018)

Griffin, Cristopher(11/06/2015). Operation Barkhane and Boko Haram: French Counterterrorism and Military Cooperation in the Sahel. Abu Dhabi: http://trendsinstitution.org/operation-barkhane-and-boko-haram-french-counterterrorism-and-military-cooperation-in-the-sahel/ (Erişim Tarihi:24/04/2018)

Katzman, Kenneth, Christopher M. Blanchard, Carla E.Humud, Rhoda Margesson, Matthew C.Weed(2015). The ‘’Islamic State’’ Crisis and U.S. Policy(CRS Report, R43612). https://www.hsdl.org/?view&did=762484 (Erişim Tarihi:11.12.2017)

Kindzeka, Moki Edwin (08/02/2017). Camerun Ups Support for Vigilantes against Boko Haram. Voice Of America. www.voa.news.com/a/cameroon-ups-support-for-vigilantes-against-boko-haram/3714498.html (Erişim Tarihi:19/03/2018)

Kindzeka, Moki Edwin (05/03/2018). Camerun Assingns Road Construction to Military Over Boko Haram Treats.Voice Of America. www.voa.news.com/a/cameroon-assigns-road-construction-to-military-over-boko-haram-threats/4280645.html (Erişim Tarihi:06/03/2018)

Leithead, Alastair ve Stephaine Hegorty, (19/05/2017). The Fate of Chibok Girls. BBC. www.bbc.co.uk/news/resources/idt-sh/chibok-girls (Erişim Tarihi: 04/03/2018).

Maclean,Ruth(5/5/2017) Dressed for death: the women Boko Haram sent to blow themselves up. The Guardian. https://www.theguardian.com/world/2017/may/05/dressed-for-death-the-women-boko-haram-sent-to-blow-themselves-up (Erişim Tarihi:24.03.2018).

Maclean, Ruth(24/03/2018).The Guardian. BH Kept One Dapchi Girl Who Refused to Deny Her Christianity. The Guardian. https://www.theguardian.com/world/2018/mar/24/boko-haram-kept-one-dapchi-nigeria-girl-who-refused-to-deny-her-christianity (Erişim Tarihi:24.03.2018).

Marchal,Roland (June 2012). Boko Haram and The Resilience of Militant Islam In Nigeria. Report-June 2012. https://www.files.ethz.ch/isn/147775/dc58a110fb362470133354efb8fee228.pdf (Erişim Tarihi: 03/03/2017).

Marama, Ndahi(08/03/2013).Jonathan in Boko Haram Strongholds: I Can't Declare Amnesty For Ghosts.Vanguard. www.vanguardngr.com/2013/03/jonathan-in-boko-haram-strongholds-i-cant-declare-amnesty-for-ghosts/ (Erişim Tarihi: 03/03/2018).

Marama, Ndahi(17/08/2013b).JTF Vigiliante Arrest Female Boko Haram Suspects. Vanguard. www.vanguardngr.com/2013/08/jtf-vigilante-arrest-female-boko-haram-suspects/ (Erişim Tarihi: 02/03/2018).

Mark,Monica(27/01/2012). Boko Haram Vows to Fight Until Nigeria Establishes Sharia Law. The Guardian (UK). https://www.theguardian.com/world/2012/jan/27/boko-haram-nigeria-sharia-law (Erişim Tarihi:07/03/2018)

Mali Suçları Araştırma Kurulu[MASAK]. Ön Ödeme Dolantırıcılığı Tipolojileri. http://www.masak.gov.tr/tr/content/on-odeme-dolandiriciligi-tipolojileri/109 (Erişim Tarihi: 21/03/2018)

Matfess, Hillary(2016). ''In The Fight Against Boko Haram, What's the Role of the Multi-National Joint Task Force?'' Africa Watch, Vol.12, 3-4. https://www.ida.org/idamedia/Corporate/Files/Publications/AfricaWatch/africawatch-August-18-2016-vol12.pdf (Erişim Tarihi:04/04/2018).

Meehan, Patrick, Jackie Speier(2011). Boko Haram: Emerging Threat to the U.S. Homeland, Washington D.C. :House of Represantatives Committee on Homeland Security, Subcommittee on Counter Terrorism and Intelligence. Committee 2011 Print 112–B. https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CPRT-112HPRT71725/pdf/CPRT-112HPRT71725.pdf (Erişim Tarihi: 12/01/2018).

Micewski, Edwin R.(Agustos 2005).''Terror and Terrorism A History of Ideas and Philisophical, Ethical, Reflections.'' Strategic Insights, 6(8) http://hdl.handle.net/10945/11309 (Erişim Tarihi:04/04/2018).

Murtada, Ahmad(2013).Boko Haram In Nigeria:Its Beginings, Principles and Activities In Nigeria. Salafi Manhaj. http://download.salafimanhaj.com/pdf/SalafiManhaj_BokoHaram.pdf (Erişim Tarihi:03/02/2018)

Ndujihe, Clifford, Danpo Akinrefon, Luka Binniyat (15/07/2013). Boko Haram: Amnesty Committee Underfire. Vanguard. https://www.vanguardngr.com/2013/07/boko-haram-amnesty-committee-under-fire/ (Erişim Tarihi:06/03/2018).

Nijerya Devlet Başkanlığı Resmi Sitesi(23/10/2017).Buhari Speaks On Achievements of His Administration. http://statehouse.gov.ng/news/press-release-buhari-speaks-on-achievements-of-his-administration/ (Erişim Tarihi: 05/10/2017)[1]

Nmodu, Abu (08/12/2012),Army raids bomb Factory, Arrests 12 in Niger .AllAfrica. http://allafrica.com/stories/201212100394.html (Erişim Tarihi:19/12/2017).

Obafemi,Ahmed (14/02/2018). Boko Haram Leader On The Run, Dressed As Woman. CAJ News. http://cajnewsafrica.com/2018/02/14/boko-haram-leader-on-the-run-dressed-as-woman/ (Erişim Tarihi: 19/02/2018).

Obisesan, Aderogba (07/09/2014). Nigerias Christians Fear Persecution. AFP. https://www.iol.co.za/news/africa/nigerias-christians-fear-persecution-1747150 (Erişim Tarihi: 20/03/2018)

Oftedal, Emilie(May,2013).Boko Haram-An Overwiev.(13-01680). https://www.ffi.no/no/Rapporter/13-01680.pdf (Erişim Tarihi: 20/11/2017)

O'Grady, Siobhan, Elias Groll,(12/03/2015) Nigeria Tops South African Mercenaries in Fight Against Boko Haram. Foreign Policy. https://foreignpolicy.com/2015/03/12/nigeria-taps-south-african-mercenaries-in-fight-against-boko-haram/ (Erişim Tarihi: 03/02/2018)

O'Grady, Siobhan(14/10/2015). US Sends Troops and Drones to Cameroon Boko Haram Fight İntensifies. Foreign Policy. https://foreignpolicy.com/2015/10/14/u-s-sends-troops-and-drones-to-cameroon-as-boko-haram-fight-intensifies/ (Erişim Tarihi: 06/02/2018).

O'Grady, Siobhán.(08/03/2016),Nigerian President Blames Phone Company for Boko Haram Attacks. Foreign Policy. https://foreignpolicy.com/2016/03/08/nigerian-president-blames-phone-company-for-boko-haram-attacks/ (Erişim Tarihi:06/03/2018).

O'Reily, Marie(22/05/2014). Sanctions Needed for Boko Haram, But Weakest Link is in Regional Response. Global Observatory. https://theglobalobservatory.org/2014/05/international-sanctions-needed-for-boko-haram-but-weakest-link-is-at-regional-level/ (Erişim Tarihi:08/03/2018).

Okeowo, Alexis,(05/11/2014). Inside the Vigilante Fight Against Boko Haram. New York Times, https://www.nytimes.com/2014/11/09/magazine/inside-the-vigilante-fight-against-boko-haram.html (Erişim Tarihi:01/04/2018).

Olugbode, Michael (18/09/2014).Nigeria: 25 Towns Under the Control of Boko Haram - Catholic Church. Thisday http://allafrica.com/stories/201409180704.html (Erişim Tarihi:07/03/2018).

Olukoya, Sam (07/05/2018). Nigeria Military Helps Rescue 1,000 Boko Haram Hostages. Washington Post. https://www.washingtonpost.com/world/africa/nigeria-military-helps-rescue-1000-boko-haram-hostages/2018/05/07/ea316c54-5219-11e8-a6d4-ca1d035642ce_st (Erişim Tarihi:10/05/2018).

Onuoha, Freedom C.(October 2013a). Porous Borders and Boko Haram's Arms Smuggling Operations in Nigeria. http://studies.aljazeera.net/en/reports/2013/09/201398104245877469.htm. (Erişim Tarihi:02/03/2018).

Page, Rob, Louisa Broke-Holland, Ben Smith, Matthew Waerd(January 2015). Nigeria 2015: Analysis of Election Issues and Future Prospects(Research Paper 15/02). http://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP15-2/RP15-2.pdf (Erişim Tarihi: 22/04/2018)

Perry, Alex(07/04/2014). The Hunt for BH: on the Trail of Killers Tearing Nigeria Apart. Newsweek. https://www.newsweek.com/2014/07/11/hunt-boko-haram-trail-killers-tearing-nigeria-apart-261550.html (Erişim Tarihi: 22/03/2018)

Petesch,Carley(29/09/2017). Boko Haram Leaves 3 Million Kids Out Of School in N.Nigeria. US News. https://www.usnews.com/news/world/articles/2017-09-29/boko-haram-leaves-3-million-kids-out-of-school-in-n-nigeria (Erişim Tarihi:12/02/2018).

Pham, J.Peter (April 2012). Boko Haram's Evolving Threat.(Africa Security Brief No: 20). http://www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a559234.pdf (Erişim Tarihi:12/12/2017)

Roos, Will (23/01/2015). Nijerya'lı Askerler Boko Haram'dan Neden Kaçıyor? BBC News. www.bbc.com/turkce/haberler/2015/01/150123_nijerya_boko_haram (Erişim Tarihi:05/03/2018).

Shiklam, John(11/08/2014). Nigeria: Produce Chibok Girls or Forget Your 2015 Ambition, Northern Elders Tell Jonathan. Thisday. https://allafrica.com/stories/201408120154.html (Erişim Tarihi:02/12/2017)

Solomon, Hussein (2013). ‘‘The African State and the Failure of U.S. Counter-Terrorism İnitiatives in Africa: The Cases of Nigeria and Mali’’ [Elektronik Sürüm]. South African Journal of International Affairs, 20(3), 427-445. www.africandefence.net/case-for-pmcs-in-nigeria (Erişim Tarihi:17/03/2018)

Tazoacha, Francis(15/03/2015). Boko Haram: A Threat to Regional Security. Centre for Conflict Resolution. http://www.ccr.org.za/index.php/media-release/in-the-media/newspaper-articles/item/1291-boko-haram (Erişim Tarihi:07/03/2018).

The Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED) https://www.acleddata.com/data/ (Erişim Tarihi:24/05/2018)

The Telegraph (27/02/2011). Nigeria Police Kill Islamist Sect Financier. http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/africaandindianocean/nigeria/8350635/nigeria-police-kill-islamist-sect-financier.html (Erişim Tarihi: 21/03/2018)

Thurston, Alex (2015b) (02/04/2015). In Niger, Hunger Grows Amid Regional Instability. The Global Observatory. www.theglobalobservatory.org/2015/04/niger-nigeria-boko-haram-hunger/ (Erişim Tarihi:10/03/2018).

Vanguard (22/03/ 2014). Boko Haram: Borno schools closed indefinitely. Vanguard. http://www.vanguardngr.com/2014/03/boko-haram-borno-schools-closed-indefinitely (Erişim Tarihi:03/03/2018).

Vatan Gazetesi.(12/01/2015). ABD Merkez Kuvvetler Komutanlığı CENTCOM'un Twitter ve YouTube hesaplarına sanal saldırı düzenlendi. http://www.gazetevatan.com/abd-merkez-komutanligi-nin-twitter-hesabi-hacklendi-716463-dunya/ (Erişim Tarihi:21/04/2015).

Walker, Andrew (04/08/2009). Is Al-Qade Working in Nigeria. BBC News. http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8182289.stm (Erişim Tarihi: 03/03/2018)

Wilson, Mark (25/01/2018). Nigeria's Boko Haram Attacks in Numbers - As Lethal As Ever. BBC News. https://www.bbc.com/news/world-africa-42735414 (Erişim Tarihi:03/03/2018)

Wintour, Patrick (30/08/2017). UK government unveils £200m in aid to help fight Boko Haram in Nigeria. The Guardian. https://www.theguardian.com/world/2017/aug/30/uk-government-announces-200m-care-package-fight-famine-caused-by-boko-haram (Erişim Tarihi:25/04/2018).

ÖZGEÇMİŞ

1978 yılında Kocaeli'de doğdu. İlk ve orta eğitimini Kocaeli'de, Lise eğitimi İstanbul'da tamamladıktan sonra 2000 yılında Deniz Harp Okulu'ndan mezun oldu. 2014 yılında Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Siyasi Tarih Yüksek Lisans programında eğitimine başladı. 2017 yılında icra edilen Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kongresinde "Hizbullah'ın Lübnan İç Siyasetindeki Yeri" konulu bildiriyi sundu. Kasım 2018'de "Boko Haram Terörü ve Bölge Siyasetine Etkisi" adlı tez çalışmasını sundu.